od ... a conto ...

LABIRYNT SWIATA Y DOM POCIECHY,

To jest

Jasny y prawdziwy Obraz

jako na tym Swiecie y w Sprawach jego wszystkich, niemasz nic, tylko Mięszanina, kłopot, Oszukanie, y Mamięnie, Bieda, y Tesknosc, a na ostatek obmierzęnie wszystkiego y Desperatia. Lecż kto w Domu Serca swego, usiadszy, z jedynym swoym Bogiem się zawiera, ten samze do prawdziwego, y zupełnego Mysli swoych uspokojęnia y radosci przychodzi.

Xsiąszko, Katona pewną Szrowego,
Idź między Ludzie, Labiryntowego,
Tropu Swiadama, rżecżie Czytelniku
Tu pewney doidziesz Dobroci Promyku.

W GDANSKU,
Drukował ANDREAS GABRIEL RHET, 1695.

ILLUSTRI SANGVINE NATIS,
GENEROSA STIRPE PROGNATIS,
NOBILI GENTE POLONA ORTIS,
HONESTA PROSAPIA SATIS,
Primariò
AUGUSTÆ, FELICIS, MUNIFICÆ,
REIPUBLICÆ GEDANENSIS,
PATRIBUS, VIRIS TULERALIBUS,
PATRONIS, & FAUTORIBUS,
Qui
REGNUM CHRISTI DOMINI,
Id eſt Eccleſiam:
REGNUM PALLADIS,
Id eſt Athenæum & Scholas:
POPULI MORES ET CLASSES,
DIGNITATEM ET HONOREM,
CENSUS ET SENSUS,
TOTAM DENIQUE URBEM,
VIGILACI DILIGENTIA,

)(2 LENI

LENI PRUDENTIA,
FIDE SUMMA,
REGUNT, CUSTODIUNT,
ET MODERANTUR;
Tum cæteris, cujuscunque ſint Nominis
Ordinis, ſtatus HONORIS &
ÆSTIMATIONIS,
DOMINIS ET PATRONIS MEIS,
MEORUM STATORIBUS,
FORTUNÆ AUCTORIBUS,
Gratiam & Pacem DEI PATRIS, Præſentiam JESU CHRISTI, Conſolationem SPIRITUS SANCTI;
Ut &
VIRIS REVERENDIS, CLARISSIMIS, DOCTISSIMIS, DOMINIS, SUPERINTENDENTIBUS, SENIORIBUS, cæterisque in Domino PATRIBUS, Fratribus, Eccleſiæ Evangelicæ, per Inclytum Regnum Poloniæ, Magni Ducatus Litvaniæ, & Pruſſiæ diffuſis, Mundumque per Sangvinem CHRISTI, DEO conciliantibus,

Dono-

Donorum Cœli Ubertatem,
In Munere Conſtantiam,
In Adverſis, Chriſtianam Patientiam,
Pariter & reliquis
GENEROSIS, EXCELLENTISSIMIS,
NOBILISSIMIS, AMPLISSIMIS, CONSULTISSIMIS, HONORATISSIMIS,
Eccleſiæ Evangelicæ in Eodem REGNO
ET PROVINCIIS EIDEM ANNEXIS, CIVIBUS,
Lætum Fidei, ſpei & charitatis Augmentum
Sanitatis & Virium Incrementum,
Fortunarum Cœlo Communicatarum Florem,
Mente Pura,
Voce Pia,
Manibus in Cœlum ſublatis,
Sincerè, Candidè & Conſtantèr,
A DEO, cupit, vovet precatur.

Ac ad Omnes

PEREGRINATOREM ISTUM,
ISTUM HODEGUM,
VIATOREM ISTUM,
AD QUIETEM SOLIDAM,
AD TRANQUILLITATEM IN-
TEMERATAM,
HOMINEM DUCENTEM,
DIVERTERE JUBET,

Corvinus

J. P. C. E. P. P. P. C.

Joan. etrus omenius ellinu

Quibus

QUibus capita sua objiciant calamitatibus illi, qui publico docendi muneri in Ecclesia, ab Optimo Numine destinantur; quibus difficultatibus vitam Cœli depositum, implicent; quantis fluctibus se committant, qui in Navicula Christi remos ad voluntatem Domini impellunt, omnis ævi Historiæ testantur. Quotquot ferè exstiterunt Mandatorum Divinorum Nunciatores, à primordiis rerum, ad Christi Adventum, tot viva ærumnarum numerantur exempla. Percensere omnia rationes non permittunt meæ. Unum atq; alterum in scenam protrudere, non est, opinor infructuosum futurum. Cui ignota est, Principis Apostolorum & Andreæ Crux? Quem latet resectum Jacobi caput? Quis ignorat Johannis Evangelistæ & Theologi oleum? Quem fugit Philippi Crux & lapides in pendulum congesti? Quibus non innotuit pellis Bartholomæi, Thomæ Lancea, Matthæi Securis, Marci Raptatus, Pauli Ensis? Ignoratne quispiam Lauream Martirii Lini, Clemen-

mentis in Taurica Cherſoneſo exulationem, Beſtias Ignatii, Policarpi flammas, Juſtini Virgas; Athanaſii, Hilarii, Johannis Chriſtoſomi, Exilia? Hæc paſſi ſunt quondam Magni iſti Atheletæ Servatoris Noſtri. In his tamen malignitas non conſumpſit vires, nec ſubſtitit Nihil accidit Præconibus Juſtitiæ Dei olim, quod pariter illi, qui hodie in veſtigia illorum incurrunt, non ſentirent. Damnantur non pauci ad ferales Cruces, ferrum aliis ſpiritum intercipit, in Aheno mordacis Calumniæ multi coquuntur, lapidibus obtrectationum verberantur, pellis, id eſt veſtimenta, præſidium contrà injurias nuditatis & temporis inimicioris, detrahuntur, facinoroſorum inſtar, huc illuc per Urbes, Regiones, Flumina, & Pontum raptantur, belluis, hoc eſt hominibus, ſive Conſcientia & modo ſævientibus, traduntur. Flammis cedunt in eſcam, virgis terga & latera edomanda porrigere coguntur. Circumferunt Numellas, compedes, contumelias, luctantur cum biliosa fame

&

& siti, squalidis compinguntur carceribus. Omnia tamen hæc, etsi quæ sunt barbariora, cedunt sanctis Dei Administris in bonum. Cruces Throni sunt; Ensis, Aurea Clavis, quæ corporis ergastulum recludens, compactum, lassum nervis spiritum, ad certiora æterni Regni post lubtica, emittit. Obtrectatio, lapis Lydius est Patientiæ, convitiorum saxa, Pennæ quibus ad Sydera allevantur; Pauperies, Thesauri; Exilium, commonefactio domorum, quas Restaurator Generis lapsi, *JESUS NOSTER*, præparavit vincentibus. Raptatus, tractus est ad perennem cœli gloriam; Bestiarum dentes Molæ Dei, ut reperiantur purus panis Deo. Flammæ expurgant vitia, virgæ germinant palmas, ferramenta membris dictata, protrudunt immensam gloriæ molem, Inedia & Sitis, pariunt abundantiam. Pro carcere dabuntur Mapalia in Polo, pro Sole Syderibusq; negatis, non interruptus *JUSTITIÆ SOLI* conspectus. Et licet hæc omnia, invicti argumentis svadeat Christiana pietas, mi-

rari

rari tamen ſubit, quî factum, quòd multi Docendi vel Legationis munus, cui à Deo deſtinati fuerunt, fugere potius, quam amplecti conabantur. Notus eſt, Prophetarum ille apex, Moſes, Jeremias, Jonas. Excuſabat ſe ille, tergiverſabatur iſte, hic per latrantes æſtus ſali, fugiens ruebat. Etiam primis ſeculis poſt Natum ſervatorem, multi detrectarunt docendi munus. S. Martinus, Sabariæ Pannoniæ oppido natus, cum Turonenſi Epiſcopatui deſtinatus fuiſſet, è Monaſterio aliter erui non poterat, quam pia fraude. *Ruricius quidem* (verba ſunt ſulpitii ſeveri in vita ejus) *unus è Civibus, Uxoris langvore ſimulato, ad genua ipſius provolutus, ut egrederetur, obtinuit. Ita diſpoſitis jam in itinere civium turmis, ſub quadam cuſtodia ad civitatem usq; deducitur, & non obſtantibus quorundam importunis vocibus pedo Paſtorali perornatur:* Auguſtinus Hipponæ honor, ad dignitatem Eccleſiaſticam plorans extrahitur; Ephraim Syrus, Diaconus Eccleſiæ Edeſſenæ, cum deprehendendus erat, ut

Epiſco-

Episcopatu ornaretur, minus decorè incedens, vestem trahens, in publico comedens, se pro insano spectandum exhibuit. Paulinianus etiam, frater Hieronymi, à Diaconis raptus, obturato ore, ne consecrantes per Nomen Christi adjuraret, reluctans in Diaconum ordinatus erat. Criminibus etiam alius se fædatum dixit, Episcopatum ut declinaret. Quæ impulere hoc causæ ut obniterentur? Conjectura causæ locum, si occupare posset, dicerem, *Infirmitatis Humanæ Sensum*, svasisse tergiversationem. Arduum est implere præcepta, quæ Magister Gentium Pastoribus præscripsit. 1. Timoth. 3. Tit. 1. Quis irreprehensibilis esse potest? atqui talem vult esse Apostolus. Quis satis vigilans? Talem quærit Paulus. Quis habitat semper cum sobrietate? Modestia? Hospitalitate? Aptus est aliquis ad docendum, à Dionysio non abhorret; refugit verbera, sed non æq; fugit turpe lucrum. Qui præse fert speciem æquitatis, non est alius à pugnis, nec submovet avaritiam. Integritatis famam obti-

obtinet; labes ſobolis adſpergitur. Atque ut integrum cumulum enumeratarum virtutum aliquis poſſideat, illud paulò ſaltem eruditior: Ne ſit inflatus, quis implet? Aprico poſitum eſt loco quodſi quispiam uberiorem apparatum ſcientiæ ſibi coegit, alios deſpicit ſuperciliosè. Quin imò, ne quid deſit, levi motus occaſione, alterius ignorationem commentario traducit. Quaſi vero Dominus æquè operari non poſſit per eos, qui ad mediocritatem ſapiunt, atq; per eos, in quibus Montes Sapientiæ, eorum opinione, latent. An ſint tractabiles, non de omnibus, abſit! loquor, relinquo cenſendum prudentioribus. Vereor tamen, ne de aliquibus verum ſit, quod ſcripſit Angelus Politianus (l. 4. Ep. 6.) *Alii* (verba ſunt illius) *cum ſe Magiſtros Eccleſiarum profitentur credunt ſibi jus eſſe in homines vitæ & necis. Itaq; ſic intempetanter poteſtate abutuntur, ut nunquam ſupercilium, nunquam pædagogi vultum, & verba illa tetrica deponant.* Præter Conſcientiam Fragilitatis, non paucos fortaſſe etiam

iam avocat ab hoc munere, *Potentiorum Ira* qui peccare ſciunt, emendari nolunt. Cùm tamen, boni Paſtoris eſt, non tantùm illis, qui ſunt minoris cenſus invigilare (*a*) Niſi fugitivus eſſe velit, eorundemq; depravatos mores & doctrinam corrigere, verùm etiam, majoris nominis homines, quos interdum authoritas in transverſum agit, & ſpes impunitatis, ad nocendum accendit, obſervare (*b*) adhibita manſvetudine

(*a*) Gulielmus Bucanus, Theologiæ Profeſſ. in Schola Lauſanenſi: *Qui connivet ad Falſam Doctrinam, qui non opponit ſe flagitiis, reprehendendo & caſtigando, qui non audet reos in faciem objurgare, cum Prophetis aliisque veris Paſtoribus, qui non audet offendere quemquam, ne in odium hominum incurrat, etiam ſi locum non mutet, tamen animo eſt fugitivus.* Quia tacuiſti, fugiſti (inquit Auguſtinus in Johannem) tacuiſti, quia timuiſti. Hæc ille vid. Enchiridion Candidat. Miniſterii impreſſ. Grôningæ Anno 1645. p. 139.

(*b*) Lutherus in Epiſtola ad Fridericum Elect. Sax. Anno 1522. ſcripta:

Quanquam enim accidit interdum, ut humanæ poteſtatis, Imperium detrectandum ſit, Verbi cauſa, ſi decernat aliquid Verbo DEI contrarium ſeu repugnans: tamen nunquam ipſa poteſtas contemnenda, ſemper verò inſigni honore afficienda eſt. Nec enim Chriſtus, quia Pilati ſententiam non juſtificabat, ſed improbabat, idcircò vel illum vel Cæſarem de Solio detrudebat aut inſolentèr & ſuperbè deſpiciebat.

dine & prudentia, quæ ſicut in omnibus actionibus, ita hic maxime in conſilium vocanda.

Fieri enim poteſt, ut hac non conſulta, exaſperemus noſtro detrimento eos, qua emendare voluimus reddamusq́; deteriores, & vento rumuſculorum, ab hominibus interdum nauci ſparſorum abrepti piperatis verbis iisdem inſultemns. Qui ſe objiciunt indignationi majorum inconſultò, illis occinendum illud:

Quod meritò pateris patienter ferre memento.

Contrà ea, ſi dextrè alii defunguntur, munere cœlo commiſſo, ſi totam Domum Iſrael rectè obſervant; interea verò Jezabelis furorem, Herodiadis inſidias, impotentis Eudoxiæ bilem, provocent, vel cujuscunque tandem mortalis audaciam in ſe exacuant, non deſèret eos Deus. Si uno moventur loco, alius patebit. Clauduntur alibi Domus Domini, alio Recludentur Regno. Documentum hujus rei Ego ſum, poſt alios innumeros. Omnia moliminibus

limi-

limina contulerat in me calamitas. Nulla mihi quies, perpetuà verò lucta fuit. Non Nimbi, non Gurgites, non Intuta viarum, non incommoda alia inhibere poterant, quò minùs me ſiſtere cogerer eo loco, quo videri, audiri, judicari, periculoſum ſemper fuit iis, qui puriora Sacra publicè populum docent. Magno verò & Immortali Numini gratias ago, quòd in mediis fluctibus, inter *Vos, Magnifici, Generoſi & Nobilisſimi Domini* reperti ſint quidam, qui me non deſeruerunt, ſed è lacu afflictionum catenatarum extraxerunt, nullis parcendo fatigiis, nullis ſumptibus. Veniat in conſpectum Dei, pia hæc ſolicitudo veſtra pro me, neque Veſtri obliviſcatur Dominus incumbente Vobis Calamitate. Non enim ita Serena contigit bonis in hac vita fortuna, ut cum eadem ſæpius digladiandum non ſit. Diù verò & multis cogitationibus diſtrahebar, quo nam Charactere declararem potisſimum, in *Vos Magnifici, Generoſi & Nobilisſimi Domini Patroni & Fautores* mentem

gratis-

gratissimam. Destinatum verò & reservatum Vobis videtur hoc Opusculum, *Patroni Optimi*, quod Lectores ex Lubrico, Mundi, ad certiora Regni Dei, ducit, educetque, ut spero & voveo pariter. Equidem, fateri oportet, has Meditationes non esse meas, sed I.A.C. qui dum Scholis Methodum Communicasset, vigorem etiam post & Industriæ Nervos intendit, ut Methodum Homini Christiano scriberet, qua Usus Coelo assereretur. In tantum verò opusculum hoc mihi vindico, in quantum nitidiore Lingvâ Polonicâ prodit. Nihil in rebus quoad Essentiam mutavi, sed ut ab Authore conscripta sunt, luci publicæ expono. Quædam fusius tempori serviendo circumscripsi, addito cultu sermonis, submota pigra & Lectori fastidium paritura Oratione. Si quid salubris & utilis, decerpserit ex hoc libello Lector meus, Deo acceptum referat, mentem inventoris collaudet, de me judicet ut velit. Quamvis non tantum his circumponimus laudem, qui statuæ Artus delinearunt affabrè, sed

&

& illis, qui coloribus membra conveſtiverunt ornatisſimè, horroremque expoliverunt ſvavisſimè.

Accipite ergò *Magnifici, Generoſi, Excellentisſimi & Nobilisſimi Domini, Patroni Optimi*, Codicillum hunc, quem fero, quem offero mente læta, manu hilari, & quæ eodem docentur dicunturque eximis recondita ſenſibus. Futurum auguror, ut ſcopuloſum hunc Mundum totq; gurgitibus horrentem, de die in diem; magis magisque faſtidire incipiatis, illecebras fugiatis, cupiditates velut Syrenum cantus eludatis, vultumque ſemper placidum & æquabilem, dum tonabit, dum favebit fortuna retineatis. Sic Moriemini Mundo, Vivetis Deo, ſic formabitur in Vobis CHRISTUS. Qui ut perfecte in Vobis *Patroni Faventisſimi* formetur, ex animo precor, precaborque, donec ultima, vitæ horula ſpiritum, ſatis jam quidem arctè meantem, interceperit Favete porrò Mihi, & pro ingenita, *Vobis Magnifici & Generoſi Domini bonitate* Me, Meosq; omnes

 fove-

fovete fortunulasque meas, memores priſtinarum Vigiliarum, Curarum, Laborum Sacrorum, commendatos Vobis habete. *Servorum* frugi longa ſolet eſſe apud bonos Patres familias memoria, ad quorum limina, etiam præcipitata ætate, tutò, & ſine rubore & formidine, certi favoris atque gratiæ recurrunt, fractisque viribus, ſuis, ſuisque perfugium quærunt, facileque inveniunt.

Vobis quoque Viri Reverendi, Amici & Operarii Dei, Candore, Ore & Opere, mihi probati, libellum hunc, mole parvum, utilitate immenſum, porrigo.

Ad Nomen, quod LABIRYNTHUS eſt, metu expalleſcere nolite.

Ignavus Miles eſt, cui nomen gladii, haſtæ, clypæi, incutit pavorem.

Nec LABIRYNTHUM tantum vobis ſiſto, ſed & filum elabendi ex eo certius illo Ariadnes. Hoc uſi ubi fueritis, mirabili ſucceſſu è tumultuoſo hoc Orbe, i. e. LABIRYNTHO, plusquam CRETICO Vos, Veſtrosque Auditores, ad plana

ad

ad non impedita, melioris ævi ſpatia educetis. Quis ambulat in tenebris, jubare Solis per Horiſonta fuſo? Quis non elabetur ex anfractibus LABIRYNTHI, Ubi JESUS CHRISTUS eſt filum illud aureum, ducens inoffenſo pede, implicatos ex ambagibus? Prona mente recipite, hanc teſſeram intemeratæ amicitiæ, Meque abſentem Theſea complectimini fide, qui præſentem Olim, *ut Seniorem, ut Collegam, ut Amicum, ut Fratrem in Domino*, certo favore complectebamini, cultuque omni me, absque ulla ſimulationis larva, per ornaſtis. Felices eſte, diuque populo Dei præeſte, Deo ad extremum vitæ halitum fideles.

Nec *Veſtri Generoſi, Magnifici, Nobiſſimi, & Honoratiſſiusi, Amici candidiſſimi, Cives Regni Dei*, obliviſci poſſum, quorum ſuppetias, variis malis preſſus toties ſenſi. Vos Me, non tantum ſvaviſſimis conſolationibus erexiſtis, ſed & loculis, non raro, fortunam labefactatam improbis peregrinationibus, ſuffulciviſtis. Res & animus Veſter non deſiderat, ut Veſtris beneſiciis, beneficio aliquo reſpondeam, nec mea permittit facultas, ut reſpondere poſſim. Hoc

unum possum præstare quod dicere nemo vetat: *Ago Vobis gratias.* Miseram conditionem! cui non licet, amplius dicere nisi obsoletum tritumque illud. *Ago Vobis gratias.* Verùm, quò Major est Imbecillitas mea ad remunerandum Vestra in me merita, eò major est futura bonitas DEI, Vestra olim coronatura opera; Servet Vos Deus, provehat Vires, fortunasque propitius in majus, nec à Patriis purisque sacris Vos unquam abire sinat, & à portento barbaræ Vanitatis, ad adventum usque suum intemeratos custodiat. Valete in Domino omnes,

Vos

Illustres, Magnifici, & Generosissimi, Excellentissimi & Nobilissimi Domini Patroni Munifici

Vos

Reverendi Fratres & Amici Charissimi.

Vos quoque

Amici cæteri, rerum mearum, meorumque Fautores suavissimi.

Hoc cupit, hoc vovet, Vester apud Deum exorator Vestrique memor

Idem qui supra.

I Liber in lucem rigidi secure Catonis
I Labirynthæis, currere docte viis,
Cumque ibis curresque, viis, dic optime Lector,
Ex me Supremum non nisi disce bonum.

M. G.

Do Czytelnika.

KAzde y nierozumne nawet Stworzenie, z przyrodzenia do wdzięcznych, y Serce kontentujacych Rzeczy, ciagnie appetyt wrodzony, dopieroz Człowieka, w ktorym rozumna jemu, przy Stworzeniu dana Moc, takowy ku dobremu, wczas w sobie majacemu, appetyt wzbudża y wznieca. A nietylko wzbudza, ale tez y na to nawodzi, aby to co jest lepszego, milszego, y wczesnieiszego, więcey sobie podobał, y tesklìwiey tego pragnał. Zkad dawno miedzy Madremi Questya była, gdzie y w czymby summum bonum, naiwyższe Dobro zalezało; na ktorym by się chciwosc Ludzka stanowieła: to jest, zeby tego dostapiwszy Człowiek, Mysla swoja tu odpoczynac mogł, niemajac juz więcey czego pragnac. A gdybysmy się chcieli temu pilnie przypatrzyc, znaidziemy ze nietylko miedży Filozofami, ta Questya, jakoby wniey się rektyfikowac, y usielna Inquizitia była y jest, ale y kazdego wobec Człowieka Mysl tam ciagnie, gdzieby y jakim sposobem naidoskonalszey Pociechy doisc: y upatrujemy ze wszyscy niemal Ludzie precz z samych siebie wybiegajac w Swiecie y jego Rzeczach, czymby Mysl kontentowali y

ſpokojeli ſzukają, ten w Doſtatkach y Bogactwach, ow w Roſkoſzach y luboſciach, inny w ſławie, zacnoſci, ten znowu w Mądroſci y Nauce, inny w weſołey Kompaniey &c. a tak krotko mowiąc, wſzyſcy za rzeczami, ktore krom Człowieka, wnich Dobra ſwego ſzukając, ſię uganiają. Lecz że to Dobro tam znalezione bydź niemoże, naimędrſzy z Ludzi Salomon Swiadkiem jeſt, ktory także od Poczynku Mysli ſwoich ſzukając, a wſzyſtek Swiat przeſzedſzy y przeizrzawſzy, na oſtatek powiedział: obmierzł mi ten Zywot, bo mi
Eccl. 2. ſię niepodoba żadna Rzecz, ktora ſię dzieje
17. pod Słoncem, abowiem wſzyſtko jeſt Marnoſć y utrapienie Ducha. Lecz prawdziwego Mysli uſpokojenia dopytawſzy ſię potym, ogłoſieł, że wtym zależy; aby Człowiek, Swiata, jakim w ſobie jeſt zaniechawſzy, ſamego Pana Boga na baczeniu miał, jego ſię bał, a przykazan jego przeſtrzegał: abowiem na tym wſzyſtko zależy. Podobnie upatrzył y Da-
Eccl. 12. wid; że naiſczesliwſzy jeſt Człowiek ktory
13. Swiat z Oczu, Mysli puſciwſzy, Boga ſię tylko trzyma, y onego za dział ſwoi majac, znim w Sercu ſwoim przemieſzkiwa. Mi-
Psal. 73. łoſierdzie Boże niech będzie pochwalone, ktory y mnie moje otworzył Oczy, abym poſtawną, obłudną y nie Swietną okazałego

tego

tego Swiata Marnosc, y niesczesliwe pod powierzchnym, omylnym blaskiem, wszędy się tajace Oszukania poznac, uspokojenia zas, y ubespieczenia Mysli, gdzieindziey szukac się nauczył. Co gruntowniey sam sobie przed Oczy wystawic, y inszym chcac ukazac, umysliłem to Pielgrzymowanie albo Wędrowkę do Swiata, przed się wziac, gdzie jakiem cudowne Rzeczy, albo widział, słyszał, albo ich zczęsci doznał; a nawet, kędym y jako pozadanego y w Swiecie na daremno szukanego Sczescia, y Pokoju się dopytał, wszystkom to wtym Traktaciku niby wymalował. Jezeli subtelnie y wysmienitemi Słowy, mniey oto pytam, dai Boze, by tylko z pozytkiem y kontenteca moja y łaskawego Czytelnika. Nie jest to baika Czytelniku, co czytać będziesz, aczkolwiek ma podobienstwo Baiki, ale sa Rzeczy prawdziwe, ktore zrozumiawszy sam uznasz, zwłascza ktoby Ludzkiego zycia y przygod roznych, ile Bogu Serc oddanych wiadom był: dla tego zem tu zwiększy częsciey załosne Przygody, ktorychem y sam wtych kilku Leciech żal nie pozwala y wspomnieć doznał; niektore zaś przy inszych widział, albo o nich sobie Relacya miał uczyniona, opisał. Przewodnicy mojey y każdego kto się w Swiecie się błaka wprawdzie dwai

sa

ſa; Ciekawoſc mysli wſzyſtkiego probujaca; y zaſtarzałi Zwyczai Prawdy pozor y niejaka Farbę oſzukaniu Swiata dawajacy. Poidzieszli za niemi z Rozumem ktokolwiek jeſtes, mizerne zamotanie rodzaju ſwego, weſpoł zemna obaczyſz: ale jezlic ſię inaczey zdac będzie, wiedz, ze poſpolitego zmamięnia Okulary, przes ktore wſzyſtko opacznie widziſz Wzrok twoi zaſtaniaja.

Co ſię przypatrowania wdzięcznego, y radoſnego ſpoſobu Bogu oddanych Serc dotycze, to bardziey in Idea wypiſano, nizeli aby ſię to tak doſkonale, przy wybranych Bozych znaidowac miało. Nie ſchodzi jednak Panu Bogu na takowych wypolerowanych Duſzach, y kazdy ſczerze ſię bojacy Boga, to czytajac, tegosz doſkonałoſci ſtopnia ſobie zadac powinien. Badz łaſkaw Czytelniku mieły wodz Swiatłoſci Duch S. niechaici lepiey pokaze, niz ja mogę y Swiata Marnoſc y wybranych, z Bogiem złaczonych Serc

Chwałę Pociechę y Radoſc.

Amen.

I. Przy-

I. *Przyczyna Pielgrzymowania po Swiecie.*

Będąc w tym wieku, w ktorym rozum ludzki, miedzy dobrym y złym rozdział czynic uczy, a widząc rozne miedzy ludzmi stany, y powołania, prace y przedsię wzięcia, ktoremi się zabawiają, zdało mi się rzeczą byc bardzo potrzebną, dobrze się, do ktorey bym się gromady ludzi przyłączył, y w jakich rzeczach żywot swoi trawieł, namyslic. Oczym często y sieła mysląc, y rozumu swego pilnie się radząc, wtym mysl moja stanowić się poczęla, abym sobie táki zywota sposob obrał, w ktorymby naimniey, było frasunku y kłopotu, a naiwięcy wczasu, pokoju, y dobrey mysli. Lecz tu znowu, trudna mi się rzecz zdała, ktoryby to y jaki był sposob zycia, poznac, y kogo by się wtym poradzic, mysląc ze mi kazdy Niestateczności Mysli.

ſwoi ſtan zalecac będzie. Tam tedy znowu ſkwapliwie ſię czego jąc nieſmiałem obawiając ſię abym ſię nieomylił. Acż przyznam zem ſię potajemnie y tego y owego imował, alem zaras znowu porzucał, dla tego zem przy kazdy rzeczy y trudnoſci y marnoſci (jáko mi ſię widziało) cokolwiek upatrował. Miedzi tym bałem ſię abym wtym nieſtatku po ſobie jákiego niepokazał: I niewiedziałem co czynic: asż natrapiwſzy ſię y nakręciwſzy doſyc zmyslami, tom przed ſię wziął, abym wſzyſtkie ludzkie rzeczy, co ich jeſt pod ſłoncem przeizrzał, a do piero jedno z drugim ſtoſując, pewny ſtan ſobie obrał, y ſwoje rzeczy ku zazywaniu, ſpokoinego na Swiecie pozycia pieknie roſporządzał, oczym imem wiecey myslił, tym mi ſię bardzi ta droga podobała.

II. Pielgrzmym doſtał Wſzędybyła za przewodnika.

Wyszedſzy tedy począłem ſię oglądać mysląc z kąd y jáko zacząc. Wtym niewiem zkąd ſię wziął jákis Człowiek chyżego chodu, obrotnego weizrzenia y

mowy

mowy prętkiey takze mi ſię zdał miec Nogi, Oczy, Język jak na Kołowroćie. Ten zblizywſzy ſię do mnie zkąd y dokądbym zmierzał, pytał ſię; Ja żem z Domu ſwego wyszedł, a że w Swiecie wędrowac y czegokolwiek doſwiadczyc umysł mam powiedziałem. Pochwaliwſzy mi to ſpytał! a masz ze tez jakiego wodza? odpowiedziałem niemam zadnego, Bogu y Oczom ſwym ufam ze mię nie zawiodą. Nic nieſprawisz rzekł on: Słyszałes kiedy co o Kretenſkim Labiryncie? słychałem cokolwiek, rzekłem; on znowu: cudem Swiata był; Budynek z wielu gmachow, pokojow y przeſcia rozmaitego wyſtawiony; tak ze, kto ſię bez Wodza do niego puſcieł, ſam y tam chodząc y motając ſię nigdy z niego nazad nietrafił. Ale to fraszka przeciwko temu jáko ſam Swiata tego Labirynt oſobliwie teraz powikłany jeſt. Nie radzęć wierz mi jáko doſwiadczonemu, ſamemu ſię tam puſczac. A gdziesz takowego Wodza mam znaleſc, pytam ſię. Odpowiedział, jam jeſt na tym, abym takowych ktorzy cokolwiek obaczyc y doſwiadczyc pragna, prowadzieł, y onym gdzie co jeſt pokazował:

Swiat Labiryntem.

przetom tez y tobie Drogę zaszedł. Ja zadziwiwszy się spytałem, a ktożes ty jest moi drogi? odpowiedział: Imię moje jest *Wszystkowiedz*, a przezwisko *Wszędybyt* ja wszystek Swiat przechodzę, do wszystkich kątow naglądam, o kazdego Człowieka mowach y sprawach się pytam, co jawnego jest wszystko widzę, co tajemnego wszystkiego się badam, zgoła bezemnie nic się dziać niemoze, wszystkiego doizrzec mojá powinnosc, a ty poidzieszli zamną, zaprowadzę cię do wielu tajemnych mieisc, na ktorebys ty nigdy nie trafieł. Ja słysząc takowe Słowa, począłem się sam w sobie cieszyc, zem takiego Wodza znalazł, y proszę go aby tey prace nic litował, mnie przes ten Swiat, przeprowadzic. Odpowiedział; Jako iunym wtym rad służę tak y tobie: a uiąwszy mnie za Rękę, podzmysz tedy, rzecze: y poslismy, a jam rzekł, nu, rad się przypatrzę, jáki jest tego Swiata bieg, a jezeli się tez w nim co takiego znaiduje, czegoby się Człowiek bespiecznie trzymac mogł, y naczym spolegac. To słysząc Towarzysz moy, zastanowił się y rzekł, *Przyjacielu*, idzieszli tym umysłem, nie żebys rzeczom naszym przypatrzy-

Descriptio Curiosi.

patrzy-

patrzywſzy ſię, one ſobie podobał, ale tylko abys onich, według zdania ſwego rozſądek czynieł. Nie wiem jako ztego *Krolowa Jeymoſc* naſza kontenta będzie. I rżekłem, ktorasż to jeſt Krolowa wasża? Odpowiedział, Ta ktora wſzyſtkim Swiatem y biegiem jego kieruje y rządzi, od jednego Kraju, Ziemie, do drugiego: Zowię ſię *Madroſcia*, acż niektorzy Fantaſtykowie *Marnoſcia* ją przekrzcieli. Powiadam ći tedy wczas kiedy ſię przechadzac y przepatrowac będziemy nie wdawai ſię wrządy, inaczey prętko tu y owdzie ſtargujeſz, a mnie ſnadz y przytobie ſię doſtanie.

III. Mamienie ſię przytowarzyſzyło.

Otym gdy on zemną rozmawia, a to niejaki niewiem cży Mężcżyzna cży Białogłowa (abowiem dziwnie jákoś zatulony był, a około niego jáko mgła ſię czynieła) do nas ſię przymknął y rzekł: *Wſzędybyle* dokądze ſię to ztym śpieszyſz? w Swiat go prowadzę, rzecze on, ktoremu ſię przypatrzyc zyczy ſobie. A czemuż bezemnie? rzekł znowu; wiesż

wiesż ze twoja jeſt prowadzic,moja rzecz ukazowac gdzie co jeſt. Abowiem *Krolowey Jey Moſci* naſzey nie jeſt wola aby kto przyſzedſzy do Kroleſtwa jey, ſam ſobie według upodobania ſwego, co widzi y ſłyſzy wykładał y rozrządzał; ale aby ſię jemu, co jeſt y do czego nalezy powiedziało, a on aby natym przeſtał. Odpowiedział *Wſzędybył* a zaſz kazdy tak ciekawym jeſt, aby z inſzemi zarowno, na rządach naſzych przeſtac niemiał. Oprocz, tuſzę ze ten uzdy potrzebowac będzie? Dobrze, podżże. A tak do nas ſię przyłączył y poślifmy. Lecz ja ſobie mysle, bym ſię jeno tu niezawiodł, bo ſię ći o jakieiś uzdzie namawiają namnie. I rzekę do tego nowego Towarzyſza: Przyjacielu niemieimi zazłe, radbym tez imię twoje wiedział, ktory odpowiedział, Jam jeſt *Tłumacżem Krolowey Swiata Madroſciey*, y mam ſobie to zlecono, abym jako ſię co w Swiecie ma rozumiec uczył. Przetoż ja wſzyſtkim ile ich w Swiecie obaczyſz, ſtarym y młodym zacnie urodzonym, y podłego Rodu, uczonym y Nieukom; wſzyſtko co do prawdziwey ſwieckiey Mądroſci nalezy, na ſwoję ſtronę tłumaczę, a one

Faſcinū adſvetarū opinionum.

do

do weſela y dobrey mysli, przywodzę: inaczeyby bezemnie Krolowie, Xiążęta, Panowie, y wſzyſcy wroſkoſzach opływający ludzie; w teſknoſciach dziwnych zoſtawali, y ſmutnie czas na Swiecie trawieli. Natom ja odpowiedział, ſczesliwie by mi cię P. Bog za przewodnika dał, mieły Przyjacielu, jezeli to prawda. Abowiem ja ſię dla tego w Swiat puſczam, abym ſobie upatrzył, coby wnim naibeſpieczniey ſzego y naipocieſnieiſzego było, a tego abym ſię jął: ciebie tedy mając takiego Konſiliarza, ſnadniey będę ſobie mogł obrac. Niewątp otym rzekł on, gdysz lubo w Kroleſtwie naſzym wſzyſtko znamienicie y ozdobnie ſporządzone, y weſołe obaczyſz, a ze ſię wſzyſtkim, Krolowey naſzey poſłuſznym dobrze powodzic moze zrozumieſz, jednak przecięsz prawda jeſt, ze jeden ſtan, y obeſcie nad drugie więcey wczaſu, y dobrey mysli ma: będziesz ſobie mogł ze wſzyſtkiego co będzieſz chciał wybrac. Jac wszyſtko jako co jeſt wyłozę. I rzekłem; a jakoſz cię zowią, odpowie; imię moje jeſt *Mamienie*.

IV. *Pielgrzym Uzdy y Okularow dostał.*

To ja usłyszawszy ztrwożyłem się, y co żem já to dla Boga za Towarzyszow dostał, pomyslíłem; Pierwszy ow (takem to w mysli swojey rozbierał) o jákis Uzdzie mowieł, ten się *Mamieniem* zowie, *Krolowa* swą *Marnoscia* (acż nieostrożnym wyrzeczeniem) mianował: Cosż wżdy to jest? a gdy tak milcząc spusciwszy Oczy idę, y jákoby ociągając się postępuje *Wszystkowiedz* cosż to *Wartogłowie*? rzecze, podobno się rozmyslić chcesz? Anizem já odpowiedział alisci mi na Szyję *Uzdę* jakąs wrzuci, ktorey wędzidła do razu w Usta mi się wemknely, y rzecze: Nu już mi też po woley mojey poidziesz, tam dokądes się wybrał. Poizrzę na tę Uzdę a oto z szyta była z Rzemienia *Bespieczenstwa*, a Wędzidła jey były z Zelaza *Uporu*, y zrozumiałem ze ku przeglądaniu Swiata nie tak jako przedtym dobrowolnie poidę ale ciekawoscią y nieuspokojeniem Mysli swoich przez gwałt ciągniony będę. Wtym drugi Wodz z drugiego Boku rzecze, a já cię temi Okularami daruje przes ktore się Swiatu

Uzda Bespieczenstwa.

przy-

przypatrowac będzieſz, y włozył mi Okulari na Nos, przes ktore ja patrząc wnet wſzyſtko przed ſobą inaczey widzę. Miały bowiem taką moc (jakom potym doſwiadczył) ze przes nie patrzącym rzecz daleka bliską, a bliska daleką, mała wielką, a wielka małą, ſzpetna piekną, a piekna ſzpetną, czarna białą, a biała czarną; &c. ſię widziała. I zrozumiałem ze nie zle ſię Mamieniem mianuje, poniewaz takowe Okulary robic y Ludziom je wſtawiac umie. A były te Okulary, jakom potym zrozumiał ze ſzkła *Mniemania* zrobione, a ramki w ktorych były, oſadzone były z Rogu, ktory *Nałogiem* zowią. Włozył mi jednak na moje ſczeſcie krzywo-jakos, tak ze mi na Oczy nie dolegały, a já głowy podnioſzſzy, na rzeczy patrzac, y jáko co jeſt w ſobie rozeznac, mogłem. Cżemum rad był y ſamem w ſobie myslił: luboſcie mi Uſta zawarli, a Ocży zasłonieli, ufam jednak Bogu memu, ze mi Rozumu, y Mysli niezwiązecie. Poidę já a przypatrzę ſię, co to ten Swiat jeſt, na ktory *Marnoſc* chce aby ſię patrzyło, ale nie właſnemi Oczyma.

Okulary Mniemania.

V. Pielgrzym z Wyſoka ſię Swiatu przypatruje.

Otym gdy já rozmyslam, a oto ſam niewiem, jáko na jakieys nader wyſoki Wiezy ſtaniemy, tak zes my ſię ſobie zdali byc pod ſamemi Obłokami, z ktorey nadoł poizrzawſzy, widzę Miáſto jakies, na weizrzeniu piekne y okazałe y bardzo obszerne, jednakem Circumferencyą jego y Granice bardzo dobrze obaczyc mogł: a było okrągło wybudowane, Murami y Wałami obtoczone, a miáſto Rowu Głębina jákas ciemna, ani brzegu, ani dna (jàko mi ſię zdało) nie mająca. Abowiem nad Miaſtem tylko Swiatłoſc była, za ogrodzeniem daljei ſcżyra Ciemnoſc. Miaſto ſamo widziáłem rozdzielone na niezliczone Ulice, Rynki, Domy, y Budynki, więtſze y mnieiſze a wſzędzie pełno Ludzi, jako Robactwa. Ku wSchodowi widziałem ſtojącą jakąs Bramę, z ktorey Uliczka szła do inſzey Bramy, cale ku Zachodowi ſię obracająca: a ztey drugiey Bramy, dopiero do rozlicznych Miaſta Ulic ſię wchodziło, ktorych Ulic naiprzednieiſzych szeſc naliczyłem wſzyſtkich, od

Extra mundũ nihil eſt.

Położenie ſwiata.

Wſcho-

Wſchodu na Zachod wedle ſiebie idących, a w poiſrzodku nich był Plac albo Rynek bardzo wielki, okrągły, a na końcu ku Zachodowi ſtał na opoczyſtym y bardzo przykrym pagorku, wyſoki y ſwietny Zamek, na ktory ſię naiwięcy obywatele Miaſta, oglądali. I rzeczemi moy Wodz *Wſzędybył*, otosz masz miły Pielgrzymie ten Swiat, ktoremu przypatrzyc ſię pragnieſz. Pryetoz żem cię naprzod na to wyſokie mieiſce wprowadził, abys mu ſię wprzod ogołem przypatrzył, a jego położenie y dyſpozytią zrozumiał. Ta wſchodnia Brama jeſt *Brama Zywota*, przes ktorą wſzyſcy, ktorzy ſię na Swiat, ku mieſzkaniu doſtawają przechodzą. Ta zas wtora Brama bliżſza, jeſt *Brama Rozeiſcia*, z ktorey każdy jako komu los padnie, ku temu, albo owemu powołaniu ſię udawa. Ulice bowiem ktore widziſz ſą rozmaite Stany, Urzędy, Powołania, w ktorych ſię Ludzie ſtanowią. Widziſz głownych Ulic ſzeſc, w owey ku południowi mieſzka Stan *Domowy*, *Rodzicy*, *Dziatki* y *Czeladz* podle niey *Rzemieslnicy*, y wszyſcy zywności ſzukający: W trzeciey tey naibliżſzey, Rynku, mieſzka Stan *Uczonych*, pracami Stany Swiata.

mysli,

mysli, y roznych Konceptow ſię bawiących. Z drugiey ſtrony jeſt Stan *Duchowny*, do ktorych inſży dla Nabożenſtwa ſię zbiegają. Za tym Stan *Zwierzchnoſci* y *Rzadcow Swiata*: na oſtatku zaś ku Pułnocy, Stan *Rycerski* rzeczami Wojennemi ſię bawiący. O jáko to piekna rzecz? Owi wſzyſtkich płodzą,ci wszyſtkich zywią, ci wszyſtkich uczą, ci za wſzyſtkiemi ſię modlą, ci wſzyſtkich ſądzą y nierządu bronią, ci zaś za wſzyſtkie wojują a tak wſzyſcy ſobie ſłuzą, y wſzyſtko w ſwojey klubie ſtoi. *Zamek* zas ow ku Zachodowi, jeſt *Arx Fortunæ*, Zamek Sczęſcia na ktorym co celnieysży ludzie mieſzkają, Bogactwa tam, roſkoſzy, y ſławy zazywając. Rynek w poiśrżodku dla wſzyſtkich jeſt, abowiem ſię tu ze wſzyſtkich Stanow Ludzie ſchodzą, y czego potrzeba ſprawują; wpoiſrzodku niego jáko w Centrum wszyſtkiego jeſt Rezydencia Krolowey Swiata *Madroſci*. Podobał mi ſię ten porządek piekny y początem P. Boga chwalic, ze Stany Swiata tak pieknie podzielił. Lecz to mi ſię niepodobało, zem te Ulice na wielu mieiſcach, jákobym przerwane widział tak że ledagdzie jedna do drugiey w chodzieła!

dzieła! Co mi ſię ſnadnego zamieſzania, Confuſiones
y zamotania znakiem byc widziało. A Statuū.
do tego kiedym na te okrągłości Swiata
patrzył jawniem czuł, ze ſię ruchał y
w koło toczył, a zem ſię zawrocenia Głowey obawiał. Bo gdym po nim Oczyma ſam y tam rzucał, widziáłem, ze ſię wſzyſtko y to co było naidrobnieiſzego ruszało: gdym Ucha nadſtawiał, wſzyſtko kołatem, pukiem, ſzeleſtem, ſzeptem y krzykiem napełniono było. I rzecże do mnie *Tłumacż* moi *Mamienie*; widziſz moi miełу Człowiecże, jak roſkoszny jeſt ten Swiat, tak wſzyſtko wnim nadobne? a to tylko zdaleka nań pogladając; coż potym rzeczesz, gdy po częſciach onemu ſię z roſkoſzami jego, przypatrowac będzieſz? y komuż by na nim byc miełо nie było? Jam rzekł: zdalekac mi ſię podoba, lecz nie wiem jak potym będzie, ze wſzyſtkich miár dobrze, rzecze, wierz tylko, a podzmysż. Wſzędybeł rzecze,
poczekai jeſcze mu ztąd ukaze mieiſce, Sposob
na ktore więcey nie poidziemy: obei- Dziecinskiego
zrzy ſię tu nazad ku Wſchodowi: wi- Wieku.
dziſzli jáko ſię ztey ciemney Bramy, cos, czołga y ſam lezie? widzę, rzekłem; A on do tego: To ſą Ludzie nowo na Swiat,

Swiat, ſami niewiedząc zkąd przychodzący, ani ſię jeśćże znają, y aby Ludzmi byli niewiedzą: przetoż jeſt koło niech ciemnoſc, a więcey nic, tylko płaczu y wrzaſku trochę. Lecż kiedy tą Ulicą idą, powoli im jaśnieje, asż ſam do tey, pod nami Bramy przyidą; tu co ſię dzieje, podzmy, obaczemy.

VI. Wyrok rozdawa Powołania.

Fatum. I zeidziemy po jakimśi ciemnym kręconym ſchodzie nadoł, a oto wtey Bramie przeſtronna śien, pełna młodzi a po prawy ſtronie ſiedzi Starzec ogromnayi twarzy, trzymający w Ręce wielki miedziany garniec. I widziałem ze oto wſzyſcy do niego od Bramy Zywota idący, przychodzieli, a każdy do tego garnca ſiągnąwſzy, y Kartkę znapiſem niejakim wyjąwſzy, wnet do ktoreykolwiek Ulice Miaſta, jeden z radoſcią y wykrzykaniem biezał, inśży ſmutny y z narzekaniem, kręcąc y oględując ſię ſzedł; I przyſtąpiełem bliżey, a weizrzę niektorym w te Kartki, y widzę ze ten wyjął, *Panui*, drugi *Służ*, ten zas *Rozkazui* inſzy *Słuchai*, ten *Piſz*, inſzy *Orz*, ten *Ucz* ſię,

Fata viam monſtrant.

ſię, inſzy *Kop*, ten *Sadz*, inſzy *Wojuy* &c. y zdumiewam ſię co by to było. *Wszyſtkowiedz* mi rzecze: tu ſię prace y powołania rożdawają do czego kto w Swiecie, ma ſię dać zazyc. A ten ſprawca nad loſami ſłynie *Wyrokiem*, od ktorego kazdy w Swiat idący informacyą tym ſpoſobem wziąc muſi; Wtym mię *Mamieł* z drugiey ſtrory trąci, abym tez tam ſiągnął, znac dawając. Jam proſieł abym nie był przymuszony, jąc ſię czegokolwiek, nie ſprobowawſzy pierwy, a owszem tak slepemu ſczęſciu, bądz co bądz, ſię powierzyc. Lecż powiedziano mi, ze to bez wiadomoſci y dozwolenia Pana Regenta, *Wyroku*, byc niemoze, a takem do niego przyſtąpiwſzy pokornie prozbę ſwą wnioſł, zem tym umyſłem przyſzedł, abym ſam wſzyſtkiemu ſię przypatrzył, a dopiero, cobymi ſię ſpodobało abym ſobie obrał. On odpowiedział: Synu widziſż że tego drudzy nieczynią, ale co ſię im poda, lubo nawinie tego ſię trzymają. Jednak poniewaſż tego tak affektujeſz, dobrze, a napiſawſzy Karteczkę, *Speculare* (to jeſt *Bodai ſię*) dał mi, y puſciel mnie.

Wyrok.

VII.

VII. *Pielgrzym przegladcjac Rynek Swiata widzi :*

I. Rozmaitość Ludzi. I rzecze mi moy przewodnik : Ponieważ wſzyſtkiemu przypatrowac ſię wolą maſz, w przod podzmy na Rynek ; y zaprowadził mię. A oto tu niezliczone tłumy obaczę, jáko mgłę. Abowiem tu ze wſzyſtkiego Swiata Języków y narodow, wſzelakiego *Wieku*, *Wzroſtu*, *Płci*, *Stanu*, *Powołania*, Ludzie byli ; ktorym ſię zrazu przypatrując widziałem ich dziwne ſam y tam uwjianie, jáko kiedy ſię Pſcżoły roją, y dziwniey jeſcże. Abowiem jedni chodzieli inszy biegali, inszy jezdzili, inszy ſtali, inszy ſiedzieli, inszy lezeli, inszy wſtawali, inszy zas ſię kładli, inszy ſię rozmaicie uwijali : niektorzy byli ſamotni, inszy w kupach mnieiſzych albo więkſzych, ſtroi y Ubior był rozmaity nanich, niektorzy zgoła cale nadzy, z dziwnemi wſzyſcy geſtami. Jezeli ſię ktorzy z ſobą potkali rozmaitych tu Figlow doſyc było, Rękoma Uſty, Kolany y inſzym ſpoſobem ku ſobie ſię przychylania y przytulania, zgoła rozlicżne Ceremonie. I rzecże mi moy tłumacz : Otoż masż to zacne ludzkie Pokolenie,

kolenie, to roſkoszne rozumną y nieſmiertelną Duſzą obdarzone ſtworzenie, ktore jako nieogarnionego Boga obraz, y podobienſtwo na ſobie noſi, zrozmaitych tych to ſpraw ludzkich nieſkończonych poznac ſię moze, tu jákoby we Zwierciedle obaczyſz doſtoinoſc rodzaju ſwego.

II. Obłudę przywſzyſtkich.

Patrzę tedy na nie pilniey y obaczę zaraz ze kazdy w kupie miedzy inſzemi chodząc maszkarkę jakąs na Twarzy noſi, odſzedſzy jednak, gdzieby ſam, albo miedzy ſobie rownemi był, onę zmyka, a do kupy isć mając onę przypina. I zpytam ſię co to znaczy: odpowiedział mi; to jeſt miły Synu ludzka oſtrożnoſc, aby ſię nie wſzyſtkim czym jeſt, kazdy objawiał, ſam u ſiebie moze byc Człowiek, jáko jeſt, przed Ludzmi zaſie po ludzku ſię ſtawic y rzeczom ſwoim kształt czynić powinien. I przypadła mi chęc, abym pilniey, jakiemi by byli, bez tego ufarbowanego nakrycia, obaczył. A mając na to baczenie widzę ze nietylko w Oczach ale y na ciele rozmaitemy ſą cudowiſkami. Naiwięcey było Trędowatych Parſzywych czy Kroſtawych: A oprocz tego niektory miał

Swinſki Pyſk, inszy miał Pſie Zęby, inny Wołowe Rogi, inſzy Osle Uſzy, inſzy Bazyliszkwowe Oczy, inszy Liſi Ogon, inszy Wilcże Pazury. Niektorem widział z Pawią długo wyciągnioną Szyją, insże z Dutkowym najeżonym cżubem, niektore z Konſkiemi Kopytami &c. ale naiwięcey ich było podobnych Małpom. I zdumiawszy ſię rzekę: wſzak ja to tu Potwory jákies widzę? co ty natręcie prawisz Potwory? rzecze tłumacz y grozi mi Pięſcią: Patrz tylko przes te Okulary dobrze obacżyſz ze ludzmi ſą. A niektorzy mimo idąc zaſłychneli zem je Potworami przezwał, ſtanąwſzy markotali, y na mię ſię takze porywali; tak já zrozumiawſzy ze tu darmo co mowic, milczałem mysląc ſobie, ponieważ ludzmi byc chcą, niechze niemi będą, já jednak co widzę to widzę.

Bałem ſię też aby mi Okularow lepiey nieprzytłoczył y mnie do konca niezmamieł, przetozem u ſiebie poſtanowieł milcżeć, y ćicho raczey, tym tak biegłym rzeczom, jákom tu już początek obaczył przypatrowac ſię I patrzę znowu, jáko niektorzy, umiejętnie, y ſpoſobnie z złemi larwami obchodzieli ſię,

prętko

prętko je zmykając y wstawiając, takze Woka mgnieniu sobie, gdzie widzieli tego, byc potrzebę, inszą postawę uczynić umieli; a tum już zaczął bieg Swiata żrozumiewac, alem milczał.

III. Niezrozumienie się spolnie wszystkich.

Uwazam tedy daliey a oto słyszę, wszystkie rozlicznemi Językami mowiące, tak ze zwiększy częsci nie rozumieli się, albo na co inszego niż mowa była odpowiádali, a każdy inaczey. Mieiscami gromady całe ich stały, wszyscy oraz mowieli, kazdy swoje a zaden zadnego niesłuchał, lubo y jeden drugiego trącali, chcąc aby byli słuchani, wszakże coby słuchał nikogo niebyło, prędzy pojedynki y targance były. I rzekłem dla Boga albo tu w Babilonie jestesmy? każdy tu swą noći, mozelisż większe zamieszanie byc.

Pojedynki.

IV. Niepozytecznemi się Rzeczami bawiących

Jednak mało kto tu był proznujący, każdy jáką zabawę swoję miał, lecz takie Prace (czegobym się był nigdy niespodział) ktore nic nie były, tylko albo dziecinne igrzyska, albo około lada czego usiełowania. Niektorzy bowiem zbierali smieci a dzieleli je miedzy się: niektorzy Kłody y Kamienie sam y tam przewalali, albo je Windami wzgorę leda

gdzie wyciągali, y znowu ſpuſczali: niektorzy Ziemię kopali, przewozieli, przenoſieli zmieiſca na mieyſce. Oſtatek Ludzi Dzwonkami, Zwierciádłami, Męcherzynami, Grzegotkami, y inſzemi czaczkami ſię bawieli, niektorzy y z ſwoim cieniem igrali, rozmierzając goniąc y chwytając go. A to wſzyſtko tak uśilnie, asż wiele ich chorowało y poćieli ſię, ba y poprzerywali ſię. A byli niemal wſzędzie przyſtawowie ktorzy takowe rzeczy roſkazowali y rozmierzali, z wielkim przynaglaniem, inszy ich zaſię zniemnieiſzą ochotą ſłuchali. I rzekłem, z zdumieniem: Ei czyliż Człowiek ma byſtroſci niebieſkiego Rozumu ſwego, na tak marne y nikczemne rzeczy zazywac? Co marne? rzekł Tłumacz; Izali tu jáko we Zwierciedle niewidzisż, jáko wszyſtko dowcipem ſwym Ludzie przemagają, jeden robi to drugi owo. Ale wſzyſcy rzekłem, rzeczy niepozyteczne, ktore nieprzyſtoją na taką zacną godnoſc ludzkiego Narodu. Niebądz tak bardzo mądrym rzekł mi znowu, wzdyc jeſcże w Niebie nie ſą, ale na Ziemi, ziemſkiemi Rzeczami, bawic ſię muſzą. Widzisż jednak jáko wſzyſtko porządnie idzie.

Ja znowu patrząc widzę, ze nic niepo- rządnieiſzego pomyślic ſię nie mogło. Abowiem, kiedy kto zczym ſię mocował, y biedzieł, inszy przyſzedſzy w mieſzał mu ſię w to; zkąd zwady, załebki y bitwy; wnet ſię jednali y pochwili znowu bili; podczas jedney rzeczy kilka ich chwyciło ſię; ani ztego ni z owego, odbiegli jey wſzyſcy, a biezał kazdy wſwą. Ktorzy jednak pod mocą byli tych Urzędnikow y Dozorcow, ci jako tako, co im roſkazano tego pilnowali, przeto ze muſieli; wſzakze y tu mieszaniny doſyc widziałem. Niektorzy ſię z Rządu wyłamywali, y uciekali precz; inszy przeciwko Dozorcom ſzemrali, niechcąc tak czynic jako oni chcieli, inszy im Kije chwytali y wydzierali, y wſzyſtko było pomieſzano; jednak iz to rządem ſłynąc miało, nicem już więcey mowić nieſmiał.

V. Nierządy ſrogie.

Obaczyłem też inszy nierząd, Slepotę y Szalenſtwo wſzyſtek ten Rynek (jako potym y Ulice) pełen był jąm, dołow, y parowow jakichſi, Kamienia y Kłod, na przek na krzyſz, tak y ſak leząc ych, y inszych zawad; zaden jednak niczego nieodwalił, nie porownał nie uprzątnął,

VI. Zgorſzenia a złych przykładow pełno.

zaden tez nićzemu ſię nie umykał, nie omijał, nie obchodzieł, ale tak oslep chodząc, raz ten drugi raz ow uſterknął ſię, powalił, padł, potłukł ſię, aſz mi Serce drętwiało na to patrząc. Znich jednak zaden zadnego nieratował, ani Ręki podał, lecz gdy kto upadł, ſmiali mu ſię. Ja tedy widząc kłodę, albo doł, na ktorą kto oslep lazł chciáłem niektorych przeſtrzedz, ale nikt oto nie dbał niektorzy ſię ſmiali, inszymi łajali, drudzy bić chcieli. Nie ktory padł ze niewſtał więcey, inszy wſtawſzy znowu ſzedł y znowu Koziełka wywrocieł, podczas raz po rázu guzow y ſinych razow kazdy miał po doſtatku, a zaden nic oto niedbał, takzem ſię temu niedbalſtwu wydziwic niemogł, ze ſwoje upadki, y ztłuczone razy, mniey ſobie wazyli, a jezeli kto inſzy ſię kogo dotknął albo Palec nań zakrzywieł, wnet ſię o to uimowali do broni ſię porywali, y zabijali.

VII. Niedoſtatek Ludzki przy wſzech Rzeczach.

Poſtrzegłem też przy nich, do Nowin, y odmian, wielką ochotę, w Stroju, Budynkach, w Mowie, chodzeniu y inſzych rzeczach. Niektorem widział, ze nic nie czynieli, tylko ſię przebierali, coraz to inſzym Krojem, Sukniа, to nową Fuzą

Budy-

Budynek, jeden ſtawiali, drugi obalali, y ſami co go nie dawno poſtawieli, w Pracey przedſięwziętey chwytali ſię tego y owego, a dali potym wſzyſtkiemu pokoi, wſzyſtko z jakimſi nieſtatkiem. Abowiem jezeli kto od ſwego brzemienia, z ktorym ſię mordował, umarł, albo je opuſcieł; wnet inſzych kilka naſtąpieło na to mieiſce, ktorzy ſię onie wadzili, za łeb chodzieli, asż z podziwieniem. Miedzy tym, żadnego z tych wſzyſtkich nie było, z ktoregoby ſię, gdy mowieł czynieł, budował, inszy nie naſmiali, nie wynicowali y co wyſtawieł nie popſowali. Podcżas drugi z wielką Pracą y Koſztem wyſtawieł cokolwiek, cudownie ſię ſobie w tym podobając, asż oto drugi przyſzedſzy jemu to obalił, zburzył, y popſował, takzem niewidział, aby kto co w Swiecie zeuczynieł, czegoby znowu drugi nie zepſował. Niektorzy ani na insże nie czekali, burzeli wnet po ſobie ſami, azem ſię temu głupiemu nieſtatkowi y proznemu uſiłowaniu, y koſztow wynakładaniu, dziwował.

VIII. Pychę y jednego nad drugiego ſię wynokieſzenie.

Widziałem też jáko ſiła ich na wyſokich trepkach chodzieło, niektorzy ſobie ſtopnie, podſtawki, aby nad wſzyſt-

kie podnieſieni będąc, zgory patrząc na nie mogli, przyprawiali do Nogi, a tak ſię przechadzali. Lecż, im kto miał wyzsże tym ſię prędzey wywrociel, albo mu inſzy (procż wątpienia z zazdrosci) Nogi podtrącali y nie jednego to podkało, zkąd ſmiechowiſkiem byli u wſzyſtkich; a ſiła takowych przykładow widziałem.

IX. Odymanie ſię y podobanie ſamych ſobie.

Nadto obacżyłem niektorych, a oto Zwierciadła piaſtują wnie lubo z inſzemi mowieli, lubo ſię wadzieli y za łeb chodzieli, przecię wglądali a z przodku ztyłu y po ſtronach, na ſię poglądając, a nad ſwoją Urodą wzroſtem, chodem y poſtępkami kląſkając y inszym aby ſię im przypatrowali Zwierciadł ſwoich podawali.

X. Smierc ktora wſzyſtkich mizernie traciefa, a Ludzie nic na to niedbali.

Nawet uizrżałem y Smierc miedzy niemi wſzędy ſię przechadzającą, ktora Koſą oſtrą, y łukiem z Strzałami będąc dobrze opatrzona, wſzyſtkich głoſem aby ſię byc ſmiertelnemi znali upominała. Lecz tego jey wołania nikt nieſłuchał, kazdy ſwego głupſtwa y nierządu przecię pilnował. A ona Strzał dobywając po nich na wſzyſtkie Strony rzucała, ktorzy, jáko kogo w kupie, młodego

dego albo ſtarego, ubogiego, Bogatego, uczonego, albo proſtaka, bez braku trafiła, tak padali: kto był raniony, krzyczał, ryczał, beczał, inszy koło niego chodzący obaczywſzy, uciekali, od niego, a wnet zaſię nic nie dbali. Niektorzy przyſzedſzy przypatrowali ſię rannemu, a gdy Nogi wyciągnąwſzy dychac przeſtał; zwoławſzy ſię ſpiewali koło niego, Jedli, Pieli, Krzykali niektorzy przytym trochę upłakując. Potym porwawſzy go wlekli y wyrzucieli go precz, do tey głębokiey ciemney jamy, ktora około Swiata jeſt. A wroćiwſzy ſię ztamtąd, znowu broili, Smierci nic nie uſtępując, otym tylko aby na nie niepatrzeli (lubo ſię onie ocierała) myśląc. Widziałem y to ze nie wſzyſcy, ktore poſtrzeliłá zaras padáli, nie ktore ranieła tylko, ochromieła, oslepieła, ogłuſzyła. Nie ktorzy ſię ztey Rany jey odęli jako Pęcherz, inni uſchli jak trzaſzczka, inszy ſię trzęsli jako oſika &c. tak ze więkſza cześć Ludzi poranionych z gnijącemi y otokiem płynącemi Członkami niż zdrowych chodzieło. A uizrzałem niemało ſam y tam biegających y przedawających na te Rany Plaſtry, Maſci,

 Trun-

Trunki, i kupowali to od nich wſzyſcy wykrzykując y z Smierci przeſzydzając.

Medicos Apothecarios. Lecz oną nic nie dbała, rzucała y obalała przecię y ſame te przedawające. Na com z załoſcią, patrzyc muſiał, ze ku nie ſmiertelnoſci ſtworżony twor, tak załośnie y nieſpodzianie rozmaitemi ſmierciami ginie. Oſobliwie gdym tego doſzedł ze poſpolicie gdy kto naibardzi Zycie ſobie długie objecuje, przyjacioł nabywa,

Divites. zywnoſci przyczynia, Domy buduje, Pieniądze zbiera, y rozmaicie ſobie dobrze tuſzy, tym czaſem Strzała Smierci przyleci, wſzyſtkiemu koniec czyni, a kto ſobie na Swiecie byt gotował wyrzucon bywa zniego, a tak wſzyſtko jego przygotowanie wniwecz: a gdy inny naſtępuje na jego mieiſce, toz go podka rownie, y trzeciego y czwartego, y dzieſiątego, y ſetnego, jednakowoż. Widząc já tedy ze tey niepewnoſci Zywota, nikt uwazac ani do Serca przypuſczac niechce, tylko jakoby nieſmiertelnoſci pewni byli, tak ſobie w Gardle Smierci ſtojąc poczynali (nadczym dziw ze ſię Serce wemnie od żalu nie rozſiadło) chciałem Głoſu podnieſc, napominąc, proſić aby Oczy otworzyli na Smierc Strzały nakładającą,

dającą,

dającą, aby patrzyli, y onich ſię niejako chronieli: alem zrozumiał, ze poniewaſz ſama Smierc ſwym nieuſtawającym wołaniem, ſwoim, y ſtraſzney poſtawy ſwojey, przed Oczy ich ſtawianiem nić ſprawić nie moze, dopieroz moje napominanie ſkuteczne nie będzie. Rzekłem jednak ſam wſobie. Ach pozal ſię Boze, ze my biedni a ſmiertelni Ludzie, tak wnieſczeſciu ſwoim slepemi jezdeſmy. Odpowiedział mi moy *Tłumacz*; moi drogi, byłali byżto mądroſc, trapic ſię mysląc o Smierci, oſobliwie ponieważ kazdy wie ze jey nie uidzie, lepiey jeſt na nie niepatrzyc, ale ſwego pilnowac y czynić ſobie dobrą mysl: kiedy przyidzie tedy przyidzie, w kilka godzin zbędzie ſię wſzyſtkiego a podczas y Woka mgnieniu: y dla tegoż ze ktokolwiek umrże inszy weſelic ſię nie mają? wſzak ſię na mieiſce jednego zmarłego, kilka ich znowu urodzi. Na tom rzekł, jezelic wtym zalezy Mádroſc, tedyc ja tego nie dobrze rozumiem y milczałem. Lecż y tego zataic nie mogę, iż gdym tak niezliczone mnoſtwo Strzał, Smierci obaczył, latających, przyſzło mi uwazac, gdzie ona bierze tak ſieła tych Strzał? y patrząc

oba-

obaczę oczywiście, ze ona zgoła | zadnych swoich Strzał niemiała, ale tylko łuk a Strzały od Ludzi brała, kazdą od tego ktorego nią trafić miała. I widziałem ze Ludzie sami te Strzały robieli y gotowali, niektorzy je lekkomyslnie y z odwagą, samy Smierci zabiegając, podawali; takze ona ledwo już gotowych odbierac y Serca ich razic, nastarczyc mogła. I zawołałem już widzę ze prawdziwa jest owa Sententia: *Et mortis faber est qui libet ipse suæ:* widzę ze nikt nieumiera, ktoryby zbytkiem nie wstrzemięzliwością, lekkością albo nieostroznością, bo łączek, morowek, Ran wnętrznych y powierzchnych (abowiem to są te Strzały Smierci) sam sobie okazya nie był. Gdym tedy tak pilno na tę Smierc patrzał; y jey po Ludziach gonitwy upatrował, targnie mnie *Mamił* y rzecze: y coz ty głupi? umarłych raczey nizeli zywych pilnujesz? kto umrze ten odpoczywa, ty się jeście gotui.

VIII. *Pielgrzym przeglada Stan Małzenski kędy widzi.*

Trudne y teskliwe do tego Stanu przyjącie.

Tedy prowadząc mnie przywiedli do Ulice, w ktorey powiadali ze Małzonkowie

wie mieszkali, a ze mi tego ucieszńego Zycia sposob słusznie ukazą. A oto tu stała Brama o ktorey powiádali ze się zowie *Zmowa*: przed nią był szeroki plac y na nim mnostwo wielkie Ludzi obojey płci, ktorzy przechodząc się w Oczy sobie zaglądali, a nie tylko to ale jeden drugiemu macał Uszu, Nosa, Zębow, Szyje, Języka, Ręku, Nog y inszych Członkow, mierzeł takze jeden drugiego jak jest Długim, Szerokim, Miąższym albo Cieńkim. Tu jeden do drugiego przystępował, znowu odstępował, raz z przodu, drugie raz y z tyłu, to z prawego, to z lewego nan pogłądając Oka, a wszystkiego co jeno przy nim widział probując; a osobliwie (a tegom naiwięcy widział) mieszkow y workow jeden drugiemu macał, jak długi, jak szeroki, jak odęty, tęgi, albo słaby jest, uwazając. Podczas sobie kilka ich na jednę ukazowało, pochwili nikt; a jezeli jeden drugiego odganiał; to się wadzieli, bili y za łeb chodzieli, takzem y morderstwa tu wzajemne obaczył. Niektory drugiego odepchnąwszy, znowu od inszego odepchniony był, niektory inszych odpędziwszy y sam precz biezał. Inszy zas

nie

nie długo probując, ułapiwſzy co naibliży niego było, toz ſię za Ręce do tey Bramy prowadzieli. Takowych já tu Ceremoniey podoſtatku widząc, pytałem ſię co ci Ludzie czynią; odpowiedział mi Tłumacz: to ſą coby radzi do Ulice Małzonkow, lecż iż tam przes tę Bramę nikogo ſamego jednego niepuſczą, tylko parą, muſi ſobie kazdy towarzyſza upatrzyc. A to obieranie tu ſię odprawuje, a kazdy coby mu wygodnego było ſobie ſzuka, kto znaidzie, idzie oto jáko widzisz Ztowarzyſzem ſwym ku tey Bramie. Atoż to obieranie niemoze ſnadniey przyſc? rzekłem, jakoś to bardzo trudno przychodzi! odpowiedział: nie Pracac to, Roſkoſz: czy niewidziſz, jáko ſobie przytym weſoło poczynają, ſmieją ſię ſpiewają, krzykają; niemaſz weſelszego żywota ſpoſobu wierzmi nad ten. Toć poizrzawſzy widzę ze wprawdzie niektorzy ſię ſmieją, y wykrzykują, ale widzę tez, ze niektorzy zchyliwſzy Głowę zKorneliuſzem chodzą, wiercą ſię ſam y tam, cofają ſię, trapią ſię, niedoſypiają niedojadają asż y ſzaleją. I rzekę a ci co? odp: y toc jeſt rozkosż, niechze tedy będzie odpowiem, podzmy, co

ſię

ſię to tam daliey dzieje. A tak ſię przes te tłumy przeciſnąwſzy przyidziemy asż do ſamey Bramy: a oto niż ſię do niey wchodzieło, widzimy zawieſzone Wagi jákieś, ze dwu koszow urobione a około nich Ludzie ſtojące. I wſadzieli tę parę Ludzi, w owe Kosże na przeciwko ſobie, y przypatrowali ſię rownali jeſt Waga, gdzie było ſieła ich co ſię z ſobą ſchodzieli y rozchodzieli, Wag tych poprawiali y one ſtanowieli: Tak tedy długo ſię zniemi waząc, dopiero daley do Bramy je puſczali; lecz nie kazdemu jednakowo padło, bo niektorzy przes Koſz przepadſzy ſmiech uczynieli y muſieli ſię z ſromotą tam ztąd prowadzic, y jeſcze im nad to Wor jakis czy Kapę na Głowę włozono y igrzyſko ſobie znich czynieli. Temu ſię przypatrując, pytałem; coz to tu ſię dzieje. Odpowiedział; *Zmowa*, kiedy pewnie doidzie. Ukazeli Waga rownoſc zeby rowne za podobne ſtało, puſczają je do tego Stanu jako oto widziſz, lecz jezli nierownoſc, rozchodzą ſię. I coz ſię tu za rownoſc upatruje; rzekłem? Wſzak já widzę niektore Stanem, y z inſzey miary Wagą we wſzyſtkim ſobie podobne y rowne ukazują,

II. Niepewne tego Stanu nadanie.

kazują, a oni przecię jednego przes Kosz pusczają, inszych zas nader nierownych, *Starca z Młodą, Młodzienca z Babą*, sadzają, jeden gorą a drugi dołem a przecię mowią ze to moze byc: jakoz to? odpowiedział; nie wszystkiego ty widzisz. Prawdać jest niektoryby Dziad albo Babka, wiechcia grochowin niezawazyła, lecż kiedy przy sobię ma, lub tłusty mieszek, albo Czapkę przed ktorą inszy cżapkowac muszą, albo cokolwiek podobnego (abowiem takowe rzeczy wszystkie tez na Wagę idą) tym się to dzieje ze nie według twego rozumienia to ukazuje.

III. Nie odmiennosc jakokolwiek padnie.

Wszedszy my tedy za temi ktore do Bramy pusczali, obaczemy wsrzod Bramy, Kowale jákies, ktorzy kazdą tę parę Ludzi w srogie pęta spinali, a dopiero daliey pusczali. Przyrym ich w zajemnym okowaniu, sieła Ludzi było, umyslnie jako powiadali, do tego zaproszonych, aby Swiadkami byli, ktorzy im grali, spiewali y dobrey mysli byc kazali. Lecz ja pilnie pogłądając obaczyłem ze te pęta, nie jáko u inszych więzniow Kłotką, zamykali; ale je tak skowali, y z lutowali, aby poki ich Zywota stawa, rospiąć ani

rozer-

rozerwac nie mogli. I zląkłem ſię tego mowiąc, ze ſtraſnieiſzego więzienia byc niemoze, do ktorego kto ſię, raz doſtanie, na wieki nadzieje niema wybawienia. Odpowiedział *Tłumacz:* y owſzem, ten związek jeſt naitęſzſzym ze wſzyſtkich Ludzkich zwiąſkow, ale ſię go niemasż bac. Abowiem dla ſłodkoſci tego Stanu, chętnie tego jarzma podeimuje ſię; obaczyſz to ſam, jako to jeſt mieły Zywot. Podzmyſz tedy miedzy nie abym obaczył? rzekłem.

IV. Mała roskoſz kiedy ſię nailepi zdarzy.

Wnidziemy tedy do Ulice, a oto mnoſtwo Ludzi tych, parą a parą, ale jak mi ſię zdało ſieła ich bardzo nierowno zprzęzonych; wielcy zmałemi, nadobni z ſzpetnemi, Młodzi z Staremi, &c. A patrząc ja pilno coby robieli y wczymby ta tego Stanu Słodkoſc zalezała; widzę, a oto na ſię pogłądają, z ſobą rozmawiają, podczas jeden drugiego pogłaſcze, podczas y pocałuje. Tu oto widziſz rzecze Tłumacż, kiedy ſię zdarzy Małzenſtwo, jako piekna jeſt rzecz. Ta tedy, jeſt, gdy ſię nailepiy zdarzy, rzekłem, Summa wſzyſtkiego? Owſzem rzekł on, a jam za ſię odpowiedział, doſyc mało roſkoſzy, ktora jezli ſtoi za te okowy wierę niewiem.

V.
Bieda y kłopot wszyst-kick wobec Małzonkow

Patrzę wtym przecię na nie daliy, a widzę jako fieła prace y klopotu mieli. Mieli bowiem pospolicie, pasma długie Dzieci koło siebie, Uzdami do siebie przypiętych, ktore im płakały, wrzesczały, smrodziały, chorowały, y umierały. ze nie wspomnie ziákiemi bolesciami, płaczem, y nie bespieczenstwem własnego swego zywota, na Swiat je wydawali. Jezeli ktore odrosło była znim dwoja praca, na Uzdzie je przy sobie trzymac, a Ostrogami za sobą popędzac, a oto często ani Uzdy, ani Ostrogi cierpiec niechcąc, cudow rozmaitych nabrojeli, asz do utrudżenia y płaczu Rodzicow, a jezeli je na ich wolą pusczali, albo się im pourywali, zal, sromota y Smierc Rodzicow potykała. Co ja tu y owdzie widząc począłem napominać niektorych, jáko Rodzicow tak y Dziatek owych aby tak głupie Dziatek niekochali, y nie folgowali; tych do Cnot prowadząc. Alem mało wskorał, tylko ze szpetnie na mnie pogłądano, sczypano, a niektorzy grozieli mnie zabic. I za sczesliwem poczytał niepłodne, niektore tu widząc; lecz oni tesknieli, a ze bez Pociech są narzekali: a takem zrozumiał, ze y

Educatio difficilis.

miec y niemiec w Stanie Małzenſkim Dziatki utrapienie jeſt. Do tego kazda ta kazda para Ludzi niemal dla poſługi ſwojey y ſwoich, obcych miała przy ſobie, y około ſiebie niemal ktorych częſtokroc bardziey reſpectowac, niż ſiebie y ſwoich muſiała, a jednak mało co wczaſu y wygody od nich zazywając. Nad to było tu jak y na onym Rynku niemało zawad y okaziey uſterku, Drzewa y Kamienia, zawadziełli jeden, podknął ſię padł, ranieł ſię y drugi niemogąc umknąc ſię, od niego znim zarowno płakac y boleſci ponoſić muſiał, takzem to poznał, ze kazdy wtym Stanie, miaſto jedney Pieczy, Starania, Niebeſpieczenſtwa, tiloraką Pracą, Staraniem, Niebeſpieczenſtwem obtoczony chodzi.

VI. Sroga Tragedya wnie zdarnim Małzenſtwie.

Owſzem gdym ſię niektorym wtey kupie przypatrył Tragedyam obaczył, byli z ſobą niejedni ſpięci, niejedno ſtainych chęci, jeden chiał tak, a drugi inaczy, jeden ſam a drugi tam, toż ſię niezgadzali, wadzieli y hałaſowali, ten ſkarzył przed mimo chodzącemi, o to, drugi o owo, a gdy niebyło ktoby je pogodzieł, jąwſzy ſię jedno drugiego niemiełoſiernie ſię tłukli y bieli, jezeli je kto po-

godzieł, pochwili znowu w ſię. Niektorzy ſię doſyc długo ſłowy ſprzeczali, czy wlewoczy w prawo, a gdy ſię kazdemu gdzie ſię uparł chciało, toz gwałtem drugiego na ſwą przeciągał Stronę, drugi tez na ſwą, a tak był ſpor y utarczka kto kogo przeciągnie. Podczas gorę miał Mąz, a Zona lubo ſię ziemie, trawy, y czego mogła chwytała przecię za Męzem pociągniona była: Podczas tez y Mąz za Zoną muſiał: inszy zaś znich ſmiali ſię, ale mnie płaczu, niż ſmiechu rzecz godnieiſza ſię zdała. Zwłaſcza zem widział jako niektorzy wtym utrapieniu płakali, wzdychali, y do Nieba Ręce ſwoje podnoſieli, zeby złotem y ſrebrem, z tych związek ſię wykupleli declaracyą czyniąc: I rzekłem do Tłumacza ſwego; A coz, niemogą byc poratowani? niemogą być rozwiązani y wolno puſczeni od ſiebie ktorzy ſię tak zgodzić z ſobą niemogą? Niemoze to byc rzekł on poki ſą zywi, tak byc muſi. Ach niemaſz okrutnieyſzey niewoli, rzekłem, wſzak ſię to Smierci rowna y nad to. A on znowu, czemu ſię pierwy nienamyslili? dobrze tak na nich.

Wtym

Wtym poizrzę, a to Smierc, Strzałami swemi nie ktore przeraza y obala, a pęta wnet się kazdemu rozrywały. I życzyłem im tego mysląc ze y oni sobie tego zyczą, a z tego wybawienia serdecznie się radowac będą. Ale oto niemal kazdy znich w płacz y Lamenty, jakiehem indziey w Swiecie ledwie słyszał, Rękoma załęmując y przygody swojey załując. O tych, ktorem, ze spokoinie zyli z sobą, przedtym widział, rozumiałem, ze poprawdzie załują, y jednego po drugim teskno, o drugich zas pomysliłem, Tak to dla Ludzi oni się pokazują, ale będąc się umieli kajać slubuje y drugim jako się mają tych Okow chronic poradzą. Ale nizem co zwiedziec mogł, przetarszy sobie trochę Oczu przed Bramę zas biezeli, a znowu się wokowach wracali, y rzekłem zgniewem; o szalenei niegodniscie pozałowania; a do swego Wodza mowię, podzmy ztąd ja wtym Stanie więcey marnosci niż czego inszego widzę. VII. Dobrowolna niewola.

IX. *Pielgrzym przepatruje Stan Rzemiesnikow.*

A tak idąc przyidziemy do Ulice kędy zywnosci nabywają, a ta zasię na wie-

le małych Uliczek podzielona była, a wſzędy rozmaitych Sieni, Izb, Kuzni, Warſztatow, Kramow, Bud, zrozlicznym dziwnym naczyniem pełno, około ktorego Ludzie dziwnie ſię uwijali, wſzyſtko z Szeleſtem, Kołatem, Tłukiem, Pukiem, Krzykiem y rozmaitym łoſkotem. Widziałem tu jáko niektorzy w Ziemi, lubo po wierzchu wniey pyſcząc, albo wniey jako Kreci ryjąc, inszy ſię płokali w Wodzie na Rzekach y na Morzu, inszy ſię bawieli Ogniem y inszy po Powietrzu Oczyma latali. Inszy z Beſtyami ſię paſowali, inszy z Drzewem albo Kamieniem, inszy leda co tam y ſam przenoſieli albo przewozieli. I rzeczemi Tłumacz, oto wey jako to wdzięczne y weſołe prace? proſzę coc ſię tu nailepiey podoba? rzekłem, moze byc ze przytey pracey nie co weſela jeſt, já jednak widzę tu więcy mocowania y ſtękania ſłyſzę: rzekł: nie wſzyſtko jeſt cięſzkie, obaczmy jeno pilniey niektore rzeczy: y prowadzieli mię przes nie porządkiem; przypatrowałem ſię wſzyſtkiemu, y probowałem tez mieiſcami tego y owego dla doſwiadczenia, lecz wſzyſtkiego na ten czas opiſowac nie mogę y niechcę. Ale com tu

po-

postrzegł tak ogolnie tego zataic nie mogę.

Naprzod obaczyłem to ze te Ludzkie obeſcia, uić inſzego nie ſą tylko prace y fatygi, wktorych wielkie niewygody y niebeſpiczenſtwa. Widziałem tu bowiem tych co ſię Ogniem bawieli, ze byli jako Murzynowie czarni, okopceni y opaleni, ktorym brzęk Młotow, zawſze w Uſzach brzmiał y Słuch odeymował, łona od Ognia zawſze ſię im w Oczach błyſczała, a ſkora od tego y owego ſię przypalała. Ktorzy obeiſcie ſwoje mieli w Ziemi, z Ciemnoſciami y z Strachami było ich towarzyſtwo, y nieraz ſię trafieło ze ich Ziemia przyſypała. Ktorzy w Wodach pracowali, mokli jáko ſnopek na Dachu, od zimna ſię trzęsli jako Oſika, wnętrznoſci ich drętwiały, a niemało ich, głębokoſciom ſię podziałem doſtawało. Ktorzy z Drzewem ſię zabawiali albo Kamieniem y inſzemi twardemi rzeczami, pełni byli modzelow, ſtękania, y fatygi. Widziałem bowiem ze niektorzy Osle prace mając, zniemi ſię az do potu, do uſtania, do upadu, do urazu, do przerwania, mocowali y na magali, á tym ſwoim biednym kłopotaniem ledwo Chleba ſobie

I. Wſzyſtkie obeſcia ich ſą prace pełne y niebeſpieczne

bie

bie kęs zarobic mogli. Widziáłem tez inſzych w prawdzie ze ſię lekſzą pracą y z wielkim zyſkiem zywieli, ale znowu im mniey prace, tym więcey nieprawoſci y oſzukania tu było.

II. Prace uſtawiczne. *Powtore* widziałem ze wſzyſtka praca Człeka, jeſt dla Gęby jego, abowiem co kto zyſkał, wſzyſtko to ſobie y ſwoim do Gęby wetkał, mało takich wyjąwſzy ktorzy uimowali Gębie a do woru kładli a te znowu były albo dzurawe co się nasypało, zaras wypadło, a inszy zbierali. albo prszedszy kto kolwiek urwał mu go, albo ſam, gdzie kolwiek zawadziwszy oderwał go ſobie albo przerwał, albo jákim inſzym ſpoſobem y przypadkiem zgubił. Tak zem to jawnie widział, ze ludzie temi pracami y zabawami tylko wodę mierzą, jako mowią, nabywają pieniędzy y znowu odbywają, ztą tylko roznoſćią, ze Snádniey odchodzą, a niż przychodzą, bądź ze je przes Gebę, bądz przes ſkrzynię przegąniáją, zaczymem tez więcey biednych y nędznych widziáł, niż możnych y Bogatych,

III. Prace ciężkie. *Trzeciá* obaczyłem ze kazda ta praca chce mieć calego Człowieka. jezli się

kto

kto oglądał a trochę ſobie leniwo poczynał, wnet opozdził, y wſzystko mu zrękuıpadało, a niż śię ſpodział nedzę kłepał.

IV. Prace trudne.

Czwata, wſzędym wiele trudnosci postrzegł niż kto się do iákiego obescia wprawieł większy czas zywota iego minął, a wprawiwſzy ſię nie dałli pilnego na ſiebie baczenia, wſzyſtko mu nie ſporo ſzło, owſzem y przy naipilnieyſzych tom poſtrzegł, ze tak częſto ſię z ſzkodą jáko z zyſkiem witali.

V. Prace zazdroſć roznie-cające.

Piata, widziałem wſzędy (oſobliwie miedzy zoſtawającemi w jednym Cechu) pełno zazdroſci y niechęci. Nagodziełoli ſię więcey Roboty komu, albo ze od niego więcey wynoſzono, Sąſiędzi jego wnet ſzpetnie nań poglądali, Zębami zgrzytali, y jáko mogli onemu przeſzkadzali, zkąd zwady, rozerwania, nieprzyjazni: Grzechy y Niewola roſła: a niektorzy zniecierpliwoſci, naczynia precz od ſiebie odrzucając wproznowanie ſię, y wumyslną Nędze wdawali, a to inſzym na złość.

VI. Prace grzeſzne

Szoſta, poſtrzegłem wſzędy ſiła fałſzu y oſzukania, jezli kto co robił, a ile drugiemu komu, wſzyſtko byle zbyc, leda-

jako robieł Robotę swoję, jednak miedzy tym, jako naibardziey zalecając, y wynosząc.

VII. Prace marne y niepotrzebne.

Siodma, nalazłem tez tu, wiele zbytnich marnosci, owszem, większą częsc tych zabaw widziałem, ze nie są tylko sczyrą marnoscią y nie uzytecznym szalenstwem, uznałem to prawie dobrze. Ponieważ bowiem, Ciało Ludzkie skromnym y sczupłym pokarmem się sustentowac, skromnym y prostym odzieniem przyodziac się, w skromnym y podłym Budyneczku zmiescie się moze, jáwna rzecz jest ze małego starania y prace potrzebuje, tak jáko za starodawna bywało; Tum zasię obaczył, ze Swiat albo nie umie tego uwazac albo niechce; poniewasz dla natkania y nalania Brzucha, tak siłu y nie zwyczainych rzeczy uzywac zwykł, ze dla szukania y nabywania ich, wielkie mnostwo Ludzi po Morzu y po Ziemi pracowac y siłę swoję y Zywot, na Szańc łozyc musi, dla ktorych rzeczy gotowania znowu osobliwi Mistrzowie byc muszą. Podobnie wszukaniu Szat y Budynkow roznych materiey, y onym dawaniu roznych kształtow nie mała częsc Ludzi się bawi: Co wszystko zbyt-

nią

nią, marną, y nie potrzebną pracą, ba ſamym Grzechem jeſt. Tak podobnie y Rzemieſnikim widział, ktorych umiejętnoſc y praca, jeſt, dziecinne rupieci, albo jakie igrzyſka dla krotofile, y czaſu marnie trawienia robic. Inſze nad to ktorych praca była, naczynia okrucienſtwa, Miecze, Puginały, Czekany, Ruſnice, &c. wſzyſtko na Ludzi, robic y gotowac, a takiego pozywienia z jákim Sumieniem Ludzie, y ſpokoiną myslą ſzukac mogą, ja niewiem. Lecz, to rozumiem ze gdy by ſię ztych zabaw Ludzkich, co niepotrżebnego jeſt, zbytniego, y grzeſznego, odjąc y odrzucic miało; zeby większa czeſc ludzkich Prac, y obeſcia upaſc muſiała; za czym dla tey y inſzych przyczyn wzwysż przypomnionych, nie ſobie, mysl moja nie chciała tu upodobac: zwłaſcża kiedym widział, ze ſię tu tylko Ciáłem y dla Ciała pracuie gdysz gdzieby Człowiek maiąc w ſobie przedniejszą częsć, duſzę, otey miał myslić y co by jey pozyteczne było tego ſzukąc nieczyni ani otym mysli.

X. Piel-

X. *Pielgrzym Stan Uczonych przegląda w przod ogolnie kędy widzi.*

I rzekł do mnie moi przewodnik; już já twoje zrozumiewam mysli, dokąd cię ciągną: miedzy Uczone z tobą, miedzy Uczone, to tam będzie dla ciebie co powabnego, to lekceiſzy, to ſpokoinieiſzy, to mysli pozytecznieiſzy Zywot. Tak jeſt rzecze Tłumacz: a bowiem co moze byc roſkoſnieiſzego, jako kiedy Człowiek porzuciwſzy tego grubego Ciała prace, ſamym zacnych Rzeczy bawieł ſię badaniem, y rzeczy ſubtelnych, ledwo rozumem pojętych ſpekulacyą. Toc zaprawdę jeſt, co Ludzi ſmiertelnych nieſmiertelnemi, y Bogu podobnemi, y nie jako rownemi czyni, gdy niemal wſzyſtko wiedzącemi ſtawają ſię, tego co na Niebie, na Ziemi, w przepaſciach jeſt, albo było y będzie, wſzyſtkiego dochodząc, wſzyſtko znając, luboc w prawdzie nie wſzyſtkim wiednakiey doſkonałoſci tego ſię doſtaje. Prowadzcieſz mnie tam: czegoſz ſię bawicie? rzekłem.

1\. Twardy przed niemi Examen.

I przyidziemy do Bramy, ktorą diſciplinam zwali a ta była długa, wąſka y ciemna, pełną z broinych Strozow, ktorym

rym ſię kazdy, kto chciał wniſc do Ulice Uczonych, opowiedziec y oprzeprowadzenie proſic muſiał. I widziałem ze kupy Ludzi, iłe oſobliwie młodych tam przychodzieły y były wnet rozmaicie twardo examinowani, naipierwſzy był Examen kazdego, jaki mieſzek, jaki posladek, jaką Głowę, jaki Mozg, jaką Skorę przynoſi. Byłali Głowa ze Stali, a Mozg z zywego Srebra, PosladekOłowiany, Skora Zelazna, a Mieſzek Złoty, chwalili, y zaras ochotnie daliey wprowadzali, niemiałli kto tego pięciorga, albo mu kazali precz, albo zlemu tuſząc, tak na Boze pomoz, y wſpomozenie przyimowali. I rzekłem dziwując ſię: Coz, albo na tym pięciorakiem kruſzcu ſiła zalezy im, ze ſię tak pilnie on pytają? owſzem ſiła rzecze Tłumacz: Niemali kto Stalony Głowy, roſpuknie mu ſię; niemali wniey ciekącego Mozgu, nie będzie miał zniego Zwierciadła: nie mali blaszany Skory, nie znieſie formowania, niemali Ołowiánego Siedzienia, nie wyſiedzi nic, wſzyſtko roſtrzęſie, a bez złotego Mieszka gdzieſz nabierze czaſu, gdzie Miſtrzow zywych y martwych? czy mniemasz ze do tak wielki Rzeczy

przyſc

przyſc darmo mogą? y zrozumiałem dokąd to zmierają, ze do tego Stanu, Ludzi uczonych trzeba, Zdrowia, Dowcipu, Uſtawicznoſci, Cierpliwoſci, y Koſztu: y rzekłem: prawdziwa to tedy przypowieſc *non cuivis contingit adire Corinthum.*

II. Trudne y bolesne do nich przeſcie.

I wnidziemy daliey doBramy, aſz obaczę, a oto kazdy ten Stroz, jednego albo y więcy ich wziąwſzy, na ſwoję pracą znim ſię prowadzi, do Uſzu mu dmucha, Oczy przeciera, Nos y nozdrze wypara, Język wyciąga y okrawa, Ręce y Palce ſkłada y roſkłada, y niewiedziec co robi.

Memoria artificialis.

Niektorzy ſię, y Głowy ſwe przewiertywac, y wnie cos wlewac wazyli. Nadczym Tłumacż, widząc mnie zadumianego, niedziwui ſię rzekł. Uczeni Ręce, Język, Oczy, Uſzy, Mozg, y wſzyſtkie we Wnętrzne y pozwierzchne zmyſły, inakſze niż proſtego Ludu gmin, miec muſzą: a to bez prace, y odporu, y ucięmiezęnia, byc nie moze. I poizrzę a obaczę, jako niebozęta od tego przekſztaltowania, ſiła dawac muſieli nie o mieszku ale o Skorze ktorey muſieli nadſtawiac rozumiem, abowiem coraz Pięſcią poGębie, po łbu, Kanczugiem, po grzbiecie, Rozgą w zadek brali, az poſoka ciekła,

kła, a takich dęg przeciętych, ſinych razow pełni byli. Co niektorzy widząc, pierwy niz ſię im oddali tylko do Bramy zaizrzawſzy, uciekali precz, inszy z Ręku tych informatorow, wymknąwſzy ſię uciekali takze, bardzo mało ich trwało, asż byli na przeſtrzenſtwo puſczeni: az y já takze do tego Stanu mając chęc, to kſztałtowanie, lubo nie bez nieſmaku, trudnoſci y uprzykrzeniam wytrwał. Z Bramy kiedy wychodziemy, widzę ze kazdemu ztych wypolerowanych, dawają cechę, po ktoreyby, ze miedzy uczone nalezy poznany byc mogł, kałamarz za paſem, za uchem Pioro, a do Ręku niepiſaną Kſięgę, ku ſzukaniu Nauki, y do ſtałem tez y ja tego: A tu rzecze mi *Wſzyſtkowiedz*: Nu mamy czworaką Drogę: do Filoſophiey, Medycyny, Jurisprudentiey y Theologiey, dokąd naipierwy poidziemy? jako rozumieſz rzekłem, podzmy odpowie on wprzod na plac, kędy ſię wſzyſcy ſchodzą, abys ſię im weſpoł oraz przyparrzył; potym auditoria zoſobna przepatrowac będziemy.

III. Miedzy niemi nie dostatki.

I wprowadzi mię na jákis Rynek, a oto tu, tłumy Studentow, Miſtrzow, Doktorow,

row, Xięzy, Młodziencow, y Szędziwych Osob, z ktorych niektorzy w kupach się trzymali, wespoł rozmawiając y dysputując, insży do Kątow ustępowali, precz z Oczu ludziom; niektorzy (com bardzo dobrze widział, alem tam tego im wymowic niesmiał) mieli Oczy, a niemieli Języka: insży mieli Język a niemieli Oczu, niektorzy tylko Uszy, bez Oczu y bez Języka &c. a takem wyrozumiał, ze y tu jest niedostatek. Widząc já ze wszyscy ci zkadsi wychodzą y znowu tam w chodzą, jako Psczoły zula się roją, rzckę abysmy y my tam poszli.

IV. Prace y Nierząd wstudowaniu. A tak wnidziemy, a oto tu sień wielka, ktorym ani konca widziec niemogł, a wniey po wszystkich stronach pełno Szaf, Przegrod, y Szkatuł, Szuflad, zeby ich na wielekroc stotysięcy Wozow nie zabrał, a kazda miała swoi Napis y tytuł. I rzekłem do jakieyzesmy to tu Apteki weszli? do Apteki rzekł Tłumacż: kędy się lekarstwa na Choroby mysli y Konceptow chowają, a ta własnym Imieniem *Biblioteka* się nazywa. Patrz jakie tu Skarby niezliczone mądrosci złozone są? patrząc tedy pilno widzę, jako wielkie zgraje tych Uczniow

przy-

przychodzą, a rozmaicie ſobie poſtępują znimi. Niektorzy co na piekniejſze y nayſubtelnieiſze obieraiąc, pokawałku znich wybierali, y w ſię brali, powoli przezuwaiąc y pozywaiąc. Ja przyſtąpiwſzy ku jednemu ſpytam go coby to czynił? Odpowiedział poſtępuię w naukach. A jako to ſmakuie? rzekłem poki w Uſciech ſię to zuje, odpowie poty nie co gorzkoſci, y kwaſnoſci czuje, ale potym ſię to wſłodkoſc obraca. A na nic ſię to nie przyda? rzekłem od powiedział ſnadniey mi to przychodzi we wnątrznoſic, a jeſtem tego pewnieiſzy: a coz nie widziſz jaki tego pozytek? y patrzę nan pilniey, a widzęgo być na dobnym Tłuſtym y wytuczonym, barwey piekney, Oczy mu ſię jako Swiece błyſczały, mowa była wyrazna, y wſzyſtko przynim okazałe, y rzecze mi Tłumacz dopierozci ſam y poizrzę a oto niektorzy nader łakomie z tym ſię obchodzili bez braku co im do Ręku przyſzło w ſię tkali, na ktore pilniey poglądaiąc, niewidzę aby im co barwey, Ciała, albo tłuſtoſci przybywało, okrom ſamego Brzucha rozetkania, y widzę ze co w ſię tkali, znowu z nich to nieſtrawione wierz-

chem, y ſpodkiem wychodziło. Niektorzy znich y w zawrot Głowy wpadali y ſzaleli: niektorzy od tego bledli ſchli y marli. To inszy widząc nanie ſobie pokazowali, a jáko to niebeſpieczno Księgami ſię bawic, (abowiem te Szufladki tak mianowali) ſobie pokazowali: niektorzy uciekali precz; inszy aby tylko, roſtropnie ſię znimi obchodzieli, napominali ſię. Zaczym tego we Wnątrz nieprzyimowali, ale z przodku, y ztyłu, ſobie Worow y Koſzałek nawieſzali, do nich te Szkatuły (a naiwięcey na ktorych to napiſano było: *Wokabularz*, *Dikcionarz*, *Lexicon*, *Promptuarium*, *Florilegium*, *Locicommunes*, *Poſtyla*, *Konkordancye*, *Herbarz* &c. jako kto rozumiał, ze mu tego trzeba) tkali, y one noſząc kiedy wprzemowie albo napiſac mieli z theki wyciągali, a ſtąd do Uſt y Piora brali. Ja to poſtrzegſzy rzekłem; ci zdami ſię w torbach Naukę noſzą? odpowiedział Tłumacz: pamięci to pomoc y podpora; czyś o tym nieſłyſzał? ſłyſzałem ze niektorzy ten ſpoſob chwalili, ze ci tylko rzeczy, ktore wyſiedzieli przynoſzą, y moze byc; alem ja tu inſzą niewygodę poſtrzegł. Trafieło ſię przy mnie ze

Pamięci podpora.

niekto-

niektorzy, ſwoje Szkatuły roſproſzyli, a niektorym kiedy je od ſiebie odłozyli, Ogien zająwſzy ſię popalił. Ach jakiego tu było biegania, Rękami załomywania, narzekania, na Towarzyſtwo wołania! niechciał zaden od tąd więcey dyſputowac, piſac, kazac, lecz zwieſiwſzy Głowę chodził, ze wſtydem, a u kogo widział prozbą y pieniądzmi znowu te naczynia zgromadzał: inaczy, ktorzy we Wnątrz byli opatrzeni, takowy przygody nie tak ſię bali. Ja tym czaſzem znowu inſzych obaczę, ktorzy nie do Koſzałek te Szkatuły kładli, ale je gdzies do pokoikow noſili, za ktoremi wſzedſzy widzę, a oto na nie piekne Puzderka robią, rozmaitemi Barwami ozdobiają, niektorzy Srebrem y Złotem okładają, do połek układają, y znowu wyciągając onym ſię przypatrują, toz znowu ſkładają y rozkładają przyſtępując y odſtępując, y jáko to piekna rzecz, y ſobie y innym ukazując, wſzyſtko powierzchu; niektorzy tez czaſem na tytuł, aby je mianowac umieli pogłądali y rzekę: coz to ci igrają? Odp: Tłumacz; miły Bracie piekna to jeſt rzecz miec piekną Bibliothekę: a coz po niey, kiedy jey nieuzy-

wają rzekłem. A on rzecze y ci ktorzy się w Bibliothekach kochają, miedzy uczone bywają policzeni. A jam pomyslił sobie, tak właśnie, jáko kiedy by kto, gromadę Młotow y Klesczy mając, a do czego y jako ich zazyc niewiedząc, był miedzy Kowale policzony, jednak niesmiałem tego mowic, abym czego nieoberwał.

V. Nierząd w wydawaniu Xiąg.

Lecz wyszedszy znowu do Sieni obaczę ze tego Aptykarskiego naczynia im daliy tym więcey, na wszystkie Strony przybywa, y patrzę zkąd je to przynoszą, az obaczę, ze z jakis zasłony, y wszedszy tam, uizrzę siełę Tokarzow, a oto jeden nad drugiego pilniey y ksztaltniey, z Drzewa, Kosci, Kamienia y roznych Materiey Szkatuły te ksztaltują, a Mascią czy Dryakwią napełniwszy, ku pospolitemu uzywaniu oddawają. A Tłumacz mi rzecze: Cic oto są pochwały y zalecenia godni Ludzie, ktorzy naipozyteczneiszemi rzeczami, narodowi swemu, tak usługują, ze dla rozmnozenia Mądrosci y Nauki, zadney prace, zadney Fatygi nie załując, zacnemi Darami swemi, z innemi się podzielają. Y przystąpi mi appetyt przypatrzyc się,

zczego

zczego ſię to y jáko (co nazwał, Mądroſci dary) robi y gotuje. Aſz obaczę dwuch albo trzech, ktorzy Ziela y Korzonki wonne zbieraiąc, krajali, tarli, warzyli y dyſtyllowali, a roſkoſzną Dryakiew, Konfekty, Syropy y inſze zdrowiu ludzkiemu pozyteczne Lekarſtwa gotowali; na przeciwko za ſię inſzych obaczę, ze tylko z inſzych Słoikow wybierali, a do ſwoich przekładali, a takich było na ſto. I rzekłem cić Wodę przelewaią; odpowiedział mi Tłumacz: y tak ſię nauki pomnazaią; abowiem a zaz jedna a taz rzecz niemoze ſię coraz inſzym ſpoſobem przygotowac? a do pierwſzych rzeczy nie co przydawſzy przeformowac, ba y zepſowac; rzekłem z gniewem widząc jawnie Falſzu doſc. Niektory bowiem cudzego naczynia dopadſzy aby ſwoich kilka napełnieli, rozczynieli jako mogli, leda pomyi nalawſzy; inszy przydawſzy ledajakiey mieſzaniny, choc Prochu y Smieci zagęſciel, byle ſię cos nowego widziało. Jednak tytuły y napiſy okazalſze dawali, niż przed tym były a bez wſtydu, jako Czarletani kazdy ſwoje zalecał. Gdzie mi y ſmieſzno było, y gniewno, ze (jakom przedtym namienił)

 rządki

rządki, kto we wnętrzną Essentią examinował, ale wszystko naporząd bez braku brali, y jezli ktorzy wybierali, tylko powierzchnego ksztaltu y napisu patrzyli. A tum zrozumiał, czym się to dzieje ze mało takich jest, ktorzy by ku wnętrzney czerstwosci mysli przychodzieli: owszem im kto bardzi te Lekarstwa wsię tkał, tym więcey się dawił, bladł, wiądł, y sechł. Widziałem tez niezmiernie siela tych Konfektow, ktorym się nigdy do zadnego Ludzkiego uzywania przysc nie dostało, tylko Molom, a Robakom, Pająkom, Muchom, Prochowi, y plesni, nawet ciemnym skrzyniom, za podział były. Czego obawiając się niektorzy, jako prętko swoję Dryakiew nagotowali (ba niektorzy niz gotowac ją dobrze poczeli) wnet ze do Sąmsiadow, Præfaciey, Wierszow, Anagrammat upraszając biegali, wnetze Patronow, ktorzyby nowym ksztaltem Imion y Mieszkow pozyczyli, szukali, wnetze tytuły, y napisy jako naiozdobniey farbowali, wnetze rozmaitemi Figurami, Kopersztychami jako naykształtniey, bramowali sami tez to Ludziom Drogę zabiegając, nosieli, podawali, a tak mowiąc gwałtem y przes

dzięki

dzięki wtykali, y wrazali. Lecz widziałem nawet ze y to nic niepomagało, przeto ze zbyt przesadzali. I żałowałem nie jednych ze mogąc miec dobry pokoi, bez potrzeby y pozytku, imiona swe na sztych podawając z szkodą bliznich swoich w takowe się Aptykarstwo wdawają. Wczym gdym się ogłosieł, wpadłem w nienawisc, jako bym powszechnego dobra bronił. Nie wspomnę jako niektorzy ztrucizny te swoje Konfekty robieli, tak, ze tak wiele się ich truło jako y leczyło, y ubolewałem nadtym nierządem, ale niebyło nikogo, ktoby to naprawił. Chimici.

Znowu tedy na plac uczonych wnidziemy, a oto zwady, rozerwania, bitwy y spolne uganiania się miedzy nimi. Rzadki tu był ktory by się zkim kolwiek nieuganiał, nie tylko Młodzi (coby się niedoizrzałosci wieku przypisac mogło) ale y Starcy wespoł się swarząc. Owszem im kto Uczenszym był miany, albo sam o sobie rozumiał, tym więcey swarow wsczynał, y na insze w koło szermował siekł, rzucał y strzelał, asz strach patrzyc było; szukając ztąd sławy y pochwały. Y rzekłem, coz to dla Boga, VI. Rozerwania y niewola.

 wsza-

wſzakem já myslił, a tozcie mi tez y wy obiecowali, ze to Stan naiſpokoinieiſzy, a ja tak wiele niezgod tu znaiduję; Odpowie Tłumacz; Synu nierozumieſz ty tego, wzdyc ſię to oni oſtrzą, jako? oſtrzą, rzekłem, wzdyc ja widzę Rany, Krew, Gniew y jednych ku drugim nienawiſci za wzięte; czegom nic temu podobnego w Stanie Rzemieſnikow niewidział. Bez pochyby rzeczemi, bo owych Nauka jeſt niewolnicza ta zas ſwobodna zaczym czego ſię owym niepozwala, aniby przynich cierpiano tego, zas ci wolnoſc mają. A jakiſz to Rząd? ja niewiem rzekłem: Bron ich na weizrzeniu w prawdzie nie widzi ſię ſtraſzna, a bowiem Miecze, Kordy, Kopie, Puginały, ktorymi na ſię bili ſkorzane były, ktorych nietrzymali w Ręku, ale w Uſciech; Strzelba zas ich była ze Trzciny y Pior ktore Prochem, Wodą roſpuſczonym, nabijając, papierowemi Ładunkami na ſię ciſkali. Nic to, po wierzchu patrząc ſtraſznego nie było, ja jednak widząc, jako kiedy kto trafiony był, ſobą rzucał, krzyczał, wieł ſię, uciekał, ſnadniem zrozumiał ze to nie Zart, ale prawdziwa Woyna była. Na drugiego ich

ſieła

ſieła nacierało, az wſzyſtko około Uſzu od Mieczow brząkało, a Kul Papierowych, jako Gradu nan padało; gdzie jeden ſtatecznie ſię broniąc, obronieł ſię y wſzyſtkie przeciwniki ſwoje odegnał, inſzy Ranami będąc zmocowany y zwątlony, widziałem, upadł. Y tu niezwyczaine okrucienſtwo ze ani ubitym, ani martwym niefolgowano, owſzem tym bardziey okrutniey na nie ſiekli y bieli, nad tym ktory ſię już obronic niemoze, nairadniey męſtwa dokazując. Niektorzy z ſobą ſkromniey ſię obchodzieli, jednak przecię ſporu y niezgod nie przeſtawali. Ledwo bowiem kto co przemowieł, aſz mu zaraz drugi przeczył: y o Snieg byłliby biały czy czarny; o Ogień byłli by gorący ci zimny, ſwary były.

Wtym niektorzy widząc ze niezgody, chcieli ſię wto włozyc, aby je jako pogodzić; zczegom ſię ja cieſzył. Była y ta wieſc ze wſzyſtkie ſpory mają przyſc do porownania, y pytano kto to ma ſprawic? odpowiedzano; ze z pozwoleniem Krolowey, Mądroſci, ze wſzyſtkich Stanow, nairozſądnieiszy obrani byc mają, ktorym ſię ta Moc da, VII. Wielkie ich zamieſzanie.

 aby

aby wysłuchawszy Stron przeciwnych, o kazdy Rzeczy rozumienia rozsądek czynieli, a co jest naiprawdziwszego ogłaszali. Y zebrało się niemało tych ktorzy Sędziami byc mieli y chcieli; zgromadziło się tez przednie tych, ktorzy dla roznego rozumienia, miedzy sobą spor mieli, mnostwo wielkie, miedzy ktorymim tez widział *Aristotelesa z Platonem, Cicerona z Salustyuszem, Scota z Aquinatem, Bartola z Baldem, Erazma z Sorbonisty, Roma a Campanelle z Perypatetiki, Kopernika z Ptolomeem, Theofrasta z Galenem, Lutera Hussa y insze, z Papiezem y Jezuitami, Brentiusa z Beza, Bodina z Wierem, Sleidana z Suriem, Szmidlina z Kalvinisty, Gomara z Arminem, Fratres Roseos z Filozofastry*, y inszych bez liczby. Ktorym kiedy Conciliatores, skargi, dowody, co naikrotszemi Słowy zawarte napismie sobie podac roskazowali, oni takie gromady Xiąg nakładli, zeby ku przeirzeniu ich szesctysięcy lat niewystarczyło; prosząc aby to summowne zebranie, ich rozumienia, na ten czas przyjęte były; daliey, jezli tego potrzeba będzie wyciągała obszerniey to objaśnić y wywiesc aby wolno kazdemu było. Y poczęli nagladac

do

do tych Kſiąg, a gdzie kto nairzał, wnet ſię tam ztąd napiwſzy tego tez bronie zaczął, y w Szczeły ſię miedzy Pany Konciliaſtorami, wielkie nieſnaſki kiedy ten tego ow owego broniel. A tak nic nieſprawiwſzy rozeſzli ſię, a uczeni Ludzie do ſwych kłotni, y zwad ſię wrocieli; nad czymem, upłakiwając prawie załoſny był.

XI. Pielgrzym przyſzedł miedzy Filozofy.

Y rzecze mi Tłumacz, nu, już cię miedzy ſame Filozofy, ktorych praca jeſt, ku naprawieniu Ludzkich Niedoſtatkow, ſrzodki wynaidowac y w czym prawdziwa Mądroſc zalezy, ukazowac, zaprowadzę; A jam rzekł; tuć ſię za Laſką Bozą czego pewnieiſzego nauczę: odpowie mi y owſzem; a bowiem tu ſą Ludzie ktorzy kazdą rzecz znają, imo ktorych wiadomoſc, ani Niebo nic nieczyni, ani przepaſc nic nie tai; ktorzy Zywot Ludzki do Cnot zacnie ſpoſobią, ktorzy Rzeczpoſpolitą y Krainy oſwiecają, ktorzy Boga przyjacielem mają, Mądroſcią ſwoją, do jego tajemnic ſięgając; Podzmyſz

I. Ogolnie.

myz tedy, rzekłem, podzmy proſzę miedzy nie tym prędzy. Lecz ſkorno mnie tam wprowadził, rozmaite Stany y dziwne zabawy ich obaczywſzy, zdumiałem ſię; Tam bowiem *Bion* cicho ſiedział, *Anacharſis* ſię przechodził, *Thales* latał, *Heſiodus* orał, *Plato* w Powietrzu, *Ideas* gonieł, *Homerus* ſpiewał, *Ariſtoteles* dyſputował, *Pythagoras* milczał, *Epimenides* ſpał, *Archimedes* Ziemię odpychał, *Solon* prawa a *Galenus* recepty ſpiſował, *Euclides* rozmierzał Sień, *Cleobulus* przyſzłych rzeczy ſię badał, *Periander* powinnoſci rozmierzał, *Pittacus* bojował, *Bias* zebrał, *Epictetus* ſłuzył, *Seneca* miedzy Beczkami Złota ſiedząc uboſtwo zalecał, *Socrates* o ſobie kozdemu ze nic nie umie powiadał, *Xenoſon* naprzeciwko temu, ze kazdego wſzyſtkiego nauczy obiecował, *Diogenes* zBeczki wyglądając wſzyſtkie ktorzy mimo chodzieli ganieł, *Timon* wſzyſtkim złorzeczył, *Democritus* ze wſzyſtkiego tego ſię ſmiał, *Heraclitus* przeciwnym ſpoſobem płakał, *Zeno* poſcił, *Epicurus* bankietował, *Anaxarchus* ze to wſzyſtko niczym nie jeſt powiadał, tylko ze ſię to tak zda. Inſzych drobnieiſzych Filozofow wiele było, a kazdy co oſobliwego

wy-

wywodził: Czego ani mogę pamiętac, ani przypominac mi ſię chce. Patrząc tedy na to rzekłem; to to ſą ci Mędrcy ſwiatłoſc Swiata? Ach! ach! jam ſię inſzego czegoś ſpodziewał, wſzak tu jako Chłopi w Karczmie, kazdy wyje, woła, a kazdy inaczy. Rzekł mi Tłumacz; O głupi ty tych tajemnic nierozumieſz. Ja ſłyſząc ze to tajemnice ſą, pocznę o nich pilnie myslic, a Tłumacz począł mi je wykładac. Wtym az przyſtąpi jakis tak w Filozofićkim habicie (mianował ſię *Pawłem Tarſenskim*) poſzeptał mi w ucho; Jezli ſię kto ſobie zda mądrym byc w tym to Swiecie, niech będzie głupim aby ſię ſtał mądrym. Mądroſc zaiſte tego Swiata jeſt głupſtwem u Boga, a bowiem napiſano jeſt: Zna Pan mysli mądrych ze ſą marnoſcią; z ktorą Mową poniewaz ſię to zgadza, co moje Oczy widzą, y Uſzy ſłyſzą, ochotniem na to pozwolił, y rzekłem podzmy gdzie indzi: Tłumacz moi zas głupim mnie nazwał, ze mając ſię od mądrych czego nauczyc, od nich uciekam, alem ja milcząc poſzedł.

II. Przyſzedł miedzy Grammatyki.

Y wnidziemy do Auditorium jákiegoś, gdzie oto pełno z grafkami, młodych,

dych, Starych, ktorzy Litery piſzą y Kreſki, y Punkciki: a gdy jeden inaczy niz drugi napiſał albo wymowieł, to ſię z ſiebie naſmiewali, to ſię wadzieli, zatym rozwieſzali po Scianach Słowa, y ſwarzyli ſię onie, jako ktore do ktorego ſtoſowac ſię ma, a tu je ſkładali, rozkładali, przeſtawiali rozmaicie; Czemu ſię ja przypatrzywſzy, a nie więcey niewidząc, rzekłem, toc ſą dziecinſkie Rzeczy podzmy indziey.

III. Przyſzedł miedzy Rhetoryki.

Wnidziemy tedy do inſzey Sieni, gdzie ſiła ich ſtało zpęnzlami, namawjających ſię, jakoby Słowa lubo napiſane, lubo z Uſt na Powietrze wypuſczone, zielono, czerwono, czarno, biało, albo jakoby kto chciał, ufarbowane byc mogły. Y pytałem ſię na co to ma byc? odpowiedziano mi: aby ſię ſłuchającym Mozg, y tak y tak zafarbowac mogł; A jam rzekł: ku ozdobieniuli prawdy, czy kłamſtwa tych Farb ſię uzywa? rzekł mi: co ſię nawinie. Tak wiele tu tedy Fałſzu y marnoſci, jako y prawdy y pozytku widzę rzekłem, y poſzedłem ztamtąd.

IV. Miedzy Poety.

Y wſtąpiemy gdzie indziey: a oto tu tłum chyzych jakichſi młodzienczykow

ktorzy

ktorzy na waszkach odwazali, y piędzią odmierzali, ſillaby, plaſając około tey Roboty y ſkacząc. I przypatruję ſię coby to było; a Tłumacz rzecze mi ze wſzyſtkich Nauk ktore z Liter pochodzą niemaſz kſztałtnieyſzey, y weſelſzy nad tę. A coz to jeſt tedy? rzekłem. Odpowiedział, czego ſię niemoze dokazac proſtym Słow zafarbowaniem, to ſię tym to zafałdowaniem onych, ſprawic moze. Widząc ja jednak ze ci ktorzy ſię tego faldowania Słow uczą ze do jakichſi Xiąg coraz naglądają, naizrzałem y ja a widzę tam de *Culice*, de *Paſſere*, de *Lesbia*, de *Arte amandi*, *Mechamorphoſes*, *Encomia*, *Satyræ*; zgoła Fraſzki baiki, zaloty, y wſzelaką ſwywolą. Y to mi wſzyſtkę tę rzecz jakos obmierzyło, zwłaſcza gdym widział ze kto tym Syllabomiercom pochlebiał, wſzyſtkę Naukę ſwoję na zalecenie jego obracali. Kto im niechętny był, wſzelakiemi nan uſczypkami, zewſząd ciſkali, tak ze ſię tey Nauki, tylko albo dla pochlebſtwa, albo ſzkalowania zazywało. Obaczywſzy tedy, jako to ſą affektom podlegli Ludzie, ſpieſzyłem ſię od nich bardzo.

Ydąc

V. Miedzy Dialektyki.

Ydąc tedy, wnidziemy do inſzego Budynku, kędy robieli y przedawali Okulary; y pytam ſię co to jeſt? Y odpowiedzą mi, ze to ſą Notiones ſecundæ: kto je ma ze wſzyſtko obaczy nietylko po wierzchu, ale y to co jeſt wewnątrz, a oſobliwie, do Mozgu jeden drugiemu nagládac, y w jego rozumie gmyrac, ze moze. Y przychodziło ich wiele, ktorzy kupowali te Okulary, a Miſtrzowie, ich uczyli, jako je wdziewac, y gdzie potrzeba nakrącac mają. Miſtrzowie zas co je robieli, oſobliwi do tego byli; mając ſwoje warzſztaty tu y owdzie: lecz nierobili ich jednakich. Niektory robieł je grubo, inszy zbyt małe y ſubtelne inſzy ogrągłe, inszy graniate, a kazdy ſwoje zalecał, y Kupce wabieł: y roſpierali ſię niezmiernie y ciſkali na ſię. Niektory od kazdego kupieł, a wſzyſtkie do Noſa przypinał, inſzy jedne ſobie tylko obrawſzy, do Noſa przytknął. A tu niektorzy powiadali, ze przecię niemogą tak głęboko widziec, inszy prawieli ze widzą, y pokazowali ſobie az za Mozg jeſcze y za wſzyſtkie rozumy, lecz ztychem niemało widział ze kiedy poczęli poſtępowac przes Kamienie, y kloce,

do

do Dołow (o ktorychem przedtym namienieł, ze ich wſzędy pełno było) wpadali. Y pytałem ſię, czemu to tak, ponieważ ſię przes te Okulary wſzyſtko widzi, ze tych uſterkow niechronieli ſię. Odpowiedziano mi, ze nie Okulary, ale ci ktorzy ich zazywac nieumieją winnymi ſą: Miſtrzowie zaſię powiadali; ze nie doſyc miec Okulary Dyalektyczne, ale ze ſię w zrok jaſnym Collyrium z Fizyki y Matematyki wypolerowac muſi. Zaczym aby do inſzych Auditorium ſzli, a w zroku ſobie poprawieli. Szli tedy jeden ſam drugi tam, a jam rzekł do ſwoich Wodzow, podzmyſz y my. Lecz niemogłem tego wprzod otrzymac, a zem takze za pobutką *Wſzyſtko wiedza* kilkoro takich Okularow nabył y przypiął: Y zdało mi ſię prawdę mowiąc, ze nie co więcy widzę, a niektora Rzecz wielorakim ſpoſobem widziana byc mogła. Leczem na tym był abyſmy daliey poſzli, ze y ja tego Collyrium, o ktorym tu mowieli doſwiadczyc chcę.

Y posliſmy, a wprowadzieli mnie na niejaki plac, w ktorym na ſrzodku obaczę, wielkie y rozłozyſte Drzewo, na ktorym rozmaite Liſcie, y wſzelaki Owoć

(w Skorupach jednak wſzyſtko) rosło, zwali je *Natura*. Filozofow około niego tłum był, pōglądających y pokazujących ſobie, jako ktorą Gałáſkę, Liſcie y Owoc mianują. Y rzekłem; ci ſłyſzę uczą ſię mianowac tych Rzeczy, ale aby Natury badac ſię mieli, jeſcze niewidzę. Odpowiedział mi Tłumacz: Niemoze kazdy wto potrafic, ale przypatrz ſię tym to: Y widzę ze niektorzy latoroſłki ułamują, Liſcie y Owoc rozwijają a gdzie na Orzech przyſzło, Zębami gryzą, aſz trzeſczały; lecz oni prawieli, ze to ſkorupy trzeſczą, a przebierając wnich chlubieli ſię ze Jądro mają, potajemnie jedni drugim, ale rzadko, pokazując. Ja zas naglądając miedzy nie pilnie, jawniem widział ze zwierzchu Skorę y Lupinę zgniecioną mieli, naitwardſza jednak Skorupa, w ktorey zawinione było jądro, cała była jeſcze. Widząc ja tedy tu marne przechwalanie ſię, y daremną Pracą (widziałem bo wiem jako niektorzy ſobie y Oczy wypatrzyli y Zęby powyłomywali (namieniełem abys my ſzli gdzie indziey.

VII. Miedzy Metafiżyki.

Wſtąpieliſmy tedy do jakis Sieni; a oto tu Panowie Filozofowie, Krowy, Osły, Wilki,

Wilki, Węze, y wſzelaki Zwierz Ptaſtwo gadzinę; takze Drzewa, Kamienie, Wodę, Ogien, Obłoki, Gwiazdy y Planety, aſz y Anjoły przed ſobą mając dyſputowali, jakoby temu Stworzeniu kazdemu z oſobna to co ma od inſzych roznego, odjąc ſię mogło, tak aby wſzyſtkie ſobie podobne były. Y ze włoczeli z nich naprzod *Formę* potym *Materya*, nawet wſzyſtkie przypadłoſci, az gołe *Ens* zoſtało. A tu ſię ſwarzyli, jezli te wſzyſtkie rzeczy ſą jedno, a toz? ſąli wſzyſtkie dobre? ſąli prawdziwie tym, czym ſą? y podobnych queſtiey więcy ſobie zadawali. Ktorym ſię przypatrując niektorzy, poczęli ſię dziwowac y wyſtawiac, jako dowcip Ludzki wyſoko wyſzedł, ze oto wſzelką bytnoſc przeſc, y wſzyſtkich Rzeczy cieleſnych, cieleſnoſc odłączyc moze, y umie: A zem ſię y ja wtakich ſubtelnoſciach kochac począł. Ale oto jeden wyſtąpiwſzy wołał ze to tylko ſą fantazie, aby temu dali pokoi: Y pociągnął za ſobą niektorych; a inſzy ſię oto gniewali za Heretyki je odſądzając, ze od Filoſofiey naiprzednieiſzą Naukę, a jako Głowę Artium, odciąc chcą: ktorych ſwarow naſłuchawſzy ſię poſzedłem tam z tąd.

Unum. Verum. Bonum.

P. Ramus.

VIII. Miedzy Arytmetyki. Wtym idąc trafiemy miedzy jákies, krorzy pełną Sięn cyfer mając przebierali wnich. Niektorzy biorąc z gromady rozſadzali je; inszy zaſię garſcią zgarniając na kupki kładli, inszy zaſię ztych gromadek częſc ubierając oſobno ſypali, inszy znowu te działy w kupę znoſieli; inszy zaſię to dzielili y roznoſieli; azem ſię tey ich Pracy dziwował. Oni miedzy tym prawieli, jako w całey Filozofiey pewnieiſzey Nauki nad tę niemaſz, tu, ze nic chybic, ani ubyc, ani zbywac niemoze. Na coz ta Nauka jeſt rzekłem. Oni zadziwiwſzy ſię mojemu głupſtwu, zaras jeden przed drugim, cuda im prawic poczęli: Jeden ze mi powie, wiele Gęſi w ſtadzie leci, a nie będzie ich liczył; drugi ze mi powie, przes wiele Godzin Ciſterna, piącią, Rur, wyciecze: trzeci ze mi powie, wiele mam w Mieſzku Pieniędzy, nie naglądając wten &c.

Archimedes. Asż jeden ſię znalaſł, ktory ze Piaſek Morſki policzy podeimował ſię, a otym zaraz Kſięgę napiſał. Inſzy przykładem jego (ale więtſzey ſubtelnoſci chcąc do-

Euclides kazac) podjął ſię liczyc w Słoncu latający Proſzek y zdumiałem ſię: a oni chcąc mi uſłuzyc do zrozumienia pokazowali

mi

mi ſwoje regulas *Trium*, *Societatis*, *Alligationis*, *Falſi*, ktorem jako tako pojął: Lecz kiedy mi oſtatnią ktorą *Algebra* albo *Coſſa* zowią pokazac chcieli; takowych em tam jakichſi Hakow y Kluczek, kupy obaczył zem bez mała w zawrot Głowy nie wpadł; a zamruzywſzy Oczy, proſiełem aby mię ztamtąd wyprowadzieli.

Y przyslisſmy do inſzego Auditorium, IX.
na ktorym ȣδεὶς ἀγεομέτρετος εἰσίτω napi- Miedzy
ſano było, a ja zaſtanowiwſzy ſię rze- Geometry.
kłem, będziemyli mogli, tam wniść, poniewaſz tylko Geometry tam puſczają? podzmy przecię, rzecze *Wſzędybeł*: y weszliſmy: a oto tu mnoſtwo tych ktorzy Linie, Haki, Krzyze, koła, Quadraty, Punkciki piſali, kazdy ſam ſobie cicho. Przecięſz jeden do drugiego przychodzieł y pokazowali ſobie: niektory powiadał, ze inaczy byc ma, a ten, ze dobrze tak: toz ſię ſwarzyli. Jezli kto wynalaſł jaką nową Kreſkę, albo Hak pląſał od radoſci, a z woławſzy drugich ukazował; ktorzy kląſkali, Palcami y Głową kręcieli, a kazdy do ſwego kącika biezawſzy, takze ſobie taką z piſał: jeden potrafił drugi nie: tak ze wſzyſtka ta Sien,

po Ziemi, po Scianach, po Stropie, pełna była, Kreſek, a nie dozwalali ponich deptac, ani ſię ich dotykac. Ktorzy miedzy niemi nayuczenſzy byli ſchodzieli ſię z ſobą ſpołem, a probowali czegoś nader uſilnie, na co inszy widziałem, ze z otwartemi oczekiwali Uſty: a było otym ſiła dyſkurſow, jakoby to nad wſzelakie dzieło cos naiſubtelnieiſzego było, a kiedyby tego doſzli, zeby juz nic niemoznego niebyło. Ja tedy co by to takiego było pragnąc wiedziec, przyſtąpiełem y obaczyłem ze koło miedzy ſobą mają, o ktorym jeſt Queſtia, jakoby z niego Quadrat mogł byc urobiony; A kiedy tego z niewymowną Pracą dochodzieli, znowu ſię rozeſzli, a zeby kazdy otym pomyslił ſobie roſkazywali. Az po mały chwili jeden nad ſpodziewanie wyrwie ſię wołając, mam, mam tajemnice ſobie odkryte mam. Y zbiegli ſię wſzyſcy do niego widziec y przypatrzyc ſię pragnąc. A on wynioſſzy wielką Kſięgę in Folio pokazował im; Y wſczeło ſię pląſanie y krzykanie jako po zwycięſtwie bywa ale to pląſanie wnet inſzy pomieſzał: Co miał głoſu wołał, aby ſię nie dali mamić, ze nie jeſt Quadrat: a wydawſzy

Præcipua apud Geometras Controverſia de quadrando Circulo.

Joſephus Scaliger.

Joh. Clavius.

ſzy jeſcze więkſzą Kſięgę, wſzyſtkie jego mniemane Quadraty, znowu w Koła obrocieł, potęznie tego dowodząc, ze oco ſię ow kuſieł, tego Człowiekowi nie mozna dokazac. Y zwieſieli wſzyſcy Głowy a nawrocieli ſię do ſwoich Kreſek.

Przyslismy tedy tam ztąd do inſzey Sieni, gdzie Palce, Piędzi, łokcie, Sąznie, Wagi, Korce, Drągi, Lewary, Kołowroty, y podobne inſtrumenta przedawali, a pełno było tych ktorzy wazyli y mierzyli. Niektorzy ſamę tę Sien rozmierzali, a kazdy niemal, inaczy rozmierzył: toz ſię ſwarzyli, y mierzeli znowu. Niektorzy mierzyli Cien wzdłuz, w ſzerz y w miąſz; inszy na Wagach wazyli. Zgoła powiadali ze nic nie maſz w tym Swiecie, ani krom Swiata, czegoby oni zmierzyc niemogli. Lecz ja trochę ſię temu ich Rzemiesłu przypatrzywſzy, poznałem, ze więcy chluby niz potrzeby wnich było, przetozem Głową kiwnąwſzy, poſzedł tam z tąd. X. Miedzy Geodety.

Y przyidziemy do inſzego gmachu gzie pełno ſkrzypic y ſpiewania, brzęczenia y dzwięku, rozmaitego na czynia poſtrzegę: A nie krorych około ſtojących, a powierzchu, zdołu po- XI. Miedzy Muzyki.

ſtronach, naglądających, y Uſzu nadſtawiających, co to, gdzie, y jako brzmi, chcących tego doiść. Niektorzy ze juz wiedzą y pląſali, powiadając zeto jeſt coś Boſkiego, y tajemnica nad tajemnice, zaczym to zwielką ochotą y poſkakiwaniem rozbierali, ſkładali y przekładali. Lecz do tego ledwo ztyſiąca ſię jeden obrał, drudzy tylko patrzali. Jezli tez kto chciał do tego Rękę przyłozyc, ſkrzypiało to, jako y mnie. Takze ja widząc ze niektorzy zacni ludzie, za igrzyſko y marną ſtratę czaſu mieli, poſzedłem ſam ztąd.

XII. Miedzy Aſtronomy.

Tedy prowadzi mię *Wſzędybel* po wſchodach na jakies ganki, kędy obaczę a oto gromady ludzi drabiny robiących, y ku obłokom przyſtawujących: toz lezli wzgorę po nich, a łapali gwiazdy, y roſciągali ponich sżnury, prawidła, gwichty kołka y drogi biegu ich pomierzali. Oczym niektorzy uſiadſzy piſali. Regułki gdzie y jako kiedy ſię ktore chodzić albo roſchodzić mają, wymierzając, y zdumiałem ſię odwadze ludzkiey, że asż do nieba ſię piąc, y gwiazdom prawa dawac śmieją, a zaſma kowawszy ſobie tę tak zacna naukę ſcżerzem ſie

jey

jey y ſam imowac począł. Lez zabawiwſzy ſię tym, prawie dobrzem obaczył, ze gwiazdy inaczy niż im ci grali tancowały: Co y oni ſami widząc na Anomalitatem narzekali: a przeciężco raz tak, znowu inaczy wrządzie ſobie przywieſc kuſieli ſię, aſz y mieiſca im odmięniali, niektore y nadoł na zięmię gwał tem ſciągali, ziemię wzgorę miedzy nie ſadzając: zgoła tak y ſak Hipotheſes wymyslali, ale nic ſię im cale klyić niechciało.

Niektorzy znich tedy, nie łazieli tam więcei, ale tylko zdołu naniepoglądali, a na co ſię ktora zabierała upatrowali a ſporządziwszy Trygony, Quadraty, Sextile, Conjunctie, Oppoſitie y inſze aſpekty opowiadali przyſzłe, lubo ogolne ſwiatu, lubo o ſobne niektorym oſobom ſczęscia y nieſcżęcia, Urodzęnia, y prognoſtiki piſząc y miedzy ludzi je puſcżając: z cżego nieraz przy ludziach bojazn y ſtrach, nieraz radosć ſię wzniecała, o ſobliwie u niektorych, inſzy nic na to niedbali, ciſkali tym w kąt naſmiewali ſię z Gwiazdarzow, powiedając ze oni bez ich praktyk doſyc mogą jesc y pić. Na ktory jednak opacżny ſąd zdało

XIII. Miedzi Aſtrologi.

mi ſię ze dbac nienalezy jezeli tylko nauka jeſt ſama w ſobie pewna. Lecż imem bardzi ſię jey przypatrował, tymem prawdy mniey widział: jezli że ſię praktyka raz wypełniła, pięćkroć chybieła. Zrozumiawszy ja tedy ze tu y bez gwiazd zgadnąc nie trudno: a jezli kto zgadnie odnoſi chwałę; jezli nie, umie wymowic; oſądziełem to za marnosć tym ſię dłuzy bawić.

XIV. Miedzy Hiſtoryki. Y wnidziemy znowu na inſzy plac, gdzie oto nowego coś obaczę. Abowiem tu niemało ich ſtało, ziakiemis krzywemi, zagiętimi, ktorych koniec jeden do Oczu ſobie przytykali, a drugi przes ramiona ſobie ſtawiali za grzbiet. Coby to było, kiedym ſię ſpytał, odpowiedział mi Tłumacz, zeſą Perſpicilia ktoremi ſię pogląda asż za grzbiet. Abowiem powiada kto chce być człowiekiem, muſi, nie tylko co lezy przed Nogami widziec ale y na to co juz minęło, y co za grzbietem jeſt baczyć aby zprzeſzłego, przytomnęmu y przyſzłęmu ſię przyuczył. Także ja to mając za rzecż nową (niewiedziałem bowięm ptzedtym aby takowe gięte Perſpicilia byc mogły) proſiełem jednego, abi mi trochę pozyczył,

czył, na poizrzęnie. Y podali mi ich kilka: a oto, cudowna rzecz! przes kazdą inaczy wszystko się widziało. Przes jednę, rzecz daleka się zdała, przes drugą taz bliska; przes jednę takiey, przes drugą inakszey Farby; przes trzecią, snadz niczego niebyło, tak zem tego doswiadczył, że się tu niemasz na co ubespieczać, aby tak jako się pokazuje być miało, lecz jako ktore Perspicilium nagotowano, tak stawia rzecz y farbuje oczom. Y widziałem to zekażdy znych swojey perspecktywie wierzy; przetoż się o ladaco dosyc twardo swarzyli. Comi się niepodobało.

XV. Miedzy Etyki a Polityki

A gdy mnie gdzie indziey prowadzą, pytam się rychłoli tym uczonym będzie koniec? wszak juz aż teskno miedzy niemi się uwijac. Nailepsza częsc zostawa, rzeczę Wszędybeł. Y wnidzięmy na jakąs Sien, ktora pełna była obrazow po jedny stronie pięknych y w dzięcznych nader, podrugiey stronie brzydkich y przemierzłych: około nich chodzieli Filozofowie, nie tylko nanie poglądając, ale co mogli do tych pięknych; do szpetnych szpetnosci farbami przydać usiełując. Y pytałem się co

by

było? a Tłumacż mi rzecze, abo niewidziſz napiſow na cżele? y prowadząc mnie pokazujemi te napiſy *Fortitudo*, *Temperantia*, *Juſtitia*, *Concordia*, *Regnum* &c. a z drugiey ſtrony *Superbia*, *Gula*, *Libido*, *Diſcordia*, *Tyrannis* &c. Filozofowie jednak proſieli y napominali wſzyſtkich przychodzących, aby ſię w tych pięknych kochali, sżpetne mieli w nienawiſci: owe jako naibardzi mogli zalecając; te jako naibardziey ganiąc y hydząc. Co mi ſię dobrze podobało y rzekłem, nu tu przynaimniey Ludzi znaiduję, ktorzy godną Rzecz w Rzemieśle ſwym cżynią. Tym cżaſem obaczę że ći mili napominacze, więcey ſię ſami do tych pieknych Konterfetow niemieli niż do tych sżpetnych, ani ſię tych więcey niż owych ſtrżegli y chronieli, owsżem jedni nader ochotnie około nich ſię ocierali; a drudzy to widząc takze ſię tam obracali, a ztymi Potworami poigrawali y krotofile ſobie ſtroili. Y rzekłem zgniewem: Tu ja widzę, że Ludzie, (jako Æſopow Wilk powiedział) co insżego mowią a co insżego cżynią: co Uſty zalecają od tego im myśl odpada a co ſobie Uſty brzydzą

do

do tego im Serce lgnie. A ty zdami ſię Anjołow miedzy Ludzmi ſzukasż, rżekł, ofuknąwſzy ſię Tłumacż ; cżyć ſię tobie kiedy co podobac będzie ? Wszędy ty co ganic masż, tak żem umilknął y Głowę zwieſił : zwłaſcża widząc że y inszy wsżyſcy, ktorzy zrozumieli ze ſię im przypatruję nie mile namnie pogladali, y poszedłem zaniechawsży ich precż.

XII. *Pielgrzym przypatruje ſię Alchimiey.*

A Wſzędybeł rżecze, podz przynaimniey teraz zaprowadzę cię teraz, kędy jeſt naywysżsży Stopięn do wcipu Ludzkiego, a tak roſkoſzna Praca ze kto ſię do niey raz uda, poki żyw oney opuśćić, dla wdzięcżnego upodobania, ktore, mysli przywodzi, niemoże. Y prośiełem go aby nie mięsżkał tegomi ukazac. A tak mię zaprowadzieł do jákichśi ſklepow, a oto tam ſtały w kilka rzędow Ogniſka, Piece, Kotły, y sżklane naczynia, asż ſię wſzyſtko błyſcżało. Ludzie zas chodzieli, y znoſząc podkładali Drewka, toz dmuchali, znowu gaśieli : nalewając czegoś y przelewając rozmaicie, Y pytałem

tałem ſię co ſą zacźci, co robią? Odpowiedz: mi; NaiſubtelnieiszyFilozofowie ktorzy cżego Słonce Niebieſkie gorącoſcią ſwą w Wnętrznoſciach Ziemie na tyle lat ſprawić nie moze, doprawują: Kruſcże wſzelakie na naiwyszy ſtopien, wywodząc, to jeſt na Złoto. A na coż to jeſt rzekłem? wzdyć ſię więcy żelaza y inszych kruszcow nizeli Złota używa. Głupiſty rzekł on, wżdyć jeſt Złoto naizacnieiſza Rżecż: kto je ma uboſtwa ſię nie boi. Do tego Rzecz ta, ktora kruszce w złoto przemięnia, ma y inſze dziwne ſkutki, jako y ten, że Zdrowie Ludzkie aż do Smierci wcałoſci zachowuje, a ſmierci oprocż po dwuch albo trzech ſet lat, nie przypuſcża. Owszem kiedy by kto tego używac umiał, nieſmiertelnym by ſię uczynić mogł. Nie jeſt zaprawdę ten, Napis nic inſzego, tylko Naſięnie żywota Extrakt y treść całego Swiata, zniegoż Zwierzęta, Zioła, Kruſcże y ſame żywioły bytność ſwoję biorą. Y uląkłęm ſię o tak dziwnych Rzecżach ſłysząc; y rzekłem; a coż, tedy to ći ſą nieśmiertelnemi? Odpowiedz, niewſzyſcy tego doſtępują. A ktorzy doſtępują, nie zawsze ztym ſię doſkona-

Lapis Philoſophicus.

le

le obchodzic umieją. Jabym śię poſtarał, rzekłem, kiedybym ten Kamien miał zebym śię znim tak obchodzieł, aby do mnie Smierć przyſtąpic niemogła, a Złota bym dla śiebie y innych doſyc mieć chciał. A gdzie tego Kamięnia doſtawają? Odp: Tu śię gotuje, wtych Kotłach? rzekłem; tak jeſt rzecze. Tak tedy chodząc z appetytem wielkim, poglądam na wſzyſtko, co, y jáko śię tu robi: y obaczę że śię nie wſzyſtkim jednako darży. Niektory uczynił nazbyt zimny Ogien, niedowarzyło muśię: inszy miał nazbyt wielki, roſpukły muśie naczynia, a cos wydmuchnęło precż na wiatr: On powiadał, zemu Azoth coyleciał, albo zle ztemperował. Inszy ſobie oczy wykurzył, nie mogł ku kalcynowaniu y fixaciey doirzeć; albo napuśćiwszy zbyt dymu woczy, niż je przetarł Azorh mu tym czaſem wyleciał. Niektorzy także dymuśię najadszy marli. A naiwięcey tych było ktorym Węgla w mieszku niedoſtawało, muśieli gdzie indziey pożyczać, tym czaſem oziębło y wſzyſtko śię popſowało. A ta przygoda nader tu była częſta, a niemal uſtawiczna. Abowien lubo nikogo do śiebie

oprocż

oprocz zpełnym mjęszkiem niepuſczali, każdemu jednak bardzo prętko wyſechł że wnim nic niezoſtało, y albo operaciey tak zaniechać muſiał, albo opożyczęnie gdzieindziey biegać. Y rzekłem doſyc ſię im napatrzywſzy, widzę ja tu ſieła tych ktorzy na daremno pracują, ale coby kamienia doſtać mieli, żadnego niewidzę. Zło to widzę zeci, warząc, y zywot ſkwarząc, oboje marnie tracą, y przeſkwarzają: a gdzież zas ſą ci, co gromady złota mieli mieć, y nieſmiertelność? Odpowiedziałmi: ci ſię pewnie nie dadzą znać, anibym im radział; trzeba żeby takowa rzecz kosztowna w tainośći zoſtawała: Inaczey kiedy by ſię kto z Monarchow, o ktorym dowiedział zaraz by go chciał mieć, a był by uniego jako więzien; zaczym ſie taić muszą. Wtym widze że ſię niektorzy ztych uſkwarzonych weſpoł ſchodzą a ja nadſtawiwſzy uszu, ſłyszę że konſultują oprzyczynach ſwego niedarzęnia. Jeden na Filozofy winę ſkładał ze nazbyt ciemno tę naukę podawają: drugi na kruchosc naczynia ſklanego narzekał: Trzeci na niewczeſne y nieprzyjazne Planet Aſpekty ukazował;

zował; Czwarty na Ziemię kaliſtey przy Merkuriuszu przymieszane odrobiny ſię gniewał; Piąty na nie doſtatek koſztu ſkarzył; Zgoła przyczyn tych tak wiele było, że niewiedzieli jáko tey Nauce ſwojey poradzić widziałem. A tak kiedy jeden za drugim wychodzieli wyszedłem y ja.

XIII. *Pielgrzym Roſecrucios przepatruje.*

A zaras na Placu uſłyſzę Trąby dzwięk, za ktorym obeizrzawſzy ſię widzę jezdzącego na Koniu a zwoływającego Filozofy; ktorzy kiedy ſię zewſząd gromadno walili, począł im pięciorakim Językiem o niedoſkonałoſci Nauk, wyzwolonych y całey Filozofiey diſkurs prowadzic, a jako niektorzy od Boga na to wzbudzeni, Mężowie zacni takowe defekta, juz obaczyli y dopełnieli, a Mądroſc Ludzką na ten ſtopien, na ktorym w Raju przed upadkiem była przywiedli. Złoto robic ze to u nich naimnieiſza jeſt, dla tego ze cała Natura im naga y odkryta jeſt, ktorey Kreaturze formę chcą odjąc a ktorey one dac chcą, ze mogą wedle upodobania. Języki wſzyſtkich Fama Fraternitatis.

F Na-

Narodow ze umieją: co się po wszystkim Okręgu Ziemskim y na nowym Swiecie dzieje, wszystko wiedzą: z sobą y zdaleka, chocby y na tysiąc Mil było rozmawiac, ze umieją. Lapidem ze mają a nim wszelakie Choroby doskonale leczą y długi wiek dawają. Abowiem Hugo Alverda ich Præpositus ze juz 562. Lat ma, a Kollegowie jego niewielą mniey. A lubo przes tyle set Lat się taili, sami tylko (siedm ich) w naprawowaniu Filozofiey pracując: Teraz jednak poniewasz wszystko do doskonałosci przyprowadzono, a nad to wiedzą ze całego Swiata Reformacia nastaje, dłuzey ze się taic niechcą, owszem jawnie się ozywając, kazdemu drogich tajemnic tych udzielic chcą, kogoby tylko godnego byc uznali. Ozwieli się im kto w ktorym kolwiek narodzie, y Języku ze wszystkiego uczesnikiem się stanie a zaden bez słuszney deklaraciey nie odeidzie. Lecz jezli kto niebędzie godzien ktoryby lubo złakomstwa tylko albo lekomyslnosci tego chciał dostąpic, taki ze niczego nie doidzie. To powiedziawszy ten Pocztarz zginął ale poglądając potych Uczniach, wszystkichem niemal tą nowi-

Varia de Fama Judicia.

ną

ną przestraszonych widział. A oto powoli poczynają się schodzic, a jedni szeptem drudzy Głosem rozsądek otym czynic. Tedym y ja tam y sam przystąpieł słuchając, a oto jedni nader pląsali, od radosci niewiedząc gdzie się podziac. Załowali przodkow swoich, ktorzy za Wieku swego niczego takiego niewidzieli; siebie zaś za sczęsliwych poczytali, ze im doskonała Filozofia juz zupełnie się podaje: tak ze bez omyłki wszystko wiedziec; bez niedostatku wszystko miec; bez Choroby y sżędziwosci kilka set Lat zyć będą mogli, kto jeno będzie chciał. Y coras powtarzali sczesliwy y nader sczesliwy nasż Wiek: Co ja słysżąc poczżąłem się y sam cieszyc, a ze się y mnie da Bog tego dostanie, czego insży oczekiwają, nadziejęm sobie czynieł. Lecz obaczyłem niektorych, wgłębokich Myslach, ktorzy coby otym mieli rozumiec, nader powątpiwali, a jezli by to tak w samy Rzeczy było, jako otym wiesci słyszeli, zyczyli sobie: lecz te Rzeczy zdały się im ciemne y Rozum przewyzszające. Insży jawnie temu przeczeli twierdząc ze to jest szalbierstwo y oszukanie: Jezli mowią byli od kilku set Lat, czemu

mu ſię dawno ztym nie wynurzeli ? mająli co pewnego czemu jawnie ſię nie pokazują ? ale kędys z kąta ciemnego by Nietoperze ſię ztym odzywają. Filozofia ze jeſt juz dobrze poſtanowiona a reformowania zadnego nie potrzebuje; jezli tę dadzą ſobie z Ręku wydrzec, tedy ze zadney miec nie będą. Inszy nad to ſrodze na nie łajali, y przeklinali, za wieſcżki, Czarowniki y wcielone Diabły je mając. Zgoła zgiełk był na całym Placu, a kazdy pragnął doiśc Prawdy. Zaczym niemało ich było, ktorzy Suppliki piſali, jedni po tajemnie, inszy jawnie y poſyłali je im radując ſię y wyſkakując, ze będą, do ſpołecznoſci od nich przyjęci: Alem widział ze do kazdego jego Supplika z biegawſzy wſzyſtkie Kąty bez Reſponſu ſię wracała. A weſoła nadzieja obracała ſie wteſknoſc: owszem od tych co temu niewierzyli, byli wyſmiewani. Niektorzy piſali y powtore, potrzecie y więcey przes wſzyſtkie Muſas, jako kto naiſubtelniey mogł y umiał, upraſzając ba y zaklinając áby Duſz pragnących Nauki nietrzymali na rzeczy. Niektorzy niecierpliwemi będąc z włoki, ſami z oſobna biegali, od jednego Kraju,

Zie-

Ziemie do drugiego, narzekając na ſwoje nieſczeſcie ze tych ſczesliwych Ludzi znaleſc niemogą. Czego winę jedni ſwojey niegodnoſci, inszy nieludzkoſci onych przyznawali, a zaczym niektorzy wDeſperacyą wpadali, inszy nowych ſpoſobow, ku doścignieniu zażywając, znowu ſię trapieli, aſz y mnie ſamego niemogąc ſię Konca doczekac teſkno było. A oto znowu zabrzmi Trąba, na ktorey Głos, gdy ſię ich ſieła zbiegało, y já też obaczę kogoś a oto Kram roſkładając Ludzi aby patrzyli y kupowali te dziwne tajemniec, do ſiebie zwabia, ktore powiadając z nowey Filozofiey ſą wzięte y każdemu pragnącemu tajemney Mądroſci doſyc uczynić mogą. Y była radoſc ze tu juz Rozanca Bractwo ſwoich Skarbow choinie udziełac będzie, przyſtępowało ich ſieła, y kupowali. Wſzyſtko to jednak co ſię tam przedawało ukryte było w Szufladkach ktore malowane były z roznemi pieknemi Napiſami *Porta Sapientiæ, Fortalicium ſcientiæ Gygmaſium Univerſitatis, Bonum Macromicrocoſmicon, Harmonia utriusq; Coſmi, Chriſtiano Cabalicum, Antrum Naturæ, Arx Primaterialis, Divino Magicum Tertrinum, Catolicum, Pyramis* Roſe Crucis Fratres.

 Trium-

Triumphalis, *Hallelujach*, &c. A kazdemu kto jeno kupował, zakazowano otwierac do tych Szuflad, dla tego ze tajemney tey Mądrosci jest taka Moc, ze przenikaniem operuje, ale kiedyby miáła byc otworzona zeby wywietrzała. Jednak ciekawszy niektorzy niemogli się wstrzymac, aby niemieli otworzyc, a znalaszy te Szufladki, cale prozne pokazywali inszym: ktorzy takze, kiedy do swoich naizrzeli nienalazł zaden nic. Y wołali oszukanie, oszukanie, y obruszali się na tego Człowieka, leczon je hamował prawiąc, ze wtym zalezy naitainieisza tajemnica, iż te Rzeczy nikomu niebywają uznane tylko *Filiis Scientiæ*, czego z tysiąca jednemu ze się niedostaje, onze wtym niewinien. Y kontentowali się z większy częsci tym, zaczym się ow umknął, a dziwujący się zroznemi Humorami, jeden sam drugi tam się rozchodzieli, z ktorych jezli się kto dopytał tych nowych Tajemnic czy nie, do tąd wiedziec nie mogę. To tylko wiem ze się wszystko to potym jakos uciszyło, y ktorychem pierwey naiwiecey biegających widział ciekawie, tem potym ledagdzie w Kącie cicho siedzących, ják

zzain-

z zamknionemi Uſty widział: Bądz że do tych tajemnic, będąc przypuſczeni (jako o nich niektorzy rozumieli) przyſięgę milczenia wykonac muſieli, bądz ze ſię (jako ſię mnie imo Okulary patrzącęmu zdało) za nadzieję daremną y Pracę podjętą wſtydzieli. Tak tedy wſzyſtko to ſię rozeſſo y uciſzeło, jako kiedy ſię po burzy Chmura, bez deſzcza roſchodzi: A jam do ſwoich Przewodnikow rzekł: A coz? ztego wſzyſtkiego niebędzie nic? otoz moja nadzieja, jam ſię cieſzył tą nadzieją, ze mysl moja naidzie obrok ſwoi. Odpow: Tłumacz: ktoz wie? jeſcżec ſię tego moze doſtac; ſnac oni wiedzą ſwoje Godziny, kiedy ſię komu objawic mają? A jaz na to mam czekac? rzekłem, niewiedząc jednego przykładu, aby ſię komu zwielu tyſięcy uczenſzych, niżelim ja tego doſtało. Niechcę dłuzey otym myslec podzmy ztąd.

XIV. Pielgrzym Medicinie ſię przypatruje.

A tak mnie miedzy Fiżyckim y Chimicklm Auditorium, jakiemis Gankami przeprowadziwſzy, ſtawieł na inſzym

Placu, kędym srogie dźiwowisko obaczył. Rozłozeli sobie Człowieka, a rzeząc jeden Członek po drugim, gmerali mu we wszystkich jego wnętrznosciach, ochotnie sobie gdzie co nalezy pokazując.

Anatomia. Y rzekłem a coz to za okrucienstwo z Człowiekiem jako Zbydlęciem się obchodzic? Musi to byc, rzecze Tłumacz; to jest ich Szkoła.

Botanographia. Oni tym czasem dawszy temu pokoi, rozbiegli się po Ogrodach, Łąkach, Polach y Gorach, a co tam gdzie rostącego nalezli, skubli to, a naniesli tego takie gromady, ze ku przebieraniu y przekładaniu tego, wiele by Lat niewystarczyło, a kazdy z gromady co mu się zdało albo natrafieło porwawszy, biezał do rosprotego owego Ciała, a nad Członkami jego rozciągając, jedno z drugim wzdłuż, wszerz, w miąsz mierzeł. Ten prawieł ze się to do tego stosuje, ow Zenie, asż się oto z wielkim krzykiem swarzyli; nawet y o same przezwiska tych Zioł, wielkie były spory. Kto je naiwięcey znał, y one mierzyc y odważac umiał, takowemu, znich wieniec uplotszy koronowali go, a kazali Doktorem te Nauki mianowac.

Praxis medendi. Tym czasem obaczę, a oto do nich z wierzchu

y ze

y ze wnątrz, poranionych, gnijących, y kiszących, noszą y wodzą. Do ktorych oni przyſtępując do tych zgnielizn naglądali, ſmrodu od nich idącego wąchali, wnieczyſtoſciach y ſpodkiem y wierzchem idących gmerali, az brzydko: a to nazywali probą. Dopieroż warzyli, parzyli, prazeli, ſkwarzyli, ſtudzieli, paleli, ſiekali, rzezali, kłoli, z szywali zas, wiązali, mazali, przytwierdzali, zmiękczali, zakrywali, zalewali, a niewiedziec, czego więcey nieczynieli. Miedzy tym jednak w ſamych ich Ręku, przecię im gineli, z więkſzy częſci narzekając na nie, ze od ich lubo nieumiejętnoſci lubo niedbalſtwa umierają. Zgoła widziałem ze aczkolwiek tym miełym Lekarzom Nauka ich nie co pożytku przynoſiła, przynoſiła takze (jezli chcieli czynic doſyc powołaniu ſwemu) bardzo wiele uſilney y powiękſzy czeſci, brzydkiey Prace, na koniec nieprzyjazni, tak ſieła jako y przyjazni. Y niepodobało mi ſię to.

XV. Pielgrzym przepatruje Jurisprudentiam.

Naoſtatek prowadzieli mię jeſcże, do jednego ſzerokiego Auditorium gdziem

więcey niz gdzie indziey znamienitych Ludzi obaczył. Ci w koło po Scianach malowane mieli Mury, Szruby, Płoty, Parkany, Szranki, Przegrody, y Przełazy, y znowu przes nie rozmaite rozwaliny y Dziury, Drzwi y Wrota, Zawory y Zamki, y rozliczne do nich Klucze, Haczki, Kluczki. Na to wszystko sobie ukazując, gdzieby się y jako przesc mogło, albo niemogło rozmierzali. Y pytam się? co to ci Ludzie robią? odpowiedziano mi, ze doswiadczają jakoby kazdy wSwiecie przy swoim ostac się mogł, albo od kogo inszego cokolwiek, do siebie spokoinie przeniesc, dla zachowania rządu y zgody. Rzekłem: to jest piekna Rzecz: lecz trochę się przypatrzywszy obrzydziełem ją sobie. A oto naiprzedniey dla tego ze do tych Szrankow, jakom postrzegł, ani Duszę ani Mysli, ani Ciała Człowieka nie zawierają, ale tylko dobra, przy Człowieku nabytą rzecz, dla ktorey tak wiele trudney Prace wazyc, jaką tu widziałem, nie zdało mi się aby za to stało. Do tego widziałem ze wszystka ta Nauka na niektorych inwenciach załozona była; ze się temu, albo owemu, to albo owo za prawo postanowić

Finis Juris.

Jus circa quid versetur.

wić zdało, tak tego inszy przeſtrzegali, albo (poſtrzegłem y to) jako ſię komu w Mozgu zabażyło, tak przerwę albo Płot robieł y burzeł. Zaczym tu ſieła było ſobie przeciwnych Rzeczy, nad czym inszy dziwnie ſubtelnemi Koncepty Głowy ſobie łamali, azem ſię zdumiał, ze nad leda drobnemi rzeczami, z ktorych ledwo ktora w kilka tyſięcy Lat ſię przy trafi y mało co wſobie godnego ma, tak ſię pocieli y grzali, a to z niemałym uſiełowaniem. Abowiem im kto bardzi, zagrodzenie burzyc, ledagdzie przerwę czynic, y znowu zataraſowac umiał tym bardzi ſię ſobie podobał, y inszy nan kłąſkali. Niektorzy jednak, (y oni dowcip ſwoi polerując) onym ſię zprzeciwiali, ze tak a nie owak ſię grodzić albo burzyc ma, uſilnie twierdząc: Y były ſwary y ſporki, a rozſzedſzy ſię, malował ten tak, drugi owak, kazdy do ſiebie dziwujących ſię wabiąc. A ja temu poigrawaniu ſię napatrzywſzy, a Głową zatrząſnąwſzy ſpieszmy ſię ztąd, już mnie tu teſkno rzekłem. A Tłumacz do mnie, obruſzywſzy ſię, czyc ſię tobie tu w Swiecie co podobac będzie? Y nai oſobliwſzym rzeczom ty wargotłowie

Perplexitas.

naga-

naganę znaidzieſz. Wſzędybeł mu odpowiedział ; zdami ſię ze go Mysl do Nabozenſtwa ćiągnie ; prowadzmy go, ſnadz ſobie tam co do upodobania znaidzie.

XVI. *Pielgrzym ſię promotiey Miſtrzow y Doktorow przypatruje.*

A oto Głos trąby zabrzmi, jakoby zwoływających ſię na jaką uroczyſtosć, a *Wſzyſtkowiedz* zrozumiawſzy, co to będzie rzecze : Nawroćmy ſię jeſzcże proſzę tu ſię będzie czemu przypatrzyc. Y cosż to będzie rzekłem ? odpowiedział Akademia będzie koronowała tych, ktorzy nad inszych bywſzy pilnieiſzemi, doszli naiwyſzego ſtopnia Nauki, ći, innym na przykład koronowani będą. Ja tedy pragnąc widziec tak oſobliwą ſprawę, a widząc Kupy ſię ſchodzących, wnidę za innemi takze : a oto tu pod Filozofickim Baldekinem, ſtała Oſoba mająca papierowy Sceptr, do ktorey niektorzy zpoiſrzod zgromadzonych, przyſtępowali, upraſzając ſobie od niego ſwiadectwa Nauki ſwojey wyſokiey. On zaleciwſzy ich Affektacyą ze ſłuſzna jeſt, roſkazał, aby co umieją y

wczym

wczym być konfirmowani chcą, na Karcie ſpiſawſzy podali, y oddawali jeden Filozofiey ſummę, drugi Medicyny, inſzy Jurisprudentiey, mieſzkiem przytym, aby to ſmarowniey sżło ſmarując. On tedy jednego po drugim przyimując, kazdemu na czoło tytuł, ten to jeſt Miſtrzem wyzwolonych Nauk. Ten Medycyny Doktor, ten obojego Prawa Licentiat &c. przylepił, y Pieczęcią ſtwierdzieł, pod niełaſką Bogini Pallady, wſzyſtkim przytomnym y nieprzytomnym roſkazując, aby ich, y na potkaniu nikt inaczey niemianował. A ztym ich y one tłumy roſpuſcieł. Y rzekłem a będzieſz jeſzcże co więcey? a coz? jeścze nie doſyc masż na tym? Rzecze Tłumacz: Czy nie widziſz jako im wſzyſcy uſtępują? jakoſz w prawdzie uſtępowali. Jednak ja chcąc wzdy co daliey znich będzie widziec pilnie patrzę za jednym tym Miſtrzem, a oto mu kazą rachowac coś, on nie umiał; roſkazują mu rozmierzac nieumiał; roſkazują Gwiazdy mianować nieumiał; roſkazują Sillogizmy robic, nieumiał; roſkazują cudzym Językiem mowic, nieumiał; roſkazują ſwym właſnym Językiem dyſzkurrowac,

nie

nie umiał; rozkazują na koniec czytac y pisac nieumiał. Coz to za sprawa? rzekłem; Mistrzem siedmiorakiey Nauki się zwać, a zadney nie umiec? Odp: Tłumacż, nie umieli ten, umie drugi, trzeci, czwarty, niemogą byc wszyscy doskonali. Tedym ja zrozumiał, y rzekłem ze po strawieniu w Szkołach wieku, po wynałozeniu kosztu, po przyjęciu Tytułu y Pieczęci, naostatek, trzeba się tez spytac jezli się tez czego uczył? piekna sprawa! Ty nieprzestaniesz tego dziwactwa, az co sobie utargujesz: gadai jeno, upewniam cię, ze cię co potka. Ey niechaize już będą, rzekłem, choc y siedmdziesiąt y siedmi Nauk Mistrzami y Doktorami, y niech wszystko umieją albo nic, nierzekę nić więcey, tylko podzmy, ztąd.

XVII. Pielgrzym przepatruje Stan Naboznych Ludzi.

I. Gentiles. Y przeprowadzą mię Gankami jakiemiś, a przydziemy na Rynek, kędy wielkie mnostwo, rozlicznemi Kształtami było wystawionych Kosciołow y Kaplic, a a wchodzących y wychodzących kupy. Y wnidziemy do naiblizszego, a oto tu

po

po wſzyſtkich Stronach Obrazow rytych y bitych, na podobienſtwo Męſzczyzn y Białychgłow, takze rozmaitych Zwierząt, Ptaſtwa, Gadziny, Pł zow, Drżew y Zioł: takze Słonca, Mieſiąca y Gwiazd, az y Dyabłow brzytkich y ſproſnych pełno było. Ci zas co tam w chodzieli, co ſię komu zdało, to kazdy ſobie obrawſzy, przed tym klękał, całował, kadzieł, paleł. Kędy aczkolwiek zdumiewałem ſię nad wſzyſtkich zgodą ze kazdy niemal inaczey rozumiejąc y ſwoje obrzędy odprawując jednak to ſobie cierpieli, y ſpokoinie jeden drugiego przy jego rozumieniu zoſtawieł (czegom potym gdzie indziey nie widział) w ſzak ze tu jednak zaduch jakis ſmierdzący mnie zarażał y ſtrach zdeimował tak zem precz wyniść poſpieszył.

Wnidziemy tedy do inszego Kościoła, białego y ochędozonego, w ktorym żadnych oprocz zywych niebyło Obrazow lecz ci ras Głowami chwieiąc cicho coś markotali, drugi raz porwawſzy ſię y Uſzy zatkawſzy Gęby rozdzierali, Głos podobny wyciu Wilczemu wydawając. Tym czaſem do gromady ſię ſkupiwſzy, naglądali wiakąs Kſięgę, ku ktorym przyſtąpi- II. Judæi. Talmudi Figmenta.

ſtąpiwſzy y ja, obaczyłem dziwne malowania, na przykład z Pierzem y z Krzydłami Zwierz; bez Pior y Skrzydeł Ptaſtwo, Bydlęta z ludzkiemi, a Ludzie z bydlęcemi Członkami, jedno Ciało zwielą Głow, a za ſię jednę Głowę z wielą Ciał. Niektore potwory miały na mieiſcu Ogona Głowę a na mieiſcu Głowy Ogon: niektore Oczy pod Brzuchem a Nogi na Grzbiecie. Niektore Oczu, Uszu, Uſt, Mog bez liczby; insze zgoła niczego z tych rzeczy, a wſzyſtko to cudownie poprzeſtawiáne, zatoczone, z przeginane, z krzywione y w wielkiey nierownoſci; jeden Członek na piądz drugi na ſążen dłużſzy, jeden na Palec, drugi ják Beczka miążſzy; zgoła dziwne wſzyſtko nad Wiarę. Lecz oni powiadali, ze to ſą Hiſtorye, a zalecając jako to jeſt wſzyſtko zacne y piekne, ukazowali Starszy Młodszym za wielkie tajemnice. Y rzekłem, Ey, ktoz by ſię ſpodział, aby Ludzmi byli, ktorzy ſobie takowe niewdzięczne rzeczy ſmakują. Zaniechaimy ich podzmy indziey. A wyszedszy, obaczę, ze ſię ciż miedzy inszemi przechodzą, tak iednak ze wſzyſtkim obmierzłemi byli, y ſmiechowiſko, a igrzy-
ſko

ſko insży ſobie znich ſtroili, co y mnie abym niemi pogardzieł pobudzieło.

Weszliſmy tedy do inſzego Kościoła, ktory okrągły był a nie mniey, iako y ow we Wnątrz piekny, bez Ozdob, oprocż niektorych po Scianach liter, a po podłodze Kobiercow. Ludzie zaſię byli wnim cicho ſię ſprawuiący y nabożnie biało przyodziani; a czyſte ochędoſtwo wielce kochaiący, abowięm ſię zawſze umywali, y iałmużny dawali, tak że mi ſię ta poſtawa ich podobała, y rzekłem, iaki oni tych rzeczy Fundament maią? Odpow: mi *Wſzyſtkowiedz:* Owi tam pod Suknią go ukryty noſzą. Y przyſtąpiwſzy chcę go widzieć, oni że tego nikomu oprocz Tłumaczom wiedziec ſię niegodzi powiedzieli; Ja przecię chcąc widzieć pokazuię że mam pozwolenie od Pana *Wyroka.* Y dobywſzy pokazali mi Tablice na ktorey ſtało Drzewo Korzeniem w zgorę w powietrze ſię w ſpinaiące, Gałąſkami zaſię w Ziemi tkwiące. Około ktorego wielkie mnoſtwo Kretow ryło, a ieden nader wielki Kret wkoło chodząc inszych zwoływał, y do tey Prace zawodzieł. Y powiadali mi że na Gałąſkach tego Drzewa pod Ziemią wſze-

III. Mahumetani.

Alcorani ſumma.

Iaki wdzięczny Owoc rośnie, ktorego te pracowite Zwierzątka cicho dobywają. A oto jest rzecze *Wszystkowiedz* summa tego Nabozenstwa. Y zrozumiałem ze Fundament jego jest na powietrzu głupie mniemanie. Cyl, y Owoce jego w Zięmi pyskac, a starac się o jakieś niewidziane, gdzie ich niemasz roskoszy, a oslep niewiedziec czego szukac. A odszedszy tam ztąd rzekłem do *Wodza* swego, czym oni tego ze to jest prawdziwe Nabozenstwo dowodzą? Odpow: mi, podz a obacz y wyszlismy za Kosciol na Plac, a oto ci biali y umyći Ludzie zawinąwszy po łokcie Ręce, Oczema iskrząc, wargi kąsząc strasznie rycząc biegają, kogo podkaią sieką a we Krwi Ludzkiey brodzą. Czego się ja zlęknąwszy, a nazad bieząc rzekłem. Y coz to oni robią? Odpowiedział mi Tłumacz: Disputują, o Nabozenstwo y dowodzą ze Alkoran jest prawdziwą Xięgą. Y wnidziemy znowu do Koscioła, a oto tu miedzy temi ktorzy tę Tablicę nosieli takze spor otym (jakom zrozumiał) naiprzednieiszym Krecie był. Jedni bowiem twierdzili ze sam on te mnieisze Krety ma pod swoim rządem: inszy ze ma

Miedzy Turkami y Persami o Alcoran spor.

ma dwuch Pomocnikow. Ow tak się nie pohamowanie ſwarzyli, że na Koniec tak właſnie tu ſami z ſobą jako okrom ich ſpołecznoſci zinszemi, żelazem y Ogniem dyſputowali, aż ſtrach.

XVIII. *Przepatruje Nabozenſtwo Chrześciańſkie.*

Y obaczywſzy Wodz moy mnie zdumianego, rzecze mi nu podzmy, pokazęc Nabozenſtwo Chrześciańſkie, ktore się na pewnym Boſkim objawieniu funduje pieknie się ſamo z ſobą zgadza, a naiproſtſzym y naiuczenszym doſyc czyniąc y Prawdę Niebieſką zrzetelnie na Swiatło ſtawia, y przeciwne rozumienia ſnadnie obala, y znoſi, ktorego ozdoba jeſt zgoda y miełoſc, a to w niewyliczonych perſekucyach dotąd nieprzemozone zoſtało y ſtoi. Zczego zrozumiec ſnadnie możeſz, ze powod jego z Boga byc muſi y prawdziwy pociechy, ze się tu dopytac mozeſz. Y ucieſzyłem ſie z tych Mow, y poszliſmy. A kiedy przychodziemy obaczę ze *Bramę* mają, przed ktorą do nich wniſc trzeba. Ta *Brama* ſtała w Wodzie, ktorą muſiał każ- Baptiſmus.

dy przebrnąc, y umyc się, a przyjąc na się Hasło ich, białą y czerwoną barwę, z przysięgą ze się ich prawami y porządkiem sprawowac chce; tak jako oni wierzyc, tak jako oni się modlic, tych jako oni ustaw przestrzegac. Y podobało mi się to, jako tu pieknego y osobliwego porządku początek. Przyszedszy tedy przes Bramę obaczę wielkie tłumy ludzi, miedzy ktoremi, niektorzy habitem od inszych rozni, tu y owdzie na stopniach stojąc pokazowali im *Obraz* jakiś, tak umiejętnie nader wymalowany, ze kto nań pogłądał, im bardziey nań patrzał tym bardziey nań patrzac chciał, lecż ze nie był złotem albo błyscżącemi jakiemi Farbami znacznie ozdobiony, nie był, zdaleka bardzo znacżny. Przetożem widział ze ktorzy zdaleka stali mniey jego pieknoscią Zięci byli; ktorzy blizy, nasycić się jego pieknoscią niemogli. Ci zasię ktorzy ten Obraz nosieli, zalecali go nader nazywając go Synem Bozym, powiadając ze wnim wszelakie pieknosci, y ozdoby wyrazone są. Y ze z Nieba na Swiat posłany jest, aby Ludzie jakoby mieli w Cnotach się ćwicżyc zniego Ksztalt brali. Y była radość y pląsanie, a upa-

Christi pictura.

a upadając na Kolana Ręce ſkładali ku Niebu y Boga chwalili: a ja to widząc ſpolnym zniemi Głoſem Pana Boga, ze mi na takie mieiſca, dał przyiſc, chwaliłem. Tym czaſem uſłyſzałem śiła rozmaitego Napominania, zeby się kazdy ku temu Obrazowi formował: y obaczę ze się mieiſcami zgromadzają, a ci ktorym Obrazu powierzono maluczkie Obraziki zniego robiąc, w zawinieniu jakimśi wſzyſtkim rozdawają, a oni je Znabozenſtwem do Uſt biorą; pytałem się tedy co się to tu dzieje? Powiedziano mi ze niejeſt doſyc na tylekroc mianowany Obraz, powierzchownie tylko pogl ądac, ale ze go trzeba y wewnątrz miec, aby się Człowiek wiego Pieknoſc przemięnić mogł. Albowiem takim ſpoſobem temu Lekarſtwu Grzechy uſtępować muszą. Tym się ukontentowawſzy, Krześciany za ſczeſliwem poczytał, ktorzy dla odpędzęnia Złego, takowe ſrzodki mają y pomocy. Tym czaſem poizrzawſzy ja poniektorych, ktorzy dopiero Boga (jako powiadali) do śiebie przyjęli obaczę a oto jeden za drugim do Pijanſtwa, Nieczyſtoſci, Swarow, Złodzieiſtwa się udawają, lecz niedowierzając Oczom ſwoim patrzy pil-

S. Syn. ecis.

niey y widzę wiſtotney prawdzie, ze piją, z wracają, wądzą ſie y biją, Mocą y Zdradą, jedni drugim biorą y ſzarpią, z ſweywoli rzą y ſkaczą, krzykają, wſzeteczenſtwo płodzą, y cudzołoſtwo, gorzy nizelim gdzie indziey widział: zgoła, ze wſzyſtko na odpor temu, jako byli napominani, y slubowali czynią; zaczym za ſmuciwſzy ſię z żalemem rzekł. Dla Boga coz ſię to dzieje, jam ſię tu czego inſzego ſpodziewał. Niedziwui ſię tak bardzo rzecze *Tłumacz*, co ſię Ludziom ku nasladowaniu podoba, jeſt to ſtopniem doſkonałoſci, na ktory wſtąpic niekazdemu pozwoli krewkoſc Ludzka, ktorzy innym przodują doſkonalſzemi ſą, lecz za niemi poſpolity Człowiek, ktory w okazyach Grzechu uſtawicznych jeſt, nie tak moze wyſtarczyć. Podzmyſz tedy miedzy te Wodze, rzekłem, abym ſię im przypatrzył. Y przyprowadzi mię do tych na ſtopniach ſtojących ktorzy w prawdzie napominali Ludzie do Miłoſci Obrazu tego ale to jakos oziębło, jako mi ſię zdało, czynili. Abowiem jezeli kto uſłuchnął, y czynił; to, dobrze, jezli tez nie, jednako. Niektorzy brząkali jakiemis Klucżami, po-

Concionatorum frigiditas.

wiada-

wiadając ze mają Moc kto słuchac nie będzie fortkę jęmu, przes ktorą się do Boga chodzi, zamknąc; a jednak miedzy tym nikomu nie zamykali: A jeżli to czynieli tedy jakoby żartem, y widziałem ze niemieli tego do exekuciey przyprowadzic. Abowiem kiedy ktory ostrzey następował łajali mu, ze kaze na Osoby. Zaczym niektorzy ustnie niesmiejąc pismem na występki następowali; ale y na te wołali, ze Paskwile rozsiewają: zaczym się albo od nich odwracali, aby niesłuchali, albo je z stopniow ich zrucali powolnieiszych sobie obierając. Co widząc rzekłem: Toc jest Szalenstwo że ci Zwodzow swoich y Raićow, chcą sobie Nasladowcow y Pochlebcow narobic Taki to jest Swiata Bieg y zwyczai, rzecze *Tłumacz*, a niewadzi to, kiedy by tym *Woznym* wszystko wolno było, co wiedziec czego by sobie nie pozwoleli, trzeba im zamierzyc poprżęckę. Podżmysż tedy rzekłem, abym się im samym jako w Domu oprocż Katedry mają swoje rzeczy sporządzone przypatrzył, rozumiem, ze im tam przynaimniey nikt niewymierza ani nie przeszkadza. Y wstąpielismy tam kędy sami Xięza mięszkali,

a ja mysląc ze ich modlących ſię y badających Tajemnic zaſtanę znalazłem po kącie a oto w Poſcielach miękich rozwaleni chrapią, drudzy za Stołem ſiedząc bankietują ſię, y az do choroby prawie tkają wſię y leją, inszy ſwawolą przewodzą y ſkaczą, niektorzy Mieszki, Skrzynie, Komory napełniają, inszy zalotami y ſwywolą ſię zabawiają, niektorzy przypinają Oſtrogi, Puinałow, Kordow, Ruſznic pilnują, niektorzy Polem, Pſami y Mysliſtwem ſię bawią, tak ze naimniey Czaſu z Biblią trawią, niektorzy ledwie ją w Ręku kiedy mieli, a jednak Nauczycielami Piſma chcą ſłynąc. To obaczywſzy ja rzekłem, ach nieſtetyſz na moje nieſczeſcie, to to ci mają byc Wodzami do Nieba y za przyklad Cnot wyſtawieni ? Ale czy znaidę co wSwiecie,wczym by Zdrady y Oſzukania nie było ? co ſłysząc niektorzy znich, a ze na ich nieporządny żywot narzekam; zrozumiawſzy krzywo na mię patrzyc y markotac poczęli jezli ſzukam obłudnikow, y ſwiątoſzniczkow powierzchownych abym ich gdzie indziey ſzukał, oni ze wiedzą, jako y w Kościele powinnoſc ſwoję wykonywać,y wDomu a miedzy Ludzmi

mi po ludzku ſię zachowac, maią. Takem tedy milczec muſiał jamnie widząc ze to przewrotność jeſt; Nakomży Pancerz, na Infule przy łbicę, wiedney Ręce Zakon, w drugiei Miecż, z przodku Piotrowe Klucże, wtyle Judaszow Mieſzek noſic; Mysl w Piſmie wypolerowaną, Serce w Praktykach wycwiczone, Język pełen Nabozenſtwa, a Ocży pełne zalotow miec? A widząc niektorych oſobliwie ktorzy na Kazaniach nader umiejętnie, y naboznie diſzkurowali, a ſobie y innym nieinaczy tylko jakoby z Nieba zeſłanemi Aniołami byli, podobali ſię, zywota jednak ze także właſnie, jako y inni roſpuſtnego byli, nie mogłem ſię wſtrzymac abym rzec niemiał. Oto trąby, przez ktore dobre Rzeczy płyną, a ſamych ſię nietykają? *Tłumacz* rzecże: Y to Dar Bozy jeſt o Rzeczach Bożych pięknie umiec mowić; jeſt Dar Bozy rzekłem, ale a zaż na ſamych ſłowiech przeſtawac mamy. Widziałem ze miedzy tym niemal wſzyſcy ci nad ſobą mieli przełozonych ſwoich (ktorych Arcybiſkupami, Biſkupami, Opatami, Proboſcżami, Dziekanami, Superintendentami, Seniorami, Inſpectorami, &c.

 mia-

mianowali) Mężow poważnych y god-
nych, ktorych wszyscy czcieli: y pomy-
sliłem sobie, czemu to ci tych inszych
wrządzie nietrzymają. A chcąc wyro-
zumiec coby tego za przyczyna była,
wnidę za jednym y drugim do jego Iż-
debki, y obaczyłem że są wszyscy zaba-
wni nader, ze niemieliCzasu doizrzec ich
a zabawa ich (imo niektore rzeczy z o-
nemi niższemi spolna) była z Rejestrami
dochodow Accidentiey roznych, y Skar-
bow Koscielnych. Y rzekłem: omył-
ką ich tuszę Duchownemi Oicami nazy-
wają, dochodow by mieli nazywać. Od-
pow: *Tłumacz* musicy to staranie byc aby
y Kosciół wtym, czego mu Bog nazycża
a od przodkow nadanego sobie ma żad-
ney szkody nieponosieł. Wtym wystą-
pieł jeden znich na pasie dwa wiszące
Act. 6. Klucze mcjąc (zwali go Piotrem) y rzekł:
Mężowie Bracia niesłuszna rzecz, abysmy
opusciwszy Słowo Boże służyli Stołom y
Skrzyniom. Obierzmy Męże dobre
swiadectwo mające, ktorebysmy postano-
wieli nad tą Pracą: a my Modlitwy y u-
sługi Słowa pilnowac będziemy. Co ja
słysząc uradowałem się przeto że to we-
dle zdania mego dobra Rada była. Lecż
znich

znich nikt tego rozumieć niechciał, liczyli, odbierali, wydawali przecię ſami; modlitwy y Słowa Boże, uſługę inſzym zalecając albo raptim odprawując. Jesli znich ktory umarł, a piecża Starszenſtwa na kogo inſzego przyſc miała, obaczyłem niemało zabiegania, zaglądania, przyczynnych Liſtow nabywania, każdy ſię oto mieyſce nimby ochłodło ſtarał. Ten zaſię ktory prozne mieiſce miał oſadzic, odbierał od nich y o nich Głoſy, ktore rozne od ſiebie były: jeden powiadał zem jeſt bliſkim powinnym, drugi ſzwagrem, trzeci zem już dawno ſtarszym ſłuzył, ſpodziewał ſię odmiany, czwarty ze miał objetnicę ſpodziewał ſię ſamey rzeczy, piąty ze zpocc iwych Rodzicow jeſt ſpłodzony, zaczym ze ſię pocciwego mieiſca ſpodziewał, ſzoſty mu od inszych piekną ukazował kommendacyą, ſiodmy podarunki wtykał, oſmy będąc głębokich wyſokich y obſzernych Conceptow mieiſca ſobie gdzieby ſię mogł rozgarnąc upraſzał, y niewiedziec co więcey. Co ja obaczywſzy rzekłem toc nie jeſt rząd wdzierac ſię na takie mieiſca, wſzak by miał kazdy zawołania czekac. Tłumacż rzecze: to by po niewolnych wołać

łać mieli? muſic ſię ozwac ten, co ma do tego ochotny umyſł; Jam poprawdzie rozumiał odpowiem, ze tu trzeba czekac powołania Bozego, on znowu: albo rozumieſz, ze Bog kogo z Nieba zawoła, Boze powołanie jeſt przyjazn ſtarszych, ktore ſobie kazdemu, kto ſię do tego powołania gotuje, pozyſkiwac wolno. Widzę tedy rzekłem ze tu ku uſłu dze Koſcielney nikogo szukac y pędzić nie trzeba, prędzy odganiac. Jednak mali ſię przyjazni nabywac, trzebaby jey nabywac pokorą, cichoſcią, pracą, Koſciołowi ſię zachęcając a nie jako ja tu widzę y ſłyſzę, niech będzie co chce, nierząd to jeſt wielki. Przytym kiedym mocno ſtał, rzecże *Tłumacz* moi: Prawdać jeſt ze wzywocie Chrzeſcianſkim y ſamych Teologow, więcey jeſt nieporząd ku niż zgody indziey: lecz znowu to jeſt prawdziwa, ze Krzeſcianie y zle zyjąc dobrze umierają, przeto ze zbawienie ludzkie nie na Uczynkach, ale na Wierze zalezy, ktora kiedy prawdziwa jeſt niemoze zbawienia uchybic. Niegorsz ſię tedy, ze Zywot przy Chrzeſcianach niepewny jeſt, kiedy tylko Wiara pewna doſyc jeſt. Zgadzająli ſię przynaimniey

Fides Chriſtianorum.

w Wierze

w Wierze wſzyſcy? rzekłem; Odp. Jeſt ći y tu trochę roznoſci, ale coz natym? Fundament mają wſzyſcy. Y zaprowadzą, mię za jakąs Kratę wpoſrzodku Koſcioła tego wielkiego, kędym okrągły wielki na łancuchu wiſzący Kamien obaczył zwali go probierſkim Kamieniem: Do tego przyſtępowali Ludzie zacni, kazdy w Ręku nioſąc nieco, na przykład ſztukę Złota, Srebra, Zelaza, Ołowiu, Piaſku, Plew &c. y ocierał, kazdy o ten Kamien, to co przynioſł, y zalecał ze probę trzyma: inszy przypatrujący ſię, mowili, ze nie trzyma; tož na ſię wołali, zaden ſwego poganic niedał, zaden takze drugiego rzeczy, pochwalic y approbowac niechciał; toz ſobie łajali przeklinali, załby, za Uſzy ſię chwytali, y włoczyli. Inszy ſię ſwarzeli y o ten ſam Kamien, jaki jeſt barwy; niektorzy powiadali, ze jeſt modry, inszy ze jeſt zielony, inszy ze jeſt biały, niektorzy ze jeſt czarny; az nalezli ſię y tacy, ktorzy mowieli ze jeſt odmiennych Farb, jaka ſię rylko przytknie, ze ſię taki widzi. Niektorzy radzieli, aby go rozbieli roſtłukli, y na proch ſtarſzy, jaki będzie obaczyli; inszy tego niepozwalali. Niektorzy

Theologorum lites.

Scriptura lapis Lidius.

ktorzy nad to powiadali ze tylko rozroznienie robi, aby go zdięli y odrzucieli, ze się prędzy pogodzą; na to się większą część, y naiprzednieyszych zgodzieło; inszy tego bronieli, powiadając ze wolą raczey umrzec niz na to pozwolic, jakoż nie jednego, kiedy się rozroznienia, y zamieszania zawzięły, y zabito, a Kamien ostał się przecię; abowiem był okrągły y głatki nader, kto go ujął niemogł go zatrzymac, wymknął mu się wnet, a w poisrzodku Szrankow przecię został. Ztych Szrankow ja wyszedszy obaczę, a oto ten Kosciół, wiele ma Kaplic w koło, do ktorychci się, ktorzy się, przytym Kamieniu probierskim pogodzic nie mogli, roschodzieli, a za kazdym pewny tłum ludzi, ktorym oni, jakoby się, y czym, od innych dzielic mieli, pewne Regułki dawali. Jedni aby się Wodą y Ogniem znaczyli, inszy aby znak Krzyza w Ręku y na szyiey nosieli, y zawsze pogotowiu mieli; inszy aby według onego Obrazu, na ktory się wszyscy oglądac mają, dla większey doskonałosci, inszych drobnieiszych, jako naiwięcy przy sobie nosieli, inszy aby modląc się nieklękali, ze to jest Faryzeiska inszy aby muzyki jako pod-

Sectæ Christianorum.

nięty

nięty rospusty niecierpieli miedzy sobą, inni aby dosyć mając na wewnętrznym obiawieniu Ducha, zadnemu się nauczać nie dali. Zgoła wszędy osobliwe jakie postanowienia, te Kaplice przeglądając widziałem. Jedna znich naiwiększa była y naiozdobnieisza, swiecąca się Złotem y drogim Kamięniem, y dzwięk wesołych Instrumentow muzycżnych wniey było słychac. Do tey mnie osobliwie wprowadzono, y pobudzono abym pilnie patrzył ze tu pieknieisze Nabozenstwo, a niz gdzie indziey. A oto po Scianach było, tu Figur jakichsi pełno, jakoby się do Nieba dostac pokazujących. Tu niektorzy namalowani byli, co sobie drabiny robieli, przystawiali do Nieba, y lezli po nich, inszy znosieli na gromady Gory y pagorki, aby po nich wzgorę puiść mogli. Inszy sobie skrzydła robieli y przyprawiali: inszy skrzydłastych Tworow nałapawszy y kilka ich z sobą zpiąwszy, do nich się przywięzowali, przy nich tusząc sobie ze wzgorę zalecą, &c. Xięzy zas wrozlicznych Habitach, bardzo sieła było, ktorzy te Figury Ludziom ukazowali y zalecali, rozmaitych ich przytym Ceremoniey, jakoby się od in-

szych

ſzych roznić mieli, nauczając. Jeden zaś w Złoto y Purpurę ubrany, ſta łna naiwyſzſzym mieiſcu, poſłuſznym y tych Ceremoniey przeſtrzegającym, zacne Dary rozdawając. Y widział mi ſię tu piekny porządek y weſeliey niż gdzie indziey. Lecz kiedym insże Sekty przepatrował, y widział ze nad te pierwſze, ſtrasżnie nacierali, y wſzyſtkie te ich okazałoſci ganieli, miałem je wpodeizrzeniu, zwłaſcza widząc przy nich, ze nieſmiele odpowiadali, y ſiebie bronieli; ale ze Kamieniem, Wodą, Ogniem y Mieczem z jedney Strony Złotem zdradliwie do ſiebie Ludzi ciągnęli. Owſzem widziałem miedzy niemi ſamemi rozmaite nieſnadzki, zwady, zazdroſci, zmieiſc wyrzucania, y inſze nierządy, zaczymem tam ztąd odſzedł, abym ſię inſzym, ktorzy ſię, odnowionemi zwali przypatrzył. Kędym obaczył ze niektore Kaplice dwie, trzy, naibliżey ſiebie będąc aby były jedno z ſobą namawiały ſię, miedzy tym jednak jakoby ſię z ſobą porownały, zadną miarą w to potrafic nie mogli, kazdy co w Głowie ſobie uknował, przytym ſtał, y inſzych, aby toz trzymali przywodził. Niektorzy z proſtoty co

Practici Chriſtiani.

ſię

ſię im nawinęło, tego ſię trzymali, inszy chytrzeiszy jako gdzie widzieli Fortel y ſpoſob, tak przyſtępowali y odſtępowali az mi ſię nieſtatek ten, nikczemny miłych Chrzeſcian niepodobał, y z żalem Serca mego tom uwazał: jednak byli tu niektorzy, ktorzy powiadali ze ſię z temi roznicami do tych Controwerſiey nic nie mają mieszac, ci chodzieli milcząc cicho, jakoby w Myslach, poglądając częſto ku Niebu, y ludzko ſię wſzyſtkim ſtawieli, y byli nieznaczni, osżarpani poſtem y pragnieniem wyſchli, z ktorych ſię inni tylko ſmiali, y pomawiali, sżarpali, ſzczypali, Palcem pokazywali, Nogi podſtawiali y przeklinali je. Oni zaſię wſzyſtko cierpiąc jako slepi, głuszy, niemi, miedzy inszemi chodzieli: ktore kiedym widział, ze z zajakieis na Chorze zaſłony wychodzieli, y tam znowu wchodzieli, chćiałem wniść y obaczyć co tam mają, ale mię *Tłumacz* trącieł; coz tam czynic chceſz czy chceſz z ſiebie takze ſmiechu narobic? masz-tam po co pragnąc. Y zaniechałem; lecz nieſtetyż tum zbłądzieł, będąc od nieſczeſnego ſwego mamięnia z wiedziony y omamiony, y tum *Centrum Nieba y Ziemie* y Drogi do Na-

ſycenia wpociechach prowadzącey u-
chybieł. Do Labiryntu Swiata znowu
wprowadzony, poki mnie Bog moi nie-
ratował a na opuśczoną na tym mieiſcu
Drogę znowu nie zaprowadzieł. Co
kiedy y jako ſię ſtało nizey wſpomnie;
Leczem wten czas tego nieuwazał, tyl-
ko powierzchnego pokoju y wcżaſu
ſzukając, gdzie indzim ſię kwapił. Nie-
zamilczę tego co mię jeſzcze wtey Ulicy
podkało. Namawiał mnie *Wſzędybeł*,
abym między Duchownemi takze miei-
ſce oſiadł, upewniając mie ze ja według
zdania Pana *Wyroka*, do tego Stanu nale-
zę; jakoſz przyznam ſię ze mi to do
ſmaku przypadło, lubom ich obycżajow
nie zkażdy miary ſobie ſmakował. Y
uſłuchawszy wezmę na ſię Kaptur y Bie-
ret, wſtąpię tu y owdzie przy inszych na
ſtopien, aż y właſny oſobny mi pokaza-
ny. Lecż ja przypatrując ſie im widzę
ze ſię jedni tyłem obracają do mnie,
drudzy głowami chwieją, trzeci Oczema
na mnie mrugają, czwarci Palcem grozą,
inszy Figę pokazują. Na oſtatek nie-
ktorzy ſię zapędziwſzy zrzućieli mię, a
inszego poſtawiwſzy mnie grozą, ze je-
ſcze nie na tym Stanie. Ja uląkszy ſię
bie-

bieżałem precz, y rzekłem do Wodzow ſwoich, ei nieſteryſz na ten Swiat wſzak co jeno pocżnę wſzyſtko zle. Y owſzem rzecze *Tłumacz*, czemu ſię niemasż na oſtrożnoſci, abyś Ludzi na ſię niegniewał? kto chce byc z Ludzmi Ludziom ſię akkomodowac muſi, nie jako ty, wſzędy po proſtu wrzecach poſtępować. Już ja niewiem, rzekłem toc przyidzie dac wſzyſtkiemu pokoi. Nie tak nie tak rzecze, *Wſzędybeł*, nie trzeba deſperowac; Niebędzieli z ciebie to, będzie co inſzego. Podz tylko obaczmy daliey, a ująwſzy mnie za Rękę prowadzi mnie.

XIX. *Pielgrzym Stan Zwierzchnoſci przepatruje.*

Przyslisſmy tedy do inſzey Ulice, kędy po wſzyſtkich ſtronach, pełno widzę wyzſzych y nizſzych Stołkow, na ktorych ſiedzącym mowiono. Panie Woicie, Panie Sędzia, Panie Burmiſtrzu, Panie Urzędniku, Panie Regencie, Panie Burgrabio, Panie Kanclerzu, Panie Vicisgerencie, Panowie Deputaci, Miłoſciwy Krolu. Xiązę, Panie &c: Y rżecze Tłumacz. Otoż masż tych Ludzi, ktorzy ſądy y

ſpory ugadzaiąc złych karzą, dobrych bronią, rząd w Swiecie zatrzymaią. Toć muśi byc rzekłem coś pięknego, y mam za to, nie omylną rzeczą miedzy Ludzmi: ale proſzę zkąd ſię to takowi, Ludzie biorą? Odpow: mi, niektorzy ſię ku temu rodzą, inszy od nich albo od Rzeczyp. obierani bywaią, ci ktorzy by naimędrſzemi ze wſzyſtkich, y naidoſwiadczęnſzemi, y ſprawiedliwoſci Praw naipowiadomſzemi, byli uznani. Piekna to rzekłem, tym czaſem weizrzec mi ſię zdarzyło, a oto widzę nie ktorzy do tych Stołkow ſię w kupuią, inszy wpraszaią, inszy w pochlebuią, inszy ſię ſami wſadzaią: a widząc to, oto oto Nierząd zawołałem. Y milcz nikczemniku, rzecze Tłumacz zlec ſię to nada jezli kto uſłyſzy. A czemusz rzekę nieczekaią aſz by ich obrano? Odp: coż natym, oni ſiebie ſamych pewnie będąc ſwiadomi, widzą ze tey Pracey podołac mogą, kiedy je też inni przyimuią, coż tobie do tego? y umilkłem a poprawiwſzy ſobie Okularow, patrzę pilnie na nich y obaczę rzecz nieſpodziewaną ze mianowuie rzadko, ktory z nich miał Członki ſpełna, każdemu niemal czego wielce potrzebnego

Dignitatum aucupatio.

bnego niedoſtawało. Niektorzy niemieli Uſzu ktoremi by Skargi Poddanych wyſłuchac mogli: inſzy Oczu ktoremi by nierządy przed ſobą widziec mogli: inſzy Noſow ktoremi by wykrętarzow na przeciwko Prawu, fortele y oszukania zwąchać y poſtrzec mogli: inſzy Językow ktoremi by za uciśnionemi co przemowic umieli, inſzy Ręku ktoremi by Dekreta ſprawiedliwoſci exequowac mieli, naiwięcy ich ani Serca niemieli, aby co Sprawiedliwość każe wykonymac ſmieli. A zaſię ktorzy to wſzyſtko mieli, widziałem ze byli utrapionemi nader, albowiem na nie uſtawicznie nalegano, ani jeſć ani ſpać ſpokoinie niemogli. Gdyż ci drudzy w puł proznujący Zywot prowadzieli. I rzekłem dla Boga? czemuż takowym Sądow y Praw powierzają, ktorzy potrzebnych do tego Członkow niemają. Odpow: *Tłumacz*, ze to nie jeſt tak, ale ze ſię to tylko mnie tak zda, abowiem *qui neſcit ſimulare, neſcit regnare:* kto inſzemi rządzi, częſto niewiedziec, nieſłyſzeć, nierozumieć choćby y widział, ſłyszał y rozumiał. Czego ty jako w ſprawach politycznych niebędąc biegły nierozumieſz, a wżdyc ja prawdziwie

Ad Offi-cia ſub-inde in-digni e-vehun-tur.

Digne de fun-gentium Calami-tates.

dziwie widzę, rzekłem, ze przynich tego coby miało być niemasz. A ja tobie radzę odpowie milcż: obiecując to nieprzestanieszli rządzic, będziesz tam, gdzie byś nierad, albo niewiesz ze Sędziego pomawiac pachnie to Gardłem? Tedym umilkł y cicho wszystkiemum się przypatrował, lecz nie zdami się abym wszystko wyliczał, com na ktorym Stołku postrzegł, dwoiga dotknę tylko. Stanąłem trochę pilnie przy Senatorskim Sądzie, kędym nazwiska Panow Sędziow takowe obaczył; *Atheus, Swarurad, Głuchosadz, Stronabn, Osobolub, Złotomił, Darobierz, Niedoswiadcz, Małowiedz, Niedbał, Kwapiel, Ledabył*, wszystkich jednak naywyzszym Marszałkiem y Prezydentem, był Pan *Takchcęmiec*, z ktorych to Imion zaraz począłem zrozumiewac; jakie tu Sądy bywają, ale y przykład ich w moiey tu przytomnośći, taki się trafił. Sczyrość oskarzona była od Instigatora, jakoby niektore Osoby obmowieła, y poganieła, *Lichwiarze, Lakomcami: Pijanice Obzartemi*, nazywając, y coś jescze przymowiwszy, Swiadkow stawiono *Plotkę, Kłamcę, y Podstrzegacża. Prokuratorem* był od Prawa, *Pochlebca* z jedney strony,

Judiciorum frequens iniquitas.

ny, z drugiey ſtrony *Bełkot* ktorego jednak ſczyrość powiadała, ze niepotrzebuje, a będąc pytana, znali ſię do tego w czym ją obwiniają, rzekła: znam P.P. Sędziowie, y przydała, otom tu jeſt inaczey mowić niemogę, Boga na Swiadectwo biorę. Tu Sędzowie, zniozszy ſię zbierali Vota ſwoje. *Atheusz* rzekł, takći to jeſt w Prawdzie, jako ta Kobieta powiada, ale nacoż to ona ma trząść? Zaniechamyli jey tak; y my ſię niewybiegamy przed jey Paſczeką, przyczyniam ſię aby była ſkarana: *Swarurad* rzekł; y owſzem, bo kiedy by ſię to jednemu przepuſcieło, inni chcieliby takze aby im to uchodzieło. *Głuchoſadz* rzekł; jać wprawdzie niewiem jako to było, ale poniewaſz Inſtygator tak to wyſoce ſzerzy, mniemam, zec go w prawdzie boli, trzeba ją ſkarać *Stronabii* jam już przedtym wiedział, ze ta Maszkara wſzyſtko co wie wyblekoce, trzeba jey Gębę zatkać. *Oſobulub* rzecze; Urazony jeſt moy dobry Przyjaciel, miałać go przynaimniei, mniekwoli uſzanowac, a nietak nicowac, godna jeſt karania. *Złotomił* rzecże wiecie WMc. jaką ow nam ſczodrobliwość ſwoję pokazał, godzien abys-

 my

my go obronieli. *Darobierż*, tak jeſt niewdzięcznibyſmy byli, kiedyby jego ſprawa miała upaść. *Niedoſwiadcz* rzecze: ja temu rownego przykładu niewiem, co zaſłuzyła niech cierpi. *Małowiedz* ja tego nierozumiem jak oſądzicie na wſzyſtko pozwalam. *Ledabył* jakożkolwiek ja do wſzyſtkiego przyſtępuję. *Niedbał*, chcecieli tez tę Sprawę odłozyc, ſnadz ſię to ſamo potym wynurży. *Kwapił*, Nie: poki nas chętka nieodpadnie, niech będzie Dekret. *Pan Sędzia.* Owſzem, na kogoż nam ſię oglądac trzeba, co Prawo każe to być muſi. A wſtawſzy uczynieł Dekret: Poniewasż ta pletliwa Niewiaſta w tak nieſłuſznych Rzeczżach ſobie pozwoliła ze Ludziom dobrym niefolguje, dla ſkrocenia lekkiego Języka jey, y na przykład innym, niech jey dadzą 40. policzkow, bez jednego, taki jeſt Dekret. Tu *Inſtygator z Prokuratorami*, pokłoniwſzy ſię za ſwiątobliwy podziękowali Dekret: a ſczyroſci takze, toz czynić kazano; lecz ona w płacz, y Rękoma załęmując narzekała. Zaczżym ze Prawa nieuczcieła, oboſtrzyc jey Dekret nad to kazano, a porwawſzy do Więzęnia zaprowadzono. Co ja widząc

dząc jaką jawną krzywdę miała, niemogłem się wstrzymać y zawołałem Głosem: Ah jezeli takowe Sądy wszystko bywają na Swiecie, niedaizemi Boze moi, abym albo Sędzia był, albo zebym się miał zkim sądzić. Y milcż szalony, zatkawszy mi Pięścią Gębę *Tłumacz*: Podprzysięgać slubuję, ze się tegoż albo cżego gorszego dogadasż. A oto *Instygator* z *Pochlebca* począł Swiadki przeciwko mnie zwodzic, co ja postrzegszy y zląkszy się niewiem jakom tam ztąd, co Ducha we mnie było pierzchnął. A gdy sobie tu przed Sądową Izbą odpocżywam, y Ocżu przecieram, widzę wielu przychodzących z sprawami do Sądu, a oto przeciwko kazdemu, wnetże *Prokuratorowie*, *Bełkot*, *Pochlebca*, *Krzywowiedz*, *Prawociag*, wybiegając ofiarują swoję Usługę, niejaką kto ma sprawę, ale jaki Mięszek naprzod upatrując. A kazdy miał swoi Zakon (czegom między Teologami niewidział) ktory przy sobie pilnie nosił, y do niego tedy owedy naglądał. Na niektorych Exemplarzach napisano było *Statuta* y *Prawa Ziemskie*; Corpus ale mi się na to dłuzey patrzac niechciało, poszedłem tam ztąd precz wzdycha- Juris.

jąc. Wſzyſtkowiedz mi rzecze; jeſcże coś nailepſzego zoſtawa. Podz przypatrz ſię ſprawie *Krolow*, *Xiazat*, y innych dziedzicznie nad Poddanemi panujących ſnadz ſię to tobie zpodoba, Y wnidziemy znowu kędyś; a oto tu takze na wyſokich y przeſtronnych Stołkach ſiedzieli, ze ledwie kto donich przyſtąpić mogł, oprocz, po Inſtrumenciech jakichſi. Miał bowiem kazdy długie jakieś miaſto Uſzu z obuſtron trąby, do ktorych kiedy kto mowić chciał ſzeptac muſiał. Lecz były zgięte y dziurawe, ſiła Słow niż Głowy doszło precz wyciekło, a jezli ktore doszły, z więkſzy częſci odmięnione były. Zkądem zrozumiał, ze niezawſze mowiącym reſponſy dawane były, drugi doſyc tęgo wołając do Mozgu dowołać ſię niemogł. Podczas dawano odpowiedz ale nic do rzeczy. Podobnie miaſto Oczu y Językow trąby były, przes ktore ſię Rzecz inaczey widziała, niz była ſama w ſobie, a inaczey niż Pan tozumiał ſię odpowiadało. Coz rozumiawszy rzekłem: czemuż to tych Trąb nie odłozą a jako inſzy Ludzie po proſtu właſnemi Oczami, Uszami, Językiem, nie patrzą, nieſłuchają,

Officiariorum fraudes.

ją,

ją, nieodpowiadają? Dla zacnośći Oſoby y doſtoinośći mieiſca; rzecze *Tłumacz*, takowe okolicznośći byc muſzą: albo rozumieſz ze to ſą Chłopi, aby ſię o ich Oczy, Uszy, Język, kazdy ocierac miał? Tym czaſem obaczyłem a oto niektorzy wkoło Majeſtatu obchodzą, z ktorych jedni Panu do Uſzu podle tych Trąb coś dmuchają; inszy na Oczy to zas tey, drugieraz inſzey Farby Okulary w ſadzają, inszy pod Noſem czymſi kurzą, inszy Ręce ſkładają y przekładają, inszy Nogi ſpinają y roſpinają, niektorzy pod nim ſtolicę naprawiają y głobią &c. To widząc ja pytam ſię, coby zacż ci byli, y co to robią? odp: mi *Tłumacz*: ſą to tajemne Rady ktorży *Krole* y *Wielkie Pany*, informują. Jaćbym im tego niewycierpiał rzekłem, kiedybym na tym mieiſcu był. Owszem bym ſwoiemi Członkami y ſprawami ſobie wolnym chciał byc. Niepowinien jeden Człowiek rzecze on, tak wiele ſobie przypiſowac, ani mu tego pozwalają. Toc tedy ci Panowie rzekę ja ſą nad Chłopy mizernieiſzemi, tak będąc związani, ze ſię ani ruszyc oprocz woli inszych niemogą: ale ſą w ſobie odpowie on beſpiecznieiſzymi, Poizrzy

Conſiliariorum incommoda.

tylko

Quibus tamē carere majus incommodum.

tylko ſam na tych, y obeizrzę ſię, a oto niektorzy na tych Majeſtaciech nie dali ſobą rządzić, odganiając te Miſtrze od ſiebie precz, co było ku mysli mojey. Lecz zarazem tu insże nie dorzecy widział; miaſto bowiem tych kilku odpędzonych, ſiła inſzych przychodzieło, ktorzy tak ze mu do Uſzu, do Noſa, do Uſt dmuchac, Oczy rozmaicie zakrywac y odkrywac, Ręce zas y Nogi ſam y tam roſciągac ſię ważyli: każdy mianowicie kto przyſzedł, na co ſię uparł, na to go naprowadzic, y naciągnąc chciał; aż y drugi ubogi Pan niewiedział coby miał czynic, komu na co pozwolic, albo niepozwolić y jako wſzyſtkim zdołać by miał. Y rzekłem juz ci widzę ze lepsża jeſt rzecż kilku, na to obranym ſię powierzyć, nizeli tak wſzyſtkim na ſzarpaninę ſię doſtac. A coz? niemoze ſię temu jako inaczy zabiezeć, rzekłem; jakozby ſię temu zabiezec miało odpowie. Powołanie ich to z ſobą przynoſi: od wſzyſtkich uciązenia, Skargi, Prozby, Wołania, Swiadectwa y Odwody przyimowac, y wſzyſtkim ſprawiedliwosć czynić. Oprocz zeby byli tak jako ſą owo ci. Y pokazał mi ich kilka, ktorzy nikomu

komu do ſiebie przyſtąpic nie dali, o- procz tych co im jaki w czas obmyslali y gotowali. Przytychem widział, ze Ludzie koło nich biegali, pochlebiali, pokląſkiwali, wezgłowka podkładali Zwierciadła wyſtawiali, dmuchaniem Wiatrek robieli, Pierze y Smieci zbierali, Suknią y Trzewiki całowali, a to wſzyſtko wOczy; niektorzy y wyrzuconą Slinę od Pana y Smark lizali, zalecając ze ſłodki; lecż mi ſię to znowu naimniey niepodobało, zwłaſcża żem widział, jako ſię niemal kazdemu takiemu, Stolica jakos rozwarła, y znim nieſpodzianie obaliła, poniewaſz owych wiernieiſzych podpieraczow niebyło. Stało ſię co mojey przytomnoſci, rozwarła ſię y rozemknęła takze jednemu Stolica y ſpadł na Ziemię, a oto ſtał ſię zgiełk między Ludem, na ktory ja patrząc, obaczę a oto ſobie inſzego prowadzą, ktorego w ſadzaią, wykrzykując ze tu inaczey będzie nizeli bywało, a obiegając głobią pod nim, y przytwierdzaią jako kto moze. Y ja tez rozumiejąc ze poſpolitemu dobru pomagać wſzyſtkim ſię godzi (abowiem tak mowieli) przyſtąpiełem takze y Klin czy dwa w biełem: co mi niektorzy chwali-

Diſſoluti Principes.

Pielgrzymowanie niebeſpieczna przygoda.

li,

li, inszy na mnie krzywo y ſzpetnie poglądali. A oto ow pierwſzy y z ſwemi zebrawſzy ſię y miedzy nas z Kijem wpadſzy bije w kupie, az ſię wſzyſtko rozpierzchnęło, a drugim y Szyje poſpadały. Ja na ten czas, od ſtrachu wielkiego, niemogę ſię ani obaczyc; aż *Wſzyſtkowiedz* moi ſłysząc, że ſię, kto bardziey pomagał wſadzac y przytwierdzac, pytają; trąci mnie, abym y ja takze uciekł. *Mamieł*, ze nietrzeba prawi; Nadczym mysląc ktorego znich uſłuchnąc, az oto zawadzę o Kiy, około mnie ſzermujący, dopiero porwawſzy ſię biezę w Kąt. A takem zrozumiał, ze y na tych Stolicach ſiedziec, y około nich ſię bawić, y onych ſię dotykac wſzelakim ſpoſobem niebeſpieczna. Przetożem tym ochotniey, tam ztąd poſzedł, niemysiąc o tym, abym ſię kiedy więcey tam nawrocic miał. Jakożem y rzekł do Wodzow ſwoich, niechai ſię kto chce dotyka tych Gor, ja nie; zwłaſzcza ponieważem y to poſtrzegł, ze aczkolwiek Rządami Swiata mianowani być chcą ci wſzyſcy jednak żewſzędy było pełno Nierządow. Abowiem lubo Poddane ſam Pan, lubo przez te Trąby do ſiebie

pu-

puſczał, ſam lub z nadymaniem inszych Dekreta czynieł, takem wiele krzywd jako Prawa widział, tak wiele wzdychania y łkania, jako radości słyſzał, a że się Sprawiedliwoſc z bezprawiem, Moc z Sądem mięſza, Ratuſze, Sądowe Izby, Kancellarye, tak nieprawoſci jako y ſprawiedliwoſci Warſztatem że ſą, a ktorzy się Obroncami Rządu w Swiecie mianują. Że tak ſiła Nierządu, jako Rządu (a podczas więcey) bronią, jawniem to zrozumiał. A radziwſzy się jako ten Stan ſiła marnoſci, y ſwietney Nędzy w ſobie ukrywa, pożegnałem ich tu, y poszedłem precz.

XX. *Stan Zołnierſki.*

Wnidziemy tedy do oſtatniey Ulice, kędy zaraz w pierwszym Placu ſtało niemało Ludzi czerwono przyodzianych, do ktorych przyſtąpiwſzy słyszę że się namawiają, jakim by ſpoſobem Smierci Skrzydła przyprawic żeby tak zdaleka jako y zbliſka, w Okamgnieniu przenikac mogła. I tem jakoby to, co przez niemało Lat budowano za Godzinę rozrucic się mogło. Y zląkłem się tych Mow. A bowiem aż dotąd com tylko

Humana Crudelitas.

gdzie

gdzie ludzkich Spraw widział, o pomnażaniu y rozszerzaniu Ludzi y w czasie ludzkiego Zywota, tylko bywały mowy Starania y Prace; ale ci o zgubie, Zywota y w czasu Ludzkiego się naradzali. Odp: *Tłumacz.* Y tych usiełowanie takiez jest, tylko ze inszą Drogą przes odrzucenie mianowicie tego, co jest na przeszkodzie: potym to wyrozumiesz. A w tym przystąpiemy ku Bramie, gdzie na mieiscu odzwiernych, jakichsi z Bębnami obaczę, każdego wnisc chcącego, pytających się miałli by Kaletę? ktorą kiedy pokazał y otworzył nasypali mu Pieniędzy y rzekli; Skora ta juz jest zapłacona, a w puscżając do jakiegos Sklepu, wywodzieli go zasię tam ztąd, Zelazem y Ogniem obłożonego, y kazali daliey do Placu isc. Lecz ja coby wtym Sklepie było pragnąc wiedziec, tak że tam naipierweym wszedł, a oto tu po wszystkich stronach ze y Konca widziec nie było, takze po Ziemi gromady jako naiwiększe kupy zeby na wiele tysięcy Wozow tego nie zabrał wszelakich okrutnych ku kłociu, siekaniu, rąbaniu, rzezaniu, pchaniu, targaniu, paleniu, zgoła ku odjęciu Zywota Instrumentow, od Zelaza,

laza, Ołowiu, Drzewa y Kamienia aſz mię Strach zdeimował, y rzekłem: Na jakis to dziki zwierz takowe Inſtrumenta? Na Ludzi Odp: Tłumacz na Ludzi? rzekłem ja, ah jamci myslił ze na jakie wſciekłe dzikie beſtye. Ah dla Boga! jakieśż to okrucienſtwo na Ludzi takowe ſtrasżne Rzeczy wymyslac? czemuś to tak bojazliwy? rzecze on, a ſmieje ſię. Wyſzedſzy tam z tąd idziemy tam daliey aż na ſam Rynek, gdzie oto tych Ludzi Zelazem przyodzianych Rogi y Pazury mających, a kupą jednych do drugich z przypinanych gromady obaczę; leżących u jakichſi Koryt y Cebrow do ktorych ſię im jeść y pic ſypało y lało, a oni jeden przez drugiego, łeptali y złopali. Y rzekłem, coz to? albo ſię tu, Wieprze do jatek karmią; widzę w prawdzie Ludzką Poſtawę ale ſwinſkie ſprawy: To jeſt wczas tego tu Stanu rzecze Tłumacz. A oni od tych Koryt wſtawſzy, poczęli ſkakac krzykac. A Tłumacz; oto tu widzisż roſkoszy tego Zywota? oco ſię ci fraſują? Czy nie jeſt to roſkoszna y weſoła Rzecz? poczekam co daliy będzie, rzekłem; Oni tym czaſem rzucieli ſię do czynienia Gwałtu insżym Ludziom, kogo

Vita Militaris diſſoluta.

napadli; potym rozwaliwſzy ſię, pąchali Sodomią y bezbozność, bez wſzelakiego wſtydu y bojazni Bożey, azem ſię zapłonął y rzekłem, ei tego by ſię im cierpiec niemiało. Muſi ſię cierpiec rzecze Tłumacz, a bowiem ten Stan chce wſzelakiy ſwobody: oni miedzy tym zaſiadſzy złopali znowu, a obżarszy ſię y nalawſzy ze y mowic niemogli, zatym ſię po wywracali, y chrapali. Potym je wyprowadzieli na Plac kędy na nie Deſcż, Snieg, Grad, Mroz, Słota, Pragnienie, Głod y wſzelakie Niewczaſy padały, ze ſię nie jeden trząſł, drzał, wiądł, zdychał, Wszom, Pſom, Krukom, Wilkom, pokarmem ſię ſtał: inszy jednak niedbali nic brojeli przecię. Tym czaſem wBębny uderzono, Trąba zabrzmi y ſtał ſię rozruch y krzyk, a oto porwawſzy ſię wſzyſcy, wziąwſzy Rzezaki, Taſſaki, Miecze, Puinały, y co kto miał, wrazają to bez wszelakiey litoſci wſię ſpolnie, az Krew ſtrżykała, rąbią ſię gorzey niż dzikie Beſtye. Tu ſię grzmot na wſzyſtkie ſtrony rozlega, tu ſłychac tentent Koni, chrzeſt Pancerzow, brzęk Mieczow, huk y grzmot Strzelby, ſwiſczenie koło Uſzy, latających Strzał y Kul, dzwięk trąby, trżaſk

Deſcriptio Pugnæ.

Bęb-

Będnow, krzyk pobudzających do Boju, krzyk zwyciężających, krzyk zranionych y umierających. Tu pada ſtraſzny Ołowiany Grad, tu ogniſte ſtraſzliwe Błyſkania y Grzmienia ſłychac, tu raz temu drugieraz owemu Głowa, Ręka, Noga precz leci, tu jeden przez drugiego ſię wywraca, a wſzyſtko ſie we Krwi rozpływa. Ach wſzechmogący Boze! coz ſię to dzieje rzekłem, czyli już ma zaginąc ten Swiat? A ledwo ſię obaczywſzy, ztego Placu nic niewiem jako, a dokądem wypadł, a troſzeczkę ſobie odetchnąwſzy, wszyſtek ſię jednak trzęſąc, przewodnikom ſwoimem rzekł: dokądeſcie mię dla Boga! wprowadzieli? odp: Tłumacz. O pieſczony! to to jeſt byc Człowiekiem? Smieć natrzec. Y rzekłem coż ſobie tedy uczynieli? Odp: Panowie ſię poroznieli zaczym muſieli ſię pogodzic. A coż ſię to oni tak ugadzają? rzekłem: y owſzem rzecze abowiem ktoszby wielkie Pany, Krole y Króleſtwa, ktorzy nad ſobą Sędziego niemają zgadzał? ſami to miedzy ſobą Mieczem roſtrzygnąc muszą: kto lepiey drugiemu Zelazem zaſzermuje, y Ogniem zakurzy, ten ma ſwoje na Wierzchu. O beſtyal-

ſtwo rzekłem ja, cżyliby niebyło inſzych Drog y ſpoſobow do zgody; dzikim Beſtiom, a nie Ludziom tak ſię zgadzac przyſtoi. Wtym widzę a oto z poboiowiſka nie jednego z obciętemi Rękoma, Nogami, Głową, Noſem, z poſtrzelanym Ciałem, pokarbowaną Skorą wſzyſtko Krwią oszkaradzone, wiodą, nioſą: na ktore kiedym z żalem ledwo patrżyc mogł, Tłumacż rzecże wſzyſtko ſię to zagoi, Zołnierz muſi byc otrętwiały. A ci jako, rzekę; ktorzy tam Szyje pogubieli? odp: juz to ta Skora zapłacona była. Jakoż to rzekłem? abos niewidział jakiego przedtym zażywali w czaſu? a jakiego takze niewczaſu doznac muſieli? rzekłem. Ale chociaszby to ſcżyre roſkoszy poprzedziełу, mizerna to jeſt Rzecż Człowiekowi, dla tego dac ſię karmic, aby go na mięſne jatki wyprowadzono. Nieſcżesliwyc to jeſt Stan, cale niechcę go, niechcę podzmy ztąd.

XXI. *Stan Slachecki.*

Przypatrz ſię przynamniey, rzecże Tłumacz, jaka pocciwoſc tych, ktorzy ſię tu Męznie zachowują, a przes Miecze Kopije, Groty, Zeleſca y Kule przebijają,

czeka.

czeka. Prowadzą mnie tedy na jakis Pałac; kędym uizrzał Sędziego na Majeſtacie a niektorych co ſobie Męznie poczynali do ſiebie wołającego, y przychodzieło ich ſieła, nosząc z ſobą łby, Gnaty, Zebra, Worki, y juki, nieprzyjaciołom odcięte y odjęte. Zaco pochwałę odniesli, a ten na Majeſtacie dawał im za to coś malowanego, y oſobliwe jakies, imo inſzych ſwobody; co oni na zerdz wetkąwſzy, tak na podziw wszyſtkim noſieli. Co widząc inszy nietylko z Zołnierzow, jako przed czaſy, ale niektorzy y z Rzemieſnikow, y od Xiąg także przychodzieli, a niemając jako owi Ran, oſobliwie uczęni, albo Nieprzyjaciołom odjętych doſtatkow, ſwoje właſne pokazowali, y Kreſy ktorych narobieli w Kſięgach. Y dawano im takze jako y owym a zwyczainie koſztownieiſze Znaki, y puſczano ich do naywyſzy Sieni. Zanim ja wszedſzy obaczę ze ſię gromadami przechodzą, z upierzonemi Głowami, zaoſtrzonemi Piętami, y ſtalonemi bokami. Y nieſmiałem bliſko przyſtąpic, a dobrzem uczynieł; Abo wiemem wnet że obaczył, jako ſię inszym miedzy nie ſię mieszającym, nieowſzem dobrze na-

Nobilitas ad quid Conferatur.

dawało. Niektorzy abowiem nazbyt bliſko, do ich Boku przyſtępując, niektorzy niedoſyc im uſtępując, niektorzy doſyc niſko ſię nie kłaniając, niektorzy tytułow porządnie niewymawiając, albo nieumiejąc, na kłopot ſobie zarabiali. Czego y ja ſię obawiając, proſiełem abyſmy ztamtąd poſzli; Lecz Wſzyſtkowiedz rzekł; przypatrz ſię jęno jeſcze lepiey, tylko oſtroznie. Patrzę tedy zdaleka, jakowe by były ich zabawy, a obaczę ze Praca ich (według ſwobod Stanu tego jako powiadali) jeſt po poſadzce deptac, na Koniach jezdzic, uganiac Chartami, Zające y Wilki, zawodzic Chłopy do roboty wſadzac je do Gąſiora wieze taraſſu, y znowu je wypuſzczżac za Stołem rozlicznemi Potrawami, zaſtawionym ſiadac, umiec Nogami ſzaſtac ofiarując ſię jeden drugiemu, warcaby y Koſtki grac, bez wſtydu o rzeczach ſproſnych y wſzetecznych blazgonic, y tym podobne. Y mieli to wolnoſciami ſobie nadano, y potwierdzano jako prawie li, aby cokolwiek czynią, to slachetwem ſłyneło, a zaden do nich oprocż poccіwy Człowiek aby nieprzyſtępował, ani ſię zniemi mieszał. Niektorzy ſobie ſpol-

Nobilium vulgo facinora.

Aurea Libertas

ſpolnie Herby rozmierzali jedni zdrugiemi rownając, a im ktory wiotſzeiſzy y ſtarſzy był, tym go bardzi ważono. Kto nowego zazywał na tego insży Głowami chwiali. Więcym tu tego y owego widział ledaczegoś, co mi ſię dziwne y nic grzeczy widziało, lecz wſzyſtkiego mowic nieſmiem. To tylko powiem, ze napatrzywſzy ſię doſyc tey ich marnoſci, znowum przewodnikow ſwoich proſieł, abyſmy tam ztąd poſzli, y otrzymałem. Idąc tedy rzecze mi Tłumacz: Otoś juz przeizrzał prace y fatygi Ludzkie, a nic ci ſię nieupodobało; przeto ze ſnac rozumieſz ze oprocz ſamych Prac ci Ludzie nic niemają. Lecz maſz wiedziec ze wſzyſtkie te Prace ſą Drogą do odpoczynku, do ktorego na koniec wſzyſcy, ktorzy w Pracach nieſzanowali ſiebie ſamych, przychodzą: ze mianowicie kiedy doſtatkow, albo ſławy, Honorow y Godnoſci, albo wczaſu y roſkoſzy doſtąpią, mysl ich ma ſię wczym kochac. Przetoz cię juz, az na Zamek pociechy poprowadziemy, abys ſię jaki jeſt cel, Prac Ludzkich przypatrzył: zczegom ſię ucieſzył, tam ſobie pewny mysli mojey odpoczynek, y pociechę objecując.

XXII. *Pielgrzym miedzy Nowiniarze przyszedł.*

Gdy juz przychodziemy do Bramy, obaczę po lewy stronie na Rynku gromadę Ludzi, a Wszędybeł rzecze: Ey tych sam minąc niegodzi się: Co tu mają? rzekłem. Ow znowu: podz a obacz: Y przyslismy miedzy nie, a oto oni po dwuch, po trzech stojąc, pokazuje jeden przeciwko drugiemu Palcem, Głową kręci, klaska Rękoma, skrobie się za Uchem, nawet jedni krzykają, drudzy płaczą. Y rzekłem a coż to tu robią? czy jaką Komedyą odprawują? ba niemiey ty tego zaigrzysko, rzecze Tłumacz prawdziwec oni mają zabawy, ktorym się dziwują, smieją, gniewają, jako z ktorey. Radbym ja przecię wiedział, rzekłem: czemu się to dziwują, smieją, oco się gniewają. A oto poizrżawszy obaczę, ze piszczałki jakies piastują, a jeden drugiemu do Ucha się nachyliwszy piszczy: ktore piskanie byłoli wdzięczne pląsali, byłoli skrzypiące frasowali się. Jednak to była dziwna, ze jedney teyze Piszczałki dzwięk jednym się bardzo podobał, ze się od pląsania wstrzymac niemogli: drugim

gim tak ſię mierzionym zdał, ze Uſzy zatykali, y na ſtronę biezeli; albo ſłuchając roſkwilili ſię, y rzewliwie płakali. Y rzekłem, toc to jeſt coś cudownego, jako to jedna, a taz Piszczałka jednym ſłodko a drugim przykro brzmi. Tłumacz rzecze; roznoſci te niedzwięk ſprawuje ale ſłuch. Abowiem jako u Pacientow jedno, a toz Lekarſtwo nie jednako operuje, jako czyja Choroba: tak y to jaka jeſt we Wnętrzna affekcia, albo ku ktorey Rzeczy Skłonnoſc, takowy o niey dzwięk, wdzięczny albo przeciwny. A zkąd tych piszczałek nabywają? przynoſzą je zewſząd, rzecze on. Albo niewidziſz przedawających? tedy weizrzę, a oto tu chodzą y jezdzą, omyslnie na to poſtanowieni, Piſzczałki te gotując y roznaſzając, z ktorych niektorzy na prętkich Koniach jezdzieli, a od tych ſiła ich kupowało; inszy chodzieli pieszo, niektorzy na Kulach ſię czołgali y od tych mądrzy raczy kupowali, powiadając że bywają pewnieiſze. Ale nie tylkom ſię im przypatrował, owszem y przyſłuchałem ſię ſam, tu y owdzie ſtanąwſzy y doznałem, ze to w prawdzie jeſt jakis Smak tak rozmaite zewſząd przychodzące

 Głoſy

Głoſy ſłyſzec. Lecż to mi ſię niepodobało, ze niektorzy bez miary ſobie wtym poczynali wſzyſtkie Piſzczałki co ich jeno mogli doſtac ſkupując, a popiſkawſzy ſobie trochę, kazdą wnet zarzucali. Byli zrozaych Stanow, ktorzy rzadko wDomu ſiedząc, zawſze tu na Rynku pilnowali, y jezli gdzie co zapiſcżało wnet Ucha nadſtawiali. Y owſzem to mi ſię niepodobało, kiedym marnoſc tey rzeczy uznał. A bowiem częſtokroc ſmutny ſię Głos roſchodzieł, ze ſię wſzyſcy ſmęcieli, po chwili zas inſzy zabrzmiał, y ſtał ſię z onego Strachu ſmiech. Znowu niektorzy Piſzczalkiey dzwięk, tak wdzięcznie brzmiał, ze wſzyſcy krzykali y pląſali, a wnet ſię odmienieł, albo uciſzył, albo wſmutne ſkrzypienie obrocieł; takze ktorzy ſię temi Piſzcżałkami zabawiali, ledakiedy ſię ledaczemus daremnie cieſzyli, ledaczegos ſtrachali, a oto wſzyſtko wDym poſzło. Było ſię tedy czemu zaſmiac ze Ludzie tak lekkiemi ſą, y kazdego Wiatru wianiu, dają ſię mamic. Przetozem tych chwalił, ktorzy takowych bałamuctw, zaniechawſzy, prace ſwojey pilnowali. Lecz znowum tu jednę niewygodę poſtrzegł, ze kiedy kto na

to,

to, co około Uſzu piſzczało, pozoru niedał, ledaco ledazkąd na Szyje przypadło. Nawet y tom tu widział ze temi Piſzczałkami ſię bawic, nie ze wſzyſtkich miar beſpieczno było. Abowiem poniewasz Głoſy te, rożnym Uſzom, rozne ſię zdały, ztąd rozroznienia y załebki, nieraz powſtawały, jakozem y ſam ſię znieſczęſciem podkał. Dopadſzy ja jedney byſtro brzmiącey Piſzczałki, podałem ſwojemu Przyjacielowi, ale inszy przejąwſzy ją, y o Ziemię uderzywſzy podeptali, na mnie ſię ze takowe Nowiny rozſiewam porywając, takze widząc ze wſciekłe, roſpalone, uciekacem muſiał. Ale ze przecię Wodzowie moi, Zamkiem Fortuny mnie cieſzyli, poszliſmy ku niemu.

XXIII. Pielgrzym przepatruje Zamek Fortuny, a naprzod Drogę do niego.

Gdy ku temu miłemu Zamkowi przyidziemy, obaczę wprzod tłumy Ludzi ze wſzyſtkich Miaſt, Ulic ſię zgromadzających, y obchodzących, y ktorędy by ſię mogli wzgorę doſtac probujących. A była kiedys na ten Zamek, jedyna wyſo-

ka y wąſka Brama, ale teraz zburzona zawalona, y Cierniem zaroſła była: mianowano ją Cnota. Y powiadano mi o

Virtus olim ad honores Via.

niey, ze przed laty tą ſamą jęno Bramą wchodzono, leczze ſię prętko potym z jakieis przygody zawaliła; zaczym ze inſzych mnieiſzych narobiono, a tey cale dano pokoi, ponieważ zbyt przykro, nie doſtępnie y niewczeſnie było nią wchodzic. Przełamano tedy Mury y narobiono Fortek z obu ſtron, ktorym ja ſię zapatrując, obaczyłem ich Napiſy, obłuda, Kłamſtwo, Pochlebſtwo, Nieprawoſc, Fortel, Gwałt &c. lecż kiedym to tak mianował, a ci ktorzy tędy wchodzieli ſłyſzeli, gniewali ſię na mnie y markotali, zrzucic mnie chcieli nadoł, takżem muſiał Gębę zawrzec. Przypatrując ſię tedy, widziałem ze niektorzy przecię, tą ſtarą Bramą przez rum y Ciernie lezli, jedni przelezli drudzy nic, a ci dopiero ſię znowu do dolnych Fortek wracali y niemi przechodzieli. Y wſzedłem tam takze, y obaczyłem, ze tu jeſzcie nie ſlam Zamek był, ale tylko Plac, na ktorym wielkie mnoſtwo Ludzi ſtało, wzgorę do wyższych Pałacow poglądając, y wzdychając, y gdym pytał, ci co tu robią?

Fortuna quos Caſu arripit evehit.

Odpo-

Odpowiedziano mi ze oczekiwają łaſkawego, Paniey Fortuny, poizrzenia a na Zamek w Puſzczżenia. A coż albo ſię jeſzcże, niewsżyſcy ci tam doſtaną? wſzak wſzyſcy ſię oto pilnie ſtarali. Odpow: przyłozyc ſię kazdy do tego moze, jako kto wie y umie, ale jednak, na oſtatku wſzyſtko na Paniey Fortunie, kogo ona chce do ſiebie przyjąc, albo niechce, zalezy. Możesż ſię temu przypatrzyc jako ſię to dzieie. Y widzę ze tam juz wyży żadnych wſchodow nie było, ani bram, ale jakies koło uſtawicznie ſię obracające, ktorego kto ſię ułapieł w zgorę na Pałac był wynieſiony, y tam dopiero od Paniey Fortuny przyjęty, y daliey wpuſzczżony. Więc niemogł ſię każdy kto chciał, koła uchwycic, lecz kogo do niego urzędniczka Paniey Fortuny, Imieniem Przygoda przywiodła, albo na nie poſadzieła, insżemu kazdemu z Ręki ſię wyslizneło. A ta Rządcżyna, przechodzieła ſię miedzy tłumem, a kogo ſię jey zdało jego uchwycieła, a na Koło wſadzieła, lubo jey niekrorzy nader w Ocży lezli, Ręce podawali, proſieli; ſwoie podięte Prace, Poty, blizny Ran, y insże Zaſługi, pretendując. Lecż

ja mam za to ze zgoła slepą, głuchą, byc musiała, gdyż ani na Osoby niepatrzyła, ani na zadne prozby nie dbała siła ich tu było zrozlicznych Stanow, ktorem przedtym widział, ze w powołaniu swoim y przez Bramę Cnoty, albo tez przes poboczne Fortki, Prace y Potu niezałowali, a przecię się szczescia doczekac niemogli; inszy lubo otym niemysleł, był za Rękę połapiony y wzgorę podniesiony. Z onych zas Expektantow, siła ich bardzo tesknieło, ze się koleiney doczekac niemogli, az nie jeden osiwiał, niektorzy w desperacie wpadli, a dawszy pokoi sczesciu, wracali się, do kłopotarstwa swego, z ktorych niektorzy znowu rosteskniwszy się, ku Zamkowi lezli, Oczy y Ręce Paniey Fortunie podawając, także expektantow tych Kondycya, ztylu miar, była nader mizerna.

XXIV. *Pielgrzym sposob Bogaczow przepatruje.*

Y rzekłem do Wodza swego juzbym tez, coby się tam na Gorze działo, jako Pani Fortuna swoich Gosci częstuje, rad obaczył. Dobrze rzekł on, y podniosł

się

ſię zemną anim wzwiedział wzgorę gdzie Pani Fortuna, na Gałce ſtoiąca, Korony, Sceptra, Regimenty, Lancuchy, Zapony, Mieszki, Tytuły imiona, Miody y Cukry rozdawała, a dopiero daliey wzgorę puſzczała. Y weizrzałem na Budynek ſam tego Zamku, ktory był o trojakim piętrze, y obaczę ze niektorych do dolnych, inſzych do naiwyzſzych pokojow wprowadzają. Y rzecze mi Tłumacz; tu nadole mieſzkają, ktorych Pani, Fortuna, Pieniądzami y Bogactwy uczciela; w ſrzednich pokojach ci ktorych roſkoſzami karmi w gornych zas Pałacach, ktorych ſławą zdobi, aby od inszych widziani, zalecani y czczeni byc mogli. Niektorym oboiga oraz, albo y wſzyſtkiego troiga nażycża, a ci gdzie jeno ſą, tam ſię przechodzą. Widziſz jako to ſczesliwa Rzecz jeſt, komu ſię tego mieiſca doſtanie. Podzmyſz tedy rzekłem miedzy tych ſam choc naipierwey. Y wnidziemy do dolnych Sklepow, a oto tam ciemno y niewesoło, takzem zgoła nic zrazu niewidział tylko żem brząkanie jakies ſłyszał, a zaduch ſtęchliny zarazał mnie ze wſzyſtkich Kątow: lecż gdym trochę Oczu przetarł, oba-

Divitiæ compedes & onera.

obaczyłem pełno Ludzi ze wſzyſtkich Stanow, a oto ſię tu przechodzą, ſtoią, ſiedzą, leżą, a każdy ma Okowami ſpięte Nogi, y Ręce związane Lancuchem, niektorzy przytym y na Szyiey Lancuch, a na Plecach brzemię jakie mieli. Y zląkłem ſię y rzekłem; coż to dla Boga abośmy tu do iakiego Więzienia przyſzli? Odpow: mi Tłumacz śmieiąc ſię. Jakis ty to Proſtak? wżdyc to ſą Podarunki P. Fortuny, ktoremi ona ſwoich kochanych Synow nadarza y udaruie. A ia macam iednemu y drugiemu y trzeciemu tych Podarunkow, widzę że ſą ſtalone Pęta Zelazne Lancuchy, Ołowiane albo Gliniane noſzę: A coz to ſą za Podarunki, rzekę, iac bym onie cale nietrwał, ale Proſtaku zle ty to patrzysż, rzecże Tłumacż, wzdyc to ieſt wſzyſtko Złoto. Y patrzę znowu ieſzcże pilniey, y powiadam mu, ze ia przecię niewidzę oprocż Zelaza y Gliny. Ey niebądz zbyt mądrym rzecże, wierż inszym więcey niz ſobie: patrz tylko iako to oni ſobie powazaią, y obaczełem cuda, iako ſię oni wtych Okowach ſwoich nader kochali. Ten ſobie licżył ogniwa, w Lancuchu ſwoim, inszy ie rozbierał y znowu ſkładał,

dał, inszy Lancuch ſwoi w Ręku ważył, inny go Piędzią przemierzał, inszy do Uſz przytykając całował, inszy go dla Mrozu gorąca ochroniając w chuſtę obwijał; Niektorzy dwai albo trzei ſię zſzedſzy mierzeli je ſobie y ważyli, kto ſwoi nalazł lekceiſzym frasował ſię a blizniemu zazdroſcieł, kto więtſzy y cięſzszy miał, przechodzieł ſię, odymał ſię, pyſznieł ſię y chlubieł; niektorzy zas cicho w kącie ſiedząc, z wielkoſci Okowow ſwoich y Lancuchow potajemnie ſię cieszyli niedbając oto, aby mniey o tym wiedzieli, tak mniemam zazdroſci y kradziezy ſię objawiając. Inszy zaſię mieli pełne Skrzynie łabuzia y Kamienia, ktore ſam y tam przekładali, otwierali, zamykali, nigdzie odeiſc tam ztąd aby nieſtracieli ani śpac nieſmieli. Niektorzy ani Skrzyniom niedowierzając, nawiązali y nawieszali tego około ſiebie tak ſiła ze ani chodzic, ani ſtac ztym niemogli, ale tylko lezeli, dysząc y ſapiąc. To ja obaczywſzy rzekłem. Ciż to ah nieſtetyſz, mają ſłynąc ſczesliwemi! a to przeglądając Prace y fatygi ludzkie nadole, w Swiecie nigdy nic mizernieiſzegom niewidział, jako to ſczeſcie jeſt.

Wſzyſtkowiedz rzekł: prawdac to jeſt coz taic, ze tylko miec te Fortuny Dary, a onych nieuzywac większey jeſt fraſunek nizeli uciecha. Ale wtym P. Fortuna niejeſt winna rzecze Tłumacz, ze kto Darow jey uzywac nieumie? Ona wnich niejeſt ſkąpa, ale ci niektorzy ſknerowie, ani ſobie ani inszym dać wczaſu y wygody, tego zazyc nieumieją. Acz na koniec, czyn y ztego co chceſz, przecięc to jeſt wielkie ſczeſcie, miec. Ja o takowe ſczeſcie nie ſtoję jakie tu widzę rzekłem.

XXV. Spoſob Roſkoſzniczkow na Swiecie.

Wſzyſtkowiedz rzecze; podzmysź tedy wyżey, tam rożne od tych rzeczy obaczysź, slubujęc, ſame roſkoszy, uciechy. Y wnidziemy po wſchodziech do pierwſzy Sieni, a oto tu łozek miekką Poſcielą uſłanych, zawieſistych y kołyszących ſię niemało rzędow, na ktorych ſię niektorzy roſciągali, ſtug z ogonkami, Wachlarzami, y inſzemi Inſtrumentami do wſzelakiey Poſługi gotowych pełno w koło ſiebie mając. Jezeli ktory wſtawał zaras mu Ręce podkładali zewſząd, iezli

jezli ſię obłoczył, jedwabie y bławaty miękkie mu tylko podawano; trzebali ſię było gdzie przeiſc, przenoſieli ſłudzy na Krzeſłach wezgłowkami wyſłanych Otoż tu maſz wczas ktorego ſzukasz rzecze Tłumacż; czegoż nad to więcey pragnąc mozesz? tak ſieła wſzyſtkiego dobrego miec, abys ſię o nic nie fraſował, niczego ſam nietknął, co Duſza raczy wſzyſtkiego miał obſicie, tak, zeby ani zły Wiatrek na cię nie wionął, nie jeſt że to ſczesliwa Kondycya? odpowiedziałem: Y owſzem tu jeſt daleko weſeli niż wtych dolnych męczarniach, jednak tu mi ſię nie wſzyſtko ze wſzyſtkich miar podoba, coz znowu, rzecze? A ja: ze tych Leniwcow zwypukłemi Oczyma, odętą Głową, ociekłym Brzuchem niedotkliwemi Członkami, jako bolącym Wrzodem, widzę: jezli kto gdzie zawadzi, albo ſię kto oń otrze, albo przeciwny Wiatr nań zawionie, zaras mu zle, ſtojąca Woda gnije y zaſmierdzi ſię prętko ſłychałem, a tu tego mam przykłady. Takze ci Zywota nie używają poniewasz go więcey przeſpią y przeproznują: Nic to dla mnie niejeſt. Dziwnys ty Filozof, rzecze Tłumacz. Y prowadzą mię na

I. Ignaviæ & Mollitici dediti.

II. Ludis & Spectaculis intenti.

na drugą Sien, kędym obaczył Oczom y Uszom pełno Zabaw, Ogrody rofkoszne Stawy, Zwierzynce, Zwierz, Ptaftwo, Ryby, Muzykę wfzelaką rofkoszną y towarzyftwa wesołego tłumy, a oto fkaczą, Gonitwy odprawują, tancują, fczują, fechtują, gry rozliczne ftroją, y co wiedziec czego więcey nieczynią. To niejeft ftojąca Woda, rzecze Tłumacz; to prawda rzekłem, więc mię trochę zaniechai niechai fię temu przypatrzę. Przypatrzywfzy fię temu rzekłem; widzę ze fię nikt tych Krotofil nie naje ani nie napije: owfzem kazdy utrudziwfzy fię biezy na ftronę fzukając czego infzego, czymby fię ukontentował. Mała to jeft u mnie Rofkosz. Szukaszli w pokarmiech y wnapojach Rofkofzy rzecze podzmyfz

III. Ebulones, fam. Wnidziemy tedy do trzeci Sieni, kędym obaczył pełne Stoły bankietujących, a oto wfzyftkiego mają przed fobą obfitość, y wefelą fię. Tu przyftąpiwfzy obaczę, jako niektorzy bes przeftania w fię tkaią y leją, az im Brzucha nieftarczeło, mufięli Pafa popuszczac; niektorym aż fię y wierzchem y fpodkiem lało. Inszi tylko łakoci wybierali pokląfkiwając fobie a Szyje tak długie jako zorawie

maią,

mają, aby długo Smak czuc mogli, ſobie zyczyli. Niektorzy ſię chlubieli, ze od dzieſiątka albo dwudzieſtu Lat Słonca wſchodzącego y zachodzącego, niewidzieli, dla tego, ze gdy zachodzieło, nigdy trzezwi, kiedy wſchodzieło nigdy wytrzezwieni nie byli. Nieſiedzieli tez tu z ſmętną Fantazyą, ale Muzyka wſzelaka tu być muſiała, do ktorey kazdy ſwoim takze Głoſem ſię odzywał, takze tu wszelakiego Ptaſtwa y Zwierząt, Głoſy ſłyſzane były, jeden wył, drugi ryczał, trzeci krakał, czwarty ſczekał, piąty ſwiſtał, ſzoſty ſczebiotał, ſiodmy łkał, &c. z dziwnemi przytym geſtami. A tu mnie Tłumacz pytał, jakby mi ſie ta Harmonia podobała? zgoła nic, rzekłem. On znowu. Y coz ci ſię wzdy ſpodoba, tedy? czys jaki nieczuja bez zmyſłow, ze cię ani ta Weſołość rozruchac nie moze? A wtym mnie niektorzy przed Stołem ſtojącego obaczyli, a jeden do mnie pic, drugi abym uſiadł Oczyma mrugając znak dawa, trzeci, ktom jeſt y czegobym tam chciał, examinowac mnie pocznie; czwarty ſię na mnie oſunie, czemu im niemowię Boze wam przeżegnai. Ja rozgniewawſzy ſię rzekłem:

Ey jakże to Bog tak Swinſki Bankiet ma przezegnac ktore Słowa nizem wymowieł, a oto Talerzy, Miſſ, Kuflow, Szklenic, leci jako Grad na mnie, zem ſię ledwo uchylac a porwawſzy ſię precz uciekac naſtarczył. Acż jeſcze przecię mnie trzezwemu ſnadniey uciekac, a niż onym pijanym mnie trafiac przyszło. A Tłumacż mi rzecze atosż masż, ażażemci niepowiedział dawno, miei Język za Zębami, a nie mędrkui, akkomodui ſię Ludziom raczey, nie zeby insży twojey ſię Fantaziey akkommodowali tego patrz. Wſzędybeł rozſmiawſzy ſię, a mnie za Rękę wziąwſzy, wrocmy ſię jesżcże aby raz rzekł, alem ja niechciał. A on maſz ſię jesżcże tam czemu przypatrzyć, y mogłes to uczynic, gdybys był milcżał. Podz: tylko ſobie oſtroznie poſtępui choć zdaleka ſtoiąc. Y dałem ſię namowic, zem ſię tesż przyſiadł, gdy do mnie pieli, przyjąłem y pełniełem też, a chcąc na koniec jaka teſz jeſt w tym uciecha doſwiadcżyć; pocżąłem, y przyſpiewowac, y krzykac y przyſkakiwac, zgoła co inſi cżynieli, to ja tesż czynił. Lecż wsżyſtko jakos nieſmiało, dla tego ze mi ſię cale zdało, że mi to nieprzyſtoi,

 jakoſz

jakoſz niektorzy widząc, ze wto potrafic niemogę, ſmiali ſię zemnie, inſi ze nie pełnię obruszali ſię. A tym czaſem mnie cos pod Suknią morzyc, pod Czapką łupac, zGardła mi ſię cos wydzierac, Nogi potaczac, Język bełkotac, Głowa kołem chodzic pocznie, a ja dopiero na ſię, y na ſwoje Wodze gniewam ſię Głoſem jusż wołając, ze to jeſt beſtyalſtwo, nie Ludziom rzecz należyta, oſobliwie kiedym ſię jeſcze lepiey tym roſkoſznikom przypatrzył dobrey mysli. Niektorzy tu bowiem narzekali, ze im pokarm y napoi ani nieſmakuje, ani wGardło leść niechce: ktorych inni załowali, a aby ich ratowano, muſieli kupujący, ſam y tam po Swiecie, coby ku Smakowi ich naleſc ſię mogło, ſzukając biegac; kucharze wſzelakich Sżtuk ſwoich jakoby do przyſmakow oſobliwego Zapachu, Farby, Smaku dodawſzy, do Zołądka włudzić mogli, probowac: muſieli Doktorowie aby jedno drugiemu uſtępowało z wierzchu y ſpodkiem, leikami nalewac. Także z wielkim koſżtem y Pracą, co w ſię wetkac y wlac mieli tego ſię ſzukało z wielką Pracą y przemyſłem wnie ſię doſtawało, zwielką Boleſcią y ſci-

 ſkaniem

ſkaniem albo w Brzuchu ſię przelewało, albo ſię precż dobywało. A zgoła pełni byli wſzelakiey Brzydkoſci ſżcżkania, rzygania, krucżęnia, nie dobrze ſypiali, charchali, y parzkali, slinieli ſię z wracania y inſzego Plugaſtwa pełno było, za Stołami y po wſzyſtkich Kątach chodzieli albo ſię walali, z zagniłym Brzuchem, podagrycżnemi Nogami, trzęſące-mi ſię Rękoma, kipiącemi Ocżema, y rzekłem, to to te ſą Roſkoſzy? Ach podzmi ztąd zebym cżego więcey wymowic niemuſiał, y znowu czego nie oberwał. Takci odwrociwſzy Ocży a zatkawszy Nos poſzedłem precz.

IV. Nos poſzedłem precz. Y przyidziemy

Veneris Regnum

w tych że jeſcże pokoiach na inſzą Sięn gdzie oboi płci kupy obaczę, a oto ſię za Ręce wodzą, obłapiaią, całuią, a niech zamilczę, co więcy tu było, to tylko powiem com dla przeſtrogi ſwojey tu poſtrzegł ze wſzyſcy tu od P. Fortuny zamknieni, zaſkorni palący ſwierzb mieli, ktory im uſtawiczne ſwędzenie ſprawował, ze niemogą miec odpoczynku, ale gdzie jeno przyszli, a oco jeno mogli to ſię cżeſali, az do Krwie, tym jednak drapaniem ſwierzb ten uſmierzony byc niemogł, ale tym bardziey ſię zapalał, za co

Libidinis æſtus

w praw-

wprawdzie ſię oni wſtydzieli, wszakze jednak po Kątach nic nieczynieli tylko ſię drapali. Z kąd ze to mierzoną było Chorobą y nieuleczoną, jawnie znac było. Niejednemu znich y powierzchu ſię ſproſnoſc jakas wyſypała ze ſię ſami jedni drugich ſtrzegli, ciężkiemi y przeciwnemi ſobie ſpolnie będąc: owſzem zdrowym Ocżom, y mysli na nie patrząc nieznoſna Rzecz była, y zaduchu od nich pochodzącego zćierpieć. Naoſtatek widziałem ze na roſkoszy Pałacach oſtatnim juz był, z ktorego ani na wſtecż ani wyzey ſię niewychodziło, oprocż jakiś jamy wtyle tam, przes ktorą niejedni w niepochamowaną buinoſc ſię wdawſzy przepadali, a żywo do tych za Swiatem ciemnoſci y przepaſci ſię doſtawali.

Morbus Gallicus.

Libido deſperationis præcipitium.

XXVI. *Spoſob Wywyſzſzonych na Swiecie.*

Y wyszliſmy tam ztąd do naiwyszego Pałacu, ktory otworzony był, zadnego nad ſobą nakrycia oprocż niebios niemając, a oto tu ſieła ſtało Krzeſeł y Stolic, jedne nad drugie wyſzſze, a to wszyſtko na ſamym Brzegu, aby zdołu Miaſta widziane były: na nich ſiedzieli, jako kto

Omnibꝰ eſſe expoſitum quantæ commoditatis ſit

od P. Fortuny wyżey albo nizey posadzony był, ktorym wszyscy mimo idacy (w Oczy jednak, czyniąc pocciwość, Kolana skłaniali y Głowy schylali. Y rzecze mi Tłumacz; Wei czy niejest to piekna Rzecz tak byc wywyszszonym abyc zewsząd widzian, a wszyscy na cię patrzyc powinni byli ? a jam dołozył abyc na styrku, aby na cię Deszcz, Snieg, Grad padał, gorąco y zimnoc dokuczało. Odp: coz natym: ale to piekna Rzecz byc na takim mieiscu kędy na cię wszyscy muszą poglądac y respektowac. Prawdac jest ze respektują, rzekłem, ale ten respekt bodai niewiększym ciężarem niż w czasem. A bo wiem na kazdego znich jako ich siła patrzy, widzę ze się ani ruszyc niesmieją y niemogą, aby tego wszyscy niewidzieli y niesądzieli: cosż to za wczas? z własżcza kiedym widział ze jako sieła ku nim w Oczy było poszanowania tak krom Oczu y po stronach zniewagi. Za kazdym bowiem tym na Stolicy z powagą siedzącym niektorzy stali ktorzy nań Okiem krzywym rzucali, wargami y Głowami chwiali, Figi pokazowali, po Plecach sliną smarkiem albo czym inszym kalali, niektorzy y Krze-

Krzesło poderwac chcieli aby spadł czego nie jeden w mojey przytomnosci na sobie doznał. Abowiem Krzesła te jakom powiedział po Krajach stały, troszeczkę ich umknąwszy zaras się wywracały, a ten ktory się przedtym odymał, leciał nadoł, a były jakoby na zawiasach z robione, skoro się ktorego trochę dotkniono, zaraz się ruszyło a siedzący lezał na Ziemi, a im ktore wyższe było tym snadniey było nim zachwiac y zniego wypasc. A obaczyłem tu jednych ku drugim wielką nieprzyjazn, zazdrosciwe na się pogłądanie, jednych od drugich zkrzeseł wysadzanie, buław wydzieranie, Koron zrzucanie, Tytułow sobie spol nie zmazowanie, tak ze się tu tylko wszystko, coraz odmieniało jeden dosiadał Stolicę, a drugi zniey z siadał, lubo na łeb zleciał, czemu się przypatrując rzekłem. Ey to jest szpetna sprawa, ze za tak długą y cięszką Pracą, ktorą trzeba wystac, nizeli się kto na te mieisca dostanie, tak prętka odmiana go potyka? wszak drugi sławy ledwo ze poczżnie używac, az wnet Koniec. Tłumacz odpow: tak to P. Fortuna podzielac musi aby wszystkich ktorych chce uczcic podzielic

dzielic ſię mogło, muſzą jedni drugim u-ſtępowac.

XXVII. *Sława Sławnych na Swiecie.*

Ma tesż P. Fortuna (rzecze Tłumacz) inſzy jeſzcże ſpoſob, tym, ktorzy ſię tu dobrze zachowują albo ſię przynaimniey doſługują, kontentowac, y nieſmiertelnoſcią darowac. I jakoz to rzekłem, toć jeſt coś zacnego, nieſmiertelnym ſię ſtac proſzę; pokazujemi to; y obrocieł mię Wſzyſtkowiedz y pokazał mi na tymże Placu ku zachodni ſtronie wyższży jeſcże Plac, alboGanek, także pod ſcżerym Niebem dokąd z tego niższżego wſchod, a nadole przynimDrzwiczki były, a u tych ſiedział jakis, pełno wſobie ze wſzyſtkich ſtron Ocżu y Uszu mający, az cudowiſkiem ſię byc zdał, mianowali go CENSURAM VULGI, wſzech Sądem ktoremu każdy kto naPlac ſławy chciał przyſc nietylko ſię opowiedziec, ale tesż y wſzyſtko co jeno miał, dla cżegoby nieſmiertelnoſci godnym ſię byc uznawał, pokazac y pod uwagę jego poddac, muſiał. Jezli w jego Sprawach było co oſobliwego y niezwycżainego, dobrego albo złego,

Fama ferme vulgi opinione conſtat.

go, puſzczano go wzgorę; jeżli nie, muſiał na dole zoſtac. Doſtawało ſię tedy tam jakom to notował, naiwięcy Ludzi z Stanu Zwierzchnoſci, Zołnierzow y Uczonych, z Stanu Naboznych y Rzemieſnikow, y domowego małow, a niemieło mi to bardzo było ze tak wiele złych (Lupieszcow, Tyrannow, Cudzołozników, Morderzow, Paliſwiatow) jako y dobrych tam wpuſzczano. Albowiem zrozumiał, ze to niemoze tylko byc utwierdzeniem Ludziom bezecnym y przewrotnym w ich Niecnotach, jakosz ſię y przydało ze jeden przyſzedł upraſzając nieſmiertelnoſci a będąc pytany coby takiego nieſmiertelney pamiątki godnego uczynieł, odp: żeby co naiſławnieiſzego w Swiecie wiedział zepſował, umyslnie Koſcioł, na ktory ſiedmnaſcie Kroleſtw przes trzyſta Lat Koſzt y Pracę łozyło zapalił, y jednego Dnia w Popioł obrocieł, y zdumiał ſię tęn Wſzechſąd takiey haniebney odwadze, a wpuſcic go tam jako niegodnego niechciał, lecz przyszła P. Fortuna y wpuſcic go kazała, ktorym przykładem zagrzani y ztwierdzieni inni cokolwiek ſtrasznego z broјeli wyliczali; jeden co mogł naiwięcy Krwie

Indignis quoque confertur.

Herostrates.

Alexander Mag. J. Cæſar. Dux Alb. & Pilatọ. Copernicus. L. I.

Krwie ludzkiey ze narozlewał; drugi nowe bluznierſtwa, jakoby Boga bluznic, ze wymyslił; inny ze Boga na Smierc oſądzieł; inny że Słonce z Nieba zerwawſzy, w przepaſci utopieł; inny ze nowe Towarzyſtwo, Morderzow y Paliſwiatow, przes ktore Ludzkie pokolenia, dreczone będzie wymyslił, &c. y byli wſzyſcy na porząd wzgorę w puſzczeni: co mi ſię nader niepodobało. Wſzedłem tesż tam jednak za niemi, a oto tu wnet je, jakis takze P. Fortuny Urzędnik imieniem Fama albo Wieſc przymował, ktorego nic nie było tylko Uſta. Jako bowiem ow tam dolny pełen Oczu y Uszu, tak ten pełen Uſt ze wſzyſtkich ſtron był, y Językow, od ktorych ſię niemały Głos y dzwięk rozchodzieł, a miły ten, IMMORTALITATIS CANDIDATUS, takowy ztąd pozytek odnoſieł, ze ſię tym krzykiem, imię jego ſam y tam rozgłaszało. Lecz kiedym trochę pilniey ſię temu przypatrował, doſzedłem tego, ze ſię ten Ogłos, o kazdym rożległy, powoli uciszał, asż y wſzyſtko ucichło, a ktorego inſzego brzmiec począł. Y jakasż to nieſmiertelnoſc? rzekłem; wſzak kazdy niemal trochę pobywſzy, wnet z Oczu, Uſt

Fama varium & inconſtans.

ust y Mysli Ludziom wypada, odp: Tłumacz; a tobie wszystko niedosyc; patrz przynaimniey sam na tych; tak obeizrzawszy się obaczę siedzących Malarzow, ktorzy patrząc na niektore, one abryssują, y pytam się, czemu to czynią? odpowiedział, ktemu zeby to nietak jako dzwięk Głosu mijało y ustawało. Tych jusz Pamiątka nieustanie. Y patrze a oto kazdego wykonterfektowawszy, wyrzucą w otchłań, Konterfekt tu tylko zostawują, a zeby od wszystkich widziany byc mogł na żerdż wystawują. Ach cosż to za niesmiertelnosc? rzekłem: wszak się tu tylko Papieru y inkaustu, z Imieniem ich trochę zostawuje, sami jako y inszi mizernie giną? Ey głupstwoć to jest mieły Boże, głupstwo? abowiem, cosż mi potym że sobie mną kto Papier na smaruje, a zemną się niewiedziec co stanie? nic o tym nierozumiem. Tłumacz to słysząc nazwał mnie szalonym; a co po mnie na Swiecie, z takowemi, wszystkim inszym, odpornemi Rozumami, pyta się. Milczałem tedy; a oto znowu Fałsz obaczę, niektorych Konterfekt, ktorychem zywych nadobnych y wspaniałych widział był

In Historias referri quantū sit.

Historiæ fidei lubricitas.

był ſzpetny; inszemu przeciwnym ſpoſobem, ſproſnemu, widziałem ze co naipieknieiſzy mogli, uczynieli Obraz; niektoremu wyſtawieli dwa, trzy, cztery Obrazy, a kazdy był inakſzy, asż mi na te Malarze, y ich lub niedbalſtwo, lub nieſzczżerość gniewno było. Obaczę oraz y wtym Marnoſc, a bowiem przepatrując te Obrazy widzę ich ſieła przykurżonych, ſtarzałych, ſpruchniałych, zgniełych, ze mało co, albo zgoła znich nic nieznac było: niektorych na gromadzie y widziec nie było dla drugich, nikt niemal nanie nigdy nie patrzał. Otoſz ta ſława. Tym czaſem przzchodzieła Fortuna a roſkazowała niektore, nietylko ſtare a wiotche, ale y nowe y ſwieże Konterfekty nadoł zrzucać; a jam ſię domyslił, ze jako ta mieła nieſmiertelnoſć ſama z ſiebie niczym niejeſt, tak y dla ſzalonego Fortuny nieſtatku (ktora to raz na ſwoi Zamek przyimowała to drugieraz wyrzucała) niemaſz na co ſię ubeſpieczżać dlacżegom ją ſobie y z jey darami tym więcey obrzydzieł. A bowiem tymże ſpoſobem indziey po Zamku ſię przechodząc, z Synami ſwemi ſię obchodzieła: roſkosżnikom roſkosży, boga-

Monumenta multa intereunt.

cżom

ciom bogactwa, to raz przydawaiąc, to znowu uimuiąc, a ledakiedy niespodziewanie wszystko odeimuiąc y precz z Zamku wypychaiąc; Owszem dopiero mi Smierć strachu przydawała, ktorą widziałem ze y tu na Zamek przychodziła a jednego po drugim uprzątała, lecz niejedno stainym sposobem. Na bogate strzelała zwyczainemi Strzałami, albo przyklęknąwszy łancuchami dawieła y dusśieła: roskosznikom sypała do łakoci trucizny, sławne zstrącała aby Karki łamali, albo je przes Miecże, Ruśnice, Puginały przeganiała, a każdego niemal, niezwyczainym sposobem z Swiata sprowadzała.

XXVIII. Pielgrzmym rospaczać poczyna, a z swemi Wodzami się umawia.

Y złąkłem się ze tak nigdzie nic w Swiecie, ani na samym tym Zamku pociechy niemasz, czego by się Mysl, bespiecżnie smiele y cale chwycic mogła: ktore Mysli nader troskliwe im daliey tym bardziey się wzmagały, ktorych moi Tłumacz. Mamieł, lubo rozmaicie probował, wszakze zadnym sposobem

niemogł nic wybic z Głowy. Alem y zawołał; ach biadaſz mnie! czyſż to juſz nic pocieſznego na tym biednym Swiecie nie znaidę? wſzak przy wſzyſtkim wſzędy utrudzenia y uteſknienia pełno Tłumacz rzecze. A ktoſz wtym, tylkoś ty ſam przemierzła Twarzy winien? kiedy ſobie wſzyſtko brzydzisż, coc by ſię podobac miało? Przypatrz ſię innym jako każdy w ſwoim Stanie weſoł jeſt y dobry Mysli, doſyc uciechy w ſwoich zabawach mając. Albo ſą Błaznowie wſzyſcy na Urząd rzekłem, albo kłamają: a bowiem aby pociechy prawdziwey zazywali, niejeſt to mozna. Błaznui ze y ty rzecze Wſzędybeł, abyś ulgę uczynieł ſwojey teſknoſci. Odpowiedziałem: nieumiem w to potrafic, wſzak wiesż zem kilkakroć probował, a zawſze mnie ze wſzyſtkiego zraziело, upatrowanie prętkich z kazdą rzeczą odmian, y mizernego Konca. Tłumacz rzecze; Tylko to twoja Fantazia robi? kiedybyś ty nie tak w ſprawach ludzkich przebierał, ani wſzyſtkim wſzędy niby Swinia Wiechciem rzucał, byłbys jako y inſzy Mysli ſpokoiney, pociech, radoſci y ſczęſcia zażywając. Kiedym ſię jako ty, odpowiem

Sapientiæ apex eſt deſperatio de rebus mundi.

powiem mu, w powierzchownych rzeczach wiązał, nieſmaczny jaki ſmiech, miał za radoſc przeczytanie jakich kilku Kart, za mądroſc, lichą trochę jakiego przypadkowego Szczeſcia, za zupełne naſycenie poczytał. Lecz kędysż ſię podzieją poty, łzy, ſtękania, motania, niedoſtatki, uſterki, upadki y inſze nieſzczęſcia, ktorymem liczby miary, ani zadnego Konca niewidział we wſzyſtkich Stanach. Ah biadaſz! nieſteryſz! ah nader biedna tego Swiata y Zywota Kondycya! Przeprowadzieliſcie mnie przes wſzyſtko, a coż mi potym? Nadzieje mi czyniely, y pokazowały ſię takie, owakie, Doſtatki, Nauka, Pociecha y Beſpieczenſtwo; ale coz mam? nic; coz umiem? nic; gdziem jeſt? niewiem ſam. To tylko wiem ze po tak rozmaitym ſię utułaniu, po tak wielu Pracach, po tak częſtym doznanym niebeſpieczenſtwie, po tak rozmaitym mysli utrudzeniu y zemdleniu, naoſtatek nic nieznaiduję tylko ſam u ſiebie boleſc, a u innych przeciwko ſobie nienawiſc. Tłumacz: y ſłuſznie, czemusz mojey nieſłuchaſz Rady ktorąm ci dał zaras na poczatku? niczego w podeizrzenie niebrać; wſzyſt-

 kiemu

kiemu wierzyc; niczego niedoſwiadczac; wſzyſtko przyimować; nic nieſtrofowac; wſzyſtko ſobie podobac: Tocby była Droga po ktorey bys ſpokoinie ſzedł, przyjazn u Ludzi miał, a y ſam ſobie byś ſię nadobnie podobał. Na tom ja rzekł: Pieknie bez pochyby, od ciebie będąc omamiony, zebym jako inni błaznował, ſam y tam chodząc pląſał pod jarzmem dysżąc poſkakiwał, ſtękając y umierając krzyczał. Widziałem, obaczyłem y poznałem, ze ani ſam nic nie jeſtem, nieumiem y niemam, ani inni, tylko ze ſię nam tak cos widzi, Cien łapamy, ſama Prawda, umyka ſię wſzędzie przed nami. Ah! ah nieſtetyſz? Tłumacz com ci powiedział jeſzcże tosż powtarzam, ſames ſobie winien, przeto ze czegoś niezwyczainego ſzukasż, czego ſię nikomu niedoſtawa, odpowiedziałem dla tegoć ſię tym bardziey trapię ze nie ja ſam ale wſzyſtek rodzai moi, biedny jeſt, a do tego jeżcże slepy bied ſwoich nieznający. Tłumacz mi rzecze: Ja niewiem jako y czym ciebie ukontentowac, ztą zawikłaną ſwoją Głową. Jezelic ſię ani Swiat, ani Ludzie, ani Prace, ani Proznowanie, ani Nauka, ani Nieu-

mieję-

miejętnosc, zgoła zadna nie podoba Rzecz. Cosż z tobą już czynic, cosż ci wtym Swiecie więcey zalecac mam? niewiem. Wszędybeł do tego rzekł. Prowadzmy go jeszcże na Zamek Krolowey naszey, tu wpoisrżodku stojący, tam snadz przyidzie do siebie.

XXIX. Pielgrzym Zamek Krolowey Swiata Madrosci przepatruje.

Tedy ująwszy mnie prowadzą. A oto ten Zamek, lśnił się, rozmaitym nadobnym wszędy powierzchu malowaniem, Bramę mając osadzoną Strozami, aby nikt okrom tych, co urzędy jakie y władzą wSwiecie mają, tam wpuszcżany niebył. Tym bowiem samym, jako Krolowey Sługom y Praw jey Exekutorom, wchodzic y wychodzic wolno: inszy jezli chcą się Zamkowi przypatrzyc, powierzchu tylko nan patrzyc muszą (abowiem powiada, wszystkim tajemnic tych, ktoremi się Swiat rządzi wiedziec nienalezy) jakosż tych co się tylko Usty, nie Oczyma przypatrowali, dosyc było. Lecż mnie ze do samey Bramy prowadzieli, radem temu był, y co wzdy za tajemnice, ta Mądrosc Swiata ma, wyrozu-

miecjem pragnął. Lecz y tum niebył bez przygody: Strozowie zastąpiwszy mi, poczną mnie examinowac, czego bym tu chciał? owszem poczęli mnie odganiac, y wypychac y grozic. Lecz Wszędybył, jako to znajomy im zamnie niewiem co odpowiedziawszy, y za Rękę mnie ująwszy, przecię mnie prowadzieł, asż na pierwszy Plac. Kędy patrząc, jusż na sam tego Zamku Budynek widzę Mury białe, o ktorych mi powiadano, ze Alabastrowe są; ale ja pilnie patrząc, y Rękoma macając, nicem niewidział, jeno Papier, a Skadłubinami tu y owdzie wyglądające zGrzebie; zkądem zrozumiał, ze Sciany te były robotą dętą y natykaną, ktoremumem się szalbierstwu zadziwieł, y zasmiał; y przyslismy ku wschodom, po ktorych się wzgorę gdzieś chodzieło, a ja obawiając się, aby się zemną nieobaliły (a snadz Serce moje co mię tam potkać miało przeczuwało) iśc tam niechciałem: Tłumacz mi rzecze; cosż ci po tey moi drogi Fantaziey? owszem boi się zeby się Niebo nieobaleło. Czy nie widzisz jako, inszych wiele co wchodzą y zchodzą? Takci widząc to poszedłem tym kręconym Schodem, ktory

był

był wyſoki y okoliſty, tak zeby ſię komu bez mała Głowa nie zawroćieła.

XXX. Plelgrzym na Pałacu Madroſci oſkarżony.

Y zaprowadzieli mię na jakąs wielką Sień, na ktorey mnie wprzod Swiatłość oświecieła niezwyczaina; nie tylko dla tego ze Okien pełno było, ale bardziey, (jako powiadali) dla drogiego Kamienia, z ktorych w koło Sćiany były wyſadzone a poſadzka położona Kobiercami drogiemi, także od Złota ſię lśniącemi, a miaſto Stropu był Obłok jakiś, czy Mgła. Czèmum ſię pilnie przypatrować nie miał jako, przeto zem Oczy na ſamę tę Krolową miłą, wnetze obrocone miał, ktora na naiwyszym mieyſcu pod baldekinem ſiedziała, a około niey z obuſtron ſtojące Rady y Służebnice jey, orszak ku przerazeniu pozorny. I zdumiałem ſię nad tą ſławą! oſobliwie kiedy poczęły jedna po drugiey na mnie poglądać. Y rzecze mi Wſzędybył, nieboi ſię nic, przyſtąp bliżey, aby cię y Krolowa JeyMośc obaczyc mogła, a bądz ſmiały, y dobrego anim Uſzu, na wſtyd jednak y obyczaje nie zapominai. A tak mię

prowadziel asż wſam ſrzodek, a kazał mi ſię niſko pokłonic; czego ja niewiedząc jako uczynić, uczyniłem przecięſz. A Tłumacz moy, bez mojey Woli uczynieł ſię odemnie Prokuratorem, wte Słowa rzecz zacząwſzy: Najaſnieiſza Swiata Krolowa, przeſwietny Bozy promieniu, Mądroſci Wielebna, ten ſam ktoregoſmy przed doſtoinoſc Oblicza twego przyprowadzieli Młodzieniec, doſtawſzy ſczeſciem jakimſi, od Pana *Wyroka* (*Regenta W. K. Mci.*) pozwolenia, aby wſzyſtkie Stany, y powołania przezacnego tego Kroleſtwa Swiata, wktorym ciebie naywyſzy Bog na ſwoim mieiſcu, abys wnim wſzyſtko roſtropnoſcią ſwoją, od Kraju jednego az do drugiego, rządzieła poſtawieł, przeſc y wypatrzyc mogł, od nas oto ktorzyś my za przewodniki, od twojey opatrznoſci, takowym poſtanowieni, przes wſzyſtkie Stany przeprowadzony jeſt wſzakze jednak (co z unizonoſcią y boleſcią przed tobą wyznawamy,) wſzyſtką naſzą upryeimą y wierną Pracą, tegos my przynim dokazac niemogli, aby ſobie pewny Stan upodobawſzy, ſpokoinie wnim uſiadł, a jednym z wiernych poſtuſznych ſtatecznych Oiczyzny tey

ſpolny

ſpolny obywatelow był: Abowiem zawſze y przy wſzyſtkim nam teſkni, wſzyſtko ſobie brzydząc, y czego innego niezwyczainego pragnie. Przetož my jego dzikiey chęci ſy ządoſci doſyć uczynić niemogąc, ani jey zrozumieć, przed W. K. Mci. Majeſtat onego ſtawiamy y roſtropnoſci W. K Mci. co ſię znim uczynić zda cale poruczamy. Te mowy gdy ja ſłyſzę (ktorychem ſię nieſpodział) kazdy moze ſądzic jako mi miło było. Abowiemem dobrze widział, zem ja tu na Sąd przywiedziony, przetom ſię zląkł. Zwłaszcza widząc przy Tronie Krolowey, lezącą okrutną Beſtyą (piesli, czy Smok, czy Ryś był, niewiem dobrze) a na mnie iſkrzącemi Oczyma poglądającą: widziałem ze nietrzeba było tylko poſzczwac. Stali tez tu dwai uzbrojeni Mocarze, Drabanci Krolowey, wniewieſcim wprawdzie odzieniu, jednak ſtraszni, oſobliwie ten co na lewy Ręce. Abowiem był w Pancerzu Zelaznym oścіſtym jako jeż (ktorego y dotknąc widziałem ze było niebeſpieczno) u Rąk y u Nog miał Stalowe Pazury, w Ręce jedney Oſzczep y Miecz; w drugiey Luk y Ogien. Drugi mi ſię nie tak ſtraszny, jako ſmieſz-

 ny

ny zdał: Abowiem miasto Pancerza, Lisi na nice wywrocony Kożuch, miasto Halabarty w Rece Lisi Ogon, wlewy zas Gałąs z Orzechami ktoremi gruchotał. Kiedy konczeł Mowę Tłumacz (y tum zdradę obaczył) Krolowa (Twarz naisubtelnieiszym rąbkiem mając nakrytą) takim sposobem, mową zwolna wyniesioną, y powazną, przemowieła: Młodzienczе grzeczny, umysł twoy, ześ wszystko w Swiecie przepatrzyc pragnął, nie zle mi się podoba: (czego ja kazdemu znaiukochanszych swoich rada zyczę, a do tego przes te moje wierne sługi rada dopomagam) lecz tego o tobie nierada słyszę, że tak jakos wybierasz, y uczyc się, jako nawotny Gośc w Swiecie mając, ty w Dyskursy y Rządy się wdawasz. Dla ktorey przyczyny, lubobym cię innym na przykład skarać mogła, ale ze raczey obmyslawam, aby przykłady nieskwapliwosci, y dobrotliwosci nie surowosci moje wszystkim znajome były; folgujęc jeszcze, a tu przy sobie na Zamku swoim tobie pobytu nazyczywszy, pozwalam abys lepjey siebie sam, y rządy moje wyrozumiał. Powazaize sobie tę łaskę moję a wiedz, że nie każdemu na to miei-

sce

ſce kędy Dekreta y Konſtitucye Swiatowe ſię ſtanowią, przyść doſtawa. To domowiwſzy Ręką ſkineła, a jam w ſtronę uſtąpieł; Co ſię będzie działo widziec pragnąc. Tym czaſem ſtanąwſzy na ſtronie pytam ſię Tłumacza jako zowią te Rady? jaki miedzy niemi porządek, a jaka ktorey powinnoſc? Y rzeczemi ten naiblizey Krolowey Jey Mci, ſtojące ſą ſekretne Rady, po prawy ſtronie, *Czyſtoſc, Czuinoſc, Roſtropnoſc, Uwaga, Ludzkoſc, Miernoſc*: po lewey zaſię: *Prawda, Gorliwoſc, Rzeczywiſtoſc, Męſtwo, Cierpliwoſc, Statecznoſc*; a te jako Rady, zawſze przy Majeſtacie Krolowey ſtoją. Te zaſię ſam w inſzym ſtojące mieiſcu ſą Urzędniczki, y Namieſtniczki jey w Swiecie. TA w ſzary Sukni zawita jeſt Namieſtniczka nad dolną Stroną, a zowie ſię *Induſtria (pilnoſc)* Ta zaſię w Złotogłowie, y w fałdowanym oboyczyku y w Wiencu, (ktorąs jusz rozumiem pierwy widział) na mieſtniczką jeſt nad Zamkiem błogoſławienſtwa a nazywa ſię *P. Fortuna.* Te oboje y z ſwojemi pomocnicami podczas ſą przy ſwoich powinnoſciach, podczas tu, albo dla odbierania wyrokow y Mandatow. A ta znowu kazda ma

ſwo-

ſwoje *Vicesgeręnty*, jako P. *Induſtria* ma nad Stanem *Małzenskim Miłoſc*, nad rzemieſły y zywnoſci ſzukającemi *Pracowitoſc*, nad Nauk pilnującemi *Dowcip*, nad Duchowienſtwem *Nabozności*, nad *Zwierzchnoſcia Sprawiedliwoſc*, nad *Zołnierzami Męſtwo* &c. ja imiona te piekne słyſząc a jednak przeciwko temu, wſzyſtko inaczey w Swiecie widząc, rad bym był cokolwiek rzekł, lecz nieſmiałem jusz: pomysliłem tylko ſobie; dziwna tego Swiata Sprawa; Krol Niewiaſta, Rady Niewiaſty, Urzędnicy Niewiaſty, wſzyſtek Rząd Niewieſci! ktosz ſię go ma obawiac, y ſpytam ſię jeſzcze na te Drabanty dwa, co zacz y naco ſą? Onże y Krolowa Jey Mc. ma Zdraicow y ſwoich Nieprzyjacioł, ktorym ſię odeimowac muſi. Ten w Liſim Odzieniu, zowie ſię *Chytroſc*, ow drugi w Zelezie y w Ogniu zowie ſię *Moc* kiedy jeden obronic niemoże, broni drugi, obai ſobie ſpolnie pomagając. Pies zaſię przy nich jeſt miaſto Stroza, aby jezli kto podeizrzany ſię przybliza, ſzczekaniem ſwoim dawał znac y odpędzał go: Zowie ſię u Dworu *Poszta*, ale ktorym ſię powinnoſc jego niebardzo podoba, przeżywają go *Podſczuwaczem*.

Ale

Ale ty dawszy pokoi temu niepotrzebnemu zapatrowaniu, pilnie uwazai, co się tu za Sprawy toczyc będą. Bardzo dobrze rzekłem.

XXXI. *Salomon z Zastępęm wielkim na Pałac Mądrosci przyszedł.*

Gdy się ja gotuję słuchac co się tu dziać będzie a oto się wsczął szelest y zgiełk wielki, y kiedy się wszyscy oględują, patrzę y ja y obaczę wchodzącego na Pałac jakiegoś w jasnym blasku, w Koronie z Sceptrem Złotym a Orszak za nim bardzo wielki, ze wszyscy niemal przestraszeni byli y obrocone były na niego Oczy wszystkich y moje także; a on wystąpiwszy, oznaimieł ze jest od naiwyszszego Boga Bogow tym uczczony; Aby imo wszystkich ktorzy przednim byli y po nim będą, wolniey Swiatu się przypatrzył, a nad to aby sobie Mądrosc, ktora jest Rządczyną Swiata, za Małyonkę pojął, zaczym ze tey szuka, (a mianował się naisławnieiszego pod Niebem narodu Izraelskiego byc Krolem Salomonem) Na to kiedy mu przes *Rostropnosc Kanclerzyna* odpowiedziano ze Mądrosc samego Boga jest oblubienicą, a innemu ze nie-

niemoze byc dana, lecz jey przyjazni zazywac jezli się podoba, tego mu niezazdroſzczą ani bronią; Salomon rzekł: Tu jeſtem poki bym niedoſtąpieł wiadomoſci, jaka jeſt rozność miedzy Szaleńſtwem y Mądroſcią, abowiem mi się niepodoba nic co się dzieje pod Słoncem. Ja ſłysżąc to o jakom się uciesżył, ze juz przynaimniey inakſzego Wodza y Raicę miec będę, nizem dotąd miał, przy ktorym y beſpiecznieiſzym będę, y gruntowniey wſzyſtko wybadam. A na oſtatek dokąd on poidzie, za nim ja puidę. Y począłem ſam w ſobie P. Boga chwalić a miał przy ſobie Salomon zaſtęp niemały Sług y Przyjacioł ſwoich, ktorzy znim Mądroſci Swiata Krolowy examinowac przyſzli; Między ktoremi byli tusż przy jego Boku Męzowie poczeſni pełni powaznych obyczajow, ktorych kiedym się oto pytał Patryarchami, Prorokami, Apoſtołami, Wyznawcami &c. mianowali. W oſtatnim zaś Orsżaku pokazowano mi niektore z Filozofow, *Socrateſa*, *Platona*, *Senekę* y insżych y uſiedli ci wſzyſcy po ſtronach, y ja takze zwielkim, co tu będzie? oczekiwaniem.

XXXII. *Pielgrzym ſię tajemnym Sadom y Sprawie Swiata przypatruje.*

Y zrozumiałem prętko potym, że ſię tu ogolne tylko Sprawy wſzyſtkich Stanow Swiata tykające odprawujące; Inſze Partykularne Sprawy, w własnych ſwych mieiſcach, Ratuszach, Trybunałach, Konſiſtorzach &c. co ſię tu przy mojey bytnoſci stało, jako naikrocey namienię. Naprzod przyſtąpiwſzy Urzędniczki Swiata *Induſtria* y *Fortuna* oznaimują jako ſię Nierządy wielkie we wſzyſtkich Staniech na Swiecie znaidują, a oto przes ſpolne diffidencye Fortele, Oſzukania, y Szalbierſtwa rozmaite, uprasżając, zeby te Nierządy jakim ſpoſobem naprawione były. Y ucieszyłem ſię widząc ze jusż y oni ſami na to przychodzą, com ja uważał, ze Rządu na Swiecie niemasż. A Tłumacz to poſtrzegszy rzecze, otoś ty rozumiał ze ſam tylko Oczy maſz, a oprocz ciebie ze nikt niewidzi; a to ci ktorym to poruczono, jako pilnie na to Oko mają. Rzekłem rad ja to ſłyſzę, dai Boze tylko, zeby ſię jaki ſpoſob, na to znalaść mogł. Y widziałem ze Rady

zaſia-

zasiadły, a rozmowiwszy się spolnie, przes Panią Kanclerzyną *Rostropnosc*, pytac się kazały: czyby się mogło doisc tego, ktoby był takiego Nierządu przyczyną? A po dlugiey Inquizyciey, oznaimiono, ze się niejacy Buntownicy wemknęli, ktorzy tajemnie y jawnie Nierządy wsczynają. Naibardziey jednak winowano (abowiem je tu zaras mianowali) *Zazdrosc*, *Nienawisc*, *Obżarstwo*, *Pijanstwo*, *Lakomstwo*, *Lichwę*, *Pychę*, *Okrucienstwo*, *Lenistwo*, *Proznowanie* y niektorych innych. O ktorych kiedy Inquizycią wywiedziono, na koniec spisano y czytano Dekret, aby przes jawne Patenta (one przes Swiat, rozesławszy, a sam y tam wywiesiwszy) obwołano było; ze Jey Msc. Krolowa, *Madrosc*, uwazając, jako przes rozmaite potajemnie tu przychodzące cudzoziemce, rozmaity Nierząd ma swoje wolne mieisce zaczym tych wszystkich, na ktorych się pokazało, ze tego są przyczyną, ze z całego Krolestwa in Exilium wygania, a z Imienia *Zazdrosc*, *Nienawiść*, *Obżarstwo*, *Lakomstwo*, *Lichwę*, *Pychę* &c. A to zaras od teize Godziny, aby się ani pokazowali, sub pœna infamiæ & colli, (pod Karaniem na Gardle.) Ten

Dekret

Dekret kiedy przes Patenta publikowany był, nie podobna do Wiary, jako wſzędy pląſającego Ludu zgiełk powſtał kazdemu ſię (y mnie) złotego juz Wieku w Swiecie nadzieja roſcięła. Lecz po mały chwili kiedy nic lepſzego w Swiecie nie było, przychodzieło ich ſieła, ze Exekucya niedoſzła Dekretu, narzekając. Gdy tedy znowu Rady zaſiadły, naznaczeni ſą od Krolowey Komiſſarze *Niedbał* y *Przeizrzał*, do ktorych dla większy powagi z Krolewſkich, Rad przydane, *Pomarkowanie z Rozkazaniem*, aby pilnie ſię wywiedzieli, jezliby ci złey ſławey Ludzie, Dekretem wygnani będąc, jeſzcże tu zoſtawali, czyli ſię znowu do Swiata nawrocieli? y poszli oni Kommiſſarze, a w krotkim czaſie, wrociwſzy ſię czynią Relacyą ze w prawdzie nalezli niektore podeizrzane ale ći powiadają ze ſię na nie Dekret ten nieściąga aze ſię inaczy mianują, jeden ze jeſt podobny do *Obżarſtwa*, *Pijanſtwa*, ale ze go zowią *Ochoia*, albo *dobra Mysla*. Drugi podobny do *Lakomſtwa* ale ze go zowią *Goſpodarſtwem*. Trzeci podobny do *Lichwy*, ale ze go zowią, *Intereſſem*: Cźwarty, ze podobien do *Wszeteczenſtwa* ale ze go zowią *Mieło-*

 ſcia.

ſcia. Piąty do *Pychy*, ale ze ſię mianuje *Powagą*. Szoſty do *Okrucienſtwa*, ale ze ſię nazywa *Sprawiedliwoſcią*. Siodmy do *Leniſtwa*, ale ze ma Imię *Wolnamysl* &c. To kiedy w Radzie uwazali dekretowano ze *Dobra Mysl*, niejeſt *Pijanſtwem*, ani *Goſpodarſtwo Lakomſtwem* &c. Zaczym aby te Oſoby mianowane uwolnione były; Dekret ze ſię na nich nie ſciąga. Ten Dekret ſkoro był publikowany, ci wſzyſcy wolno odchodzieli, a Ludu poſpolitego gmin za niemi idąc zniemi przyjazn y Towarzyſtwo zawierali. Ja poizrzawſzy na Salomona y jego Towarzyſtwo widzę ze Głowami kręcieli: iednak kiedy oni milczeli, milczałem y ia oprocz zem iednego znich do drugiego szepcącego ſłyszał; Imiona powiada, ſą wygnane *Zdraicy y Szalbierze*, Imiona ſobie zodmieniawſzy maią wſzelką wolnoſc, niebędzie ztego nic dobrego. Y przyszli znowu o Audiencyą prosząc Poſłowie ze wſzyſtkich Stanow Swiata: A będąc wpuszczeni wnoſieli zdziwnemi geſtami, unizoną wſzyſtkich wiernych Poddanych ządoſc: aby ſobie Jey Mſc. Krolowa wſpomniała, iako wiernie y poſłusznie wſzyſcy uprzeimi Poddani Sceptru

Pano-

Panowania iey, az dotąd ſię trzymali, na ich Prawach, Dakretach y całey Sprawie, dowiernie przeſtawaiąc, y na potym tegosż a nie innego umyſłu będąc; Tylko ze pokornie upraszaią aby dla nadgrody przeſzłey wiernoſci, y dla zachęcenia ku dalszey, Jey Mc. Krolowa onym Przywileiow y Swobod, Poprawę y Aukcią uczyniła (jakoby ſię Krołowey Jey Mci podobało) za to dobrodzieiſtwo ze nieodmiennym poſłuszenſtwem wdzięcznoſc oſwiadczac, jako naiprzyſtoiniey objecują. To powiedziawſzy pokłonieli ſię niſko y poſtąpieli nazad. Ja przetarszy ſobie Oczu, cosż to wzdy będzie, rzekę: jeſzczeſz to ten Swiat doſyc ſwobod niema, ze ich więcey chce? ba Uzdy wam, a Bicza potrzeba y trochę Helleborum? To jednak ſam w ſobie cichom mowieł, abowiemem żebyśćie ſobie Głowę z ſzalonych Konceptow przeczyśćieli, poſtanowił to u ſiebie, nic nie mowic, ani mi ſię w przytomnoſci takich Starcow y Mędrcow, ktorzy na to pilny dawali pozor, godziło. Y zeſzły ſię znowu Rady a po długich Konſultach kazała oznaimic Krolowa, ze naibardziey oto uſiłowała roſprzeſtrzeniac, y przyozdobiać

Kroleſtwo ſwoje do czegoze ſama z ſiebie doſyc przychylna jeſt ; Dopierosż Affekracyą wiernych ſwoich Poddanych ſłyſząc, oney mimo ſię puſcic niechce. Zaczymże to u ſiebie poſtanowiła, aby dla rozmnozenia ich Uććiwoſci, Tytułow im we wſzyſtkich Staniech poprawieła, ktoremi by ſię tym zrzetelniey, y zwiększą pochwałą jedni od drugich roznieli. Przetoz ſtanowi y rozkazuje aby ſię *Rzemieslnicy* piſali ſławetnemi. *Studenci Oſwieconemi y Nayuczenſzemi. Miſtrzowie y Doktorowie, Naisławetnieiſzemi. Xięza Doſtoinemi Wielebnemi y wſzelakiey Czci godnemi. Biskupi Swiętobliwymi, Bogaci miedzy Mieſzczany zacnymi; Ziemianie Urodzonemi y Rycerzami, Panowie,* dwa razy *Panowie ; Grafowie zacnie Urodzonemi Pany a Pany. Xiazęta Jaſnie Owieconemi, Wielmcznemi. Krolowie Naijaſnieiſzemi y Niezwyciężonemi.* Co żeby tym warownieiſzą Rzeczą było, ſtanowiemy aby żaden ani Liſtu przyimowac nie był powinien, jezliby mu cokolwiek z Tytułu albo opuſzczono albo odmieniono. Zato Legaci podziękowawſzy odeszli. A jam ſobie pomyslił doſyc marna y nikczemna wasża korżyść, Cyfry na Papierze.

Famati.
Clarisſimi.
Doctiſſimi.
Excellentisſimi.
Sanctisſimi.
Spectabiles.
Generoſi
Strenui.
Excellē.
Illuſtrisſimi Magnifici
Serenisſimi & Invictisſimi.

rze. Y przynieſiona była od *Ubogich* ze wſzyſtkich Stanow Supplika, w ktorey na nierownoſc wielką ſkarzyli ſię, ze jedni mają, hoinoſc doſtatkow, a oni ze biedę cierpią, żeby temu jako zabieżano upraszając. Uwazywszy to ubogim powiedzieć kazano ze luboby Krolowa Jey Mc. wſzyſtkim w czaſu, jakiego kto ſobie zyczy zyczyła; ale Sława Krolewſka tego potrzebuje, aby ſię jedni nad drugiemi ſwiecieli, dla tego ze dla poſtanowionego wSwiecie porządku, inaczey to byc niemoze tylko zeby jako *Fortuna* ſwoi Zamek tak *Induſtria* ſwoje dolne Warſztaty oſadzone miała. Lecz tegoze niebroni aby każdy nie leniąc ſię jakimikolwiek moze ſpoſobami, kto moze y umie z uboſtwa ſobie pomagał, y lepſzey Fortuny ſzukał. Ta Rezolutia dana tym Supplikantom, gdy ſię ogłoſieła, przyſtąpieli po mały chwili inni od pilnych y pracowitych noſiąc Supplikę: proſząc aby na potym ci ktorzyby ſię nie lenili w ktorymkolwiek Stanie y przedſięwzięciu ſwoim opatrzeni wtym byli aby oni ſami tego czego ſzukają y około czego pracują, chodzieli, a ślepym ſczeſciem aby ſię nic nie działo, ktora Supplikacya

wjey Konsideraciey długo radę trzymała: zkądem sądziel ze muśiała byc trudna Sprawa. Na koniec jednak dekretowano ze aczkolwiek Urzędniczce *Fortunie* y Służebnicy wierny jey, (bo się inaczey niewie) *Przygodzie* raz im powierzona Moc y Sprawa z Reku wyjęta byc niemoze, jednakże na to pamiętac będą y onym się to zleci, aby pilny Rząd niedbałych (ile by to mogło byc) na baczęniu mieli, tego zeby się spodziewali, inaczey im radzic niemasz jako, y odeszli takze y ći. Przyszli wnet potym od niektorych zacnych Osob wysłani *Theophrastes y Aristoteles*, uprasząjąc dwuch Rzeczy. Naprzod aby niepodlegali, takowym przypadkom jako inszy Ludzie. Powtore, poniewasz złaski B. na tym Swiecie znamienitszym dowcipem, *Nauką, Bogactwy* &c. Uczczęni są (jakowym Ludziom umierac, jest pospolita Szkoda) mogliliby tedy imo pospolity Lud, ten Przywilei miec aby nieumierali, ze proszą &c. Pierwsza Prozba ich gdy była uważana, odpowiedziano, ze się słuszney napierają rzeczy, zaczym ze im pozwala, aby się jako nailepjey umieją przed przygodami bronieli, *Uczeni, Nauka,*

uka, *Roſtropni*, *Roſtropnoſcia*, *Mozni*, *Moca ſwoja*, *Bogáći Bogáctwem ſwoim*. Co ſię zaś tycze wtory prozby, roſkazała Krolowa *Madroſc*, zaras wſzyſtkie naiſławnieiſze Alchimiſty zwołac, aby takiego ſrzodku ktorym by nieſmiertelnoſc ſpoſobic ſię mogła, jako naipilniey poszukali, ktorzy objecawſzy to odeſzli? A gdy długo zaden ſię niewracał, a Poſłowie o Reſpons ſię przykrzyli, dano im pro interim taką Deklaracyą, ze Krolowa Jey Mc. załuje tego, iż tacy Ludzie weſpoł z inſzemi za rowno ginąc muſzą; Jednak że na ten Cżas niewie jako temu poradzic. Taki jednak ze im daje Przywiley aby miaſto tego, co ſie inſzy prośći Ludzie zaras umarszy chowają, po Smierci, oni jako naidłuzey miedzy zywemi byli chowani: A gdy inni proſci po Smierci, tylko pod zielony darn ſię doſtawają, oni aby ſię Kamieniem przykładali. Tego, y jezliby ſobie co więcey dla roznoſci od poſpolitego Gminu upatrzyc mogli, ze ſię im pozwala, y na to Przywilei dawa. Ci gdy odeszli, przyſtąpieli niektorzy Imieniem *Zwierzchnoſci* uciążając ſobie na ten Stan y aby mogli miec jaką ulgę wnim affektując; Y

 po-

pozwolono im aby ſobie folgowali, a przes namieſtniki, y Urzędniki rządy ſprawowali, naczym przeſtawſzy y podziękowawſzy odeſzli. Niedługo potym przyſzli Legaci od Poddanych *Rolnikow*, y Rzemieslnikow narzekając ze ktorzy nad niemi ſą,przełozeni ciemjęzą ich asż znich krwawy Pot ciecze. A Namieſtnicy ich, ze to tym okrutniey czynią, aby y ſami ztąd ſwoje mieli obrywki. A na dowod tego wyſypali tu wnet, łez gorzkich, wzdychania cięſzkiego, ſinych Razow, Guzow, y ſwieżych Ran (ktore na pokazanie przyniesli) gromadę, upraszając Miełoſierdzia. Y zdała ſię ta Rzecz pewna, ze to krzywda jeſt, zaczym aby temu zabiezano, jednak poniewaſz z wierzchnoſci przes Sługi rządow pozwolono, ci ſą obwinieni: przetoz ich pozwać kazano. Wyſlano tedy zaras Pozwy przes Woznych Krolewſkich, Xiązęcych, y Panſkich, *Rad*, *Rzadcow*, *Urzędnikow*, *Prowentowych Piſarzow*, *Poborcow*, *Woitow* &c. aby niczym ſię niewymawiając ſtanęli. Roſkazano y ſtało ſię: jednak na przeciwko jedney ſkardze, dzieſięc innych wyſtawiono, kiedy na *Leniſtwo* Poddanych, *Nieposłuſzenſtwo*

ſzenſtwo, Upor, Pychę, Swawola wſzelaką, gdy ſię im tylko co mało ſfolguje, y niewiedziec co więcey, tego rozmaite Skargi, czyniono. Po wyſłuchaniu tych, uważona była w Radzie ta Sprawa, y odpowiedziano Poddanym, ponieważ ſobie łaſki y miełoſci przełożonych ſwoich poważac lubo nięchcą, lubo nieumieją, aby karaniu podlegali ponieważ to w Swiecie byc muſi, aby jedni panowali a drudzy Poddani byli Oprocż tego jednak ze im ſię tego zyczy, mogąli ſobie ochotą, powolnoſcią, y poddanſtwem zyczliwym, u zwierzchnoſci ſwojey y namieſtnikow ich jako naiwięcey przyjazni nabyc, aby oney uzywali. Gdy ci byli odprawieni zoſtali tu Politycy (*Rady Krolewskie y Panskie, Doktorowie Praw, Juryſtowie, Woitowie*) &c. uciązając ſobie na niedoſkonałoſc Praw piſanych, ze według nich niewſzyſtkie miedzy Ludzmi, zachodzące ſpory (lubo tyſiącami kazuſow okryslone mają) decidowac mogą. A ztąd to jeſt, ze albo niemogą doſkonałego miedzy Ludzmi zatrzymac, albo jezli co przydadzą kiedy dla objasnienia Prawa y ſkrocenia ſporow z ſwego ze to od nierozumnych, za naciąganie

 Praw

Praw y wywrocenie, Spraw bywa ſądzano, zkąd ku nim nienawiſc, y ſpolnie rozroznienia tym bardziey że roſtą. Zaczym ze upraſzają albo Rady co czynic albo naprzeciwko przeciwnym Ludzkim ſądom obrony: Tym kiedy uſtąpic roſkazano, była Inquizitia; a tu jako ſię do tey Materiey Rady Krol: przymawiały, długoby przypominac. Zaczym o tym ſamym poſtanowieniu powiem, ktore im, zawoławſzy ich oznaimiono. Mianowicie: aby nowe Prawa na wſzyſtkie przypadki doſkonale ſię trafiające, piſane byc miały, do tego ze Krolowa Jey Mc. ſpoſobu niewidzi: zaczym aby przy dawnych Prawach y zwyczaiach zoſtawano. Lecz to ze im za Regułkę y Klucż wſzyſtkich Praw Krolowa Jey Mc. dawa, aby wſzędy Praw ſwoich tłumaczeniem, y Sądow według nich czynieniem, lubo ku ſwemu, lubo poſpolitemu dobremu zmięrzali. A to ze zwac ſię ma *Ratio ſtatus*; czym ze ſię na przeciwko poſpolitym obmowiſkom, jako tarczą zaſłaniac będą mogli, że tego albo owego teraznieiſzy Stan (czego nie kazdy rozumie) wyciąga, y ze tak byc muſi. Politycy to prawidło przyjąwſzy, obiecali, ze ſię według

niego

niego ſprawowac będą, y odeszli. Ledwo co przeſzło Czaſu asż przyſzły *Zony* ſkarząc ſię ze pod Mocą *Mężow* jako niewolnice jakie zoſtawac muszą. Przyſzli tez wnet *Mężowie* na nieſpołuſzenſtwo *Zon* uſkarzający ſię. Y zaſiadła Krolowa z Radami, y to, raz y drugi, na Inquizicyą: asż przes Kanclerzyną Dekret oznaimiony taki: poniewasż Natura ſama Męſczyznom dała, pierwſze mieiſce, to tak, zeby, rzecze, zoſtawało: ale jednak z oſobliwemi tymi Kondiciami. Naprzod poniewasż *Zony* ſą połowicą pokolenia Ludzkiego, tedy aby *Mężowie* bez ich rady nic nieczynieli powtore poniewaſz częſtokroc Natura, ſczodrzy Dary ſwoje *Zonom* nisż *Męſczyznom* dawa, aby ktora, kiedy *Męza* ſwego rozumem y Mocą przechodzi; *Mężatka* ſłyneła, a *Maz* aby jey przodkowania niebronieł. To był pierwſzy Dekret: ktorym ſię ani *Zony* ani *Mężowie* nie kontentowali. *Zony* abowiem chciały, aby ſię zniemi *Mężowie*, albo rządem dzieleli, albo alternatą on odprawowali, tak aby ſię chwilami Regiment odprawiał y odmieniał, a raz *Mężowie* drugieraz *Zony* aby go prowadzieły. Owszem ſię nalazły,

zły, ktore niechciały tylko zgoła panowac, obrotnieisze swoim, tak ciałem jako y rozumem zawijanie się, pokazując: także, ponieważ przes tyle tysięcy Lat Męscżyzni mieli przednie mieisce, ze tesż cżas aby im go ustąpieli; tego oto niedawnych Lat przykład zacny, w Angliey kiedy Krolowa Elzbieta Krolowała, gdysz dla jey poććiwosci wsżyscy *Męzowie*, prawą Rękę *Zonom* dawali. Co y podzis dzien chwalebnie tamze trwa. Poniewasż tedy Krolowa Swiata *Madrosc*, y wszystkie jey Rady, w ich płći od Boga stworżone y Swiatu przełozone są, tedy słusżnie ma (*Regis ad exemplum totus componi Orbis*) naprzykład Swiata byc rząd y Domu y Rzeczypospolitey. Ktorą to mową rozumiały, ze Krolową Jey Mc. *Madrosc*, na swoję przeciągną stronę. Lecz *Męzowie* aby sprawy swojey nieprzegrali, tak się bronieli; Ze aczkolwiek Bog, Krolowey *Madrosci* Regiment powierzeł sam go jednak przednie w Ręku swoich trzyma, a to zupełnie y zawsze, zacżym ze oni takze chcą. Nadtym kilkakroc zasiadali, a takem sądzieł, ze dawno tak trudną Materyą do decyziey mieli. Y gdysmy wszyscy na ostat-

nią

nią decizyą czekali, niemoglismy się jey doczekac: lecz roskazano, *Rostropnosci* z *Układnoscia* aby po tajemnie z jedną y drugą stroną traktowały. Ktore wto się wdawszy, takowy nalazły sposob; aby Męzowie Zonom dla zgody y pokoju przynaimniey doma cicho, puszczali Rząd y Rad ich używali. Zony zaś, aby się tym kontentując, powierzchnie zeby posłuszenstwo oswiadczały; poniewasz tak przy starodawnym zwyczaju powierzchownie przecię ostac się będzie mogło, a ich domowy Rząd, nie zle także będzie utwierdzony. Inaczey zeby wielka ta pospolitego Rządu tajemnica, ze Męzowie rządzą Rzeczą pospolitą, Rzeczpospolita Zonami, a Zony zasięMęzami, na jawją wyszła. Do czego aby nieprzyszło, obu Stron, ze Krolowa Jey Mc. uprasza. Y przyjęła to oboja strona. Co widząc jeden, z towarzystwa Salomonowego rzekł; Zonę, ktora ma w uczciwosci *Męza* swego wszyscy za mą- Syr. 26.
drą mają. A drugi przydał: *Maz* jest 29.
Głową Zony, jako y Krystus Koscioła. Eph. 5. 23.
A tak stanęło na tey przyjacielskiey zgodzie y odeszli precz Męzowie y Zony.

XXXIII.

XXXIII. *Salomon marnosci y oszukania Swiata objawia.*

Tu Salomon, ktory asz dotąd przypatrując się cicho siedział, dłużey niemogąc się wstrżymac, Głosem, wielkim wołac
Eccl. 1. 2, 11. począł: *Marnosc nad marnosciami y wszystko marnosc;* Także to co jest krzywego, niemoze byc wyprostowano: a niedostatki nie mogą byc policżone. Y powstawszy y jego znim towarzystwo wszystko, z wielkim szelestem postępuję prosto do Tronu Krolowey (ani temu lub ta wsciekła Poszta, albo ci Drabanci z obustron przeszkodzic co mogli; przeto że wołaniem y blaskiem jego przerażeni byli, jako y sama z Radami swemi Krolowa) on tedy wyciągnąwszy Rękę zdiął z Twarzy jey zasłonę ktora acżkolwiek się przedtym cos koszto wnego, y swiecącego się zdało, nic jednak niebyło tylko Mgła y Pajęczyna. A oto Twarz jey pokazała się blada, opuchła, rumiencu nie co na jagodach, wszakze farbowanego, (bo się przysczeniem mieiscami znac dawało) Ręce takze parszywe widziec było, a wszystko Ciało sprosne y tchnienie jey smrodliwe. Czegom się ja zląkł,

y wszy-

y wſzyſcy przytomni zeſmy jako zdrętwiałemi ſtanęli. Salomon zas obrociwſzy ſię do Rad tey miemaney Krolowy pozdzierał im Larwy, y rzekł: widzę ze na mieiſcu *Sprawiedliwoſci*, *Nieſprawiedliwoſc* panuje; a na mieiſcu *Swiatobliwoſci Obrzydliwoſc*. *Czuinoſc* waſza jeſt *Podeizrzenie*. *Roſtropnoſc* waſza jeſt *Chytroſc*. *Ludzkoſc* waſza *Pochlebſtwo* y *Zdrada*. *Prawda* waſza tylko *Poſtawa*. *Gorliwoſc* waſza *Niemiełoſierdzie* y *Wściekłość*. *Męſtwo* waſze *Lekkomyslnoſc*. *Miłość* waſza *Jurnoſc*. *Prace* waſze *Niewola*. *Dowcip* waſz *Mniemanie*. *Nabozenſtwo* waſze *Obłuda* &c. wysż to na mieiſcu Boga wſzechmogącego kierowac macie? przywiedziec Bog na Sąd kazdy uczynek, y kazdą rzecz tainą lub dobrą lub złą. A ja poidę y obwoływac będę na wſzyſtkim Swiecie, aby ſię zwodzic y mamic niedali. A obrociwſzy ſię poſzedł zgniewem, y towarzyſtwem ſwoim: a kiedy idąc Ulicami, wołac *Marnoſc* nad *Marnoſciami*, y wſzyſtko *Marnoſc*, począł, zbiegały ſię zewſząd narody, Ludzie y Języki, y Krolowie, y Krolowe z Krajow dalekich: a on podawał im wymowę ſwoję y uczył ich umiejętnoſci. A bowiem

Thronũ Juſtitiæ poſſedit, iniquitas. Ubi vis, ibi jus.

Eccl. 12, 14.

wiem Słowa jego, były podobne oſcieniom, y podobne gozdziom wbitym &c. Leczem ja nieszedł za nim,alem y z ſwojemi Wodzami przeſtraſzonym dotąd będąc, tu na Pałacu ſtojąc zoſtął, a co ſię tu potym działo obaczył: mianowicie ze Krolowa ztego ogromienia ſię obaczywſzy z Radami ſwemi, co czynic? radzic ſię poczeła. Tu *Gorliwoſc, y Rzeczywiſtoſc Męſtwo* radzic chciały, aby wſzyſtkę potęgę zebrac, a zanim poſłac aby go poimano. *Roſtropnoſc* na przeciwko temu radzieła, ze ſię Mocą nic nieſprawi, poniewaſz nietylko y on ſam takze, mocny jeſt, cały niemal Swiat, za ſobą jusz pociągnął (jakosz wracająca ſię jedna do drugiey Poſzta, otym co ſię tam dzieje oznaimiała) ale aby za nim poſłana była *Ludzkoſc z Pochlebſtwem*, a te aby do ſiebie, z Zamku *Fortuny Roskosz* przybrawſzy, za nim ſię puśćiły, a kędykolwiek jeſt, łaſiąc ſię, do niego ſię miały, *Kraſę, Sławę, Wdzięcznoſc Kroleſtwa* tego pokazując y zalecając, ſnadz ze tym ſpoſobem go ułowią, inſzego ſpoſobu ze zgoła zadnego niewidzi y niewie. Y przyjęta a pochwalona jeſt ta Rada, aby te trzy zaras poszły roſkazono.

XXXIV.

XXXIV. *Salomon oſzukany y zwiedziony.*

Ja widząc to proſzę Wodzow ſwoich, zebym tesz rad temu co tò tam takiego będzie, ſię przypatrzył. Wſzędybył pozwolił zaraz y poszedł: Tłumacz także, y poſzedsży znalezlismy Salomona z Zaſtępem jego wUlicy Uczonych, a oto zpodziwieniem wſzyſtkich diſkuruje o przyrodzeniu Drzew, począwszy od Cedru ktory jeſt na Libanie, az do Mchu ktory roſcie w Murze takze y Zwierząt, Ptaſtwa, Gadziny płazającey ſię y o Rybach: y o bytnoſci Swiata, y Zywiołach, y o ich Mocy oGwiazdach y o zamyſłach Ludzkich &c. y przychodzili ze wſzyſtkich Narodow ſłuchać Mądroſci jego. Tym będąc nad miarę wywyższony, począł ſobie ſię ſamemu podobac, zwłaſzcża kiedy Ludzkość yPochlebſtwo zbliżywszy ſię, oſtroznie przed oblicznoſcią wſzyſtkich Ludzi chwały jego zalecac poczęły, zkąd porwawſzy ſię, poſzedł y inſze Swiata ſtrony przeglądac, a wſtąpiwſzy do Ulice Rzemieſnikow, przypatrował ſię y delektował, wrozlicznych ich ſztukach y ſam im wyſokim Dowcipem

ſwoim, niezwyczaine wymyslając rzeczy, jakoby Ogrody formowac, Sady ſczepic, Stawy budowac, takze y Domy Miaſta y rozmaite roſkoſzy, Synom Ludzkim nalezące znaidowac. Az kiedy do Ulice Małzonkow wchodzieł, zaras zdradliwa roſkosż wszyſtkie co naipieknieiſze Panny jako naiſtroiniey ubrane, Zmuzyką rozliczną wdzięcznię brzmiącą przeciwko niemu w Oczy prowadzieła, a przes niektore wſpanialſze witała, Swiatłoſcią Ludzkiego Narodu, Koroną pokolenia Izraelſkiego, ozdobą Swiata nazywając: aze jako Stanowi Uczonych, takze y Rzemieſnikow od przytomnoſci jęgo zorze, Rozumu y Oſwiecenia niemało przybyło, takze y Stan Małzenſki, Sławy y Uwielbienia od nięgo czeka: Salomon podziękowawſzy przyſtoinie deklarował ſię; ze ten Stan wſtąpieniem ſwoim wen przyozdobić umyslił: zaczym obrawſzy ſobie z całego zaſtępu Pannę, ktora mu ſię naipodobnieisża widziała, dał ſię zniązważyc, y ukowac (corą Faraonową ją mianowano) a tę maiąc przy ſobie jey miełoſcią będąc zięty, więcey pogladania na nię, y poigrowania, niz mądroſci ſwojey pilnował. Owſzem (czegobym

ſię

ſię nigdy nieſpodziewał) za kupami pląſających dzieweczek Oczy puſzczając (gdy mu zdradliwa roſkosz, co raz to więcy a więcey ich przed Oczy wodziela) A urodą y wſpaniałoſcią ich będąc ujęty jednę po drugiey, co ſię tylko grzecznego nawineło, ani już niedawając ſię odwazac, do ſiebie powoływał: takze ich w krotkim czaſie ſiedmſet przy ſobie obaczył, a imo tych trzyſta ſwobodnych około ſiebie miał. Za ſławę ſobie to, aby y wtey mierze, wſzyſtkich ktorzy przednim byli, y ponim będą przechodzieł, pogłądając. A tu jusz niebyło widac tylko igrzyſka rozmaite: nadczym jego własni Słudzy, ſmęcic ſię y wzdychac poczęli. Ale on przeſzedſzy tę Ulicę, poszedł z aſſiſtencyą ſwoją daliey, a wſtąpiwſzy do Ulice Nabożnych do ktorey go, to nieſczęsliwe Towarzyſtwo przypięte ciągneło tam ſię wciągnąc dał, miedzy Zwierzęta y płazające ſię gadziny, Smoki y jadowite Robactwo, a ztemi ſobie załoſną Krotofilę uczynił.

XXXV. Salomonowe Towarzyſtwo rozgromione, poimane y Smiercią rozmaitą ſprzątnione.

Tak omamionego widząc ktorzy w Towarzystwie jego naiprzednieiszemi byli. Moizesż, Eliasż, Ezaiasż, Jeremiasż nader gorliwie poczęli mowic, przed Niebem y Zięmią, ze się tych obrzydliwosci tykac, ani zniemi społkowac niechcą, oświadczając, owszem cały zastęp aby się tey Marnosci y Głupstwa strzegli, napominając. Ale isż przecię niektorzy za przykładem Salomonowym szli, oni tym bardziey gorliwoscią się rozzarzając, ostrzei gromieli, osobliwie *Ezaiasż, Jeremiasż, Baruch, Sczepan, Paweł*, &c. *Moizesż*, do tego jeszcże swoim miecże przypasywac, Eliasż Ognie z Nieba zprowadzac, Ezechiasż wszystkie te Bałwany druzgotac roskazował, &c. To widząc te, ktore dla zwiedzienia Salomonowego wysłane były, *Lodzkosc, Pochlebstwo, y Roskosz*, przybrawszy sobie y Filozofy, Mammonę, obrocieli się ku tym, aby się pamietali y skromniey sobie postępowali radząc; ze poniewaz naimędrszy ze wszystkich Salomon rozum swoi poddał, y zwyczajom Swiata jako to kazdy widzi się akkommoduje, czemu oni mają się zrządu wyłamywac, y za swoją chodzic Fantazyą. Lecz tego słuchac niechcia-

chciano, im bardziey ze Salomonow przykład wielu ich zwodzi, y mami, baczyli, tym bardziey gorliwszemi byli, biegali, wołali ryczeli, ktora Sprawa wielkie ſprawieła zamieszanie. Abowiem Krolowa od ſwoich będąc awizowana przes rozeſłane Patenta, poſpolite ruſzenie wſzędy zwołała, a obronce ciała ſwego moc Generałem poſtanowiwſzy, buntowniki te imac, y wſzyſtkim na podziw y przykład karac roſkazała. Y trąbieli na trwogę y biezeli do Boju gotowemi będąc, nie tylko z Stanu Zołnierſkiego, ale Zwierzchnoſci, Urzędnikow, Woitow, Sędziow, Rzemieſnikow, Filozofow, Medykow, Juryſtow, y ſamych Xięzy, owſzem y Niewiaſt, wrozmaitych ſtroiach y zbrojach. (Abowiem powiadali ze naprzeciwko, takowym powſzechnym Swiata Buntownikom wzajemnie ſobie wſzyſcy kto jeno może, pomagac mają) Ja widząc walące ſię Woiſka, pytam Wodzow ſwoich, cosż to takiego będzie? Teras ty obaczysż rzecze Tłumacz, co potyka tych, ktorzy rozumkiem ſwym, bunty w Swiecie wſczynają. A oto owi porwawſzy jednego, drugiego, trzeciego, dzieſiątego biją, ſieką, obalają, depcą,

 ima-

imają, wiążą, do Więzięnia w ſadzają, jako komu wſciekłoſc kazała, nadczym dziw ze ſię Serce od zalu nierozſiadło. Jednakem okrucienſtwa tego ſię lękając, y dychnąc nieſmiał, wſzyſtek ſię trzęſąc. Y obaczę ze niektorzy ztych poimanych y ubitych Ręce wznoſzą przepraſzając za ſwe poſtępki, inſi im okrutniey zniemi poſtępowano tym bardziey ſwego bronieli. Zaczym niektorzy tu zaras przed Oczema mojemi wOgień, inſzy do Wody wrzuceni byli, inszych wieſzano, ſcinano, na Krzyzu rozbijano, Kleſzczami targano, rzezano, przebijano, ſieczono, pieczono na Roſciech; y niepodobna wſzyſtkiego wyliczyc, jakie okrutne Smierci im zadawano, zczego ſię cieszyli y wykrzykali Swiata obywatele.

XXXVI. Pielgrzym chce zSwiata uciekac.

Ja anim dłuzey temu ſię przypatrowac ani boleſcią Serca zięty znoſić tego niemogąc, pierzchnąłem, napuſzczą, gdzie, albo gdyby była mozna Rzecz, zSwiata cale precz uciec chcąc. Lecż Wodzowie mojey zamną ſię puściwszy dogonieli mię, a dokądbym to chciał

pytali?

pytali? Ja milczęniem chcąc ich zbyc, nicem nieodpowiedział. Lecż kiedy mi śię niewstydliwie mnie puścic niechcąc, uprzykrzali, rzekłem, już widzę ze wSwiecie lepiey niebędzie? już moja nadzieja daremna! ah biada mnie! oni odpowiedzieli: a jeszcże śię nieobacżysz, ani tych przykłady na co takowym przychodzi, widzisz? Ja: Tyśiąckroć umrzec wolę niz tu byc kędy śię tak dzieje; a patrzyc na *Nieprawośc*, *Fałsz*, *Kłamstwo*, *Oszukanie*, *Tyranstwo*. Przeto jusz mi Smierc jest pożądansża, nizeli Zywot: idę abym śię przypatrzył, jaka jest Kondycya umarłych, ktorych, ze wynoszą, widzę. *Wszędybył* pozwolił zaraz, powiadając ze y temu śię przypatrzyc; y zrozumieć jest dobra Rzecz: drugi nie radzieł owszem potężnie bronieł. Naktoregom jusz nic niedbał osunąwszy śię szedłem przecię, a on tu zostawszy opuscił mnie. Oględując śię tedy, patrzę jescze na sposob umierających (ktorych wszędy na koło dosyc było) a obaczę załosną Rzecz; jako mianowicie kazdy ze Strachem, narzekaniem, lękaniem trzesąc śię duszę wypuszcża, niewiedząc co śię znim stanie,

Mamił zginął.

 y zSwia-

y z Swiata dokąd ſię doſtanie. Cżego ja acżkolwiekem ſię lękał jednak chcąc czego więcey doſcignąc, poſtępowałem miedzy marami idąc, asż ku Krajowi Swiata y Swiatła: gdzie kiedy inſzy, Oczy zamrużywſzy slepo tak umarłe ſwoje wyrzucali, ja Okulary mniemania jusż odrzuciwſzy, a Oczy ſobie przetarſzy, y jakom naidali mogł, wychyliwſzy ſię, naizrzę, a obaczyłem ſtrasżny mrok y ciemnoſci, ktorych Rozumem Ludzkim, ani Dna ani Konca doſcignąc ſię niemoze, a wnich tylko Robaki, Zaby, Węze, niedzwiadki, Ropa y Smrod, y Zaduch Siarki, y Smoły, Ciało y Duſze zarazający, zgoła Strach niewypowiedziany; od ktorego zdrętwiały, wſzyſtkie wnętrznoſci moje, y wſzyſtko Ciało ſię trzęſło, a będąc przeſtraſzony, zemdlawſzy padłem na Ziemię; y takem załoſnie zawołał: Ah mizerni biedni, y nieſczesliwi Ludzie, tasż to jeſt waſza oſtatnia Sława! waſzych wynioſłych, Spraw załoſny Koniec; y tenci to Cel waſzey ktorą ſię nadymacie Nauki, y rozliczney Mądroſci! takisż to po tak rozmaitych cięsżkich, Pracach pożądany ten pokoi y odpoczynek? tasż jeſt ktorą ſobie

obje-

objecujecie, nieſmiertelnoſc! ah bodajem ſię był nigdy nienarodził! bodajem był nigdy przes Bramę Zywota nieprzeſzedł, jezeli po wſzyſtkich Swiata Marnoſciach, Ciemnoſciom tylko y Strachom tym zadział byc mam! ah Boze, Boze, Boze jezelis jeſt jaki Bog zmiełui ſię nademną biednym!

XXXVII. *Pielgrzym do Domu ſwego powrociel.*

Tego gdy ja mowic przeſtanę, wszyſtek ſię od Strachu tręzſąc usłyſzałem za ſobą cichy Głos, mowiąc, nawroc ſię! y podnioſzy Głowę patrzę, kto to woła y dokąd ſię wracac roſkazuje, leczem nic niewidział; ani juz Wodza ſwego *Wſzyſtkowiedza*; abowiem y ten mnie juz opuſcił. Wsym oto znowuGłos zabrzmi, nawroc ſię! ja niewiedząc dokąd ſię nawrocic, y jako ztych ciemnoſci wyniſc, ſmęcić ſię poczn꞉: A oto Głos trzecikroc woła, nawroc ſię zkądes wyſzedł, do Domu Serca twego, a zawrzy Drzwi za ſobą. Jey Rady, jakem ją zrozumiał, uſłuchałem, azem Boga radzącego uſłuchał, ſczesliwiem to uczynił: ale y to jusz Dar jego był. Zebrawſzy tedy jakom mogł,

Prima conversio eſt opus Dei. Wſzędyhył Pielgrzyma opuſcił.

Secundæ Nostrum Cooperante tamenDeo

mogł, Mysli moje, a pozamykawszy Oczy, Uszy, Usta, Nozdra y wszystkie ze wnętrzne przescia, wstąpiełem wewnątrz do Serca swego, a oto było tam ciemno. Lecz kiedym się Oczyma mrugając, troszeczkę obaczył, upatrzyłem Swiatłosc, a ona po trosze sparami się wpusczała, y uizrzałem na wierzchu sklepienia swego, tego pokoiczka, Okno jakies niemałe, okrągłe Szklane, ale zabrudzone y czymśi zamazane, tak bardzo, ze zadnegoj przes nieswiatła niewidziec było. Takci przy tey sczupłey Swiatłosci sam y tam się oglądając, obaczę po Scianach Obraski jakies piekney kiedys roboty, jako się zdało, ale Farb zatartych, a z uciętemi albo ułomanemi niektoremi Członkami: Do ktorych blizey przystąpiwszy, postrzegę napisy, *Rostropnosc*, *Pokora*, *Sprawiedliwosc*, *Czystosc*, *Trzezwosc* &c. Wpoisrzodku zas pokoika rozrucone obaczę Drabiny jakies połomane, y zdruzgotane, takze połupane y rozmiotane Kołowroty y Powrozy: Item wielkie ale z wyskubionym Pierzem Skrzydła. Na koniec Koła Zygarowe z połomanemi albo skrzywionemi Palcami, Ząbkami, słupkami wszystko tam y

Descriptio depravatæ naturæ.

sam

ſam rozrzucone. X dziwuję ſię jakie by to były Inſtrumenta, y jako to y od kogo było zepſowano; y jako by ſię to mogło znowu naprawic. Lecz otym mysląc y temu ſię przypatrując, nicem wymyslic niemogł: Alem przynadziejey był, zemi ſię ten ktory mnie zawołaniem ſwoim tam wprowadzieł, ktoſżkolwiek, jeſt, jeſzcże ozowie y wdalſzych Rzeczach informowac będzie. Abowiem mi ſię to, czegom tu początek obaczył podobac poczeło: Jako dla tego ze gmaſzek ten, nietak jako pierwy, mieiſca po ktorychem wSwiecie ſię przechadzał, ſmierdział, tak y dla tego, zem tu zadnego ſzeleſtu, ani chrzęſczenia, wrzaſku y trzaſku, kołatu y hałaſu, uſiełowania (czego w Swiecie wſzędy pełno było) niepoſtrzegł, ale wſzyſtko cicho.

XXXVIII. Chryſtuſa goſciem doſtał.

Otym gdy ja ſam z ſobą rozmyslam, a co daliey będzie oczekiwam. A oto zwierzchu rozświeci ſię Jaſność Swietna, do ktorey Oczy obrociwſzy, obaczyłem to zwierzchne Okno pełne blaſku, w ktorym blaſku ſpuſcza ſię ku mnie nadoł, jakis, poſtawą w prawdzie podobny nam Lu- Prima illuminatio.

Ludziom ale Jaſnoſcią prawie Bog: Ktorego Oblicze aczkolwiek ſię nader lśniało, jednak Oczom Ludzkim znośnym był; ani zniego Strach jaki pochodzieł, ale wdzięcznoſc jakas, ktorey nicem podobnego, w Swiecie nigdzie niewidział; ten tedy ſamą Ludzkoſcią, ſamą ochotą będąc, tymi naipierwy domnie przemowieł wdzięcznemi Słowy. Witai, witai moi Synu, y Bracie miły. A oto powiedziawſzy, obłapieł mię mile y pocałował, zktorego mnie jakis nader wdzięczny Zapach przejął, a niewypowiedzianą radoſcią takem był zięty, ze łzy płyneły z Oczu moich, anim teſz na to tak nieſpodziane witanie wiedział co odpowiedziec, okrom tego, zem zgłęboka weſtchnąwſzy, pokornemi nan Oczoma poglądał. Ktory radoſcią mnie ſtrwożonego widząc, tak do mnie daliey przemowieł. Gdziezes był Synu moy? gdziezes był, tak długo? ktorędys chodzieł? czegos w Swiecie ſzukał? pociechy? y gdziezes jey ſzukac miał tylko w Bogu? a gdzie Boga tylko w Koſciele jego? a ktoryſz Koſcioł Boga zywego jedno Koſcioł zywy, ktory on ſam ſobie zbudował, Serce twoje właſne? przypatrowa-

trowałemci ſię Synu moy kiedys błądzieł: alem ſię juz dłuzey niechciał przypatrowac, prowadziełem cię do ſiebie, ciebie do ciebie, przywiodszy. A bowiemem tu ſobie obrał Pałac do mieſzkania mego, chceszli tu mieſzkac zemną, znaidzieſz tu czegoś w Swiecie daremnie ſzukał, Pokoi, Pociechy, Sławę, y naſycenie wſzyſtkiego, toc objecuję Synu moy, niebędzieſz oszukany jako owdzie; ja te Mowy uſłyſzawſzy, a ze to moy Zbawiciel *Jeſus Chriſtus*, o ktorym em y w Swiecie nie co pierwy ſłyſzał, ale powierzchnie tylko, zrozumiawſzy, niejako w Swiecie zbojaznią y powątpiwaniem, ale zupełną Pociechą y całą dowiernoſcią Ręce złożywſzy jemu podawając je, rzekłem; Owom tu jeſt Panie moy *Jezu Chriſte*, wezże mnie ſobie, twoim chcę byc y zoſtawac na wieki, mow do Sługi ſwego, a dai abym ſłuchał; mow co chceſz, a dai abym to ſobie podobał; włoż coć ſię podoba a dai abym znoſic mogł; Obroc mię do czego chceſz, a ſpraw abym temu doſyc uczynieł: roſkasż co chcesż, a co roſkazujeſz dai: Niechze niczym nie będę abys ty ſam umnie wſzyſtkim był.

XXXIX.

Przymuję to moy Synu od ciebie, rzekł on: ſtoize wtym bądz, ſłyń y zoſtawai moim właſnym. Moimeſci był w Prawdzie y jeſtes od Wieku: Lecż ześ tego przedtym niewiedział. Jam dla ciebie pociechę tę, do ktorey cię teraz wprowadzę, dawno juſż zgotował; Aleś ty tego nierozumiał: prowadziełem cię Drogami dziwnemi, przes okolicznoſci y krązenia do ſiebie; Cżegoś ty nieznał, a co ja Rządca wſzyſtkich wybranych moich przes to miec chcę, niewiedziałes, owszęm ſprawy mojey anis przy ſobie nieuwazał: Alemci ja był ztobą wſzędy, a przetom cię przes te krzewizny prowadziel abym cię na oſtatek tym głębiey ſobie, ugruntował; Nicżego cię Swiat, niczego Wodzowie twoi, nicżego Salomon nauczyc niemogł, nicżym ubogaćić, nicżym naſyćić, niczym uſpokoic ządoſci Serca twego (abowiem niebyło to wnich złozono czegos ſzukał) ale ja ciebie nauczę wſzyſtkiego, ja zbogacę, ja naſycę, tego tylko od ciebie ządam, cośkolwiek w Swiecie y jakiekolwiek Ludzkie w Rzecach ziemſkicheś Prace wi-

Conatus omnes quomodo trans ferendi in Deum

widział, na mnie abys to wszystko przeniosł y obrocieł: to niechai będzie pokiś żyw twoja Praca y Zabawa: a czego tam Ludzie szukają, a nie znaidują, tego ja tobie obfitosc dam, pokoju y radosci. Widziałes w Stanie Małzenskim, jako ci ktorzy się sobie spodobali wszystko opuszczają, zeby tylko wzajemnie się mieli: Uczynże y ty tak, opusc wszystko, y samego siebie a oddai się mnie doskonale, y będziesz moim, dobrzec będzie. Poki tego nieuczynisz zadnego Mysli swojey uspokojenia niedostąpisz objecuję; abowiem na Swiecie wszystko się mieni, czegokolwiek się myslą y affektem Miłosci trzymac będziesz chciał, oprocz mnie; wszystko cię to tylko sobą trudnic y niewczasowac będzie: A na koniec cię opusci, a Miłosc, ktorąs sobie gruntował, obroci się wzałosc. Przetosz ci wiernie radzę Synu moy, dai wszystkiemu pokoi, a uimi się mnie, bądz moim, a ja twoim; zamknimy się tu wtym gmaszku wespoł, a doznasz gruntowniejszych roskoszy, nizeli by się wcielesnym Małzenstwie znalesc mogły. Mnie się tylko podobac, mnie Raycą Wodzem, Swiadkiem, Towarzyszem y Uczesnikiem wszyst-

I. Mens uni jungenda Christo.

wſzyſtkich ſwoich Rzeczy mieć uſiełui. A kiedykolwiek do mnie mowic chceſz, mow; Ja tylko a ty Panie moy! o trzeciego kogo ſtarac ſię tobie nie potrzeba. Mnie ſię tylko trzymać, na mnie patrz, zemną mile rozmawiai, mnie obłapiai, mnie całui, a odemnie wſzyſtkiego tego ſię ſpodziewai. Widziałeś w Stanie drugim, jako ſię Ludzie zyſku ſzukając nieſkonczonemi pracami trudnią, jakich Fortelow chwytają, na jakie niebeſpieczenſtwa odwazają. Ty fatigi takie wſzyſtkie za marnoſc miey wiedząc, zec jednego tylko potrzeba, łaſki Bozey. A przetoſz ty jednego wezwania, ktoregom ci zwierzył przeſtrzegając, wiernie, uprzeimie, y cicho Pracę ſwą konai koniec y cel wſzyſtkiego mnie poruczając. Miedzy uczonemis widział, jako oni wſzyſtkiego doſcignąc y dociec chcą: Ty za naiwyzszą Naukę miey, o mnie y ſprawach moich ſię badac, jako ja o tobie y o wſzyſtkim, cudownie zawiaduję: tu większą Materyą do Speculaciey nisż oni tam znaidzieſz, y to z niewymowną twoją Uciechą. Na mieiſcu wſzyſtkich Bibliotek, ktore czytac jeſt nieſkonczona Praca, pożytek mały, częſta ztąd ſzkoda,

II. Solus Christus lucrum reputandus.

III. Unum diſcendũ Christ9.

zawſze

zawſze utrudzenie y teſknoſc; Tę oto Kſiąſzkę tobie dawam, wktorey wſzyſtkie Nauki złozone znaidzieſz. Tu *Grammatyka* twoja będzie; Słow moich uwazanie; *Dyalektyka*, wiarakunim; *Retoryka* Modlitwy, y wzdychania: *Phyzyka*, ſpraw moich uwaga: *Metafizyka*, wemnie y w wiecznych Rzeczach ſię kochanie. *Matematyka*, Dobrodzieiſtw moich, a na przeciwko temu, niewdzięcznoſci Swiata, rachowanie, wazenie, y mierzenie: *Etyka* twoja, będzie moja Miłoſc, ktora tobie wſzyſtkich twoich względem mnie y bliznich twoich, ſpraw Regułę y prawidło będzie dawała; A tey Nauki wszyſtkiey nie abys był wtym widziany, ale żebys tym ſpoſobem, ku mnie ſię ſcisliey przyblizał, ſzukac będzieſz. A wewſzyſtkim tym ym proſtszym ſię zdasż, tym uczenszym będzieſz. Abowiem proſtym Sercom Swiatłoſc moja ſwieci. Widziałes miedzy *Medykami* ſzukanie rozlicżnych ſrzodkow, ku zatrzymaniu y przedłuzeniu Zywota; ale ty cżemuſzbys ſię miał fraſowac jak długo maſz zyc? iżali to w Mocy twojey jeſt? niewyſzedłes na Swiat, kiedys chciał, niepoidzieſz takze zniego kiedy będzieſz chciał. Biblia.

O Lecz

Lecz moja tym dyſponuje opatrznoſc. Przetoż ty ſię oto ſtarai abyś dobrze żył, a ja ſię będę ſtarał poki zyc masż. Zyi poproſtu uprzeimię według mojey Woliy a ja tobie kwoli będę Lekarzem twoim; owſzem ja będę Zywotem twoim y przedłuzeniem Dni twoich; inaczey, bezemnie y Lekarſtwo Trucizną jeſt, a kiedy ja roſkazę y Trucizna Lekarſtwem być muſi. Przetosż mnie tylko Zywot ſwoi y Zdrowie porucż, ſam oto zgoła ſię nie fraſui. *W Jurisprudenciey* dziwne y trudne mieſzaninys widział, jako ſię o ſwoje Rzeczy rozmaicie ſwarzyc uczą: u ciebie niechaize będzie takowa Nauka praw; abys ani cudzych Rzeczy, ani ſwoich nikomu niezazdroſcieł; co kto ma, tego mu zaniechał; czego kto ztwoich Rzeczy potrzebuje, tego mu niebroniel; coś komu powinien, to zebys oddawał, komu y nad powinnoſc czym pozytecznym byc mozeſz, do tego ſię byc obowiązanym znał, dla pokoju wſzyſtkiego, y nawet ſamego ſiebie uſtępował: y jeżli być kto brał Suknią y Płaſcż mu przydai, dac kto wpoliczek y drugiego mu nadſtaw; to ſą moje Prawa, ktorych będzieſzli pilnował, pokoi zachowaſz.

Przy-

Przypatrowałes ſię w Swiecie, jakich Ludzie przyodprawowaniu Nabozenſtwa, Ceremoniey zazywają y co za Spory wiodą: twoje Nabozenſtwo niech będzie, mnie wcichoſci ſłuzyc, a Ceremoniami ſię nieobciązać, a bowiem ja niemi ciebie nie obciązam. A kiedy mi tak jako cię uczę w Duchu y w Prawdzie ſłuzyc będzieſz, znikim ſię oto, chocby cię y obłudnikiem, Heretykiem nazywali, y niewiedziec czym, niewadz; ale przecię cicho mojey ſłużby pilnui. Między Zwierzchnoſcią y Dozorcami Ludzi poſpolitych doznałes, y jako ſię Ludzie na przednie Mieiſca, do Rządow inszych wdzierają: lecz ty Synu moi, pokiś zyw zawſze nizſzego Mieiſca pilnui, a tego ſobie zycż, abys raczey ſłuchał; niſz roſkazował. Y ſnadnieiſza w Prawdzie to Rzecz jeſt, y beſpiecznieiſza y wcześnieiſza za innemi ſtac, a nie na wſzyſtkim razie. A jezli chcesz rządzic y roſkazowac, rządzże ſamym ſobą, Duſzęc y Ciało, miaſto Kroleſtwa oddaję, ile wnim Członkow, a w Duſzey rozlicznych chęci y ſkłonnoſci, tyle Poddanych miec będzieſz, ktoremi rządz tak aby dobrze było. A jezliby mi ſię więcey według

IV. Uni ſerviendum Chriſto.

V. Uni Chriſto ſub eſſe, ſibi & cunctis præeſſe debet Chriſtianus.

mojey Rady tobie zlecic zdało, idz wtym powolnie, a wykonywai pilnie: Nie dla swojey chęci, ale dla mojego ciebie zawołania. Wstanie *Zolnierzow* widziałes jako tam wzgubie y wzniszczeniu własnego swego pokolenia Męstwo zakładają. Ale ja tobie inszych Nieprzyjacioł, nad ktoremi od tego Czasu Męstwa swego dokazowac będziesz, pokazuję, *Diabła, Swiat y własnego Ciała* poządliwosci: Tym się bron; a jako mozesz, owych dwuch od siebie odganiai; ostatniego zas bii y mordui, a gdy to Męznie wykonasz, doidziesz Korony sławnieiszy, nizeli kto w Swiecie ją miec moze, upewniam cię.

VI. Christi hostes oppugnandi.

Widziałes takze czego Ludzie na Zamku, tego mniemanego sczęscia szukają, y w czym pyszczą; w dostatkach, roskoszach y sławie: lecż ty o te Rzeczy niedbai, nie dawają one pokoju, ale niepokoi, y są Drogą, do Frasunkow. O wielkie Bogactwo, czemus bys się miał starac; czemusż bys go miał pragnąc? Zywot małym zatrzymywany bywa a moja to rzecz jest, kazdego ktory mi słuzy, opatrowac. Przetosż ty mysl o tym abys sobie wnętrzne Skarby, Bojazn Bozą, Oswiecenie, Poboznosc y insze potrzeby

VII. In solo Christo acquiescendū.

zba-

zbawienne zgromadzał, a ja tobie, wszystko na to przydam, Niebo y Ziemia prawem dziedzicznym tobie nalezec będą, bądz tego pewien, ani się to jako owym przykrzyc y ciebie trapic będzie, owszem uweselac niewymownie. Ludzie w Swiecie radzi szukają Towarzystwa: ty się zgiełku chron, a kochai się w samo bytnosci. Towarzystwo nic niejest tylko Okazyą y Pomocą, albo do Grzechow, albo do niejakich Zbytkow, albo przynaimniey ku proznowaniu y daremnemu Czasu trawieniu. Wszak sam niejestes, nieboi się, lubobys y sam był; Jam jest ztobą, y Anjołow moich zastępy, znami rozmawiac mozesz. A jezlibys podczas y widzialnego Towarzystwa pragnął, upatrui takich, ktorzyby byli tegosz Ducha, aby wasze Towarzystwo społeczne w Bogu gruntowane było. Owi tam w Bankietach pokarmiech, y napojach y smiechu uciechę zakładają: tobie niech będzie zemną miło, y dla mnie kiedy tego potrzeba, łaknąc, pragnąc, płakac, Ubostwo, Nędzę, Wygnanstwo, Rany, Guzy y wszystko cierpiec: a jeżlic jakich w czasow nazyczę, takze się nie znich jednak ale ze-

mnie y wemnie, weselić mozesz. Owi jako sławy y czci pragneli, widziałes: ty, o Ludzką powieść niedbai; jezli o tobie dobrze, ci zle bez winy twojey Ludzie mowią, nic tobie na tym nie zalezy, jezlim ja zciebie kontent. Kiedy wiesz ze się mnie podobasz, o upodobanie się Ludziom niedbai: ktorych przyjazn y niedostateczna y przewrotna jest. Często kochają się wtym, co niegodno kochania, a co godnego jest miełości, nienawidzą. Ani tesz podobna, abys się wszystkim jednako podobał: Jednemu chcąc się przypodobac, drugim się obrzydzisz. Dawszy tedy wszystkim pokoi, a mnie samego respektując, nailepiey uczynisz: my gdy będziem wspolnym zsobą rozumieniu, nic tobie, ani mnie Język Ludzki nie przyda, nic nie uimie. Wielom znajomym byc niepragni, Synu moi: sława twoja niech będzie pokornym byc, y by można, zeby ani Swiat o tobie niewiedział, to nailepsza Rzecz, y naibespiecznieisza. Anjołowie jednak mojey, o tobie wiedziec, o tobie rozmawiac, tobie słuzyc, twe sprawy na Ziemi, y na Niebie, kiedy tego potrzeba będzie, opowiadac będą, otym bądz pewien.

Owszem

Owszem kiedy czas naprawienia wſzyſtkich rzeczy przyidzie, do ſławy niewymowney, wſzyſcy ktorzyſcie mnie ſię oddali, przed Anjołmi y całym Swiatem, przyprowadzeni będziecie; naprzeciwko ktorey ſławie, wſzyſtka tego Swiata mniey jeſt nizeli Cien. A przetosż Synu mowię Summownie jeſcze mowię maszli *Bogactwo*, *Naukę*, *Urodę*, *Dowcip*, *Przyjazn* Ludzką, y cokolwiek ſię pozornego w Swiecie mianuje, nic ſię tym niewynos, niemaſzli niedbai oto: lecż dawſzy tym Rzeczom pokoi, wſzyſtkim, luboby przy tobie były, albo przy inſzych, tak jako ſą zewnętrzne okrom ćiebie, ſam tu wewnątrz zemną zabawy ſwoje miey. A tak ogołociwſzy ſię ze wſzyſtkiego ſtworzenia asż y ſamego ſiebie takze ſię zaprzawſzy, odrzekſzy, naidzieſz mnie, a wemnie zupełnoſc pokoju: Toc obiecuję? Y rzekłem: Panie Boze moi, zrozumiewam, że ty ſam wſzyſtko we wſzyſtkim jeſtes, kto ciebie ma, wſzyſtkiego Swiata ſnadnie odzałowac moze, przeto ze w tobie ma więcey nizeli ſobie zyczyc umie. Błądziełem, juz tego dochodzę, w Swiecie ſię tułając, a odpoczynku w rzecach ſtworzonych ſzukając:

jąc: ale jusż ſobie zadnego okrom ciebie upodobania od tey Godziny niezyczę, tobie ſię teyże chwile cale oddaję: Tylko mnie ſam poſil y zmocni abym od ciebie znowu do rzeczy ſtworzonych nieodpadł, głupſtwa tego ktorego Swiat pełen jeſt, znowu ſię dopuſczając, miłoſc twoja niechze mię ſtrzeze: Tey ufam, y nanię ſię ſpuſczam.

XL. Pielgrzym Przemieniony.

Regenerationis deſcriptio. To kiedym mowieł, poczniemi ſię większa jeſcze Swiatłoſc czynic, y obaczę te Obrazki ktorem pierwy wniwecz obrocone y obłamane widział, cale jusż znaczne, y nadobne: owſzem ſię y ruſzać poczęły przedOczyma memi. Także y te rozrzucone y połamane Koła wiedno ſię ſpojeły, a znich jakis oſobliwy Inſtrument, jakoby Zygar, Bieg Swiata y cudowną Boſką Sprawę konterfetując ſię, uczynił. Sporządzieły ſię y te Drabiny, a wzgorę do Okna tego, ktorym ſię Niebieſka Swiatłoſc puſzczała, poſtawieły; także ſię tam jakom zrozumiał, y weizrzeć mogło. Skrżydła zaſię ktorem pierwy z wyſkubanym Pierzem widział, doſtały nowego wielkiego Pierza,

ktore

ktore wziąwſzy, ten moi Pan, co zemną mowieł, przypiął mi je, y rzekł, Synu, ja na dwuch mieiſcach mieſzkam; Na Niebie w Chwale ſwojey, y na Ziemi w Sercu ſkruſzonym. A ty od tego Czaſu chcę abys także dwojakie mieſzkanie miał; jedno tu doma, kędym ztobą zoſtawac obiecał: drugie u mnie w Niebie: dokąd abys ſię wznoſic mogł, Skrzydła te (ktore ſą ządoſc Rzeczy wiecznych) tobie przydawam: będzieſz mogł kiedy będzieſz chciał do mnie przybiezec, a tak ty zemną, a ja ztobą Uciechy ſwoje miec.

XLI. *Pielgrzym do niewidzialnego Koſcioła odeſłany.*

Tym czaſem dla utwierdzenia ciebie wtey mierze, a dla ſkutecznego wyrozumienia tey Pociechy, do ktoreym cię teraz powołał, odſyłam cię, miedzy inſze Sługi moje, ktorzy przedtym juz Swiat opuſciwſzy mnie ſię oddali, abys obaczył ich ſpoſob. Y gdzieſz mięſzkają Panowie mojey gdzieſz ich ſzukac będę? Odpow: w Swiecie między inſzemi, roſproſzeni mieſzkają, ale ich Swiat nie zna. Ty zas abys je poznał, y do tego ponie-

waſz w Swiecie jeſzcże poki cię ztąd niewezmę będzieſz, abys przed oſzukaniem jego beſpiecznym był, miaſto Okularow y Uzdy, w ktorąs był pierwy pojęty ja na cię oto moje jarzmo (ktore jeſt poſłuſzenſtwo moje) kładę, abys zadnego na potym, okrom mnie nie nasladował. A przydami y te Okulary, przes ktore y Marnoſc Swiata, będzieſzli jednak na nie chciał patrzyc, lepiey jeſzcże poznawac y pociechy wybranych moich obaczyc będzieſz, mogł. (Tych zas Okularow tam y powierzchowne były Słowo Boze, Skło wewnętrzne Duch S.) idzze jusz rzekł, a idz na to mieiſce, ktores przedtym minął, a obaczyſz takie Rzeczy, ktorych bys był na on Czas bez tych to pomocy nie obaczył. Ja wſpomniawſzy kędym to uchybieł, wſtawſzy, idę z chęcią y zkwapieniem; Także aczkolwiek zgiełk Swiata około mnie był, jednakem nań jusż y niedbał, y wszedłem do Koſcioła ktory Chrzeſcianſkim ſię mianował, a obaczywſzy wnaiwnętrznieiſzy jego ſtronie, Chor zaſłoniony idę tam proſto, nic na te ſwarzące ſię Sekty niepatrząc: kędym wprzod y do Rzeczy zrozumiał, co za Kąt y Mieiſce mianowi-

Nowa Uzda y Okulary Obedientia.

nowicie ze praxis Christianismi, to jest Prawda Chrzescianska, nazywa się: tego zasłona była dwojaka; Pozwierzchowna ktora się zwierzchu obaczyc mogła, była ciemney Farby, y zwała się *Contemptus Mundi*; *Wzgarda Swiata*, druga wnętrzna była jasna y okazała *Amor Christi*; *Miłosc Christusa*; Tym dwoigiem widziałem ze się zastaniają y od inszych dzielą: Lecz wnętrznego zwierzchu widziec niebyło: za tę zasłonę ktokolwiek wszedł, był zaras inakszym, nisż inszy Ludzie, pełen błogosławienstwa, radosci y pokoju. Lecz ja zewnątrz stojąc jeszcże y patrząc, cudowną, y zdumienia godnąm Rzecż ocaczył, ze wiele tysięcy Ludzi około przybytku tego chodzi, a jednak do niego niewchodzą; Czy go niewidzą czy zgoła niedbają, ze się im tak powierzchu nie pozornym zda, tego niewiem. Y Uczonych w Pismie y Xięzy, Biskupow y inszych wielu, o Swiątobliwosci swojey siełа trzymających, widziałem ze obchodzieli koło niego, a niektorzy nagłądali tam, ale jednak niewchodzieli: nadczymem bolał: kiedy kto blizey przystąpieł, widziałem ze się mu albo sparą swiatłosc zaswieciела, albo zapach zawoniał, y do

Inter veros & apparentes Christianos quid differt.

Veri Christiani pauci & Cur.

y do ſiebie poćiągnął, ze niechciał tylko ſpoſobu ſzukac, jakoby ſię tam doſtac mogł. Ale y ztych niektorzy począwſzy ſzukac Drzwi, na wſtecz ſię oględując, kiedy je blaſk Swiatłoſci przerazieł, znowu ſię wracali. Właſną jednak y oſobliwą przyczynę czemu ſię ich tak mało tam doſtawało, do Drzwi, zaſłony przyſtąpiwſzy, poſtrzegłem; Mianowicie oſtry Examen bardzo, ktory ſię tu odprawował. A bowiem, kto tam wniſc chciał, ten wſzyſtkie doſtatki ſwoje, y Oczy, Uſzy, Rozum y Serce ſwoje od ſiebie dać muſiał: dla tego, ze powiadali; kto w Bogu chce byc Mądrym, ſobie muſi byc głupim: kto Boga umiec, wſzyſtkiego inſzego zapomniec, kto Boga miec, wſzyſtko opuſcić, ze muſi. Zaczym kiedy niektorzy od Doſtatkow y Nauki ſwojey niechcieli odſtąpic, broniąc tego, ze te Rzeczy do Nieba ſą pomocne, zoſtawali krom tego przybytku, a do niego niewchodzieli. Lecz ktorzy wpuſzczeni byli, widziałem ze im nietylko Szaty trzęsli, aby ſię nieco Swieckiey Marnoſci nietajeło: ale (czego niemaſz w zwyczaju indziey) y ſame wnętrznoſci, Głowę y Serce rozbierali, aby co nieczyſtego,

Requiſita Chriſtiani practici.

Regenerationis necesſitas.

Bogu

Bogu przybytku jego nieſkalało; Co aczkolwiek bez boleſci nic niemogło, Niebieſkim jednak Lekarſtwem ſię to zręcznie konało, ze Zywot raczey pomnazało niſz krocieło; A bowiem miaſto Krwie, ktora ſię rzezaniem, przebyjaniem tym wycedzała, zapalał ſię w Członkach Ogien jakis, ktory Człowieka w inſzego przemieniał, takze takowy kazdy, ſam ſię ſobie dziwował, ze aſz dotąd nieznoſnemi ſię Cięzarami obciązał, to, co Swiat, *Madroſcia, Slawa, Weſelem, Bogactwy*, (ktore w ſamey Rzeczy nieſą jedno Cięzarem) nazywa, na ſię biorąc. Tum widział jako Chromi wyſkakiwali, zająkający ſię diſkurrowali, proſtacy Filozofy zawſtydzali, ci co nic niemieli powiadali ze wſzyſtko mają. To ja tu u Drzwi obaczywſzy, wſzedłem za tę Zaſłonę daliey, a ich Rzeczom wprzod ogolnie, wſzyſtkich, potym niektorych wezwanych, z niewymowną Pociechą ſię przypatrując, wſzyſtkom tu Swiatu na odpor obaczył; w Swiecie wſzędy Cięmnoſc y Slepotę tu jaſną Swiatłoſcem widział; w Swiecie oſzukanie, tu ſamę Prawdę: w Swiecie pełno Nierządu, tu nadobny we wſzyſtkim Rząd; w Swiecie Kłopot, tu

Ecclesia vere mũ di oppositum.

tu Pokoi; w Swiecie Frasunki, tu Radosc; w Swiecie Niedostatki, tu Obfitosc; w Swiecie Niewolą, tu Swobodę; w Swiecie wszystkie Rzeczy trudne, y cięszkie, tu wszystko snadne y lekkie; w Swiecie zewsząd załosne przygody, tu samo bespieczenstwo; O tym trochę obszerniey namienię.

XLII. *Wnętrznych Krzescian Swiatłość.*

Lumen Christianorum duplex

Swiat, a kto wnim się bawi, mniemaniem tylko bywa rządzony, wsprawach swoich, jedni drugich się tylko trzymając, o macmie wszystko jako Slepi odprawując, tu y owdzie zawadzając y ustyrki odnosząc. Lecz tym jasna Swiatłosc, dwojaka wnętrznie swieci, Swiatłosc Rozumu, y Swiatłosc Wiary, a oboygiem tym Duch S. kieruje. A bowiem lubo tam wchodząc, Rozum swoi odkładac muszą y onego się wyrzekac, jednak im go znowu Duch S. ale juz przepolerowany y wyostrzony, przywraca: tak ze są jakoby pełni Oczu, kędykolwiek w Swiecie chodzą, cokolwiek nad sobą, pod sobą, około siebie widzą, słyszą, czują, doswiadczają, wszędy Stopy Boze widzą,

dzą, y wſzyſtko pieknie ku Bozy Bojazni obracac umieją: tym wprawdzie, nad wſzyſtkie Swiata Filozofy mędrſzy, ktore Bog ſprawiedliwym Sądem ſwoim zaslepia, aby że wſzyſtko wiedzą, o ſobie rozumiejąc, nic niewiedzieli. Takze ani co mają, ani czego niemają: ani co czynią, ani czego, czynic powinni będąc nie czynią, ani dokąd ku jakiemu Celowi idą, y doidąli, dochodzic nieumieli, ktorych umiejętnoſc tylko na łuſcżynie zawiſnęła to jeſt na powierzchney Spekulaciey; do wnętrznego Jądra, ktore jeſt wſzędy rozlana Boza Sława nie przenika. Lecz Chrześcianin we wſzyſtkim co jeno widzi, ſłyſzy, maca, wonia, ſmakuje, Boga widzi, ſłyſzy, maca, wonia, y wſzędy pewien jeſt, ze to niejeſt mniemanie ale ſama iſtotna prawda jeſt. Dopieroſż Swiatłoſc Wiary, jemu jaſnie ſwieci, aby juſz nie tylko co widzi y ſłyszy, ſobie przytomne ma, ale y wſzyſtkie nieprzytomne y niewidziane Rzeczy, widział y znał. W Słowie bowiem ſwoim Bog, y to co nad Niebioſy na Wyſokoſci, y pod Ziemią wprzepaſci jeſt; y to co przed Swiatem, y za Swiatem było y będzie objawieł; Cżemu Krześcianin wierząc, tak

jako

jako przed Oczyma pewne wſzyſtko to ma; a Swiat wto potrafic zadną miarą niemoże. Swiat niechce tylko Rąk, z Oczyma, aby co wgarżſci trzyma, temu tylko wierzył; Krzeſcianin zaſię tak ſmiele, na niewidzialne, nieprzytomne, Rzeczy przyſzłe, ſpuſcza ſię, ze ſobie dla nich przytomne te, brzydzi. Swiat niechce tylko dowodow, Krzeſcianin na gołych B. Słowiech doſyc ma. Swiat obowiązkow, Zakładow, Rękoimiow, Pieczęci ſzuka: Chrzeſcianin ſobie wſzyſtkie upewnienia, ſamę Wiarę ſtawia. Swiat ſiebie rozlicżnie przepatruje, doſwiadcza, probuje, ſciga, Krzeſcianin na Bozą prawdomowność wſzyſtko wazy. A tak gdzie Swiat ma zawſze, nadcżym by zaſadzał, roſpaczał, badał ſię, powątpiwał; Krzeſcianin zawſze ma, dla czego by poproſtu cale wierzył, ſłuchał, podawał ſię; Przeto, ze jemu Swiatłoſc Wiary ſwieci, aby, ze tak nieodmiennie jeſt, a ze inaczy byc niemoze, widział y wiedział, luboby y Swiatłoſcią Rozumu nie wſzyſtkiego dochodzieł. Tym y ja wtey Swiatłoſci ſię przeizrzawſzy, dziwne wielce rzeczy obaczył więcey nizeli wymowić mogę. Namienię przynaimniey

Admiranda Mundi.

cokol-

cokolwiek, widziałem ten Swiat przed ſobą, jako niejaki wielki Zegarowy Inſtrument, zrozlicznych widzialnych, y niewidzialnych Rzecy złozony, ale jednak ſklany przeizrzyſty y kruchy wſzyſtek: a na tyſiące, owſzem tyſiące tyſięcy więkſzych, mnieiſzych ſłupkow, hakow, Ząbkow, karbikow mający, a oto ſię wſzyſtko ruſzało y pomykało, jedno przes drugie: Jedno cicho, drugie z ſzeleſtem, y tarkotem rozmaitym. Wpoiſrzodku wſzyſtkiego tego, ſtało naiwiękſze głowne, iednak niewidzialne Koło, od ktorego inſzych wſzyſtkich rozliczne to ruſzanie pochodzieło, niedoſcignionym iakimſi ſpoſobem. A bowiem Duch Koła tego roſchodził ſię po wſzyſtkim y kierował wſzyſtkim: Co aczkolwiek iako ſię działo, doſtatecznie doſcignąc mozna, nie była Rzecz, ze ſię iednak tak toczyło, wprawdzie, nader znacznie, y ia wiem to widział. A to mi było y dziwno y wdzięczno nader, ze aczkolwiek wſzyſtkie te Koła ſię toczyły, y miiały ſię ſpolnie zawſze, iednak Ząbki y Karbiki y Koła ſame y Słupki wyſtępowały y wypadały, Bieg iednak powſzedni nieuſtawał nigdy; przeto ze

ſię to dziwnym iakimſi taiemnego tego kierowania ſpoſobem wſtawiało, dopełniało, y odnawiało wſzyſtko znowu zawſze. Jaſniey powiem, widziałem Chwałę Bozą, iako Mocy y boſtwa iego pełne ſą Niebioſa, y Ziemia, y przepaść, y co ſię oprocz Swiata az do nieſkonczonych Stron wiecznoſci pomyslic moze. Widziałem, mowię iako wſzechmocność iego wſzyſtko ſprawowała, owſzem za Fundament była wſzyſtkiemu, a cokolwiek ſię po wſzyſtkiey Szerokoſci tego Swiata dzieie za Wolą iego tylko ze ſię dzieje, wnaiwiękſzych y wnaimieiſzych Rzeczach wſzyſtko widziałem. A niech o Ludziach cokolwiek zoſobna powiem, widziałem jako zgoła wſzycy dobrzy y zli w Bogu tylko y z Bogiem zywi ſą, ruſzają ſię, y zoſtawają: kazde ich ruſzanie y tchnienie, tylko z Boga y Mocą jego ſię dzieje. Widziałem jako ſiedm Oczu jego, kazde tyſiąckroć jaſnieiſze niſz Słonce, wſzyſtkę Ziemię przechodzą, a wſzyſtko co wSwiatłoſci y Ciemnoſci; najawi y wſkrytoſci y wnaigłębſzych mieiſcach ſię dzieje, widzą y wſzyſtkim Ludziom uſtawicznie do Serca naglądają. Widziałem takze jako Miełoſierdzie

ſierdzie jego, roſciąga ſię na wſzyſtkie Sprawy jego, naicudowniei ztey ſtrony, kędy ſię Ludzi tycze. A bowiem widziałem jako je wſzyſtkie kocha y ich Dobra ſzuka, grzeszących znoſi, Winowaicom przebacza, błądzących woła, nawracających ſię przyimuje, opoznionych czeka, roſpaczających cierpi, drazniących ſiebie przegląda, pokutującym odpuſcza, Pokornym łaſkę dawa: nieumiejętnych uczy, ſmutnych cieſzy, przed upadkiem oſtrzega, po upadku podnoſi, proſzącym daje, nieproſzącym podtyka; kołacącym otwiera, na tych ktorzy niekołacą, ſam kołace; ſzukającym, ſam znaleſc ſię dawa, nieſzukającym ſam wOczy idzie. Lecz obaczyłem z drugiey ſtrony ſtraſzną y ſrogą ku upornym y niewdzięcznym ſurowoſc, jako ich popędliwie, wſurowoſciey ſwojey ſciga, gdziez kolwiek ſię obrocą, takze uſc przed Ręką jego niepodobna, a wpaſc wnie nieznoſna; zgoła tu wſzyſcy oddani Bogu, widzą jako Strach y wielebnoſc Boża nade wſzyſtkim Panuje, a za jego tylko Wolą, wſzyſtkie naiwiętſze, y naimieiſze Rzeczy ſię dzieją.

Christiani ſunt immobiles. Ztąd płynie, to czego wſzyſcy y naimędrſzy w Swiecie, w ſwoich Rzeczach prozno ſzukają mianowicie doſkonała wolnoſc mysli, aby zadney Rzeczy okrom Boga zniewoleni, y obowiazani niebyli, przeciwko Woli ſwojey, cokolwiek czynic, niebędąc powinni. Lubo w Swiecie wſzędy pełno niewolimi widział, kazdemu inaczy niz ſobie zyczył rzeczyszły, kazdy więcey niſz należało, lubo ſobą, lubo inſzemi ſię wiązał, a przes gwałt, lubo ſwojey właſney Woli, lubo innych, pociągniony będąc, z ſobą albo z inszemi zawſze boi prowadził. Tu zaſię wſzyſtko cicho. A bowiem każdy z nich Bogu ſię cale oddawał, na zadną inną Rzecz nic niedbał, a zadnego, krom Boga, nad ſobą wyſzego nieuznawał. Zaczym Roſkazania Swiatowego nieſłuchali, obietnice jego od ſiebie odrzucali, na grozby ſię ſmiali, powierzchowne wſzyſtko lekce ſobie waząc, dla tego ze tym co mają w Sercu ukontentowani, y o tym upewnieni ſą. To ſprawuje ze Krzeſcianin choc winny, ſpoſob dobrowolny, ſnadny, ochotny ſłuzyc gotowy,

towy, w poſtanowieniu jednak Serca ſwego jeſt cale nieuſtępnym. Przeto ſię ani przyjaciołmi ani nieprzyjaciołmi, ani Panem, ani Krolem, ani Zoną, ani Dziecmi, ani ſam nawet ſobą tak niewiąze, aby tym kwoli, nie co z umyſłu ſwego mianowicie z Bojazni Bozey, odmięnic miał; ale poſtępuje proſtym krokiem, wſzędy. Cokolwiek Swiat czyni, grozi, objecuje, roſkazuje, proſi, radzi, przymuſza, on nieporuſzonym zoſtawa. Swiat jako wſzędy przewrotny jeſt, a miaſto Prawdy Cien łapa, tak y tu Wolnoſc wtym zakładając, aby kto ſobie wolnym jeſt, nikomu wniwczym niebył obowiązanym. Wczym lubo Leniſtwu, lubo Pysże, albo jakiemu zwaſnieniu dogadza. Lecz Chrześcianin daleko inaczy czyni; ktory tylko Serce dobrze opatrzywſzy, aby ſamemu Bogu wolne było, coszkolwiek inſzego jeſt wſzyſtko ku potrzebie bliznego obraca. Jakozem widział y doznał, ze nad Człowieka Bogu oddanego nic do Poſług gotowſzego, a ize tak rzekę, y Niewolnika więkſzego niemaſz, ktory y naimieiſze Poſługi, za ktorąby ſię inny Swiatem opojony wſtydał, rad ochotnie podeimuje, gdy tylko widzi ze

Chriſtiani & liberi ſunt & ſerviles ad modum.

to blizniemu z pozytkiem byc moze: nadtym nic nierospacza, nic nieodkłada siebie niezałuje, co uczyni tego niezaleca, nieszerzy y wynosi, nie przestawa, lubo wdzięcznosci lubo niewdzięcznosci się spodziewa, przecię służy w pokoju y z weselem. O sczesliwa niewola Dziatek Bozych, nak ktorą nic wolnieiszego, wymyslic nikt niemoze, kiedy Człowiek, samemu Bogu się w niewolą poddawa; lubo indziey wszędy wolnym był? O niesczesliwa swiatowa Wolnosci; nad ktorą nic wolnieiszego byc niemoze, kędy Człowiek na jednego Boga niedbając, inszym Rzeczom w Niewolą przychodzi; mianowicie kiedy słuzy stworzeniu, nad ktorym panowac miał; a sprzeciwia się Bogu ktorego słuchac miał. O smiertelni, bodaizesmy się tego nauczyli, ze jeden tylko jest, jeden tylko wyzszy, nad nami Bog stworzyciel nasz, a przyszły Sędzia, ktory sam mając Moc roskazowac nam nieroskazuje jednak jako Manom y Niewolnikom, ale jako Dziatki wzywa ku posłuszenstwu swemu, wolnemi nas y nie obawiązanemi, kiedy posłuszni jestesmy mieć chcąc. Wprawdzie ze Chrystusowi słuzyc jest

Kro-

Krolowac: Owszem *Niewolnikiem*, *Ma-nem* Bozym byc większa jest Sława, nizeli wszystkiego Swiata *Monarcha*; a cosż dopiero Przyjacielem y Dziecięciem Bozym byc.

XLIV. *Rzad wewnętrznych Chrzescian.*

Na wolnosci wprawdzie chce miec P. Bog Dziatki swoje, ale jednak sweywoli im niepozwala: zaczym onych pewnym rządem ogrodził; gruntowniey y lepiey, nizelim gdzie w Swiecie co podobnego widziec mogł. Tam bowiem wszędy, pełno Nierządu; podczas dla tego, ze zadnego pewnego porządku niemają podczas, ze mając oń niedbają, widzziałem. Lecż ci sam, za Zasłoną mieszkający, wielce zacny porządek, y mają, y onego przestrzegają. Mają a bowiem od samego Boga sobie wydane Prawa, pełne sprawiedliwosci, ktoremi ustanowiono jest, aby kazdy Bogu oddany, onego tylko znał y miał jedynego Boga; jemu w Duchu y w prawdzie, bez wymyslania jakiey cielesney Słuzby, służył: Języka swego, nie dla obrazenia, ale dla wysławiania dostoinego Imienia Decalogi summa.

 jego

jego, uzywał; cżaſy y chwile, dla ſłuzby jego poſtanowione, nie na co inſzego, ale tylko ku wnętrzney, y pozwierzchney ſłuzbie jego, obracał: Rodzicom y inszym nad ſobą od Boga przełozonym, poddanym był; zdrowiu blizniego nieſzkodzieł; Czyſtoſci Ciała przeſtrzegał; cudzych Rzeczy ſobie nieprzywłaſczał; Fałſzu y Oſzukania ſię wyſtrzegał; asż y Mysl wterminach y Granicach nalezytych, zatrzymywał. Słowem Boga nadewſzyſtko co ſię tylko mianowac moze, miłował, a Blizniemu ſwemu tak jako ſamemu ſobie uprzeimie zyczył. A tey, dwiema Słowy zamknioney PrawBozych ſummey wielkie zalecenie ſłyszałem, y ſamem tego, ze za niezliczone Prawa y Zakony y Konſtytucye Swiatowe ſtoi, owſzem tyſiąckroć nad nie jeſt doſkonalsze, doznał y doſwiadczył. Kto bowiem Boga z całego Serca miłuje, takowemu nietrzeba ſieła przepiſowac, kiedy gdzie jako y wielekroc Bogu ſłuzyc, kłaniac ſię y onego chwalic ma dla tego, ze ſamo to ſerdeczne z Bogiem złączenie y do poſłuſzenſtwa gotowoſc, naiwdzięcznieiſzą jemu ſłuzbą jeſt; a Człowieka, aby zawſze y wſzędy Boga ſam

Leges perplexæ Chriſtiano inutiles.

w ſobie

w sobie chwalił, y wszystkiemi sprawami swymi, chwały jego szukał, prowadzi; Także kto Blizniego jako samego siebie miłuje, niepotrzebuje obszernych Konstituciey, kędyby, kiedy y wczym onego ochronic miał; wczym go nieszkodzic; wczym mu Dług powinny oddawac: sama bowiem Miłosc, jako się ku niemu zachowac ma, dostatecznie jemu powie y pokaze; złego Człowieka Znak jest wszędy Praw pragnąc, y co ma czynic z Regestru tylko chciec wiedziec, dla tego ze nam doma, w Sercu, Palec Bozy pokazuje czego sobie zyczemy, to zesmy y Bliznim powinni. Lecz na to wewnętrzne własnego Sumnienia swiadectwo, ponieważ Swiat niedba, a tylko powierzchnego porządku upatruje, tym się to dzieje ze zadnego prawdziwego Rządu w Swiecie niemasz, ale tylko przepatrowanie nieufnosci, niezrozumienie, roznice, niezgody, zazdrosci, nienawisci, złodzieistwa, zaboistwa, y co więcey tego byc moze. Ale Bogu oddani na Sumnienie swoje jedynie dawają pozor, czego im to zakazuje, do tego nie idą, co pokazuje ze trzeba czynic, czynią, nic się na zysk, przyjaśn, y cokolwiek inszego nie-

 oględu-

oględując. Stąd wynika jakas jednostainosc albo ich wszystkich ku sobie podobnosc, ze jakoby w jednę Formę, ulani byli, wszyscy są jednakowi: wszyscy tosz rozumieją, toz wierzą, tosz chcą albo niechcą, dla tego ze od jednegosz, a tegosz Ducha nauczeni są. A to dziwna jest, (com tu z Uciechą widział) Ludzie, z ktorych nigdy jeden drugiego niewidział, ani słyszał, a przes Swiat lubo od siebie oddaleni są, jednak jakoby jeden drugiemu z Oka wypadł, owszem jakoby jeden w drugim siedział, tosz mowi, tosz widzi, tegosz doznawa: Y tak, lubo wjelka roznosc Darow jest, jako na Instumencie muzycznym Stron, albo Pisczałek, rozny, cienki, rubszy Głos, wdzięczna jednak ich społ brzmiąca Harmonia, co Chrzescianskiey jednosci, wielką jest tajemnicą, owszem Boskiey jednosci dowodem, owszem wiecznosci, kędy jędnym Duchem wszywko się dziac będzie wyrazeniem. Z Jednosci tey społcierpliwosc pochodzi, ze się z jednym radującym wszyscy radują, z smutnym smucą. W Swieciem złą Rzecz nader widział, ktora mnie tylekroc frasowała, ze kiedy się komu zle powodzieło, inszy z tego się cie-

Inter Christianos Summa animorum consensio.

Et compatibilitas.

cieſzyli, kiedy błądzieł inſzy ſię ſmiali; kiedy podeimował ſzkodę inszy ſzukali ztego zyſku, owſzem dla ſwego zyſku Uciechy y krotofile, ſami, bliźniego do Upadku y ſzkody przywodzili. Miedzy tymi zas, cos inſzegom znalazł: abowiem kazdy od bliźniego jako y od ſiebie, tak dobrze y pilnie nieſczeſcie y niewczas odpędzał; a jeśli odwrocić niemogł, fraſował ſię, nieinaczy tylko, jakoby ſię jego ſamego tknęło: jakosz ſię tknęło, przetosz ze jedną Duſzą, y jednym Sercem wſzyſcy byli, jako bowiem w Kompasſiech Języczki ukazujące, Magneſem natarte, wſzyſtkie ſię ku jedney ſtronie Swiata obracają: Tak tych Serca, Duchem Miełoſci będąc napełnione, wſzyſtkie ſię ku jedney ſtronie, wſzczęſciu ku Radoſci, wnieſczeſciu ku zaſmuceniu, obracają. A tum poznał, że ci fałſzywemi ſą Chrzeſciany, ktorzy tylko ſwoich prywat pilnują, o bliźnie niedbają: z ktorey Strony Ręka Boza dolega, tam ztąd ſię pilnie odwracają, a ſwojego Gniazda tylko ochraniają, inſzych na Deszczu y Wietrze zoſtawując; Inaczym ja tu daleko widział; kiedy jeden cierpiał, inszy niepląſali; kiedy jeden łaknął,

drudzy

drudzy niebankietowali ; kiedy jeden wſzyku ſtał przeciw nieprzyjacielowi, drudzy nieſpali, ale ſpolnie wſzyſtko wykonywali, asż mieło było na to patrzyc. Z ſtrony Doſtatkom, widziałem ze lubo z więkſzy częſci ubogiemi byli, tego co Swiat mianuje, mało mając, y mało oto dbając, miał jednak, kazdy niemal ſwego właſnego coszkolwiek: ale tak ze ſię ztym niekrył, a przed inſzemi (jako ſię wSwiecie dzieje) niechroniel, ale miał to, jakoby na poſpolite uzywanie pogotowiu, kiedy czego komu było potrzeba nazyczając y podtykając. Takze wſzyſcy miedzy ſobą doſtatkami ſwemi ſię dzielący byli, nieinaczey tylko jako zajednym Stołem ſiedzący, znaczyniem ktorego weſpoł jednym zazywają Prawem. To widząc, zawſtydziełem ſię, ze u nas, częſtokroc przeciwnie ſię dzieje, ze jedni Domy ſwoje naczyniem, ſzatami, potrawami, złotem y Srebrem, jako naiwięcey mogą, napełniają, y przepełniają: Inszy jednak miedzy tym będąc takze ſługami Bozemi, ledwo ſię czym nakryc, albo ſię czym pozywic mają: Zrozumiałem mowię ze to niejeſt Wola Boza, ale przewrotnego tego Swiata obyczai,

Bonorū communitas quod optima.

czai, aby jedni ubryzowani, a drudzy nago chodzieli; jedni obżarszy się wymioty czynieli, drudzy głodem zmorzeni spluwali; jedni z Pracą zarabiali, drudzy marnie utracali; jedni Krotofile strojeli, drudzy kwilili. Zczego przyjednych Pycha y inszych wzgarda, przy drugich zal, y owym zawisc, y insze nierządy pochodzą. Tu zas nic takowego, wszystko wszystkim spolne y ta nawet Dusza. Stąd idzie ich ku sobie społeczna szczerość y otworzysta poufałosc, y swięte Towarzystwo, tak ze wszyscy wespoł, lubo od siebie Darami y powołaniem, roznemi są, jednak za bracią spolnie się mają. Abowiem powiadają zes my wszyscy z jedney Krwie poszli, jedną Krwią wykupieni y omyci, jednego Oica Dziatkami, jednego Stołu uczesnikami będąc, jednego w Niebie Dziedzictwa oczekiwając, &c. jeden nad drugiego okrom rzeczy przypadających, nic niemając. Przetozem widział, jako jedni drugich Ludzkością y ucciwością poprzedzali, y ochotnie sobie wespoł usługowali, a każdy Vocatiey swojey, ku zbudowaniu innych uzywał; kto miał Radę radziel, kto Naukę, nauczał; kto siełę innych zastępował,

Piorum inter se invicem familiaritas.

wał, kto Moc, innych w Radzie zatrzymował: zbłądziełli, kto, wczym, inszy go na Drogę prowadzieli. Zgrzeszełli ſtrofowali y karali, a kazdy ſię y wieść y karac pozwolił, wſzyſtko według pokazania naprawic gotow będąc, y to Ciało od ſiebie dać, kiedyby pokazano, ze do niego nienalezy.

XLV. Bogu oddanym Sercom wſzyſtko lekko y ſnadno.

Ani im to jako przykro przychodzi wtakowym ſtac rządzie, owſzem maią wtym ſwoię uciechę y upodobanie: lubom w Swiecie widział ze po niewolnie kazdy czyni to co muſi, ale tym Bog odiąwſzy Serca Kamienne mięſiſte dał do Ciał ich, powolne uczyniwſzy ku wſzelki Woli Bozy. A lubo im roznych trudnoſci Dyabeł chytrym poduſcze niem, Swiat gorſzącemi przykłady, ciało wrodzoną ſwą ku dobremu ociątnoſcią, niemało czynic zwykli, oni iednak na to nic niedbaią, Dyabła orężem modlitew odgąniaiąc, Swiatu tarczą nieodmiennego umyſłu ſię zaſtawiaiąc, Ciało biczem kazni ku poſłuſzenſtwu przymuſzaiąc, wykonywaią ſwoie powinnoſci, weſoło,

Deo obſequi non difficile.

a prze-

a przemieſzkiwaiący wnich Duch Chryſtuſow dodaie ſiły, aby im ani na chceniu, ani na ſkutecznym wykonywaniu (według Miary teraznieiſzego Zywota doſkonałoſci) nie ſchodzieło. Takem ia tedy rzeczywiſcie widział y doznał, ze Bogu ſluzyc całym Sercem, nieieſt Praca ale Roſkoſz, y zrozumiałem ze kto ſię zbytnie wymawia, ze ieſt Człowiekiem krewkim, takowy y ſkutku nowegoRodu nierozumie, a ſnadz go ani niedoſtąpieł, wczym niech ſię obaczy. Jam niewidział aby kto miedzy tymi krewkoſcią Ciała, ſweywoli, Grzechu bronił, abo złoſc popełnioną ſlaboſcią Ciała wymawiał. Lecz widziałem ze kiedy kto, cale Serce temu ktory ie ſtworzył, wykupieł y Koſciołem ſobie poſwięcieł, oddał, za Sercem iuz y inſze Członki powolnie y ſkładnie gdzie Bog chciał tam ſię ſkłaniały. O krzeſcianinie ktoſzkolwiek ieſtes uwolni ſię z Okow Ciała ſprobui, doſwiadcz, a poznai ze przeſzkody ktore ſobie wmysli maluieſz mnieiſze ſą, a nizeli by woli twoiey, iezlize prawdziwa ieſt, zabronic mogły. Lecz nietylko, co Bog chce, ale y cierpiec, co Bog na kogo kładzie, widziałem ze ſnadno

Pro Chriſto pati jucundum.

im

im przychodzi. Abowiem tu nie iedni policzkowanie uplwanie y bicie od Swiata znosżąc, od radosci płakali, a Ręce do Nieba w znosząc Boga chwalili, ze ie godne uczynił aby cokolwiek dla Imienia iego cierpieli, aby nietylko w ukrzyzowanego Pana wierzyli, ale takze iemu ku chwale sami Krzysz dzwigali. Insży ktorych to niepotkało zawiscieli owym zazdroscią swiętą, Gniewu Bozego, bez karania y odłączenia od Chrystusa, bez Krzyza, się obawiaiąc takze, y Rozgę y Laskę Bozą całowali, ktorychkolwiek nawiedzieła y Krzysż iakisżkolwiek. A to

Promptitudo illa unde? wszystko ztąd pochodzi ze się Bogu ze wszystką Wolą swoią tak oddali, aby nic inszego czynic, niczym insżym byc niepragneli, tylko jako Bog chce. A przetosż cosżkolwiek ich potyka ze to od Boga z uwazney iego opatrznosci pochodzi, pewni są. A takowych iusż nic nie spodziewanego potkac niemoze; poniewasż sobie Rany, Więzięnia, Męki y Smierci, y wszelakie Sromoty, Despekty miedzy Dobrodzieistwa Boze liczą. Tak dobrze iako zle się miec za iedno to maią; oprocż; ze owo podeizrzana Rzecz, to zas bespieczną sadzą przetosż się

w fra-

w frasunkach , Despektach y Ranach swych kochaią y znich chlubią. Zgoła tak są Bogu obumarłemi ze jezli czego niecierpią , mniemają ze są wniełasce u Boga, ze cżas marnie trawią. Lecz zatrzymai się ktoszkolwiek jestes od ich krzywdy, abowiem im ochotniey oni nadstawiają grzbieta, tym cięszsża jest bic ich ; im są bardziey podobni do głupich tym niebespieczniey nasmiewac się znich, abowiem oni jusz nie są swojemi ale Bożemi. Co się im dzieje Bog sobie to wszystko przypisuje.

XLVI. *Swięci wszystkiego mają hoiność.*

Swiat pełen jest Mart, biegających y ciekających troszczących się y zbierających ze wszystkich Stron, a jednak nigdy dosyc niemających: lecz ci tu inszy mają zwyczai kazdy aby cicho u Nog Pana Jezusowych siedział, tym, y co go przytym potyka kontentując się. Za nailepszy bowiem dostatek mając Bozą w sobie przemieszkiwającą miłosc, ktorą się jedynie cieszą: pozwierzchowne Rzeczy ktore Swiat dostatkami mianuje bardziey za zawady, nisż za zysk jaki mają,

Αυταρ-κεια.

Vera opulentia.

jednak ich dla potrzeby Zywota, dla potrzeby mowię zazywając, zaczym ile ich kolwiek P. Bog komu udzieli, wiele lubo mało kazdy powiada ze ma dosyc. Wierzą zapewne, y cale się na to ubespieczają ze są w opatrznosciey Bozey, przetosz za niesłuszną to Rzecz poczytają: nad to co im Bog dawa, czego więcey pragnąc. Dziwnąm tu Rzecz widział: Jedni Bogactw, Srebra, Złota, Koron, Sceptr, podostatku mieli (abowiem y takowych P. Bog miedzy swemi ma) inszy zgoła nic, okrom wpuł nagiego, y głodem a pragnieniem wysuszonego y przywiędłego Ciała, a jednak owi ze nic nie mają, ci zasię ze wszystko mają powiadali: oboji dobrzy zazywając mysli. A tum zrozumiał, ze w prawdzie bogatym ten jest, y niczego nie potrzebuje, kto na tym co ma przestawac umie: ktoremu sieła, mało, nic, Pieniędzy; wielki, mały, zaden, Domek; kosztowne, podłe, zadne Szaty; wiele, jeden, zaden Przyjaciel: wielkie, małe, zadne Miasto, albo Urząd, albo Godnosc, Sława. Zgoła czymkolwiek albo niczym byc wszystko jedno, a tosz jest: jako mianowicie Bog chce y onego prowadzi, albo stanowi, sadzą, tak

aby

aby ſzedł, ſtał, ſiedział, wſzyſtko to ze dobrze jeſt, a lepiey niz on rozumie wierząc. O ſczesliwa y gorących żądoſc godna hoinoſci! o jako ſczesliwi ſą ktorzy tak bogatemi ſą. Abowiem, chocby niektorzy w Oczach Swiata mizernemi y biednemi byli, w Prawdzie jednak ſą tyſiąckroc ſcżesliwſzemi, nizeli ktorym bogacże u Swiata opatrzeni, y w zględem doczeſnych Rzeczy. Ci bowiem ſami o ſobie radząc y z ſwoiemi, doſtatkami tyſiąc przygodom poddani Ogniowi, Wodzie, Złodziejom, zazdroſci &c. Owi zaſię Opiekuna, mając Boga, zawſze u niego wſzyſtkich potrzeb ſkład mają; ktory je codzienie z ſpizarnie ſwojey karmi z Komory ſwojey przyodziewa, z Skarbnice ſwojey na expenſa, wydatki, dawa; jezli nie dla zupełnego doſtatku jednak dla ſłuſzney potrzeby zawſze: jezli nie według rozumienia ich, jednak według ſwojey mądroſci y rady na ktorey oni, tyſiąckroc raczy, nisż na ſwoim rozumie przeſtawają.

Piis nihil deeſt

XLVII. *Beſpieczenſtwo Bogu oddanych Ludzi.*

Acżkolwiek mi ſię w Swiecie, tak obnazo-

Angelorum Cuſtodia.

nazonego y wſzełakim niebeſpieczenſtwom poddanego niezda, jako pobożnych zgromadzenie na ktorych Dyabeł y Swiat krzywo poglądają, naſtępują, biją, jam ich jednak nader opatrzonych widział. A bowiem y ſama ich ſpołecżnoſc ogolnie obtoczona była, ogniſtym Murem, ktory kiedym blizey przyſtąpieł obaczyłem ze ſię ruſzał: Abowiem niebył nic inſzego, tylko obtoczenie obozem, wiele tyſiąc tyſięcy Anjołow w koło dla ktorych zadnemu Nieprzyjacielowi, ani przyſtąpic mozna Rzecz niebyła: Y oprocz tego kazdy miał znich jednego od Boga ſobie przydanego y ſporządzonego Anjoła Stroża, ktoryby go miał na Oku a przed niebeſpieczenſtwy y Sidłami, Dołami, Parowami, Samołowkami wſzelakiemi bronieł y ſtrzegł. Są bowiem Anjołowie (uznawałem to znacznie) kochający Ludzi, jako to ſpoł ſtug ſwoich, kiedy je w powinnoſci do ktorych od Boga ſtworzeni ſą widzą zoſtawających; tym oni radzi ſłuzą, przed Dyabłem y złemi Ludzmi y nieſczesliwemi przygodami, ſtrzegą y na Ręku, kędy potrzeba noſząc, od uſtyrku bronią. A tum takze zrozumiał, jako ſieła zalezy,

na

na poboznosci, poniewasz ei piękni y czysci Duchowie, tu tylko kędy Zapach Cnot czują, się trzymają, smrodem Grzechow y nieczystosci odpędzani bywają. Widziałem także (czego taić niegodzi się) inszy Pozytek Swiętego tego niewidzialnego towarzystwa: ze oni mianowicie nietylko miasto Strozow, ale y miasto Præceptorow, są wybranym Bozym; ktorym o rozmaitych rzeczach często znac dawają potajemnie, y ogłębokich Boskich tajemnicach onych informują. Abowiem ponieważ oni na Twarz wszystko widzącego Boga, zawsze patrzają, niemoze przed niemi nic, ze wszystkich Rzeczy ktorychby pobozny Człowiek pragnął ukrytego byc, a oni co sami znają, a ku potrzebie to wybranych nalezy za pozwoleniem Bozym onym obiawiają. Skąd to jest ze często Serce poboznych y co się gdzie indziey dzieje, czuje, wzałosnych rzeczach smutnym, wpocieżnych wesołym się znaidując. Skąd jest ze przes Sny y insze widzenia albo y tajemne w Mysl podania to albo owo, co się lubo stało lubo dzieje, albo dziac ma, wmysli się im maluje. Stąd y insze jakjekolwiek Darow Bozych wnas pomno-

Angeli præceptores nostri.

zenie, pozyteczne Medytacye, rozmaite dziwne Invencie, w ktorych częſtokroc Człowiek ſam ſiebie przenoſi, a zkąd mu to pochodzi niewie. O błogoſławiona Szkoło Synow Bozych. Toc jeſt co częſto, ſwiecką Mądroſc, ku zdumieniu przywodzi, kiedy widzi ze oto podczas proſty Człowiek, cudowne tajemnice mowi, przyſzłe Swiata y Koſcioła odmiany, jakoby na nie patrzył, opowiada jeſcże na Swiecie niebędących Krolow, mianuje, y insze Rzeczy ktorychby ſię nikomu, ani z Planet upatrowaniu ani dowcipem naibiegleiſzym domyslic niepodobna było, zwiaſtuje y Głoſi. Ktore wſzyſtkie Rzeczy ſą takowe ze na nie Bogu nas opatrującemu wydziękowac, a tych Niebieſkich Præceptorow doſtatecznie nakochac ſię niemozemy. Lecz nawroc my ſię do beſpieczenſtwa pobożnych. Obaczyłem tesż nietylko Anjelſką obroną ale doſtoiną Boſką przytomnoſcią ogrodzony był kazdy znich, tak ze znich Strach pochodzieł na te ktorzy ſię ich oprocz Woli Bozey dotykac chcieli. Widziałem przy niektorych dziwy, ktorych rzucano w Wodę, wOgien, Lwom, y Beſtiom dzikim na pozarcie, jednak nic im

Deus ſuis Scutum.

to

to nieſzkodziełо ani obrazało. Na niektore ludzka wſciekłoſc, nader naſtępowała, Tłumy Tyrannow y Katow, obſtępowały y zmnoſtwem ſiepaczow inszych, *armata manu mota Nobilitate* także podczas mozni Krolowie, y całe Kroleſtwa, asż do uſtania, chcąc ich znieść mocowali ſię, onym jednak nic nieſzkodzieli, ſtali albo chodzieli ſwego powołania pilnując weſoło. A tum zrozumiał, co to jeſt miec Boga za ſwoję tarczą, ktory kiedy Sługom ſwoim co na Swiecie ku wykonaniu zleca, a oni to Męznie wykonywają, y w Oczach nieprzyjacioł Panſkich Imię jego ſmiele wyznawają y ſwiadectwo dają Prawdzie ; on wnich y około nich przemieſzkiwając onych jako zrzenicę Oka pilnuie, aby nie prędzy asż po wykonaniu tego, dla czego na Swiat między złych, zawziętych zaiadłych, dokonczenie ſwoie brali, co oni takze znają, a na tę Boſką obronę beſpiecznie ſię ſpuſczają. Słyszałem tu jako ſię niektorzy przechwalali ze ſię nieboią, chocby y chodzieli w dolinie Cienia Smierci, chocby tyſiące tyſięcy około nich padały, chocby ſię wszyſtek Swiat wrzuſzał, chocby ſię y Ziemia padała, y do Morza

Piorum Sancta insolentia.

przenosieła, chocby ten Swiat pełen Dyabłow był &c. O sczesliwe w Swiecie niesłychane bespieczenstwo, kiedy Człowiek tak w Ręce Bozy zamkniony, y skryty, wszystkim inszym rzeczom zmocy wyjęty jest. Zrozumiewaimysż to wszyscy, uprzeimi Chrystusowi Słudzy, ze Stroża y Obroncę nader czułego, mamy, samego wszechmogącego Boga: Błogonam!

XLVIII. Pobozni maja zewsżad Pokoi.

Jakom przedtym w Swiecie siła Kłopotow, Hałasow, Frasunkow, y starania, Strachow y bojazni, wszędy we wszystkich staniech upatrował, takem y tu siła pokoju y dobrey Mysli przy wszystkich Bogu oddanych znalazł. Abowiem ani się Boga niestrachają, będąc jego łaskawego ku sobie Serca powiadomi; ani w sobie, coby je frasowało nieznaidują, żadnego wniwczym dobrym (jako się jusż pokazało) niemając Niedostatku, ani rzeczy w koło stoiących niewczasu niedoznawaiąc y nan niedbając. Prawdac jest zeć im zły Swiat nieda pnkoiu, co na złosc y na szyderstwo moze czynic czyni,

Mundi ludibria nauci facienda.

ni, ſkubie, rwie, rzuca, pluie na nie, Nogi podraza, a co nad to gorſzego moze wymyslic, jakozem ſiła przykładow widział, y poznałem, ze ſię to z poſtanowienia B. dzieie, aby ci ktorzy tu chcą byc dobremi w kapturze ze Dzwonkami chodzieli, dla tego ze ſpoſob tego Swiata to z ſobą przynoſi, aby co u Boga mądrego jeſt, u Swiata było ſczyrym głupſtwem. Przetozem obaczył, ze wiele ich pieknemi Bozemi Darami poſmiewiſkiem byli, często y u ſwoich właſnych; dzieie ſię to mowię; lecz jednak widziałem ze oni na to nic niedbają, owſzem mają wtym ſwoje upodobanie ze Swiat jako przed ſmrodem przed niemi Nos zatyka, jako od ſproſnoſci od nich Oczy odwraca, jako błaznami niemi pogardza, jako złoczynce traktuje. A bowiem to haſlem ſwoim po ktorym ſię poznawają ze ſą Chryſtuſowemi, mianowali, Swiatu ſię niepodobac, a kto krzywd weſoło, znoſic nieumie, ze jeszcze Ducha Chryſtuſowego niema, tak otym mowieli, a tym jedni drugich umacniali. Powiadali takze ze Swiat y ſwoim właſnym nieprzepuſcza, ſwoich właſnych ſkubie, znich ſzydzi, łupi, drze, trapi, lubo tedy y nam

toz robi, coz natym? Niemozemy li tego utrapienia zniknąc tu je wolemy znosic, kędy by się nam od Swiata podięte szkody, Boską sczodrą dobrocią nagrodzic mogły: a tak sie nam smiech ich, nienawisc krzywdy y szkody wzysk obrocą. Owszem y tego wyrozumiałem, że co Swiat sczesciem y niesczesciem, bogactwem y ubostwem, pocciwoscią y zelzywoscią mianuje, ci prawi Chrzescianie, o tey roznosci imion y słuchac niechcą, powiadając, ze wszystko dobre sczesliwe y pożyteczne jest, cokolwiek z Ręki Bozy pochodzi. Przetosż się zadną rzeczą nie frasują, wniwczym nierospaczają, ani ociągaią, lubo panowac lubo służyc prawdziwemu Chrzescianinowi, roskazesz lubo roskazowac, albo słuchac, lubo się uczyc lubo nie uczyc, lubo obsitowac lubo niedostatek cierpiec, wszystko mu to za jedno, zjednostainą twarzą poidzie, tylko oto staranie mając, aby się Panu Bogu podobał. Powiadają oni ze Swiat nie jest tak wielki, aby go zniesc nie miano; ani tak zacny aby odzałowany byc niemogł. Przetosz się ani tesknieniem po czymkolwiek, ani odjęciem sobie czegokolwiek nic nie frasuią. Dali mu

Indifferentia.

poli-

policzek wprawą ſtronę nadſtawi' mu wnet y drugiey, chceli ſię kto znim o Płaſzcż ſwarzyc, da mu y Suknią, wſzyſtko na Boga y Swiadka y Sędziego ſpuſczając, a ze te rzeczy do rewiziey y nowego przeizrzenia y ſprawiedliwey deciziey, czaſu ſwego koniecznie przyidą, pewien będąc. Ani tez z okaziey roznych Narodow Swiata, Człowiek Bozy z ſpokoiney Mysli wybic ſię pozwoli. Niepodobają mu ſię w Prawdzie rozne Rzeczy, ale ſię dla tego ſam w ſobie nietrapi ani gryzie. Niech ſię wſtecż coſa, co proſto iſc niechce, niech upada, co ſtac niechce, niech ginie co trwac niechce albo niemoze. Czemu by ſię tym Chrzeſcianin trapieł, ktory ſumnienie ſwoje dobrze opatrzone ma, a o Laſce Bozey w Sercu pewien jeſt. Niechcąli ſię do naſzych obyczajow ſtoſowac Ludzie, ſtoſui my ſię my do ich, poki ſumnienie pozwoli. Swiat ze złego idzie wgorſze, prawda jeſt, ale cżyliż my to fraſunkiem naſzym naprawiemy. Jezeli ſię ſwarzą y kłocą mozni na Swiecie o Korony y Sceptra, zkąd Krwie rozlanie Krain y Ziemi pochodzi, ani oto ſię ſam w ſobie nietrapi oſwiecony Chrzeſcianin, mysląc

Regnorum ruinæ & permutationes nihil pios terrent.

myſląc ze mało albo nic na tym nieza-
lezy, kto Swiatem władnie, abowiem jako
Swiat chocby nawet y ſam Szatan Sceptr
jego trzymał, Koſcioła Bozego niezniesie
tak znowu chocby w Koronie y Anjoł
nad Swiatem był przełozony, Swiatem
byc nieprzeſtanie, a ci ktorzy prawdzi-
wie poboznemi byc chcą, zawſze coby
cierpieli miec muſzą. Za jedno tedy
im wſzyſtko, ktokolwiek na Majeſtacie
Swiata ſiedzi, lecz kiedy z poboznych
ktokolwiek (doſwiadczenie to pokaza-
ło) z Pochlebcami y Obłudnikami ſię
mieſza, gromadka poboznych a zatym
przymieſzaniem ſię, owych z nimi, powo-
li zię bnie, gdy przeciwnym ſpoſobem
podczas jawney perſekuciey ſami poboz-
ni, gorliwiey Bogu ſłużą. Oſobliwie kie-
dy ſię uwaza ze wiele ich w takowych O-
kazyach poſpolitego dobra, nabozenſt-
wa, poćciwoſci, y wolnoſci ſię nakrywają:
gdysż inaczey jezliby ſię im miano przy-
patrzyc, jakiemi ſami w ſobie ſą nalazło-
by ſię ze nie Chryſtuſowi, ale ſobie Kro-
leſtwa, wolnoſci, y ſławy ſzukają. Czło-
wiek tedy Chrzeſcianſki temu wſzyſtkie-
mu pokoi, jako idą Rzeczy albo iſc mo-
gą ſam w Domu Serca ſwego Bogiem y ła-
ſką

ſką jego ſię kontentując. Ale ani Kościoła Bozego przesladowania Dusż łaſką Bozą oſwieconych poturbowac mogą, wiedzą bowiem ze na Koniec tryumfowac będą ktory Tryumf, bez zwycięſtwa byc niemoze, ani zwycięſtwo bez Boju, ani Boi bez nieprzyjacioł, y krwawego znimi ſię potkania. Przetosż Męznie wſzyſtko co je albo inſze potyka podſtępują, pewni będąc ze zwycięſtwo Boze jeſt, ktory, gdzie zamierzył Rzeczy, tam przyprowadzi, chocby mu ſię ſkały, Gory, puſcze, Morze y przepaſci na Drodze kładły, uſtąpic na oſtatek wſzyſtko muſi. Wiedzą takze, ze te, nieprzyjacioł przeciwko Bogu wzburzone Bunty, ku pomnozeniu jego Chwały ſłuzyc muſzą. Abowiem kiedyby Rzecz ku Sławie Bozey zaczęta, niemiała zadnego odporu, pomyslonoby ze od Ludzi jeſt zaczęta a ſiełą Ludzką w ſkutek wywiedziona ſtaneła: a zdrugi ſtrony im wſciekliey Swiat, z wſzyſtkiemi Diabły w ſtręt ſprawie Bozey czyni, tym ſię jaſniey moc Boza znać y widziec dawa. Na koniec chocby y przychodzieły takowe przypadki (jakozem przykłady, tego widział) ktoreby im ſmutek w Sercu ſprawowały,

Neque perſeqvutiones.

Perturbationes piorum diſcutiuntur facile.

wowały, niemoze ten dlugo przy nich trwac pręćko przemija, jako chmureczka pod Słoncem, a to dwojakim ſpoſobem. Naprzod gdy ſobie wſpominają, na weſołą Wiecznoſc, ktora za teraznieiſże Biedy onych czeka, To co tu przemija, ze do czaſu trwa, pokazawſzy ſię odchodzi, ginie y znika, a przetosż jako poczym ztych przemijających Rzeczy teſknić, tak kwoli czemu ſię ſmęcic, ze niegodna Rzecz poniewaſz to jeſt, tylko jednego Okamgnienia ogłos. Powtore mają w Domu zawſze goſcia, z ktorym rozmowiwſzy ſię wſzelaką teſknoſc choćby niewiedziec jaka była odpędzic mogą: ten jeſt Bog pocieſzyciel ich, do ktorego oni w Sercu ſwoim ſię garną dowiernie, co je trapi jemu donoſząc y przednim wylewając. To jeſt ſmiała ich poufałoſc ze zkazdą zaraz rzeczą, do Pana Boga bieżą, kazdy ſwoi, zbytek, kazde zaniedbanie, kazdy niedoſtatek, kazdą krewkoſc, kazdą boleſc, kazdą teſknoſc do oicowſkiego łona wyſypują, y wſzyſtkiego zawſze y wſzędzie mu ſię powierzają, ktorą dziecinną, kochającą ku ſobie dowierność, poniewaz P. Bog ſobie podoba, bo inaczey czynic niemoze; niemoze

takze,

tylko udzielac im pociechy swojey, owszem y siły ku znoszeniu przeciwnosci dodawac. Takze im bardzi się odnawiają y rozmnazają ucierpienia przy nich, tym więcey się takze odnawia, y rozmnaza w Sercach ich pokoi Bozy ktory przewyszsza wszelki Rozum.

XLIX. *Pobozni mają stateczną w Sercu radosc.*

A nietylko prosty pokoi w nich przemięszkiwa, ale tesz y ustawiczna z pląsaniem radosc, ktora się z przytomnosci y Uczucia Bozey miłosci w Sercach ich rospływa. A bowiem kędy *Bog* jest tam *Niebo*, gdzie *Niebo* tam *Wieczna Radosc*, tu Człowiek niewie jusz czegoby miał więcey pragnąc. Cieniem jest, żartem, smiechem wszelka Swiecka Radosc, naprzećiwko tey Radosci, tylko ze tego niewiem, jakiemi Słowy to wymowic, albo ią namięnic; widziałem, widział, y poznał ze Boga z Niebieskiemi jego skarbami w sobie miec, dostoinieiszego cos iest nisż żeby ztym całego Swiata *Sława*, *Blask*, *Pompa* przyrownana byc mogła: radosnieiszego, nizeli zeby temu wszystek Swiat co uiąc albo przydac: Więtszego

szego

ſzego y wyſzego nizeli zeby wszyſtek Swiat poiąc albo doſciągnąc mogł. Abowiem iakoby ten Człowiek słodyczy y pociechy uczuwac niemiał, ktory takowe Boſkie Swiatło, takowy oſobliwy Ducha S. rząd, w ſobie; takową od Swiata y iego niewoli ſwobodę; takowe pewne y hoine od Boga ſiebie opatrowanie; takowe przed nieprzyiaciołmi y przygodami, beſpieczne ogrodzenie; takowy na koniec zewſząd pokoi, iako ſię iusz pokazało, w ſobie czuie y widzi. Toć ieſt słodkoſc ktorey Swiat nierozumie, to ta słodkoſc ktorey kto ſkoſztuie, wſzyſtko odwazywſzy, oney ściga y pragnie; To ta Słodkoſc od ktorey zadna inſza słodkoſc, odłączyc zadne Pochlebſtwo odwabic, zadna Gorzkoſc, odłączyc, zadne uprzykrzenie, ani ſama Smierc odwrocic niemoze. A tum zrozumiał, co to ieſt, co wielu S. Bozych czaſem pędzi, aby Częſc, przyiazn Ludzką, doſtatki y Dobra ſwoie tak chciwie od ſiebie rzucali, oraz gotowi będąc y ten Swiat, kiedyby ich był od ſiebie precz dac: inszy także aby Ciało ſwoie do Więzięnia, pod bicż, na Smierc tak ochotnie wydawali ochotnie będąc y tyſiąc Smierci, kiedyby

by ie Swiat powtarzać mogł, podstępowac: w Wodzie, wOgniu, pod Mieczem, iescże sobie przyspiewuiąc: *O Panie Jesu Chryste jakos ty słodki Sercom ktore ciebie skosztowały. Błogosławiony ktory zrozumiewa takowe pociechy.*

L. Pielgrzmym Chrześciany wedle Stanow przepatruje.

Dotąd ogolnie wszystkich Chrześcian prawdziwych przyległosci wymieniałem; obaczywszy iednak miedzy niemi rownie, iako w Swiecie rożne Vokacye, pragnąłem widziec iako ktorzy swoiey powinnosci przestrzegaią. Y znalazłem znowu osobliwy przy wszystkich porządek asz miło, lecz tego iusz obszernie wyliczac niechcę, krotko tylko namienię cokolwiek. Małzenstwo ich widziałem ze się od Panienstwa niewiele rozni, przeto ze przynich iako w pożądliwosciach tak wstaraniu, pomiarkowanie się znaiduie: Na mieiscu onych stalonych Okow widziałem tu złote Zapony: na mieiscu od siebie się odrywania, pocieszne Ciał y Serc złączenie y spoienie. A iezli co niewoli wtym ich stanie się znaidowało nadgradzali to sobie, Krolestwa Bozego roz-

I. Conjugium Christianorum.

II. Magistratus & subditi. mnazaniem. Komu się znich nad innemi przełozonym bydz, y Zwirzchnością słynąc dostało, tak się ku zwierzonym sobie poddanym stawiał, jako Rodzicy ku Dziatkom zwyczai maią, y miełością y pieczą; na co patrzyć miło było, a widziałem jako wiele ich za takową zwierzchnosc, Ręce ku Niebu wznosżąc Boga chwalili. Znowu kto pod Mocą innego był tak się sprawował aby nietylko Słowem ale skutkiem poddany był, Boga tym czcąc aby kogo mu przedłozył (jakichkolwiek on obyczajow) wszelaką onemu uczćiwosc y posżanowanie Słowy y skutkiem y myslą, wyswiadczał. Kie-
III. Eruditi Sancti quales. dym miedzy niemi się dali przechodzieł, obaczyłem niemało y Ludzi uczonych ktorzy na przeciwko zwyczajowi Swiata jako ktory daleko innych Nauką, tak daleko y pokorą przewyższał, abyli samą Ludzkością y układnością; zjednym mi się mowic dostało, o ktorym było takie rozumienie, ze niemasz nic we wszystkich Naukach, coby przednim zakrytego było: On jednak jako naiprostszy tak się stawieł, nad głupstwem y nieumiejętnością swoją, tedy owedy wzdychając umiejętnosc Języków u nich wmałym

łym jeſt powazaniu, jezli Nauka Mądro-ſci ku temu nieprzyſtąpi. Abowiem, powiadają Mądroſci Języki, niedadzą, ale do tego tylko ſą abyſmy zrozmaitemi Swiata tego, lubo, zzywemi, lubo umarłemi rozmawiac mogli; a przetosż, nie kto wielą, Językow mowic, ale kto pozyteczne Rzeczy mowic umie ze ten uczony jeſt; A pożytecznemi rzecami nazywa je wſzyſtkie ſprawy Boze do ktorych poznania ze Nauki pomagają, niejako, ale jednak zrzodłem, tey znajomoſci właſnym że jeſt Piſmo S. a nauczyciel Duch S. cyl zaſię wſzyſtkiego Chryſtus ukrzyzowany. Przetosż tych wſzyſtkich widziałem ze wſzyſtką Nauką ſwoją do niego jako do Centrum zmierżali; a jezli co przeſzkodą do Chryſtuſa byc widzieli, wſzyſtko choc y co naiſubtelnieiſzego porzucali. Kſięgi Ludzkie widziałem ze czytają, wſzelakie wedle Okaziey ſobie podaney, ale co naioſobliwſzych tylko pilnują, tego przeſtrzegając aby Ludzkie Dyſkurſy za Ludzkie mieli. Sami Kſięgi takze piſzą, ale nie dla oſtentaciey Imion ſwoich, lecż kiedy nadzieję mają, ze czymkolwiek pozytecznie zbliznim ſię podzielic, poſpolitemu dobre-

mu wczymkolwiek pomoc y usłuzyc,
IV. Ministrorum Ecclesiæ idea. złemu zabiezec będą mogli. Xięzy y kaznodziejow widziałem tu pewną liczbę, według potrzeby Kościoła Bozego wszystkich w Habicie prostym, obyczajow skromnych y układnych jako miedzy sobą, tak wobec przeciwko innym. Czasu więcey trawieli z Bogiem, nisź z Ludzmi, na Modlitwach, czytaniu, rozmyslaniu; co oprocz tego Czasu jest, ten na uczęniu innych, lubo w zgromadzeniu społecznie, lubo w osobnosci wynakładają. Zapewne mi to twierdzieli słuchacze, a jam tesź tego sam doswiadczył, ze kazania ich nigdy się bez wnętrznego poruszenia Serca y Sumnienia niesłuchają, przeto ze z Ust ich przenikająca jakas Moc Boskich Wymow płynie. Y pląsanie przysłuchaczach, y Lzy widziałem, kiedy się albo o Miełosierdziu Bozym, albo o Ludzki niewdzięcznosci mowieło, tak się to odnich skutecznie, zywie y gorliwie wykonywało. Za wstyd by sobie kładli czego inszych nauczac czegoby pierwy sami na sobie przykładu niepokazowali, tak ze nawet y kiedy milczą jest się czego od nich nauczyc. Przystąpiełem z osobna ku jednemu znich

chcąc

chcąc przemowic ktory był Męzem poczesnym, Sędziwym, z ktorego Oblicza cos Niebieskiego się lśniełо, kiedy zemną mowieł; Mowa jego jakieiś ludzkości y powagi pełna była, a z kazdy miary znac było ze Legatem Bozym jest, tak nic Swiatem niepachnął. Kiedym go według zwyczaju naszego, tytułami czcic chciał, niepozwolił, nazywając to fraszkami Swiata; On że się tym tytułem y czćią kontentuje, jezli go Sługą Bozym a jezli mi się podoba Oicem swym nazwę, kiedy mi błogosławieł, niewiem jaką osobliwą, wdzięcznosc, y w Sercum roznie cającą sie radosc uczuwał, y zrozumiałem w prawdzie, ze prawdziwa Teologia, cos mocnieiszego y przerazliwszego jest, nizeli jako się tego w pospolitosci doznawa: y zapłonąłem się wspomniawszy sobie tu na niektorych naszych Xięzy *Pychę, Nadętosc, Lakomstwo, spolne rozrożnienia, Nieprzyjazni y Nienawisci, Obzarstwo*, a Słowem *Cielesnosc*, ktorych Słowa a Uczynki, tak daleko od siebie chodzą, ze tylko zartem o Cnotach y Zywocie Chrzescianskim zdadzą się mowic. Mnie się, ze prawdę rzekę ci Ludzie podobali, *Męzowie gorliwego Ducha, skromnego Ciała;*

ła; Kochajacy ſię w Niebieskich Rzeczach, Niedbajacy o Ziemskie, Czujacy nad ſtadem, Zapominajacy ſami ſiebie; Trzezwi co ſię tknie Wina, opojeni Duchem: *Skromni* w Mowie, *Obfitujacy* w Uczynkach, a z nich kazdy pierwſzym w Pracy, oſtatnim w chlubie, aby był, ſtarał ſię: krotko mowiąc, Uczynkami, Słowy y Myslą, wſzyſtkich z bawiennego zbudowania ſzukający.

LI. *Smierc Krzeſcian wiernych.*

A gdym ſię doſyc miedzy temi Krzeſciany naprzechodzieł y ich ſprawom przypatrzył, obaczełem na koniec ze Smierc y miedzy niemi ſię przechodziela, ale nie tak jako w Swiecie poſtawy ſproſney, Naga, obmierzła, ale uwiniona pieknie przeſcieradły Kryſtuſowemi, ktore w grobie zoſtawieł. Ta, to ras do tego, drugi raz do owego przyſtąpiwſzy, ze jusż cżas nadchodzi, wyniſc z Swiata powiedziała, ach jakasż radoſc była y pląſanie, kto tę Nowinę uſłyſzał! tylko aby co prędzy ſię to ſtało, wſzelakie Boleſci y Miecz, y Ogien y Kleſcże y wſzyſtko podſtępowali. Y zaſnął każdy ſpokoinie cicho y wdzięcżnie. A ja patrząc

trząc co daliey zniemi będzie obaczyłem ze Anjołowie z roſkazania Bozego, kazdemu mieiſce upatrzyli, kędyby gmaſzek ſwoi, y odpoczynek mieć mogło Ciało jego. Dokąd, kiedy, lubo od przyjacioł lubo od nieprzyjacioł, lubo ſamych Anjołow włozone było ſtrzegli Grobu aby Ciała Swiętych w pokoju przed Szatanem odpoczywały, y ani naimnieiſzy proszek znich aby nie zginął. Inszy zatym Anjołowie Duſzę wziąwſzy, niesli ją wzgorę w Swiatłoſci y radoſci cudowney, dokąd kiedym za niemi (Okularow ſobie poprawiwſzy) wzrokiem ſwoim przeniknął, obaczyłem chwałę niewymowną.

LII. *Pielgrzym widzi chwałę Bozą.*

Abowiem oto ſiedział na Wyſokoſci na Tronie ſwoim P. zaſtępow około ktorego była Swiatłoſć, od konczyn Niebios, asż do konczyn ich; a pod Nogami jego był jako Krżyſtał, Szmaragd, y Szafier a Tron jego Jaſpis, a w koło niego Tęcza piekna. Tyſiące tyſięcy, a dzieſięckroc tyſiąc tyſięcy Anjołow ſtało przed nim, ſpiewający jedni ku drugim Swięty, Swięty, Swięty Pan Zaſtępow,

 pełne

pełne ſą Niebioſſa y Ziemią chwały jego; takze y dwadzieſcia y czterei ſtarcy, ktorzy upadając przed Tronem, a rzucając Korony ſwoje pod Nogi tego, ktory jeſt, zywiącym na Wieki Wiekow, ſpiewali głoſno, Godzienes jeſt Panie wziącChwałę y częſcy Moc. Abowiemes ſtworzył wſzyſtkie rzeczy, a za wolą twoją trwają y ſtworzone ſą. Obaczę takze przed Tronem, inſzy wielki zaſtęp, ktoregoby nikt zliczyc niemogł ze wſzyſtkich Narodow y Pokolenia y Ludzi y Językow, ktorego przes to Anjelſkie na Swiecie Umarłych Swiętych Bozych przenoſzenie, coraz to więcey przybywało; a Głos ſię
Apoc.2. rozlegał, y wołali *Amen, Błogosławienſtwo y Chwała y Madroſc, y Dziękczynienie, y Część y Moc, y ſieła Bogu* naſzemu, na Wieki Wiekow *Amen.* Krotko mowiąc Jaſnoſc, Swietnoſc, Chwałę niewymowną widziałem, dzwięk y wołanie, niewypowiedzianem ſłyſzał, wſzyſtko radoſnieiſze y dziwnieiſze nizeli Oczy, Uſzy y Serce naſze wybadac y pojąc mogło. A będąc przeſtraſzony ſtrachem tey Niebieſkiey Sławy, upadłem y ſam przed Tronem Wielebnoſci Boſkiey, wſtydając ſię za ſwoje przeſtępſtwa, zem jeſt Człowiekiem

kiem ſplugawionych warg, y zawołałem: *Pan Zaſtępow, P. Zaſtępow, P. Zaſtępow, Bog mocny, Miełoſierny y Litoſcîwy,* Nierychły do Gniewu y hoiny w miełoſierdziu y prawdzie, zachowujący miłoſierdzie nad tyſiącmi, gładzący nieprawoſc y przeſtępſtwo, y Grzech: *Panie zaſtępow zmiełui ſię dla Jezuſa Kryſtuſa y nademną grzeſznym.* Exod. 34

LIII. Pielgrzym za Domowego Bożego przyjęty jeſt.

Tych Słow gdy dokonczę, ozwie mi ſię zpoiſrzod Tronu Zbawiciel moy Jeſus Kryſtus, a wdzięcznemi temi Słowy do mnie przemowi Nieboi ze ſię miełY Synu, jam ztobą twoi Zbawiciel, Pocieſyciel twoi; nieboi ſię! oto nieprawoſc twoja przenieſiona jeſt od ciebie, a Grzech twoi zgładzon. Radui ſię y pląſai, abowięm Imię twoje miedzy oto temi napiſane jeſt gdy mi wiernie ſłuzyc będzieſz, będzieſz jako jeden ztych. Coskolwiek widział, zazyi tego ku bojazni mojey, a więkſze rzeczy obaczyſz czaſu ſwego, ſtrzeſz ſię tylko wtym do czegom cię powołał, y jakąmći Drogę do tey ſławy pokazał, tak nią poſtępui, bądz w Swiecie poki cię

 tam

tam zoſtawuję Pielgrzymem, Komornikiem, przychodniem y goſciem: ale u mnie domowym moim, Prawo Niebieſkich Mieſzkancow tobie dawam: A przetosż tu ſwoję Konwerſacyą miey, a mysl ſwoję ku mnie, jako naiwyzey możesż wynoś, a ku Bliznim, jako nainizey ſkłaniay; Ziemſkich Rzeczy, pokis tam jeſt, zazywai, w Niebieſkich ſię kochai, bądz mi powolny, przeciwny y odporny Swiatu y Ciału ſtrzez w Duſzy twojey odemnie ſobie uczyniony Mądroſci, tobie roſkazany proſtoty y ſczeroſci, miey głoſne Serce, a cichy Język; ku ſpołboleſciey bliznych bądz ochotnym: ku znoszeniu właſnych krzywd, otrętwiałym, Duchem ſłusż mnie ſamemu, Ciałem komu mozeſz albo muſiſz, coć rozkazuję czyń, co na cię kładę nies, do Swiata niebądz ſkłonnym, ku mnie zawſze ſię garni; w Swiecie bądz Ciałem, ale we mnie Sercem. Tak będziesżli czynic błogoſławiony jeſtes, y dobrzec będzie. Odeidz, już Synu moy miły, a ſtoi w mieiſcu ſwoim az do zgonu twego zazywając pociechy, do ktoreym cię przyprowadzieł z weſelem.

LIV.

A wtym zniknęło widzenie od Oczu moich a ja poklęknąwſzy na Kolana wzniozłem Oczy wzgorę: a temu ktory ſię nademną zmiełował, podziękowałem jakom umiał temi Słowy:

Błogoſławiony bądz Panie y Boze moy, wywyſzenia y chwały wieczny godny, a błogoſławione niech będzie Imię chwały twojey doſtoine, y chwalebne na Wieki Wiekow. Niechże cię wyſławiają Anjołowie twoi a wſzyſcy Swięci twoi Chwałę twoję niechai opowiadają, abowiemes wielkim w Mocy, Mądroſc twoja niewybadana a miełoſierdzie twoje nad wſzyſtkie Sprawy twoie. Wysławiac cię będę Panie pokim zyw, y ſpiewac Imięniowi twemu Swiętemu poki mnie ſtawa: abowiemes mnie rozweſelił miłoſierdziem twoim, a napełnieł rado. ſcią Uſta moje wyrwawſzy mnie zbyſtrych potokow, zgłębokoſci Wod dobywſzy mnie, a nabeſpieczenſtwie poſtawiwſzy Nogi moje, oddalonym był od ciebie, Boze ſłodkoſci wieczna, ales ſię ty zmiełowawſzy, przyblizył do mnie: błądziełem ales mnie ty nawrocieł, uwijalem

łem ſię, dokądbym miał iſc niewiedząc, aleś mnie ty na prawdziwą Drogę na prowadził, zaſzedłem był od ciebie, a zgubiełem ciebie y ſiebie, ale ty powſtáwſzy nawrociełes mnie y ſobie: zaſzedłem był az do gorzkoſci Piekła, ales ty mnie targnąwſzy, aſz do Słodkoſci Niebieſki przyprowadzieł, a przetoſz błogoſław Duſzo moja Pana y wſzyſtkie wnętrznoſci moje, Imieniowi Swiętemu jego! gotowe jeſt Serce moje Boze, gotowe jeſt Serce me, ſpiewac y wyſławiac cię będę! abowiem wyzſzym jeſtes nad wſzyſtkę Wyſokoſc, y nad wſzyſtkę głębokoſc, głębſzym, dziwnym, ſławnym, y pełen Miełoſierdzia, biada Duſzom głupim, ktore od Ciebie odchodząc mniemają ze pokoju doidą, gdyſz go oprocz ciebie ani Niebo, ani Ziemia, ani przepaſc niema; przeto, ze w tobie ſamym jeſt odpoczynek wieczny, Niebo y Ziemia od ciebie ſą, y dobre ſą, piekne ſą, y poządane ſą, jako ty Stworzyciel ich; zaczym Duſzey Pociechy ſzukającey, naſycic niemogą. Tys jeſt Panie Zupełnoſc, Zupełnoſci, Serce naſze nieſpokoine jeſt, poki ſię nieuſtanowi w tobie. Poznom ſię wtobie roſkochał, o Pieknoſci wieczna,

na, przetozem cię pozno poznał. Poznałem jednak wten czas kiedys mi ſię zaſwieciła, o Jaſnoſci Niebieſka. Niech o Chwale twojey milczy kto zlitowania, twego niepoznał, ale wy Wnętrznoſci moje wyznawaicie Pana! O ktosż mi to da aby Serce moje opojone było tobą, o woni wieczna! abym wſzyſtkiego zapomniał, co nie jeſt Bogiem moim! nieukrywaize ſię jusż Sercu memu, o Sliczności Naislicznieiſza! Jezlizemi doczeſne rzeczy ciebie zacieniają, niech umrę, abym cię oglądał, a ztobą będąc, więcey jey nietraciel. Zatrzymywaize mnie Panie, prowadz mnie, nieś mnie, abym od ciebie nie zbłądziel, ani ſzwankował, dai abym cię miełował miełoſcią wieczną, a przy tobie, zadney rzeczy niemiełował oprocz dla ciebie y wtobie, o Miełoſci nieſkonczona. Ale cosż więcey mam mowic Panie moi? owom jeſt, twoim jeſt, twoim jeſtem właſnym, twoim wiecznie; odrzekam ſię Nieba y Ziemie, tylko abym ciebie miał; tylko mi ſię nie odmawiai, doſyc mam na Wieki Wiekow nieodmiennie, doſyc mam na tobie ſamym. Dusża moja y Ciało pragnie do ciebie Boga zywego!

wego! ah kiedysż przyidę; a okazę się przed Obliczem Bozym? Kiedy zechcesż Panie y Boze moi, wezmi mnie, owom jest gotowym, zawołai kiedy chcesz, ktorędy chcesz, jako chcesz. Poidę dokąd kazesz, czynic będę co roskazesz. Duch twoi dobry niech mnie prowadzi y rządzi, miedzy Sidłami Swiata jako po rowney Ziemi, a Miełosierdzie twoje niech mnie prowadzi po Drogach moich, y przeprowadz mię przes te, ah teskliwe Ciemnosci Swiata, asz ku wieczney Swiatłosci.

Amen, Amen.

Gloria in Excelsis DEO, & in Terra Pax hominibus bonæ voluntatis.

Pieśń

PIESN DUCHOWNEGO DWORZANINA.

W ktorey ſię Zegna z Swiatem.

1.

IUſz cię zaniecham Swiecie ſzalony,
Badz łaſkaw chceſzli, jusz przeſtanę
Na ćiebie patrzyc, jusz uwolniony
Do ćiebie JEZU przyſtanę;
Duſzę moję w Ręce twoje,
Dawam weſpoł z Ciałem moym,
JEZU Panie, me Kochanie,
Rzadz mię Swiętym Duchem twoym.

2.

Zmierzły mi jusz te Swieckie Marnoſci,
Pełne Bolu, pełne Kłopota,
Bo cosz ſa Swiecie twoje Zacnośći,
Tylko biedny Sen, Płacz, Robota
O Smiertelni! O mizerni!
Cosz wzdy ſobie tu dumamy,
Tu zadnego, Mieyſca ſwego,
Doſkonałego nie mamy.

Wſzyſt-

3.

Wſzyſtkie me Sprawy oddaję tobie
O JESU ty mnie nie przebacżyſż,
Wiecżnego Szczęśćia, Grunt kładę w tobie
O JEZU rzadzże mnie jako racżyſż,
W mey potrżebie, JEZU ćiebie,
Wzywam o ućiecżko moja,
Racż mię w Niebo wziać do ſiebie,
Niech ſię dzieje Wola twoja.

KONIEC.

